

รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม

อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก : พหุกรณีศึกษา

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ปีการศึกษา 2568
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม
อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก : พหุกรณีศึกษา

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ปีการศึกษา 2568
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

วิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด

จังหวัดตาก : พหุกรณีศึกษา"

ของ ทนงศักดิ์ แดงชีว

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ บุรณะชาติ)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ดร.ณัฐ รัตนศิริณิกุล)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชำนาญ ปาณาวงษ์)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ดร.พิทยา แสงสว่าง)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา กอนพ่วง)

อนุมัติ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.กรรองกาญจน์ ชูทิพย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก : พหุกรณีศึกษา
ผู้วิจัย	ทงศักดิ์ แดงชีว
ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ดร.ณัฐ รัตนศิริณิกุล
กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชำนาญ ปาณาวงษ์ ดร.พิทยา แสงสว่าง
ประเภทสารนิพนธ์	วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2568
คำสำคัญ	พื้นที่พหุวัฒนธรรม, ระบบนิเวศการเรียนรู้, แนวทางการเสริมสร้าง ระบบนิเวศการเรียนรู้

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพบริบทและแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม 2) สร้างรูปแบบและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม 3) ประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยการวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษา (Multi-case study) เลือกแบบเจาะจง คือ โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน และโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต แบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม และการศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตรวจสอบข้อมูล ด้วยเทคนิคสามเส้า แล้วสร้างทฤษฎีฐานราก

ผลการวิจัยพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นพื้นที่พหุวัฒนธรรมทางสังคมที่มีความหลากหลายทั้งชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม ซึ่งความหลากหลายนี้หล่อหลอมเป็นเอกลักษณ์ทางสังคมที่กลมกลืน เป็นจุดแข็งด้านวัฒนธรรมและสังคม ทำให้โรงเรียนต้องเน้นการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ทักษะทางสังคม และทักษะทางภาษาเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จากการศึกษาพบ 6 แนวทางสำคัญในการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ ได้แก่ 1) นโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมและเน้นการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) หลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ที่ตอบโจทย์ผู้เรียน 3) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้เรียน 4) วิธีการเรียนรู้ ใช้แนวทาง Active Learning ช่วยเพิ่มพูนทักษะการคิดวิเคราะห์ และการทำงานร่วมกัน

ในนักเรียน 5) ผู้สร้างการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญในการออกแบบการเรียนรู้การเรียนรู้อัตนอง
ความหลากหลายของผู้เรียน 6) เครือข่ายความร่วมมือ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ
สนับสนุนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนและครู โดยรูปแบบการเสริมสร้าง
ระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้จากการศึกษาสภาพบริบทในพื้นที่
วิเคราะห์นโยบาย และกำหนดแนวทางที่เหมาะสมกับลักษณะพหุวัฒนธรรม โดยใช้หลักการบริหารแบบมี
ส่วนร่วมเป็นแกนกลาง เปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมใน
กระบวนการจัดการศึกษาอย่างเป็นธรรมชาติและยั่งยืน การบริหารจัดการยัดแนวทาง 4M ได้แก่ Man,
Money, Materials, Management เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การบริหารจัดการภายในสถานศึกษามี
ความสอดคล้องกับบริบท และทรัพยากรที่แท้จริงของแต่ละพื้นที่ ทำให้การเสริมสร้างระบบนิเวศ
การเรียนรู้เป็นไปอย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ และเกิดความยั่งยืนในสังคมพหุวัฒนธรรม มีการบูรณาการ
วัฒนธรรม การใช้ทรัพยากรอย่างสร้างสรรค์ สร้างผู้เรียนที่มีสมรรถนะพร้อมเผชิญโลกในศตวรรษที่ 21
อย่างเข้าใจบริบทวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น ผู้เรียนได้รับโอกาสในการพัฒนาทักษะทั้งด้านวิชาการและ
ชีวิตอย่างรอบด้าน รวมถึงสามารถประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้จริง โดยผลการประเมินความเหมาะสม
ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ของรูปแบบ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก

Title	A MODEL FOR ENHANCING THE LEARNING ECOSYSTEM IN THE MULTICULTURAL CONTEXT OF MAE SOT DISTRICT, TAK PROVINCE: A MULTIPLE CASE STUDY
Author	Tanongsak Dangsiw
Advisor	Nat Rattanasirinichakun, Ed.D.
Co-Advisor	Assistant Professor Chamnan Panawong Ed.D. Phitthaya Saengsawang, Ph.D.
Academic Paper	M.Ed. Thesis in Educational Administration - (Type A 2), Naresuan University, 2025
Keywords	Multicultural area, learning ecosystem, approaches to enhancing the learning ecosystem.

ABSTRACT

This research aimed to (1) study the context and guidelines for enhancing learning ecosystems in multicultural areas; (2) develop and validate an appropriate model for enhancing learning ecosystems in multicultural contexts; and (3) assess the utility and feasibility of the proposed model in Mae Sot District, Tak Province. The study employed a qualitative research methodology using a multi-case study design. Two schools—Ban Maekonken School and Ban Jedikoh School—under the Tak Primary Educational Service Area Office 2 were purposively selected. Data were collected through in-depth interviews, participatory and non-participatory observations, and document analysis. Data were analyzed using triangulation techniques and grounded theory methodology.

The findings revealed that Mae Sot District is a multicultural social area with diverse ethnic groups and cultures, which have blended harmoniously to become a unique social and cultural strength. As a result, schools emphasized cross-cultural communication, social skills, and language skills to promote peaceful coexistence. The study identified six key strategies for enhancing the learning ecosystem: (1)

formulating policies and strategies aligned with the multicultural context and integrating local wisdom; (2) designing curricula that meet learners' needs; (3) integrating technology to foster learner engagement; (4) applying active learning methods to enhance critical thinking and collaboration skills; (5) empowering educators as key facilitators of diverse learning processes; and (6) establishing collaborative networks with various stakeholders to support diverse learning and enhance the capacities of students and teachers. The proposed model was developed through contextual analysis, policy review, and formulation of guidelines appropriate for multicultural settings. It was based on participatory management principles, encouraging the involvement of parents, communities, and external agencies in educational management in a natural and sustainable manner. The 4M management approach—Man, Money, Materials, and Management—was applied as a key mechanism to ensure effective school administration consistent with local contexts and resources. This model supports the integration of cultural knowledge and the creative use of resources to foster learners' competencies for the 21st century, enabling them to understand both their own and others' cultural contexts, and to apply their knowledge practically in daily life. The evaluation of the model indicated a high level of appropriateness, utility, and feasibility.

ประกาศคุณูปการ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของ ดร.ณัฐ รัตนศิริณิขกุล ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชำนาญ ปาณาวงษ์ และ ดร.พิทยา แสงสว่าง กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่ามาเป็นทั้งที่ปรึกษา พร้อมทั้งให้คำแนะนำตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ บุรณะชาติ ประธานกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา กอนพ่วง คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายในการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์และทรงคุณค่า

ขอบพระคุณ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ จังหวัดพิษณุโลก ที่ดูแลการทำวิจัยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ขอขอบคุณ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เป็นอย่างดีในการสร้างเครื่องมือวิจัยที่มีความสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณ ผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ที่ได้ให้ความกรุณาในการเก็บข้อมูล จนทำให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วง

ขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ และผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 เป็นอย่างสูง ที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพบริบท และแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ และอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีในการเข้าไปทำวิจัยและเก็บข้อมูลสำหรับการทำวิจัยในครั้งนี้

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ของผู้วิจัย ที่ให้กำลังใจและให้การสนับสนุนในทุก ๆ ด้านอย่างดีที่สุดเสมอมา คุณค่าและคุณประโยชน์อันพึงจะมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบและอุทิศแด่ผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ และผู้ที่สนใจบ้างไม่มากก็น้อย

ทงศักดิ์ แดงชีว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
ประกาศศุภณูปการ.....	ช
สารบัญ.....	ซ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย	6
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศการเรียนรู้.....	14
การจัดการศึกษาในพื้นที่พหุวัฒนธรรม.....	22
ทฤษฎีฐานราก.....	28
แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ.....	32
วิจัยพหุกรณีศึกษา.....	41
สภาพบริบทอำเภอแม่สอด.....	51
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	54
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	60
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพบริบท แนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.....	61
ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.....	65

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการ เสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	67
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	71
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพบริบท และแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.....	75
ตอนที่ 2 รูปแบบและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศ การเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.....	149
ตอนที่ 3 ผลการประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการ เสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	158
บทที่ 5 บทสรุป.....	161
สรุปผลการวิจัย.....	162
อภิปรายผลการวิจัย.....	166
ข้อเสนอแนะ.....	171
บรรณานุกรม.....	173
ภาคผนวก.....	176
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ.....	177
ภาคผนวก ข หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษา.....	181
ภาคผนวก ค แบบพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบ สัมภาษณ์ เพื่อการวิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่ พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก: พหุกรณีศึกษา.....	183
ภาคผนวก ง แบบสัมภาษณ์เพื่อสร้างแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บน พื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก: พหุกรณีศึกษา.....	186
ประวัติผู้วิจัย.....	191

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 จำนวนผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ และสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล.....	62
ตาราง 2 แสดงการสรุปวิธีดำเนินการวิจัยจำแนกตามรายการ.....	69
ตาราง 3 แสดงการสรุปเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลตามประเด็นการศึกษา	72
ตาราง 4 จำนวนนักเรียนโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2566.....	76
ตาราง 5 จำนวนนักเรียนโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2566.....	103
ตาราง 6 ผลการเปรียบเทียบสภาพบริบทของพื้นที่พหุวัฒนธรรม.....	125
ตาราง 7 ผลการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ การเรียนรู้	127
ตาราง 8 ผลการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านหลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้	131
ตาราง 9 ผลการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการ เรียนรู้	134
ตาราง 10 ผลการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านวิธีการเรียนรู้	137
ตาราง 11 ผลการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านผู้สร้างการเรียนรู้	140
ตาราง 12 ผลการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านเครือข่ายความร่วมมือ	143
ตาราง 13 ผลความเหมาะสมของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุ วัฒนธรรม พุทธกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	157
ตาราง 14 ผลประเมินความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม พุทธกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	158
ตาราง 15 ผลประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บน พื้นที่พหุวัฒนธรรม พุทธกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	159

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพ 1 ที่มา : Miles and Huberman.....	49
ภาพ 2 ข้อมูลชาติพันธุ์นักเรียน.....	53
ภาพ 3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	59
ภาพ 4 แสดงขั้นตอนการวิจัย.....	60
ภาพ 5 มโนทัศน์ของหลักการรูปแบบ.....	153
ภาพ 6 ระบบงาน.....	154
ภาพ 7 วิธีการดำเนินงาน.....	155
ภาพ 8 รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.....	156
ภาพ 9 รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.....	165

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระบบการศึกษาที่ได้มีการเปลี่ยนแปลง เด็กเกิดและโตในยุคสมัยใหม่แต่ระบบการศึกษาในบางพื้นที่ยังเป็นระบบเดิมที่ไม่มีการเตรียมพร้อมหรือพัฒนาทักษะที่จำเป็น ในขณะที่สภาพแวดล้อมสังคม รวมถึงทักษะความรู้ต่าง ๆ นั้นมีความซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นระบบการศึกษาแบบเดิมจึงไม่ตอบโจทย์อีกต่อไป ฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงการศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญ โดยการศึกษาที่นั่นถือได้ว่าเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นการเพิ่มต้นทุนทางสังคมให้แก่ประเทศ ทั้งยังเป็นกลไกหลักในการพัฒนา ส่งเสริม ปลุกฝัง แนวความคิด ความรู้ให้กับพลเมืองและสังคมโดยรวมของประเทศ การศึกษาจึงเป็นตัวแปรหลักของความสามารถในการแข่งขันระยะยาว (Long term competitiveness) การออกแบบและการพัฒนาการศึกษาโดยมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนจึงเป็นข้อต่อสำคัญของการพัฒนาประเทศในทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสังคม ในขณะที่แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2564 ,น. 305)ได้กำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษา โดยมีการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้สามารถตอบสนองการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 และส่งเสริมระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ซึ่งในการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ มีองค์ประกอบดังนี้ ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน วิธีการจัดการเรียนรู้ การทำหลักสูตรและกิจกรรมใหม่ การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 การใช้เทคโนโลยี และความร่วมมือกับเครือข่าย ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้มีทักษะสำหรับโลกยุคปัจจุบันได้

ในระดับสากล แนวคิด Multicultural Learning Ecosystem ได้รับการพัฒนาให้สามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ของผู้เรียนกับวัฒนธรรมของตนเอง และเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ (Global Education Futures, 2021) การใช้ Plurilingual Pedagogy และ Culturally Responsive Teaching เป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถช่วยลดช่องว่างทางการศึกษาและเสริมสร้างความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมในระบบโรงเรียน (Dong et al., 2009) อย่างไรก็ตาม การนำแนวทางเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในบริบทของประเทศไทยยังคงมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น การขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญด้านพหุวัฒนธรรม และข้อจำกัดทางนโยบายการศึกษาที่อาจไม่รองรับแนวทางดังกล่าวอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาสนับสนุนระบบนิเวศการเรียนรู้ในพื้นที่พหุวัฒนธรรมได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์และแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงทรัพยากรการเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ยังขาดโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่เพียงพอ

ในบริบทของแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยมีระบบนิเวศการเรียนรู้ที่หลากหลายที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย การสร้างระบบนิเวศทางการเรียนรู้ของแต่ละพื้นที่ย่อมมีความแตกต่างกันออกไป เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ของสถานศึกษานั้นๆ ซึ่งในศตวรรษที่ 21 หนึ่งในทักษะที่สำคัญที่มนุษย์ทุกคนต้องมี คือ ความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความแตกต่างกระบวนทัศน์ เพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่มีผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์และวัฒนธรรม อาศัยอยู่ร่วมกันมาอย่างยาวนานหลายศตวรรษ จึงสามารถกล่าวได้ว่าสังคมไทยมีความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม โดยเฉพาะบริเวณชายขอบที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านที่มองเห็นสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน การศึกษาในพื้นที่พหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) เป็นการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีเด็กต่างวัฒนธรรมเรียนรวมกัน ซึ่งหมายถึงการที่ผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครอง จัดสภาพแวดล้อม ภายในสถานศึกษาทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนจากต่างชาติหรือกลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ขนบประเพณี และวิถีชีวิต ได้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องใน วัฒนธรรมของตนเอง และวัฒนธรรมของเพื่อนคนอื่นๆ เกิดการเรียนรู้และยอมรับทางวัฒนธรรม ไม่มีอคติต่อกัน ไม่เกิดการ แบ่งแยกและเลือกปฏิบัติต่อกัน ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ส่งผลให้สัดส่วนนักเรียนต่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียนร่วมกับนักเรียนไทยมีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติภาษา ศาสนา ขนบประเพณีรวมทั้งวิถีชีวิตนี้ทำให้สถานศึกษาและครูมีภาระงานและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนซึ่งจะแตกต่างไปจากสถานศึกษาที่มีความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติน้อย จึงส่งผลให้ประเทศไทยประสบปัญหาการศึกษาหลายด้าน ทั้งวิธีการจัดการศึกษา การเรียนรู้ที่ไม่ตอบโจทย์ความต้องการอย่างแท้จริงตามบริบทของพื้นที่ ผู้เรียนที่จบการศึกษาประสบปัญหาในการทำงาน ประเทศไทยขาดนวัตกรรมในการพัฒนาประเทศ ลงทุนกับด้านการศึกษาสูงแต่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาดำ ถ้ายึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ความสำคัญแก่ครูและนักเรียน จะเห็นได้ว่าการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลให้คนไทยสามารถปรับตัวให้ดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสมและจะส่งผลให้มีศักยภาพในการทำงาน การเรียนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าสืบไป ประเทศไทยมีนโยบายของสภาความมั่นคงแห่งชาติที่ยึดหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความรักความสามัคคีของคนในชาติ โดยส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนารวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม และพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีวัดโบสถ์ มัสยิด และศาสนสถานอื่น ๆ เป็นศูนย์คุณธรรม ส่วนพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ก็กล่าวถึงการเสริมสร้างจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและการจัดการศึกษาตลอดชีวิตโดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการ

จัดการศึกษา พัฒนาแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง กลุ่มประชากรที่อยู่อาศัยในพื้นที่ที่มีสถานะเชิงพหุวัฒนธรรม โดยเฉพาะพื้นที่ชายแดนที่มีชนกลุ่มน้อย อาศัยอยู่หรือจังหวัดที่เป็นเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ก็จะมีประชากรกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มชนที่มีภาษา วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันจากคนไทย พักอาศัยอยู่การมีชุมชนที่เป็นชุมชนหลายวัฒนธรรมอยู่มากมาย

การสร้างพื้นที่การเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมให้กับผู้เรียนจึงเกี่ยวข้องกันไปทั้งระบบ ระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) เป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ การนำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาที่เอื้อให้ผู้เรียนมีโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะสร้างเสริมประสบการณ์ ความรู้ และความเข้าใจให้กับผู้เรียน จนกระทั่งสามารถให้ผลลัพธ์ที่ตรงตามเป้าประสงค์ของผู้ออกแบบและผู้เรียน โดยพิจารณาปัจจัยที่จะเพิ่มประสิทธิภาพทั้งในด้านผู้เรียน ครูผู้สอน สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน รวมไปถึงบริบทการจัดการศึกษาต่าง ๆ โดยรองศาสตราจารย์ ดร.วรากรณ์ สามโกเศศ ประธานกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา กล่าวไว้ว่า ปัจจัยการยกระดับคุณภาพการศึกษา มี 3 ส่วน คือ 1) ระบบนิเวศทางการศึกษา (Education Ecosystem) คือ ระบบของปัจจัยแวดล้อม ซึ่งมีอิทธิพลต่อเด็กอย่างมาก ประกอบด้วย 1.1 โรงเรียน ครู ครูใหญ่ สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ครูใหญ่หรือผู้อำนวยการ ปัจจุบันมักไม่ได้ทำหน้าที่สอน แต่ทำหน้าที่บริหาร โรงเรียน เด็กใช้เวลาอยู่ในโรงเรียนเพียงร้อยละ 25 ส่วนเวลาที่เหลืออยู่ในสังคม ดังนั้น เวลาที่อยู่ในโรงเรียนนั้นมีน้อยแต่มีอิทธิพลทางความคิดสูง และในโรงเรียนไม่ใช่เฉพาะแค่ครู เพื่อนก็เป็นสิ่งแวดล้อมเช่นกันโรงเรียนที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น เช่น โรงเรียนสาธิต เด็กเหล่านี้จะกล้าพูด กล้าแสดงออก เด็กส่วนใหญ่จึงมีศักยภาพมากกว่าเด็กทั่วไป 1.2 ห้องเรียน หมายถึงรวมถึง คุณภาพของครูที่สอน ระบบการศึกษาในปัจจุบันต้องเปลี่ยนจาก Content Based เป็น Competency Based การเรียนแบบ Content Based คือ การทำหลักสูตร เพื่อให้เด็กได้รับความรู้ แต่ไม่ได้บอกว่าจะใช้ความรู้ทำอะไร ตัวอย่างเช่น การเรียนภาษาอังกฤษ เน้นเรื่องไวยากรณ์ แต่ไม่ได้สอนการพูด เพราะไม่ได้เน้น Competency หากหลักสูตรเปลี่ยนจาก Content Based เป็น Competency Based เหมือนหลายประเทศในโลก จะทำให้คนที่จบการศึกษาออกมาพร้อมที่จะทำงานได้เลยจากการสำรวจของ TDRI พบว่าคนไทยในชนบทจำนวนไม่น้อยที่ส่งลูกเรียนไม่จบภาคบังคับ เพราะพ่อแม่รู้สึกว่าย่านออกมาแล้วทำงานไม่ได้ จึงไม่เห็นความจำเป็นในการเรียนและให้ออกมาช่วยทำงานก่อนจึงค่อยไปเรียนต่อ ระบบการศึกษานอกโรงเรียนในตลาดแรงงานของไทยที่ทำงานในโรงงานจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประมาณ ร้อยละ 70 ในบางประเทศ อาทิ เวียดนาม ให้ความสำคัญมากในเรื่องของวินัยดูได้จากผู้ที่ขับซีรี่ย์จักรยานยนต์ใส่หมวกนิรภัย

ทุกคน แสดงให้เห็นถึงการเคารพกฎหมายอย่างเข้มงวด 1.3 เทคโนโลยี ห้องสมุด ระบบการเรียนรู้ยุคใหม่ด้วยแพลตฟอร์ม ต่าง ๆ เช่น Wikipedia, Google, Yahoo แหล่งเรียนรู้ (พิพิธภัณฑ์ สถานที่ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์) ชุมชน (วัฒนธรรมประเพณี ประชาชนในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น) การใช้ภูมิปัญญาทำให้เกิดการต่อยอดได้ 2) เงื่อนไขของการยกระดับคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 2.1 ครูมีคุณภาพ หมายถึง มีจิตวิทยาของความเป็นครู มีความรู้ดี มีเทคนิคในการสร้างการเรียนรู้ และได้รับความไว้วางใจจากเด็กมีความรักความเข้าใจ มีอุดมการณ์ มีความรับผิดชอบ เห็นคุณค่าของเด็กทุกคนและพัฒนาให้มีมูลค่ามากกว่าเดิม ทุกคนต้องมี Mindset ว่าโลกเปลี่ยนแปลงไปแล้วและเราต้องปรับเปลี่ยนอย่างไร และต้องมี Supple mind คือการโอนอ่อน พร้อมปรับตามสิ่งเกิดขึ้น และมี Agility คือ คล่องแคล่วมีความง่ายต่อการปรับเปลี่ยน มีจิตใจที่ปรับตามสภาพที่เปลี่ยนแปลง ครูต้องมีทักษะและความรู้ มีความสามารถในการสอนแบบ Hybrid คือทั้ง Online และ Offline นอกจากนี้ Education Technology ก็เป็นเรื่องสำคัญต้องมีความรู้ในการใช้ E-Learning มิใช่เพียงการถ่ายทอดบทเรียนมาในห้องเรียน แต่ต้องสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองนอกห้องเรียนได้ด้วย 2.2 โรงเรียน บ้าน และชุมชนมีอุปกรณ์การเรียนรู้สมัยใหม่ 2.3 ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ และมีความมุ่งมั่นอย่างสูง 2.4 การสนับสนุนจากผู้ปกครอง เรื่องอุปกรณ์การเรียนรู้และความสามารถในการแนะนำการเรียนรู้แบบ Distance Learning (ออนไลน์,ทีวี,วิทยุ) แก่ผู้เรียน (สภาการศึกษาเสวนา 2020 (OEC Forum 2020): การศึกษายกกำลังสอง, 2564 น.102)

อำเภอแม่สอด จังหวัดตากเป็นพื้นที่ชายแดนที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศพม่า โดยมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภออื่นในประเทศไทย 3 อำเภอ และ 1 รัฐในประเทศพม่า ดังนี้ ทิศเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ทิศใต้ มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอพบพระ จังหวัดตาก ทิศตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก โดยมีเทือกเขาถนนธงชัยเป็นแนวกันเขต และทิศตะวันตก มีอาณาเขตติดต่อกับ เมืองเมียวดี รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า โดยมีแม่น้ำเมยเป็นแนวกันพรมแดน อำเภอแม่สอดจึงประกอบด้วยพลเมืองที่มีความหลากหลายชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ขนบประเพณีและวิถีชีวิตอย่างมาก ส่งผลให้สัดส่วนนักเรียนต่างกลุ่มชาติพันธุ์ ที่เรียนร่วมกับนักเรียนไทยมีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ขนบประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตนี้ ส่งผลให้สถานศึกษา และคณะครู มีภาระงานและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนที่เพิ่มขึ้น และต้องสอนแตกต่างไปจากสถานศึกษาอื่นที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษา ที่น้อยกว่าในพื้นที่อำเภอแม่สอด ส่งผลให้มีคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนเป็นจุดอ่อนสำคัญที่ต้องเร่งแก้ไข และกลายเป็นความยากลำบากในการดำเนินการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา การสร้างพื้นที่การเรียนรู้ระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมให้กับผู้เรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จึงมีรูปแบบการจัดการศึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายของวัฒนธรรมในสังคม เป็นกระบวนการในเปลี่ยนแปลงระบบโครงสร้างของหลักสูตร

ในโรงเรียน ที่ยอมรับและเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรมของนักเรียน ที่มีผลมาจาก วัฒนธรรมในสังคมนั้นนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนใน ด้านต่าง ๆ ตลอดจนถึงความสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนให้ผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่ม ทุกพื้นที่ และทุกระดับการศึกษาได้รับการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละ กลุ่มในสถานศึกษาที่มีมาตรฐานและคุณภาพทัดเทียมกัน จากข้อมูลเชิงพื้นที่ของโรงเรียนบ้านแม่โกน เกน พบว่าพื้นที่ของโรงเรียนและเขตบริการทางการศึกษา เป็นพื้นที่ชายแดนติดต่อกับประเทศพม่า จึง ประสบปัญหาการสู้รบ ปัญหาเสพติด ปัญหาโรคระบาดต่างๆ มีความเสี่ยงต่อความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ส่งผลต่อการจัดการศึกษา โรงเรียนต้องรับภาระในการจัดการศึกษาในระดับที่ไม่มี หลักฐานของทางราชการ (ทร.13,ทร.14) รวมทั้งเด็กพลัดถิ่นสัญชาติพม่าจำนวนหนึ่ง มีผลต่อคุณภาพ การศึกษาด้วย และยังขาดครูและบุคลากรทางการศึกษาตามเกณฑ์ที่สำนักงานข้าราชการครูและ บุคลากรทางการ ศึกษากำหนด รอพิจารณาการย้าย และขาดครูที่มีความสามารถทางด้านภูมิปัญญา ท้องถิ่น ทำให้โรงเรียนต้อง ใช้งบประมาณเพื่อจ้างครูและลูกจ้างชั่วคราว ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ ด้านอื่น ๆ และข้อมูลเชิงพื้นที่ของโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ พบว่า พื้นที่ของโรงเรียนและเขตบริการทาง การศึกษา ประกอบด้วยประชากรชนเผ่าม้ง ชนเผ่าปากาเกอญอ ไทย และ พม่า เป็นชุมชนที่มีความ หลากหลายทางชาติพันธุ์ นักเรียนที่ไม่มีสัญชาติไทยยังขาดทักษะการสื่อสาร การใช้ภาษาไทย และการ คิดวิเคราะห์บุคลากรมีการโยกย้ายบ่อย ทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญ การวิจัยแบบพหุกรณีศึกษา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มีลักษณะสำคัญ คือ การแสวงหาความรู้โดยการพิจารณาปรากฏการณ์สังคมจากสภาพแวดล้อม ความจริงในทุกมิติเพื่อหาความสัมพันธ์ ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้น วิธีการนี้จะสนใจข้อมูล ด้านความรู้สึกนึกคิดความหมาย ค่านิยมหรืออุดมการณ์ของบุคคลนอกเหนือไปจากข้อมูลเชิงปริมาณ มักใช้เวลาในการศึกษาติดตามระยะยาวใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็น ทางการ เป็นวิธีการหลักในการเก็บข้อมูลและเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบ อุนัยซึ่งจะขยายความเป็นลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพสุภางค์ จันทวานิช (2551, อ้างใน ภาณุพงศ์ อนันต์ชัยพัทธนา.2552. น.43) และสนใจศึกษาการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บน พื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก : พหุกรณีศึกษา เพื่อศึกษาและนำเสนอรูปแบบการ เสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม เพราะระบบนิเวศการเรียนรู้ ถือเป็นแนวทางที่ สำคัญสำหรับการสร้างการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ทั้งยังสามารถก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอด ชีวิต สร้างผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 จึงนำไปสู่การสร้างการเรียนรู้ ของสถานศึกษาบนพื้นที่พหุวัฒนธรรม ที่มีปัจจัยจำเป็นต้องพัฒนาให้เป็นระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้ โดยผ่านความร่วมมือทั้งในโรงเรียนและชุมชน ให้ทุกภาคส่วน

ร่วมกันจัดระบบนิเวศการเรียนรู้และใช้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมีส่วนสนับสนุนในการขับเคลื่อน รวมถึงการได้มาซึ่งการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ สร้างความเข้าใจให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้เห็น ทิศทางการพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศในทิศทางเดียวกันมองเห็นความเชื่อมโยง การบูรณา การทำงานระหว่างกัน และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนา "ระบบนิเวศการเรียนรู้" ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ของผู้เรียนจากกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย เพื่อนำไปสู่การศึกษาที่เท่าเทียมและยั่งยืนในอนาคต

คำถามการวิจัย

1. สภาพบริบทและแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตากเป็นอย่างไร
2. รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตากเป็นอย่างไร
3. ผลการประเมินรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก อยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพบริบท และแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
2. เพื่อสร้างรูปแบบและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
3. เพื่อประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ทราบถึงแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม เพื่อนำไปเป็นแนวทางการจัดการเรียนเรียนรู้ในโรงเรียนต่อไป
2. โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 นำผลการวิจัยรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม นำไปเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น นำรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม ไปพัฒนาต่อยอดที่สอดคล้องเหมาะสมกับศักยภาพของโรงเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษา (Multi-Case Studies) เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พหุกรณีศึกษา การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพบริบท และแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาทฤษฎี แนวคิด การจัดการศึกษาบนพื้นที่พหุวัฒนธรรม และระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เมืองคังประกอบดังนี้ นโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมระบบนิเวศการเรียนรู้ หลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ผู้สร้างการเรียนรู้ และเครือข่ายความร่วมมือ

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญ โดยอาศัยหลักการเป็นตัวแทนที่ดี ประกอบด้วยแหล่งข้อมูลด้านพื้นที่ แหล่งข้อมูลด้านบุคคล แหล่งข้อมูลด้านเอกสาร และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 แหล่งข้อมูลด้านพื้นที่

โรงเรียนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

1. สถานศึกษาที่สร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ โดยการบูรณาการทุกภาคส่วนร่วมกัน ทั้งผู้เรียน ผู้ปกครอง ครู/อาจารย์ รวมถึงชุมชน ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ทุกช่วงเวลาและทุกพื้นที่

2. มีผลงานดีเด่นที่ประสบความสำเร็จ เป็นที่ประจักษ์ได้รับรางวัลจากการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับภาค หรือระดับชาติ

3. มีการเผยแพร่ผลงานตามช่องทางต่างๆ เป็นที่ยอมรับของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 2 แห่ง ดังนี้ โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ และโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน

2.2 แหล่งข้อมูลด้านบุคคล/ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant)

แหล่งข้อมูลด้านบุคคล หรือให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน จำนวน 2 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลหลักโรงเรียนละ 10 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 20 คน วิธีการได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูวิชาการและครูผู้สอน จำนวน 2 คน นักเรียน จำนวน 3 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 3 คน ผู้แทนชุมชน จำนวน 1 คน โรงเรียนในอำเภอแม่สอด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

2.3 แหล่งข้อมูลด้านเอกสาร

เอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แบบรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) แผนกลยุทธ์สถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ต้องศึกษา คือ สภาพบริบท และแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม พหุกรณีอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งระบบนิเวศการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ ดังนี้ นโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมระบบนิเวศการเรียนรู้ หลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ผู้สร้างการเรียนรู้ และเครือข่ายความร่วมมือ

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

นำผลจากการสังเคราะห์ สภาพบริบทและแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อสร้างรูปแบบและตรวจสอบความเหมาะสมทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการหรือฐานข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แบบรายงาน แบบรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) แผนกลยุทธ์สถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี เอกสารอื่น ๆ

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ สภาพบริบทและแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ตัวแปรตาม คือ รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ประกอบด้วย นโยบายและกลยุทธ์ที่ส่งเสริมระบบนิเวศการเรียนรู้ หลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ผู้สร้างการเรียนรู้ และเครือข่ายความร่วมมือ

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

แหล่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 2 คือ รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก แล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

2. ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ และโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ทั้งหมด 96 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ และโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน จำนวน 76 คน วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (sample size) ได้มาจากเปิดตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (พรณี สีกิจวัฒน์, 2566, น. 169)

3. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ตัวแปรตาม คือ ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

นิยามศัพท์เฉพาะ

ระบบนิเวศการเรียนรู้ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์กันเป็นระบบที่จะเกื้อหนุนให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ มีการสนับสนุน การปฏิบัติหน้าที่เรียนรู้และการพัฒนาตลอดเวลา สนับสนุนให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ และผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างยืดหยุ่น

องค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) นโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมระบบนิเวศการเรียนรู้ หมายถึง มีการนำนโยบายจากส่วนกลางและจัดทำยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตามบริบทของโรงเรียนเพื่อจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ ที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายพร้อมสนับสนุนการเรียนรู้และการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายนั้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่องแบบครบวงจร 2) หลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง การออกแบบหลักสูตรที่มีการเรียนรู้ใหม่ ที่เป็นทางเลือกสำหรับผู้เรียน ตอบสนองความสนใจของผู้เรียน การกำหนดทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นต่อการพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและการเข้าถึงเนื้อหาการเรียนรู้ตามความต้องการ 3) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ หมายถึง การนำเทคโนโลยีมาใช้ หรือสนับสนุนการเรียนรู้ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยไม่คำนึงถึงสถานที่ทางภูมิศาสตร์และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีจากแหล่งเรียนรู้ทั่วโลก และแพลตฟอร์มในการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ 4) วิธีการเรียนรู้ หมายถึง การจัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ 5) ผู้สร้างการเรียนรู้ หมายถึง ผู้ให้ความรู้ ถ่ายทอดการเรียนรู้ ผู้เข้าใจศาสตร์ต่าง ๆ อย่างถึงแก่นแท้และเชื่อมโยง ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ สร้างแรงบันดาลใจ เช่น ผู้อำนวยการ ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้เชี่ยวชาญ ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น ซึ่งพื้นที่ที่สามารถสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอาจอยู่ในโรงเรียนหรือแหล่งเรียนรู้ในชุมชนก็ได้ และ 6) เครือข่ายความร่วมมือ หมายถึง การประสานงานกับพันธมิตรหรือเครือข่าย เพื่อร่วมการวางแผน สนับสนุน ร่วมแบ่งปัน สร้างความร่วมมือ ให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร

การจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม คือ การจัดการศึกษาที่ผู้เรียนมีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ เพศ ชนชั้นทางสังคม ที่ส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาค สร้างความเท่าเทียม ผู้เรียนได้เกิดความคิด เชิงบวกที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข มีความเคารพซึ่งกันและกัน ลดความขัดแย้ง สร้างความสำเร็จในการศึกษาตามศักยภาพของตนเอง

การศึกษาพหุกรณีศึกษา คือ การศึกษา วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่ 2 เหตุการณ์ขึ้นไป เพื่อเปรียบเทียบ มุ่งหาความสัมพันธ์จากข้อมูลที่ปรากฏตามสภาพแวดล้อม ตามความเป็นจริงในทุกมิติ จะให้ความสนใจข้อมูลด้านความรู้สึกนึกคิดความหมาย หรืออุดมการณ์ของบุคคล เพื่อนำไปสู่การสรุปเป็นทฤษฎีที่ครอบคลุมและสมบูรณ์มากขึ้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ และ

โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

รูปแบบ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ ระบบงาน วิธีการดำเนินงาน เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ และแนวทางการประเมินรูปแบบ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นหลักการ ทฤษฎี แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา คือรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศการเรียนรู้
  - 1.1 ความสำคัญของระบบนิเวศการเรียนรู้
  - 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศการเรียนรู้
2. การจัดการศึกษาในพื้นที่พหุวัฒนธรรม
  - 2.1. ความหมายพหุวัฒนธรรม
  - 2.2 ความสำคัญของการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม
  - 2.3. การจัดการศึกษารูปแบบพหุวัฒนธรรมศึกษา
3. ทฤษฎีฐานราก
  - 3.1 ความหมายทฤษฎีฐานราก
  - 3.2 ระเบียบวิธีการศึกษาของทฤษฎีฐานราก
  - 3.3 การสร้างทฤษฎีฐานราก
  - 3.4 การรวบรวมข้อมูลตามระเบียบวิธีทฤษฎีฐานราก
4. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ
  - 4.1 ความหมายของรูปแบบ
  - 4.2 ประเภทของรูปแบบ
  - 4.3 การพัฒนารูปแบบ
  - 4.4 องค์ประกอบของรูปแบบ
  - 4.5 คุณลักษณะของรูปแบบ
  - 4.6 การตรวจสอบรูปแบบ
5. วิจัยพหุกรณีศึกษา
  - 5.1 ลักษณะของการวิจัยพหุกรณีศึกษา

- 5.2 องค์ประกอบและขั้นตอนการวิจัยคุณภาพ
- 5.3 การรวบรวมข้อมูลในสนาม
- 6. สภาพบริบทอำเภอแม่สอด
  - 6.1 สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
  - 6.2 ประวัติความเป็นมาของอำเภอแม่สอด
  - 6.3 สภาพเศรษฐกิจของอำเภอแม่สอด
  - 6.4 การจัดการศึกษาอำเภอแม่สอด
- 7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. แนวคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศการเรียนรู้

1.1 ความสำคัญของระบบนิเวศการเรียนรู้

ระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) เป็นปัจจัยสำคัญที่จะสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ตลอดจนมอบผลลัพธ์ในแบบที่ผู้ออกแบบ และผู้เรียนต้องการอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่จะขาดไปไม่ได้เลยสำหรับการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ในยุคนี้ คือการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยความที่โลกได้ก้าวเข้าสู่สังคมดิจิทัลมาเป็นเวลานานแล้ว ผู้คนสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ทุกที่ทุกเวลา

ระบบการเรียนรู้ที่ถูกออกแบบขึ้นจึงควรต้องเอื้อต่อการเป็น E-learning ไม่ว่าจะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากทุกที่ ทุกเวลา การจัดเตรียมอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสมการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเนื้อหาที่ต้องการเรียนด้วยตัวเอง การปรับเปลี่ยนวิธีการสื่อสารที่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกมากขึ้น อาทิ VR (Virtual Reality), คลิปวิดีโอ, เกมออนไลน์ หรืออุปกรณ์เสริมต่างๆ อย่าง Smart watch ตั้งแต่ปี 1979 การเติบโตอย่างรวดเร็วของชนชั้นร่ำรวยในอเมริกาช่องว่างความเหลื่อมล้ำในสังคมให้กว้างขึ้นอย่างไม่อาจมีทางกลับมารอบกันได้ ผู้คนชนชั้นร่ำรวย 10% จากกลุ่มประเทศสมาชิก OECD (องค์กรระหว่างประเทศของกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว) มีรายได้มากกว่าคนจนในกลุ่ม 10% ล่างสุดถึง 10 เท่า ปัญหาสำคัญที่สังคมให้ความสนใจจึงวนเวียนอยู่ที่เรื่องค่าแรงที่ค่อนข้างต่ำ หรือปัญหาการว่างงานเป็นส่วนใหญ่ จนกระทั่งวิกฤตการณ์โควิด-19 ได้ซัดสาดเข้ามาในชีวิตของคนทั่วโลกอย่างไม่ทันได้ตั้งตัว สร้างความปั่นป่วนให้กับแวดวงเศรษฐกิจทั่วโลก ผู้คนนับล้านต้องสูญเสียงาน ความมั่นคงในชีวิตพลิกผันเพียงชั่วเวลาไม่กี่เดือน ในตอนนั้นเองที่พวกเขาต่างเพิ่งตระหนักว่านอกจากความพยายามในการเอาตัวรอดด้วยการหางานใหม่ให้เร็วที่สุด สิ่งที่คุณส่วนใหญ่ไม่มีติดตัวก็คือความสามารถในการใช้เวลาว่างพัฒนาทักษะใหม่ๆ เพื่อค้นหาเส้นทางรอดในรูปแบบอื่น นั่นก็เพราะการเรียนรู้ในระบบแบบเก่าทำให้ผู้เรียนยึดติดอยู่กับการเรียนรู้แบบเป็นเส้นตรง ไม่สามารถพลิกแพลง หรือพัฒนาเพื่อหาทางรอดอื่นให้ตัวเองได้

มิเชลล์ ไวส์ (2563) เสนอว่า การปรับระบบนิเวศการเรียนรู้แบบใหม่สำหรับโลกในอนาคตควรตั้งอยู่บนแนวคิด 5 ข้อ ได้แก่ 1) นำทางได้ (Navigable) การเรียนรู้อย่างไร้จุดหมายก็ไม่ต่างอะไรกับการล่องเรือไปในความมืด ก่อนที่ผู้เรียนจะก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงานพวกเขาควรได้รับข้อมูลที่ให้เห็นภาพของตลาดงานในปัจจุบัน และอนาคต การมีตัวช่วยนำทางที่ดีจะทำให้พวกเขาไม่ต้องเสียเวลาไปเปล่า ๆ กับระบบอันยุ่งเหยิง รวมถึงมองเห็นถึงโอกาสว่าจะต่อยอดอาชีพไปในทิศทางใด 2) ช่วยสนับสนุน (Supportive) ประการสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ พร้อมเตรียมตัวสู่เส้นทางการทำงานในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และปราศจากอุปสรรคก็คือการได้รับ

การสนับสนุนอย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือให้คำปรึกษาแบบตัวต่อตัว หรือการสนับสนุนด้านเทคโนโลยี ทำให้ผู้เรียนสามารถค้นหาพื้นที่การเรียนรู้ใหม่ ๆ ได้โดยไม่มีอะไรมาถ่วง

3) มีจุดมุ่งหมาย (Targeted) ผู้เรียนจำควรต้องได้รับการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายตรงตามความต้องการของพวกเขา ทักษะที่ใช่ เส้นทางที่ใช่ ในเวลาที่ใช่ ไม่ใช่การเรียนอย่างสะเปะสะปะในสิ่งที่พวกเขาไม่ได้จำเป็น หรือต้องการ และที่สำคัญพวกเขาควรได้รู้ว่าการศึกษาที่พวกเขาเลือกจะลงทุนจะให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าอย่างชัดเจน

4) ผสมผสาน (Integrated) ในบางครั้งผู้เรียนก็มีภาระอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องแบกรับนอกเหนือจากหน้าที่ในการเรียน การผสมผสานรูปแบบของการเรียนและการทำงานที่ได้ผลตอบแทนเข้าด้วยกัน นอกจากจะช่วยลดภาระ และความกดดันด้านค่าใช้จ่ายให้กับผู้เรียนได้แล้ว โมเดลการเรียนรู้จากการทำงานจริงยังให้ประโยชน์ที่มากกว่าแค่การเรียนจากทฤษฎีอีกด้วย

5) โปร่งใส (Transparent) ประการสุดท้ายที่สำคัญไม่แพ้ข้ออื่น และช่วยแก้ปัญหาในรูปแบบการจ้างงานอันล้ำหลังในอดีต คือการปรับกระบวนการจ้างงานให้โปร่งใส เปิดเผย และยุติธรรมต่อผู้หางานทุกคนอย่างเท่าเทียม ทักษะ และความสามารถควรต้องเป็นคุณสมบัติแรกที่นายจ้างใช้พิจารณา ความโปร่งใสดังกล่าวนี้จะช่วยลดอคติในการจ้างงาน รวมถึงช่วยเชื่อมโยงบริษัทต่างๆ เข้ากับผู้สมัครมากความสามารถที่มีความหลากหลายมากขึ้น

กล่าวโดยสรุป ระบบนิเวศการเรียนรู้มีความสำคัญในการเรียนรู้แบบใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับโลกแห่งอนาคตจึงอาจจะเป็นทางออกสำคัญที่เราสามารถสร้างได้ เพื่อเตรียมบุคลากรภายในองค์กร เด็กนักเรียน คนรุ่นใหม่ หรือกระทั่งแรงงานที่อยู่ในสภาวะว่างงาน ให้พร้อมเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจ และรับมือกับอนาคตที่กำลังจะมาถึง ระบบนิเวศการเรียนรู้ใหม่ ๆ จะต้องเป็นไปตามหลักการชี้ว่า 5 ประการ คือ นำทาง คือต้องมีตัวช่วยในการก้าวสู่การเรียนรู้ ช่วยสนับสนุน คือ การได้รับการสนับสนุนอย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือให้คำปรึกษาแบบตัวต่อตัว หรือการสนับสนุนด้านเทคโนโลยี มีจุดมุ่งหมาย คือต้องมีจุดมุ่งหมาย รู้ทักษะ ของตนเองหรือผู้เรียน ผสมผสาน คือ ต้องมีการผสมผสานการเรียนกับการทำงานควบคู่กันไป และโปร่งใส คือ ต้องมีความยุติธรรม ลดอคติ ต่อผู้เรียน

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศการเรียนรู้

1.2.1 ความหมายของระบบนิเวศการเรียนรู้

นักวิชาการและนักการศึกษาหลายคนได้ทบทวนโมทัศน์เกี่ยวกับนิยามความหมายของระบบนิเวศการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัยไว้ ดังนี้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564, น. 4) ระบบนิเวศการเรียนรู้หมายถึง ระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ ทั้งที่มีชีวิตและ ไม่มีชีวิต

โดยเน้นพัฒนาการของผู้เรียน รวมถึงมีการนำองค์ประกอบต่างๆมาใช้ในการออกแบบและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ของผู้เรียน เช่น เวลา พื้นที่ คน เนื้อหา มีการนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการเรียนรู้ โดยครอบคลุมทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ

Kondratova, et al. (2560.น 12) กล่าวว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้ เป็นเรื่องของการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการออกแบบและพัฒนาบรรยากาศในชั้นเรียน ซึ่งครอบคลุมทั้งพื้นที่ในห้องเรียนและพื้นที่นอกสถานศึกษา ทั้งที่บ้านและสถานที่อื่น ให้สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ

Holgado & Penalvo (2560) กำหนดองค์ประกอบของนิเวศการเรียนรู้ เป็นพื้นที่ เวลา คน เนื้อหา กิจกรรม กลยุทธ์ วัฒนธรรม และมีการนำเทคโนโลยีมาใช้หรือสนับสนุนการเรียนรู้ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

Rose Benedicts (2561.น. 12) ให้ความหมายคำว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้ หมายถึง การรวมตัวกันเป็นกลุ่มของบุคคล กระบวนการ และเครื่องมือที่ใช้ถ่ายทอดบูรณาการและสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่เรียนรู้และพัฒนาทั่วทั้งองค์กร ทุกองค์กรมีระบบนิเวศการเรียนรู้ของตน เช่นเดียวกับที่ทุกธุรกิจมีวัฒนธรรมของตน

Harrell. T.S. (2563.น. 12) กล่าวว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้ คือ แนวทางแก้ปัญหาการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีการเรียนรู้ได้อย่างยืดหยุ่น แตกต่างไปจากระบบบริหารจัดการความรู้ (Learning Management System: LMS) แบบเดิม คือช่วยเพิ่มการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) ของผู้เรียนได้มากขึ้น

โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2564) ให้ความหมายว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้เป็นระบบที่จะเกื้อหนุนให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้เพื่อให้สมาชิกทุกส่วนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพร่วมกัน ประกอบด้วย 5 ส่วนหลัก ดังนี้ 1) นักเรียน 2) ครอบครัว 3) โรงเรียน 4) ครู/อาจารย์ และ 5) สังคม/ชุมชน

กล่าวโดยสรุป ระบบนิเวศการเรียนรู้ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์กันเป็นระบบที่จะเกื้อหนุนให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ มีการสนับสนุน การปฏิบัติหน้าที่เรียนรู้และการพัฒนาตลอดเวลา สนับสนุนให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ และผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างยืดหยุ่น

1.2.2. องค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้

ระบบนิเวศการเรียนรู้หรือ Learning ecosystem ระบบนิเวศการเรียนรู้มาจากคำศัพท์ทางนิเวศวิทยา หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตภายใน สภาพแวดล้อม ซึ่งเมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงกับองค์ประกอบหนึ่ง จะส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบอื่น ๆ ตามไปด้วย

โดยองค์ประกอบและรูปแบบของระบบนิเวศการเรียนรู้ ได้มีนักวิชาการและนักวิจัยหลายท่าน ได้ให้องค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ ดังนี้

สิโรตม มณีแสด และปณิตา วรรณพิรุณ (2562.น. 18) สรุปว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้มีองค์ประกอบในระบบเป็นพื้นที่ เวลา คน กิจกรรม กลยุทธ์ วัฒนธรรม และมีการนำเทคโนโลยีมาใช้หรือสนับสนุนการเรียนรู้ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ดังนั้น เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติมากที่สุดจึงต้องศึกษาแนวทางของการ จัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่จะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้อย่างชาญฉลาดของผู้เรียนในยุคดิจิทัลด้วย

อัจฉรา จุ้ยเจริญ (2562.น.19) กล่าวว่า การสร้าง Learning Ecosystem ในองค์กรมีความซับซ้อน ดังนั้น หากจะสร้าง Learning Ecosystem ที่ดีจึงต้องพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด คือ คนที่อยู่ในระบบ เนื้อหา เทคโนโลยีวัฒนธรรม ยุทธศาสตร์องค์กรนั้น ๆ แหล่งข้อมูล ความรู้ที่มาจากทั้งภายในและภายนอกองค์กร ไม่ใช่อย่างใดอย่างหนึ่ง ยกตัวอย่างปัจจัยด้าน “คน” ข้อแรก คนแต่ละคนมีความรู้หรือความอึดในการเรียนรู้ไม่เท่ากัน ซึ่งขึ้นอยู่กับพรสวรรค์และการฝึกปฏิบัติ ข้อสอง คนแต่ละคนมีเทคนิคและทักษะในการเรียนรู้ต่างกัน ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ด้วย ข้อสาม เป็นสิ่งที่บังคับกันได้ยาก คือ ความตั้งใจ ความมุ่งมั่น ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้เรียนว่าจะเลือกทางใด ดังนั้น การสร้าง Learning Ecosystem ที่ดีจึงต้องพิจารณาทุกปัจจัยขององค์กรนั้น ๆ เข้าใจประโยชน์ของการใช้เทคโนโลยีร่วมกับวิธีการเรียนรู้อื่น ๆ และให้อิสระกับผู้เรียนในการเลือกรูปแบบที่ดีที่สุดสำหรับตนเองการใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ และเอื้อไปสู่อะไรโดยรวมขององค์กร

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564.น.4) ระบบนิเวศการเรียนรู้ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน โดยเน้นการจัดทำยุทธศาสตร์การจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์วัตถุประสงค์เป้าหมาย วิธีการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย
2. ทรัพยากร ได้แก่ งบประมาณ บุคลากร เครื่องมือ สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ
3. วิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized Learning: PL) การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้แบบร่วมคิดร่วมทำ เป็นต้น
4. การจัดทำหลักสูตรและกิจกรรมใหม่ เช่น การออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้ใหม่โดยใช้เทคโนโลยีเป็น ทางเลือกสำหรับผู้เรียน การทำเนื้อหาสาระที่ตอบสนองความสนใจของผู้เรียน การกำหนดทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นต่อการพัฒนาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

5. การใช้เทคโนโลยี เช่น การนำ E-learning มาใช้ในการเผยแพร่คลังความรู้ในรูปแบบคลิป์วิดีโอผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้เช่น Google meet, Zoom, Social Media

6. ความร่วมมือพันธมิตรหรือเครือข่าย ถือเป็นภารกิจสำคัญที่สุดในการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ โดยองค์กรหลักจะประสานงานกับพันธมิตรหรือเครือข่าย เพื่อสร้างความร่วมมือในการวางแผนและปฏิบัติการเพื่อจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนตามเป้าหมายขององค์กร

โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2564) อธิบายว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้เป็นระบบที่จะเกื้อหนุนให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้สมาชิกทุกส่วนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพร่วมกัน ประกอบด้วยสมาชิก 5 ส่วนหลัก ดังนี้

1. นักเรียน เป็นผู้ต้องการเติบโต กระจายในการเรียนรู้และเป็นนักเรียนรู้อย่างเต็มที่
2. ครอบครัว เป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ให้ทรัพยากร ให้ประสบการณ์รวมทั้งเป็นที่ปรึกษา / โค้ช
3. โรงเรียน เป็นหน่วยเตรียมพื้นที่แห่งการเติบโต ประสานความร่วมมือ และจัดหาทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้
4. ครู / อาจารย์ เป็นผู้เข้าใจศาสตร์ต่าง ๆ อย่างถึงแก่นแท้และเชื่อมโยง ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ สร้างแรงบันดาลใจ และเป็นที่ปรึกษา / โค้ช
5. สังคม / ชุมชน เป็นแหล่งทรัพยากร ให้ประสบการณ์ตรง สนับสนุนและร่วมแบ่งปัน

Jackson, NJ. (2556) กล่าวถึงองค์ประกอบของนิเวศการเรียนรู้ผ่านแนวคิดนิเวศการเรียนรู้รายบุคคล ซึ่งแต่ละบุคคลมีองค์ประกอบหลักที่แตกต่างกัน แต่คล้ายคลึงกันบางส่วน โดยมีองค์ประกอบที่ควรพิจารณาเพื่อพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น บริบทของบุคคล ได้แก่ ครอบครัว การศึกษา การทำงาน งานอดิเรก และความสนใจ ซึ่งเชื่อมโยงกับวิธีการในการเรียนรู้ ทรัพยากรบุคคล ทั้งองค์ความรู้และเครื่องมือที่ช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ของบุคคลกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ทั้งสิ่งแวดล้อมที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต กระบวนการเรียนรู้ของบุคคล ที่เฉพาะเจาะจงของแต่ละบุคคล ทั้งวัตถุประสงค์ ช่วงเวลา และแนวทางในการปฏิบัติ ความตั้งใจ ความสามารถ แรงจูงใจของบุคคลในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง

Eudy, R (2561, น.16) อธิบายว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้ ประกอบด้วย บุคคล เนื้อหา เทคโนโลยี วัฒนธรรม และยุทธศาสตร์ ที่มีอยู่ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งทั้งหมดนี้ส่งผลกระทบในระบบและการเรียนรู้ตามอรรถศาสตร์ที่เกิดขึ้นในองค์กรนั้นๆ

Dalto, J. (2562, น.17) กล่าวว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้ มีองค์ประกอบหลายประการที่ต้องพิจารณา ดังนี้

1. วัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture) เช่น วัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยผู้นำองค์กรสนับสนุนการเรียนรู้ของบุคลากรในองค์กรเป็นต้น
2. บุคคลในองค์กร ถือหัวใจของระบบนิเวศการเรียนรู้และการเรียนรู้ในองค์กร ซึ่งรวมถึงบุคคลทุกระดับขององค์กร ทุกคนต้องมีบทบาทในระบบนิเวศการเรียนรู้และได้รับประโยชน์จากระบบนิเวศการเรียนรู้
3. เนื้อหาหลักสูตร ระบบนิเวศการเรียนรู้เป็นการนำบุคคลในองค์กรมา รวมกันพร้อมกับเนื้อหาการเรียนรู้ที่สำคัญซึ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและการเข้าถึงเนื้อหาการเรียนรู้ ตามความต้องการ
4. เทคโนโลยี ระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เข้มแข็งจะใช้เทคโนโลยี อาทิ หลักสูตร e-learning ระบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ ระบบต่างๆ ที่สนับสนุนการปฏิบัติงาน คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์เคลื่อนที่ต่างๆ
5. ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ เพื่อช่วยให้การเรียนรู้เป้าหมายและพัฒนาของ ระบบนิเวศการเรียนรู้ร่วมกันควรเริ่มต้นด้วยความเข้าใจในเป้าหมายขององค์กร สนับสนุนการเรียนรู้ และการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายนั้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่องแบบครบวงจร

EdTech Center World Education (2562, น.17) ได้อธิบายว่า แนวคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศนำมาจากสังคมศึกษากับการเรียนรู้เพื่อให้เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีที่จะนำประสบการณ์ต่างๆ มารวมกันได้อย่างลงตัวโดยบุคคลต่างๆ ในระบบนิเวศการเรียนรู้ สามารถจัดกลุ่มและมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างเป็นธรรมชาติเช่นเดียวกับสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศชีวภาพ วิธีที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลายแสดงออกและปรับตัวอาจส่งเสริมหรือขัดขวางความสำเร็จของระบบนิเวศการเรียนรู้ และได้จัดแบ่งองค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ องค์ประกอบที่มีชีวิตในระบบนิเวศการเรียนรู้ และองค์ประกอบที่ไม่มีชีวิตในระบบนิเวศการเรียนรู้

Hannon, V., Thomas, L., and Beresford, T. (2562, น.18) ได้อธิบายระบบนิเวศการเรียนรู้ ประกอบด้วย การทำงานร่วมกันของผู้ให้บริการที่หลากหลาย อาทิ โรงเรียน องค์กรธุรกิจ องค์กรชุมชน รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐซึ่งมารวมกันสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ใหม่และเส้นทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ โดยสนับสนุนระบบที่เป็นนวัตกรรมใหม่ หรือแพลตฟอร์มเทคโนโลยีที่เข้ามาแทนที่หรือมาเพิ่มเติมระบบการเรียนรู้แบบเดิม โดยไม่คำนึงถึงสถานที่ทางภูมิศาสตร์และอาจใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีจากแหล่งเรียนรู้ทั่วโลก

Spencer-Keyse, J., Lukshe, P., and Cabista, J. (2563, น.19) ได้วิเคราะห์ว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้มีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ที่เป็นแก่นแท้หรือเป็นส่วนสำคัญของการดำรงอยู่ ได้แก่

1. มีหลายแง่มุม (Multifaceted)

2. มีการร่วมสร้าง (Co-created)

3. มีจุดมุ่งหมาย (Purposeful)

นอกจากนี้ ยังระบุอีกว่า ตัวชี้วัดการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดว่าระบบนิเวศการเรียนรู้ได้เกิดขึ้นแล้วได้แก่

1. การเรียนทางออนไลน์

2. หลักสูตรใหม่สำหรับการเปลี่ยนแปลงตามความจริง

3. มุ่งเน้นแนวคิดให้มนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Human-centred approaches) ในการพัฒนาแนวทางในการเรียนรู้

4. ความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลายกำลังเพิ่มขึ้น

5. การปฏิบัติที่ใช้ความยุติธรรมเป็นหลักในการพัฒนาระบบการศึกษา

Harrell, T.S. (2563, น. 19) กล่าวว่าองค์ประกอบหลักของระบบนิเวศการเรียนรู้มี 3 ประการได้แก่

1. การเปลี่ยนความคิด (Mindset Shift) การเปลี่ยนแปลงความคิดถือเป็นองค์ประกอบแรกในการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ เพราะหากปราศจากการเปลี่ยนแปลงความคิด ผู้นำด้านการเรียนรู้ก็จะไม่ยอมเปิดโอกาสความเป็นไปได้ใหม่ๆ ตัวอย่างเช่น การช่วยพัฒนาพนักงานและบุคลากรขององค์กรในการพัฒนาตนเองในตลาดการค้าที่เต็มไปด้วยการแข่งขันในยุคเทคโนโลยีใหม่ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเปลี่ยนความคิด โดยยอมรับความจริงว่าพนักงานในองค์กรไม่จำเป็นต้องรอคอยให้ผู้จัดดำเนินการจัดฝึกอบรมให้เพื่อช่วยเหลือพวกเขาแก้ปัญหาในเรื่องธุรกิจหรือพัฒนาทักษะเนื่องด้วยสถานการณ์ในปัจจุบันเทคโนโลยีทำให้อาชีพที่มีอยู่มีความเป็นอิสระ พนักงานในองค์กรสามารถหาความรู้ได้ด้วยตนเองและการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสามารถใช้บทเรียนและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่เพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้

2. คำว่า “และ” (And) หมายถึง การยอมรับวิธีใหม่มากกว่าการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของพนักงาน เป็นเรื่องของการสร้างสิ่งแวดล้อมที่อนุญาตให้พนักงานได้เรียนรู้ผู้ที่ เป็นมืออาชีพด้านการเรียนรู้และพัฒนา (L&D) จำเป็นจะต้องคิดเพิ่มว่า อะไรที่เราทำในฐานะมืออาชีพด้านการเรียนรู้ เช่น ถามตัวเองว่า คุณจะให้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เสริมพลังให้พนักงานของคุณได้อย่างไร

3. ยอมรับ “เทคโนโลยี” เทคโนโลยีถือเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศการเรียนรู้แม้ว่าการใช้เทคโนโลยีมาช่วยพัฒนาประสิทธิภาพของการเรียนรู้จะไม่ใช่อะไรใหม่ก็ตาม เช่นเดียวกับในอดีตในฐานะนักปฏิบัติการด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (L&D) จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง ใช้เทคโนโลยีอย่างรอบคอบและสมเหตุสมผล เพื่อช่วยธุรกิจและผู้เรียน เช่น การใช้ Zoom

อาทิตยา ไสยพร (2564) การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้โดยนำแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตมาใช้ในแต่ละองค์ประกอบได้ดังนี้

1. People (คน) นักเรียนต้องค้นหาแนวทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง คุณครูสามารถช่วยเหลือนักเรียนได้ โดยการทำแบบประเมินตนเอง ระบุความต้องการการเรียนรู้ และช่วยเหลือในการสรรหาทรัพยากรการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น วิทยากรในการให้คำแนะนำ อุปกรณ์ช่วยเหลือนักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ สุดท้ายคือการประเมิน และวัดผลการเรียนรู้ของนักเรียน โดยอาจให้นักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเองผ่านความช่วยเหลือของครูก็ได้

2. Content (เนื้อหา) เนื้อหาในระบบนิเวศการเรียนรู้นั้นมีตั้งแต่การเรียนรู้เนื้อหาสำคัญจำเป็นที่นักเรียนต้องเรียนรู้ในโรงเรียน แต่สิ่งสำคัญที่จะสร้างผู้เรียนให้เป็น Lifelong Learner ได้คือการเรียนรู้นอกห้องเรียนตามความสนใจที่ไม่จำกัดรูปแบบการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้จากสื่อวิดีโอ อ่านบทความ หรือฟังพอดคาสต์ โดยให้นักเรียนระบุเป้าหมายสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ให้ชัดเจน

3. Technology (เทคโนโลยี) ในที่นี้หมายถึงแพลตฟอร์มในการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ เช่น ระบบสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experience Platform; LXP) คือ การสร้างการเรียนรู้เฉพาะบุคคล ผ่านระบบ Cloud ที่สนับสนุนให้นักเรียนพัฒนาทักษะของตนเองนอกเหนือไปจากการเรียนในวิชาบังคับ ซึ่งแพลตฟอร์มนี้จะอนุญาตให้ผู้เรียนจัดการเนื้อหาและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และยังมีช่องทางการให้คำแนะนำส่วนตัวด้วย ทั้งหมดนี้ผู้เรียนสามารถกำหนดและติดตามเนื้อหาได้เอง ตัวอย่างเช่น LinkedIn Learning แนวคิดของแพลตฟอร์มนี้พัฒนามาจากระบบที่เราใช้ในปัจจุบัน คือ ระบบการจัดการเรียนรู้ (Learning Management System; LMS) ที่อยู่ในรูปแบบปิดที่อนุญาตให้ผู้เรียนที่ได้รับสิทธิ์เท่านั้นถึงจะเข้าเรียนได้

4. Data (ข้อมูล) ข้อมูลมีความสำคัญต่อการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ ข้อมูลที่สำคัญคือ ข้อมูลความต้องการในการเรียนรู้ของนักเรียนไม่ว่าจะเป็นต้องการเรียนรู้เรื่องใดเนื้อหาอะไร ถนัดในการเรียนรู้แพลตฟอร์มไหน หรือคุณครูอาจวิเคราะห์จากพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนบนแพลตฟอร์มที่สร้างขึ้น เช่น จำนวนครั้งการเข้าใช้ระบบ จำนวนหัวข้อที่เลือกศึกษา ฯลฯ เมื่อคุณครูมีข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้เห็นภาพกว้างและภาพเชิงลึกของการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคนที่ชัดเจน นำมาสู่การพัฒนาและออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนในที่สุด

5. Governance (การกำกับดูแล) การกำกับดูแล คือ การร่วมกันปรับปรุงองค์ประกอบต่างๆ ของระบบนิเวศการเรียนรู้ โดยคุณครูและนักเรียนต้องหมั่นให้ผลป้อนกลับ (Feedback) เกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ทั้งเรื่อง คน เนื้อหา เทคโนโลยี และข้อมูลใน 4 ข้อข้างต้น เช่น นักเรียนมีปัญหาในเรื่องขาดอุปกรณ์ในการเรียนรู้ ยังไม่มีเนื้อหาการเรียนรู้ที่สนใจ เทคโนโลยีมีปัญหาในการเลือกแพลตฟอร์มในการเรียนรู้ นอกห้องเรียนมากมายให้นักเรียนได้เรียนรู้ มีทั้งแบบ

มีค่าใช้จ่ายและใช้ได้ฟรี คอร์สระยะสั้นและคอร์สระยะยาว คุณครูสามารถให้คำแนะนำในการเลือกแพลตฟอร์มที่เหมาะสมให้กับนักเรียน และกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนวิเคราะห์ออกมาแล้วว่าจะไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ในส่วนนี้คุณครูสามารถให้ความช่วยเหลือ แก้ไข และปรับปรุงตามความเหมาะสม

กล่าวโดยสรุป ระบบนิเวศการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ ได้แก่ 1) นโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมระบบนิเวศการเรียนรู้ หมายถึง มีการนำนโยบายจากส่วนกลางและจัดทำยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตามบริบทของโรงเรียนเพื่อจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ ที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์เป้าหมาย วิธีการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายพร้อมสนับสนุนการเรียนรู้และการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายนั้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่องแบบครบวงจร 2) หลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง การออกแบบหลักสูตรที่มีการเรียนรู้ใหม่ ที่เป็นทางเลือกสำหรับผู้เรียน ตอบสนองความสนใจของผู้เรียน การกำหนดทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นต่อการพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและการเข้าถึงเนื้อหาการเรียนรู้ตามความต้องการ 3) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ หมายถึง การนำเทคโนโลยีมาใช้ หรือสนับสนุนการเรียนรู้ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยไม่คำนึงถึงสถานที่ทางภูมิศาสตร์และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีจากแหล่งเรียนรู้ทั่วโลก และแพลตฟอร์มในการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ 4) วิธีการเรียนรู้ หมายถึง การจัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ 5) ผู้สร้างการเรียนรู้ หมายถึง ผู้ให้ความรู้ ถ่ายทอดการเรียนรู้ ผู้เข้าใจศาสตร์ต่าง ๆ อย่างถึงแก่นแท้และเชื่อมโยง ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ สร้างแรงบันดาลใจ เช่น ผู้อำนวยการ ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้เชี่ยวชาญ ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น ซึ่งพื้นที่ที่สามารถสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอาจอยู่ในโรงเรียนหรือแหล่งเรียนรู้ในชุมชนก็ได้ และ 6) เครือข่ายความร่วมมือ หมายถึง การประสานงานกับพันธมิตรหรือเครือข่ายเพื่อร่วมการวางแผน สนับสนุน ร่วมแบ่งปัน สร้างความร่วมมือให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร

2. การจัดการศึกษาในพื้นที่พหุวัฒนธรรม

2.1. ความหมายพหุวัฒนธรรมศึกษา

พหุวัฒนธรรมศึกษา หรือการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ได้เริ่มมีการศึกษาขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากในสหรัฐอเมริกามีการอพยพย้ายถิ่นของผู้คนเขาไปอยู่เป็นจำนวนมากจากหลากหลายเชื้อชาติศาสนา ต่างวัฒนธรรม ทำให้เป็นประเทศที่มีความตื่นตัว ด้านพหุวัฒนธรรมศึกษาที่ก้าวหน้าประเทศหนึ่ง แต่ก่อนที่สหรัฐอเมริกาจะมีความตื่นตัวด้านพหุวัฒนธรรม เช่นทุกวันนี้ก็ได้ผ่านขั้นตอนการปรับความคิดหลายช่วง ซึ่งนักการศึกษาต่างก็ได้ให้ความหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษา หรือการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) ไว้ดังนี้

นันทรัตน์ คงคาเพชร (2555, น.76 อ้างใน พิชญ์สินี ไสยสิทธิ์ 2561) ได้ให้ความหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษาไว้ว่า คือการจัดการศึกษาที่นำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนในการให้ความเคารพความแตกต่างระหว่าง บุคคล ยอมรับความแตกต่างที่เกิดขึ้นระหว่างวัฒนธรรม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการศึกษาในองค์กรรวม เพื่อให้เกิดความเสมอภาคในการจัดการศึกษาโดยที่ผู้เรียนนั้น มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ กลุ่มชน เพศ และชนชั้นทางสังคม มีโอกาสที่เท่าเทียมกันที่จะประสบ ความสำเร็จในการศึกษาตามศักยภาพของตนเอง

อธิปัตย์ คลีสุนทร (2555) การศึกษาพหุวัฒนธรรม จึงหมายถึงกระบวนการให้การศึกษาระดับชั้นพื้นฐานที่สถานศึกษาจะต้องช่วยให้เด็ก เยาวชน ประชาชนเข้าใจ ไม่รังเกียจ และยอมรับซึ่งความแตกต่างในเรื่องของความเป็นชนกลุ่มน้อย ด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ลัทธิความเชื่อ ความเป็นอยู่ เพศ (โดยเฉพาะสตรีในบางประเทศ) ที่อาจจะไม่ได้รับความเท่าเทียมกันในบางเรื่อง ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง และชุมชน ต้องหาวิธีการให้เด็ก เยาวชน ประชาชนทั่วไป เข้าใจ และค่อย ๆ ซึมซับ ยอมรับความแตกต่างดังกล่าว สถานศึกษาส่วนใหญ่จะกำหนดการศึกษาพหุวัฒนธรรม ไว้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร และจัดกิจกรรมต่าง ๆ เสริมสร้างความเข้าใจดังกล่าวนี้ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนของชนกลุ่มน้อยได้แสดงออก เพื่อให้เด็กกลุ่มใหญ่ได้เรียนรู้ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ความเชื่อที่มีหลากหลาย ถือเป็น การให้การศึกษามีมุมมองกว้างขวาง แตกต่างไปจากเดิมที่เน้นวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของกลุ่มประชาชนกลุ่มใหญ่แต่เพียงอย่างเดียว

Mitchell and Salsbury (1999, น.76 อ้างใน พิชญ์สินี ไสยสิทธิ์ 2561) อธิบายเพิ่มเติมว่า การจัดการศึกษาตามแนวทาง พหุวัฒนธรรม หมายถึง การศึกษาที่พยายามแนวความคิด ค่านิยมเชิงบวกเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน ของมนุษย์และนำไปสู่การปรับปรุงความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคน

Banks and Banks (2003, น.76 อ้างใน พิชญ์สินี ไสยสิทธิ์ 2561) ได้อธิบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม คือ การจัดการศึกษาตามแนวพหุวัฒนธรรม คือ รูปแบบของการจัดการศึกษาประเภทหนึ่ง ที่มีสภาพแวดล้อมทางการศึกษาประกอบไปด้วยผู้เรียนที่มาจากกลุ่มวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทั้งทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ เพศ กลุ่มภูมิภาค ความสามารถพิเศษของแต่ละคน และชนชั้นทางสังคม โดยส่งเสริมให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ลดอคติ ลดความขัดแย้ง และสร้างความเท่าเทียมกันทางการศึกษา

กล่าวโดยสรุปแล้ว การจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม คือ การจัดการศึกษาที่ผู้เรียนมีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ เพศ ชนชั้นทางสังคม ที่มีการส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาค สร้างความเท่าเทียม ผู้เรียนได้เกิดความคิดเชิงบวกที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

มีความเคารพซึ่งกันและกัน ลดความขัดแย้ง สร้างความสำเร็จในการศึกษาตามศักยภาพของตนเอง ตามบริบทของตนเอง

2.2 ความสำคัญของการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม

พหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural Education) มีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกิดจากสภาพของสถานศึกษาที่ประกอบด้วยผู้เรียนต่างเชื้อชาติ ต่างวัฒนธรรม มาเรียนร่วมกัน ต้องได้รับการจัดการศึกษาด้านหลักสูตร เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาได้อย่างสูงสุดตามศักยภาพของตน และเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ นักการศึกษาจึงได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษาเกี่ยวกับ พหุวัฒนธรรมมากขึ้นมีนักประชากรศาสตร์ของอเมริกัน กล่าวว่าองค์ประกอบของพลเมืองอเมริกันว่าในปีค.ศ. 2050 ประกอบด้วยพลเมืองหลากหลายชาติพันธุ์ร้อยละ 53 เป็นคนผิวขาว ร้อยละ 25 เป็นลาติน ร้อยละ 14 เป็นคนผิวดำ ร้อยละ 8 เป็นคนเอเชียและหมู่เกาะแปซิฟิก และอีกร้อยละ 1 เป็นคนอินเดียนพื้นเมือง (D'Angelo and Dixey, 2001, น.102 อ้างใน วิเนส จันทะวงษ์ศร และคณะ 2566) ซึ่งชาวอเมริกันบางกลุ่มเชื่อว่าความแตกต่างทางชาติพันธุ์คือ ปัญหาหลักของประเทศ คนที่มีความแตกต่างและหลากหลาย ทางวัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ทำให้เกิดของความ ขัดแย้งในสังคม เกิดจากความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง และขาดความอดทนอดกลั้นของคนที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้น การเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของคนกลุ่มอื่น ๆ ทั้งในเรื่อง ของความเชื่อ ค่านิยม พฤติกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี จึงถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นใน โลกใบนี้ (Wan, 2006, น.102 อ้างใน วิเนส จันทะวงษ์ศร และคณะ 2566) ซึ่งการใช้ความรุนแรงและการทำลายล้างกัน ส่วนใหญ่เกิดจากความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง และขาดความอดทนอดกลั้นของคนที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของคนกลุ่มอื่นทั้งในเรื่องของความเชื่อ ค่านิยม พฤติกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี จึงถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งในการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในโลกใบนี้ (Wan, 2006. อ้างใน บัญญัติ ยงย่วน,ปนัดดา ธนเศรษฐกร,วสุนันท์ ชุ่มเชื้อ 2553)

นักการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู รวมทั้งผู้ปกครอง ควรมีหน้าที่ และบทบาทในการปลูกฝัง ให้นักเรียนเกิดความคิด ความเชื่อและค่านิยมในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลาย 2 ประการ คือ

1. การสร้างความเข้าใจหรือความตระหนักรู้ในความแตกต่างทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม
2. การสร้าง การยอมรับ (Respect) ในความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม (D'Angelo and Dixey, 2001 ; Kunzman, 2003 อ้างใน บัญญัติ ยงย่วน,ปนัดดา ธนเศรษฐกร,วสุนันท์ ชุ่มเชื้อ 2553)

Kunzman (2003.) อ้างใน บัญญัติ ยงย่วน, ปนัดดา ธนเศรษฐกร และวสุนันท์ ชุ่มเชื้อ (2553, น.15) เชื่อว่า การสร้างความเข้าใจหรือความตระหนักรู้ในความแตกต่างทาง วัฒนธรรม จะช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดความ สงบสุข ในสังคมได้ การที่จะสร้างความสงบสุขและสันติภาพได้อย่างยั่งยืน คือ การส่งเสริมให้คนใน 16 สังคม เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน (Mutual Respect) ในความมีอยู่และความเป็นไปของอีกฝ่ายหนึ่ง

ซึ่ง การส่งเสริมให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันในกลุ่มนักเรียนนั้น ครูต้องจัดสภาพแวดล้อมใน ห้องเรียน และนอกห้องเรียนให้เป็นบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและการยอมรับ สร้างบรรยากาศใน โรงเรียนให้ เป็นชุมชนแห่งการค้นหา ให้นักเรียนทุกกลุ่มมีโอกาสประสบความสำเร็จโดยเท่าเทียมกัน และเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ฝึกให้นักเรียนมีความคิดอย่างมีวิจารณญาณ เน้นความร่วมมือ ระหว่างกลุ่มนักเรียน โดยครูจะสอดแทรกบูรณาการแนวคิด เพื่อให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันไปในการ เรียนการสอน (Klein, 1992; Wilson, 2006 อ้างใน บัญญัติ ยงย่วน, ปนัดดา ธนเศรษฐกร, วสุนันท์ ชุ่มเชื้อ 2553)

กล่าวโดยสรุป การจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญ ช่วยให้ผู้เรียนได้สร้าง ความตระหนักรู้ในความแตกต่างของบุคคล คือ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข มีความสามัคคีในโรงเรียน ชุมชน สังคม และสร้างโอกาสประสบความสำเร็จทางการศึกษาโดยเท่าเทียมกัน ลดความเหลื่อมล้ำ และเกิด ความภาคภูมิใจในตนเอง

2.3. การจัดการศึกษารูปแบบพหุวัฒนธรรมศึกษา

การศึกษาพหุวัฒนธรรมจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยนำไปสู่ความเป็นสังคมที่มีความ สมบูรณ์ มีคุณค่าและความสวยงามบนความแตกต่าง หลากหลาย มีศักยภาพ และสามารถนำความ แตกต่างมาสร้างความเจริญก้าวหน้า ได้มีนักวิชาการและนักวิจัยหลายท่าน ได้ให้รูปแบบการศึกษาใน พหุวัฒนธรรม ดังนี้

บรรจง ฟารุ่งแสง, (2557 อ้างใน พิชญ์สินี ไสยสิทธิ์ 2561, น.82) รูปแบบการศึกษา ในพหุวัฒนธรรม

1. รูปแบบที่เน้นเนื้อหาเป็นเป้าหมายเป็นหลัก เพื่อรวมเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่ แตกต่างกัน ของกลุ่มชนมาไว้ในหลักสูตร เพื่อเพิ่มความรู้ให้กับผู้เรียน และมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนา เนื้อหา ของวัฒนธรรม ตลอดจนการมีวินัยผสมผสานมุมมองและแง่มุมต่างๆ ในหลักสูตร และเพื่อเปลี่ยนแปลงหลักการและกระบวนทัศน์ของหลักสูตร

2. รูปแบบที่เน้นตัวผู้เรียนเป็นหลัก รูปแบบนี้ไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หรือบริบททางสังคมด้านการศึกษา แต่จะช่วยให้ผู้เรียนที่มีวัฒนธรรมและภาษาที่แตกต่างกัน ได้รวมกันเป็นหนึ่งเดียว รูปแบบนี้มักใช้ภูมิหลังทางด้านภาษาและวัฒนธรรมของผู้เรียนเป็นเกณฑ์

3. รูปแบบที่เน้นสังคมเป็นหลัก รูปแบบนี้จะเน้นการปฏิรูปการสอนและบริบททางวัฒนธรรมของการสอนซึ่งไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มการบรรลุผลทางการศึกษา หรือเพิ่มองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม แต่รูปแบบนี้จะมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความปรองดองด้านวัฒนธรรมและเชื้อชาติ ตลอดจนลดอคติต่างๆ

James Banks (2001, 2008 อ้างใน พิชญ์สินี ไสยสิทธิ์ 2561, น.80) นักการศึกษาชาวอเมริกันผู้ซึ่งบุกเบิกวิจัย พัฒนาแนวคิดและวิธีการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม ได้กล่าวถึงรูปแบบหรือแนวทางการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมว่ามี 5 รูปแบบ ดังนี้

1. บูรณาการเนื้อหาวัฒนธรรมของนักเรียน เข้าไปในวิชาต่างๆ (Content Integration) คือการที่ครูผู้สอนยังคงสอนวิชาต่าง ๆ เหมือนที่เคยสอนมาขณะเดียวกันก็นำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของนักเรียนกลุ่มต่างๆ มาสอดแทรกบูรณาการในเนื้อหาเดิมที่กำลังสอนอยู่ โดยครูอาจนำ เรื่องราวเกี่ยวกับชาติพันธุ์ภาษาศาสนาขนบธรรมเนียมประเพณีวิถีชีวิต งานศิลปะ หรือ สถาปัตยกรรมของนักเรียนกลุ่มต่างๆที่อยู่ในห้องเรียน ในโรงเรียน หรือในชุมชนมายกตัวอย่าง มาอภิปรายร่วมกันซึ่งวิธีการนี้นอกจากจะเหมาะสมกับการสอนวิชาทางด้านภาษาและสังคมศึกษาแล้วยังสามารถสอดแทรกในวิชาทางด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ได้อีกด้วย เช่น การ สอดแทรก ประวัติของคณีสีมิว ที่ริเริ่ม ประดิษฐ์คิดค้น หรือพัฒนาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในขณะที่สอนหัวข้อ ประวัตินักวิทยาศาสตร์สำคัญของโลก เป็นต้น

2. การสร้างความรู้ใหม่ (The Knowledge Construction Process) การจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมในรูปแบบนี้ครูจะเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้บอกความรู้ เกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆให้แก่ักเรียน เพื่อให้ักเรียนจดจำเนื้อหาความรู้ที่มีอยู่ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ กระตุ้นให้ักเรียนได้ใช้ความคิดเชิงวิเคราะห์เปรียบเทียบ และการตัดสินใจผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง เกิดอคติความลำเอียงของคนในชุมชนหนึ่งที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติวัฒนธรรม หรือครูอาจให้นักเรียนค้นคว้าทำรายงาน เกี่ยวกับประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในชุมชน ในเชิงวิเคราะห์เปรียบเทียบ โดยเก็บข้อมูลผ่านการอ่านบันทึกประวัติศาสตร์การ สัมภาษณ์บุคคลเป็นต้น ซึ่งรูปแบบนี้จะทำ ให้ักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เข้าใจถึงทรรศนะการมองโลกของพวกเขาและเกิดความเห็นอกเห็นใจในผู้คนที่มีความเชื่อชาติวัฒนธรรมต่างจากตน

3. การลดอคติ (Prejudice Reduction) การศึกษาพหุวัฒนธรรมในรูปแบบนี้มีความเชื่อว่าเด็กส่วนใหญ่เข้าโรงเรียนมาพร้อมกับเจตคติต่อเชื้อชาติวัฒนธรรมอื่น ๆ ในทางลบ

ซึ่งสะท้อนถึงเจตคติของพ่อ แม่ผู้ปกครองของพวกเขา เช่นกันดังนั้นแนวคิดสำคัญ คือ ทำอย่างไร ที่สถานศึกษาและครูจะปลูกฝังเจตคติทางเชื้อชาติในทิศทางบวกและปลูกฝังเจตคติค่านิยมความเป็น ประชาธิปไตยให้เกิดในตัวนักเรียนการจัดหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้เด็กนักเรียนมีเจตคติต่อเชื้อ ชาติวัฒนธรรมอื่นๆในทางบวกและมีค่านิยมแบบประชาธิปไตยโดยครูควรจัดสภาพแวดล้อม ดังนี้

- 1) ให้การเสริมแรงทางบวกแก่นักเรียนทุกกลุ่ม ชาติพันธุ์
- 2) ให้นักเรียนได้รับรู้เข้าใจถึงความแตกต่าง ทางเชื้อชาติวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและในสังคม
- 3) ปรับเปลี่ยนเนื้อหาหลักสูตรให้เอื้อต่อ การส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรม และ
- 4) ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นความร่วมมือ มากกว่าการแข่งขัน และเปิดโอกาสให้นักเรียนจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆได้ติดต่อสัมพันธ์กัน

4. การสอนที่ยึดหลักความยุติธรรม (Equity Pedagogy) การศึกษา พหุวัฒนธรรมในแนวทางนี้มุ่งเน้นให้ครูปรับวิธีการสอนที่จะเอื้ออำนวย สนับสนุนให้นักเรียนทุกกลุ่ม เชื้อชาติวัฒนธรรมในชั้นเรียน มีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียนโดยเท่าเทียมกัน โดยการส่งเสริมให้นักเรียนจากกลุ่มต่าง ๆ เข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นในชั้นเรียน และในโรงเรียนอย่าง ทั่วถึง เช่น เปิดโอกาสให้เด็กกลุ่มชาติพันธุ์ได้อภิปรายแสดงความคิดเห็น เปิดโอกาสให้นักเรียนทำงาน ร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งการที่ครูจะสามารถส่งเสริมให้นักเรียน กลุ่มต่าง ๆ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด ตามศักยภาพของแต่ละคน ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับวัฒนธรรม ภาษาค่านิยม และแบบแผนการเรียนรู้ของนักเรียนในชั้นของตนเป็นอย่างดี

5. การปรับโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในโรงเรียน (An Empowering School Culture and Social Structure) การจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมในแนวทางนี้เน้นการปรับ วัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนให้เหมาะสมกับนักเรียนกลุ่มต่าง ๆ ให้เกิดความเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยผู้บริหารครูบุคลากรทุกคนในโรงเรียน รวมถึงผู้ปกครองนักเรียน ควรมีส่วนร่วมในกระบวนการ ตัดสินใจการสร้างบรรยากาศของความร่วมมือกันการปรับรูปแบบการสื่อสารที่เอื้อต่อสมาชิกทุกคน ในโรงเรียน ปรับหลักสูตรและการสอน รวมทั้งกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ส่งเสริมพัฒนาการ ของนักเรียนทุกกลุ่ม

กล่าวโดยสรุป การจัดการศึกษาแนวพหุวัฒนธรรม ควรต้องจัดการศึกษาในลักษณะ องค์กรรวม บูรณาการเนื้อหาวัฒนธรรมของนักเรียน การมีบทบาททางสังคม ในสถานศึกษาหรือชุมชน การสร้างความรู้ใหม่ การเรียนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการเรียนที่ครูฟังเสียงและความคิดเห็นของ ผู้เรียนที่มาจากหลากหลายวัฒนธรรมโดยโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษาต้องมีการจัดการอบรม วิธีการสอนสำหรับผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมใหม่แก่ครู การลดอคติ จะช่วยให้นักเรียน มีเจตคติต่อเชื้อชาติวัฒนธรรมอื่นๆ ในทางบวก การสอนที่ยึดหลักความยุติธรรม ควรสนับสนุนและ เปิดโอกาส ให้นักเรียนชาติพันธุ์เข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างทั่วถึง และการปรับโครงสร้างทางสังคมและ วัฒนธรรมในโรงเรียน ต้องให้ความเสมอภาค ความเท่าเทียม ยอมรับในความหลากหลายตลอดจน

สามารถพัฒนาตนเป็นพลเมืองดี มีประโยชน์และปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้
อย่างปกติสุข

3. ทฤษฎีฐานราก

3.1 ความหมายทฤษฎีฐานราก

Grounded Theory ในภาษาไทยมีการใช้คำเรียกที่หลากหลาย เช่น ทฤษฎีพื้นฐาน
ทฤษฎีฐานราก ทฤษฎีจากข้อมูลพื้นฐาน ในวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้คำว่า ทฤษฎีฐานราก ซึ่งฐานรากหรือ
พื้นฐาน มาจากการปรากฏของข้อมูลจากการศึกษาที่เก็บรวบรวมมาจากภาคสนาม และนำมาพัฒนา
เป็นทฤษฎี มากกว่าจากการทบทวนวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย (Glaser, 1967) (Glaser, 1998)
ได้ให้นิยามทฤษฎีฐานรากว่า เป็นวิธีวิจัยแบบ อุปนัยสำหรับทฤษฎีใหม่ที่สร้างขึ้นจากระบบข้อมูลที่ได้
จากวิธีการวิจัยที่เข้มงวด เพื่อเสนอกระบวนการที่เกิดขึ้นของสิ่งที่ศึกษา

Glaser (1967 อ้างใน ธัญมัย ปรัชญาวุฒิรัตน์, 2563, น. 58) กล่าวว่าทฤษฎีฐานราก
(Grounded Theory Study) เป็นการศึกษา ปรากฏการณ์จากมุมมองและการให้ความหมายของคน
จากปรากฏการณ์ที่ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาปรากฏการณ์มาสร้างมโนทัศน์ concept และหา
ความเชื่อมโยงจากมโนทัศน์ต่าง ๆ ให้ได้ ข้อสรุปเชิงทฤษฎีสำหรับอธิบายและทำความเข้าใจ
ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

Glaser (1967 อ้างใน ธัญมัย ปรัชญาวุฒิรัตน์, 2563, น. 58) กล่าวว่าทฤษฎีฐานราก
(Grounded Theory Study) เป็นการศึกษา ปรากฏการณ์จากมุมมองและการให้ความหมายของคน
จากปรากฏการณ์ที่ศึกษานำข้อมูลที่ได้จาก การศึกษาปรากฏการณ์มาสร้างมโนทัศน์ concept และ
หาความเชื่อมโยงจากมโนทัศน์ต่าง ๆ ให้ได้ ข้อสรุปเชิงทฤษฎีสำหรับอธิบายและทำความเข้าใจ
ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

นภาพรณ์ หะวานนท์ และคณะ (2543 อ้างใน ธัญมัย ปรัชญาวุฒิรัตน์, 2563, น. 58)
อธิบายว่าทฤษฎีฐานราก คือทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมโดยทฤษฎีจะถูกสร้าง
และได้รับการตรวจสอบโดยการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทางสังคม
อย่างเป็นระบบ

พิทักษ์ ศิริวงศ์ (2547, น. 14 อ้างใน ธัญมัย ปรัชญาวุฒิรัตน์, 2563, น. 58) อธิบาย
ทฤษฎีฐานรากไว้ว่า เป็นวิธีวิทยารูปแบบหนึ่ง ของการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีความคิดหลักว่าการศึกษา
เพื่อการเรียนรู้และทำความเข้าใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์และการอยู่ร่วมกันของ
มนุษย์จำเป็นที่จะต้องเข้าใจในกระบวนการที่บุคคลได้สร้างความหมายในสิ่งต่าง ๆ ตามโลกกระทัด
ของตนเอง

กัญญา โปธิวัฒน์ และคณะ (2548 อ้างใน ธัญมัย ปรัชญาวุฒิรัตน์, 2563, น. 58) กล่าวว่า การวิจัยเพื่อสร้างทฤษฎีฐานรากเป็น วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบหนึ่งซึ่งไม่เหมือนงานวิจัยเชิงคุณภาพแบบอื่นที่เริ่มต้นจากข้อมูลและไปสู่ สมมุติฐานและจบลงด้วยทฤษฎีที่เป็นคำอธิบายสำหรับปรากฏการณ์ที่ศึกษานักวิจัยจะต้องสร้างมโนทัศน์สมมุติฐาน และกรอบแนวคิดสำหรับอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษากระบวนการเก็บข้อมูลและ วิเคราะห์ข้อมูลจะดำเนินไปพร้อม ๆ กันข้อมูลที่นำมาใช้วิเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่อสร้างทฤษฎีฐานรากจะต้องเป็นข้อมูลที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมในเรื่องที่ศึกษาอย่างรอบด้าน ทฤษฎีที่สร้างขึ้นสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่เฉพาะเจาะจงการวิจัยเพื่อสร้างทฤษฎีฐานรากจึง เป็นกระบวนการศึกษาที่มีความท้าทายและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสร้างองค์ความรู้ใหม่หรือ ขยายองค์ความรู้เดิมที่มีอยู่ก่อนแล้ว

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีฐานราก หมายถึง การสร้างความรู้ที่อาศัยกระบวนการเก็บรวบรวม และศึกษาข้อมูลเชิงลึกจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง โดยสร้างมโนทัศน์ที่เกิดขึ้นจากข้อมูลภาคสนาม ซึ่งเป็นข้อมูลที่สะท้อนความหมายและมุมมองของผู้เกี่ยวข้องในบริบทที่ศึกษาแล้วนำมาโน้มน้าวเหล่านั้นมาวิเคราะห์ เชื่อมโยง และกำหนดเป็นข้อเสนอเชิงทฤษฎีในลักษณะที่เป็นชุดคำอธิบาย ซึ่งสามารถนำไปใช้อธิบายปรากฏการณ์ในลักษณะเดียวกันได้

3.2 ระเบียบวิธีการศึกษาของทฤษฎีฐานราก

ระเบียบวิธีทฤษฎีฐานราก มีวัตถุประสงค์หลักคือ ศึกษา กระบวนการทางสังคมโดย มีเป้าหมายในการพัฒนา ทฤษฎี (Glaser, & Strauss, 1967 อ้างใน อารีวรรณ กลั่นกลิน, & วาสนา อุปโป, น. 121) นักวิจัยจะไม่เริ่มต้น ด้วยการมีทฤษฎีที่ตนสนใจ แต่จะเริ่มต้นการทำวิจัยใน ประเด็น เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่ตนเองสนใจ และ พัฒนาหรือสร้างทฤษฎีขึ้นมาเพื่อใช้อธิบายปรากฏการณ์ ที่เฉพาะเจาะจง หรืออธิบายปรากฏการณ์ในขอบเขตที่ศึกษา และวิธีการวิจัยนี้จะถูกนำมาใช้เมื่อขาดความรู้หรือทฤษฎีในหัวข้อที่ ศึกษา (Glaser, & Strauss, 1967 cited in Holloway, 2017 อ้างใน อารีวรรณ กลั่นกลิน, & วาสนา อุปโป, 2562, น. 121) หรือทฤษฎีที่มีอยู่ ไม่ได้เสนอวิธีแก้ไขปัญหาหรือ อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ นักวิจัยจะเลือกพื้นที่ที่น่าสนใจและค้นพบ “สิ่งที่ เป็นปัญหาและวิธีการจัดการ” (Glaser, 1992) แต่รูปแบบการศึกษาของ Strauss และ Corbin (Strauss & Corbin, 1990; 1998, Corbin, & Strauss, 2008) กล่าวว่า ควรมีการระบุปัญหาสำหรับการศึกษาคำถามการวิจัยจะถูกกำหนดกรอบ เพื่อกำหนดขอบเขตของการศึกษา อะไรคือปรากฏการณ์หรือประเด็นที่สนใจ และเป็นวิธีการหนึ่งของวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในสาขาสังคมวิทยาซึ่งพัฒนาโดย Glaser และ Strauss (2009: 3-5 อ้างใน อรณี ไพศาลพาณิชย์กุล, 2559, น. 156) ตั้งแต่ปี 1967 ซึ่งทั้งสองได้คุณสมบัติ ของทฤษฎีในทางสังคมวิทยา ดังนี้ 1) จะต้องเอื้อต่อการทำนายและอธิบายพฤติกรรม 2) เป็นประโยชน์ด้านความก้าวหน้าเชิงทฤษฎี 3) สามารถใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติผ่านการทำนายและอธิบาย 4) เสริมสร้างทัศนะด้านพฤติกรรม และ 5) ชี้แนะและจัดเตรียมครรถงสำหรับ

การวิจัย ซึ่งทฤษฎีจะเข้าถึงข้อกำหนดเหล่านี้ จะต้องเหมาะสมกับสภาวะการณ์ในการวิจัย ตามทัศนะของ Glaser และ Strauss ทฤษฎีที่ดี คือทฤษฎีที่อยู่ในระดับที่พัฒนามาจากการวิจัยทางสังคมด้วยวิธีการเชิงอุปนัย

3.3 การสร้างทฤษฎี

รัตนะ บัวสนธ์ (2552, น. 36-38 อ้างใน ธัญมัย ปรัชญาวุฒิรัตน์, 2563, น. 61) ได้กล่าวถึง การสร้างทฤษฎีไว้ว่า การสร้างทฤษฎีมีขั้นตอนและวิธีการที่แตกต่างกันตามประเภทของทฤษฎี ดังนี้

3.3.1 ทฤษฎีเชิงตรรกะ

ทฤษฎีเชิงตรรกะ (Rational theory) หรือที่ Van Dailen (1979, p. 54 อ้างถึงใน ธัญมัย ปรัชญาวุฒิรัตน์, 2563, น.61) เรียกว่า Hypothetical Deductive Theory คือ ทฤษฎีที่สร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดข้อความที่เป็นสัจพจน์ขึ้นมาก่อนซึ่งเป็นข้อความที่ถือว่าเป็นจริง โดยไม่ต้องพิสูจน์หรือทดสอบในเชิงประจักษ์

ขั้นที่ 2 ทำการนิรนัยข้อความออกมาจากสัจพจน์ดังกล่าวหลาย ๆ ข้อความ ซึ่งก็คือ ข้อเสนอแนะนั่นเอง

ขั้นที่ 3 สร้างข้อสรุปเพื่อทำให้ได้ความรู้ความจริง ซึ่งข้อสรุปจะถูกต้องยอมรับได้มากน้อยแค่ไหน เพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความสมเหตุสมผลในการสร้างข้อสรุป ว่าสอดคล้องเป็นไปตามข้อเสนอและสัจพจน์เพียงใดกล่าวโดยสรุป ทฤษฎีเชิงตรรกะจะทำการพิสูจน์ทดสอบความถูกต้องโดยอาศัยเหตุผลเป็นหลักมิใช่ข้อมูลเชิงประจักษ์ ตัวอย่าง เช่นทฤษฎีทางคณิตศาสตร์และเลขาคณิต

3.3.2 ทฤษฎีเชิงประจักษ์หรือทฤษฎีฐานราก

ทฤษฎีเชิงประจักษ์ (Empirical theory) หรือ (Inductive theory Van Dalen, 1979, p. 55 อ้างถึงใน ธัญมัย ปรัชญาวุฒิรัตน์, 2563, น. 61) คือทฤษฎีที่สร้างขึ้นโดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นพื้นฐานในการสร้าง โดยผู้สร้างต้อง ลงไปในสนามวิจัยหรือเข้าไปสังเกตรับรู้ประสบการณ์ ในระยะเวลาอันพอสมควร ขั้นตอนการสร้าง ทฤษฎีเชิงประจักษ์ มีดังนี้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2545; Babbie, 1986 อ้างถึงใน รัตนะ บัวสนธ์, 2552, น. 37)

ขั้นที่ 1 ระบุมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 นิยามมโนทัศน์เป็นการให้ความหมายของมโนทัศน์ที่ระบุโดยให้ความหมายในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติการซึ่งการให้ความหมายในเชิงทฤษฎี คือ การให้ความหมายในลักษณะที่เป็นการรับรู้โดยทั่วไปของมโนทัศน์นั้น ๆ หรือบางครั้งก็เรียกกันว่าเป็นการให้ความหมาย

แบบพจนานุกรมสำหรับการให้ความหมายในเชิงปฏิบัติการก็เป็นการใช้คำเชิงประจักษ์เป็นรูปธรรมที่สามารถสังเกตได้โดยตรงมาให้ความหมายของคำที่เป็นมโนทัศน์นั้น

ขั้นที่ 3 สร้างข้อเสนอโดยการใช้อรรถาธิบายความสัมพันธ์เชื่อมโยงมโนทัศน์เข้าด้วยกัน

ขั้นที่ 4 จัดลำดับเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อเสนอเป็นการจัดลำดับความสัมพันธ์ของข้อเสนอตามลักษณะที่เป็นรูปธรรมสู่นามธรรมและเชื่อมโยงข้อเสนอเข้าด้วยกันโดยอาศัยข้อความเป็นเหตุเป็นผลและข้อมูลเชิงประจักษ์

ขั้นที่ 5 สร้างแผนผังของทฤษฎีจัดทำแผนผังแสดงโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ข้อเสนอเพื่อแสดงให้เห็นว่าสิ่งเหล่านี้มารวมเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบและสัมพันธ์กันอย่างไร

พร้อมกันนี้ ยังมี Graser, B.G., & Strauss, A.L. (2006 อ้างถึงใน ธัญมัย ปรชญา วุฒิรัตน์, 2563, น.62) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้าง ทฤษฎีฐานราก ไว้ว่าประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเปรียบเทียบข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากการสังเกต จำแนกออกเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 2 การเชื่อมโยงข้อมูลแต่ละกลุ่มเข้าด้วยกัน ตามคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เพื่อกำหนดขอบเขตของทฤษฎี

ขั้นที่ 3 การกำหนดขอบเขตของทฤษฎี

ขั้นที่ 4 การเขียนทฤษฎี

กล่าวโดยสรุป การสร้างทฤษฎีฐานราก เป็นกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากปรากฏการณ์จริงอย่างรอบด้าน โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล นำมาวิเคราะห์สร้างมโนทัศน์ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ และสรุปเป็นข้อเสนอเชิงทฤษฎีด้วยเหตุผลเชิงตรรกะ

3.4 การรวบรวมข้อมูลตามระเบียบวิธีทฤษฎีฐานราก

การรวบรวมข้อมูลตามระเบียบวิธีทฤษฎีฐานรากเป็นวิธีที่ทำให้การวิจัยเชิงคุณภาพมีความยืดหยุ่น โดยยินยอมให้ข้อมูลและทฤษฎีมีปฏิสัมพันธ์กัน นักวิจัยเปิดกว้างต่อสิ่งที่ไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้น และอาจจะปรับเปลี่ยนทิศทางหรือสิ่งที่มุ่งเน้นในโครงการวิจัย หรืออาจจะยกเลิกคำถามการวิจัยแรกเริ่มในช่วงกลางของโครงการวิจัย (Neuman, 1991: 428 อ้างใน อรณี ไพศาลพาณิชย์กุล, 2559, น.159) ในการรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่รวบรวมมาได้ อาจจะมีมากกว่าที่คาดหวังไว้ เพราะนักวิจัยได้เข้าสู่การวิเคราะห์ข้อมูลขณะที่กำลังรวบรวมข้อมูล และปฏิบัติต่อวิธีการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายในฐานะเป็นเครื่องมือของการวิจัยมากกว่า ที่จะใช้เป็นสูตรสำเร็จของการติดตามข้อมูล

โดยการรวบรวมข้อมูลตามระเบียบวิธีทฤษฎีฐานรากมีลักษณะ ดังนี้ (Creswell, 2007: 120-121 อ้างใน อรณี ไพศาลพาณิชย์กุล. 2559, น.159)

- 1) ด้านพื้นที่และปัจเจกบุคคล เป็นระบบที่มีขอบเขตจำกัด เช่น กระบวนการหนึ่ง กิจกรรมหนึ่ง เหตุการณ์หนึ่ง แผนงานหนึ่ง หรือปัจเจกบุคคลที่หลากหลาย เป็นต้น
- 2) ด้านการเข้าถึงและความเป็นมิตร ดำเนินขึ้นมาผ่านผู้ดูแล และการได้รับความไว้วางใจของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย
- 3) ด้านกลยุทธ์การเลือกหน่วยการให้ข้อมูลแบบเจาะจง เป็นการค้นหาจากกรณีหนึ่งหรือหลายกรณี กรณีที่ผิดแผก หรือกรณีที่มีความเบี่ยงเบนมากที่สุด หรือกรณีสุดโต่ง
- 4) ด้านรูปแบบของข้อมูล มีรูปแบบที่หลากหลาย ได้แก่ เอกสารและบันทึก การสัมภาษณ์ การสังเกต และสิ่งประดิษฐ์ทางกายภาพ
- 5) ด้านการบันทึกสารสนเทศ สารสนเทศจะถูกจัดบันทึกผ่านบันทึกภาคสนาม ร่างของการสัมภาษณ์และการสังเกต
- 6) ด้านสถานการณ์ภาคสนาม การรวบรวมข้อมูลภาคสนามที่นิยมใช้ คือ การสัมภาษณ์และการสังเกตสถานการณ์
- 7) การจัดเก็บข้อมูล โดยปกติแล้วข้อมูลจะถูกจัดเก็บบันทึกภาคสนาม การบันทึกเสียงและแฟ้มข้อมูลดิจิทัล

4. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

4.1 ความหมายของรูปแบบ

ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ ดังนี้

Good (2005, น.117) ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ 4 ความหมาย ดังนี้

1. เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้าง หรือทำซ้ำ
2. เป็นตัวอย่างเพื่อเลียนแบบ
3. เป็นแผนภูมิ หรือรูปสามมิติ ซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหลักการหรือแนวคิด
4. เป็นชุดของปัจจัย ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมตัวกันเป็นตัวประกอบ และเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจจะเขียนออกมาเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์หรือบรรยายเป็นภาษาก็ได้

Procter and Paul (1978, น.174) ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ใน Longman Dictionary of Contemporary English ไว้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. Model หมายถึง สิ่งที่เป็นแบบย่อส่วนของความจริง ซึ่งความหมายนี้ตรงกับภาษาไทยว่า แบบจำลอง เช่น แบบจำลองของเรือดำน้ำ เป็นต้น
2. Model หมายถึง สิ่งของ หรือคนก็นำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินการบางอย่าง เช่น ครูแบบอย่าง นักเดินแบบ หรือแม่แบบในการวาดภาพศิลปะ เป็นต้น
3. Model หมายถึง แบบ หรือรุ่นของผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์รุ่น 864X เป็นต้น

รัตนะ บัวสนธ์ (2552, น.124) ได้ให้ความหมายของรูปแบบ ดังนี้ 1) แผนภาพหรือ ภาพร่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยังไม่สมบูรณ์เหมือนของจริง รูปแบบในความหมายนี้มักจะเรียกทับศัพท์ใน ภาษาไทยว่า “โมเดล” ซึ่งได้แก่ โมเดลบ้าน โมเดลรถยนต์ โมเดลเสื้อ เป็นต้น 2) แบบแผนความสัมพันธ์ของตัวแปร หรือสมการทางคณิตศาสตร์ที่รู้จักกันในชื่อว่า “Mathematical Model” 3) แผนภาพที่แสดงออกถึงองค์ประกอบการทำงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง รูปแบบในความหมายนี้บางครั้งเรียกว่าภาพย่อส่วนของทฤษฎี หรือแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น รูปแบบการสอน รูปแบบการบริหาร รูปแบบการประเมิน เป็นต้น

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2550, น.36) ได้ให้ความหมายของรูปแบบในทางศึกษาศาสตร์ รูปแบบ คือ ความสัมพันธ์ของตัวแปร เป็นกรอบของความคิด เป็นการแทนความคิดออกมาให้เป็นรูปธรรม

วาโร เห่งสวัสดิ์ (2560, น.185) ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ว่ารูปแบบ หมายถึง กรอบความคิดทางด้านหลักการ วิธีการดำเนินงาน และเกณฑ์ต่าง ๆ ของระบบที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

บุญญพัฒน์ สิงห์จารย์ (2564, น.78) ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ว่า รูปแบบ หมายถึง กรอบแนวคิด วิธีการดำเนินงาน แผนผังความคิดของสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหรือองค์ประกอบที่กำหนดอย่างชัดเจนเป็นลำดับขั้นที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริง โดยยึดเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ได้

นิพัทธ์พนธ์ อุไรวรรณ (2563, น.37) ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ว่า รูปแบบ หมายถึง แบบแผน แสดงวิธีการบริหาร ใช้เป็นแนวทางดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ศิริชัย กาญจนวาสี (2562, น.13) ได้สรุปความหมายคำว่ารูปแบบจาก English and English (1985) ดังนี้ 1) แบบจำลองของจริง 2) ต้นแบบที่ใช้เป็นแบบอย่าง 3) รูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล สัญลักษณ์ และหลักการของระบบ และ4) แบบแผนตัวอย่างของการดำเนินงานที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ในระบบ สามารถจำแนกได้จากวิธีการนำเสนอแนวคิดของรูปแบบได้ 3 ลักษณะ ได้แก่

1. โมเดลเชิงบรรยาย เป็นการนำเสนอโดยใช้คำบรรยายระบุถึงแนวคิด หลักการหรือตัวแปร และมีคำอธิบายถึงปรากฏการณ์ด้วยคำบรรยายแสดงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด หลักการหรือตัวแปรเหล่านั้น

2. โมเดลเชิงรูปภาพ เป็นการนำเสนอโดยใช้รูปภาพ หรือสัญลักษณ์จำลอง แสดงถึงแนวคิดหลักการ หรือตัวแปร และลากเส้นโยงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด หลักการ หรือตัวแปรเหล่านั้น

3. โมเดลเชิงคณิตศาสตร์ เป็นการนำเสนอโดยใช้สัญลักษณ์แทนแนวคิด หลักการ หรือตัวแปร และใช้ฟังก์ชันคณิตศาสตร์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด หลักการ หรือตัวแปรเหล่านั้น

อำนาจ พุทธชาติ (2564, น.15) ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ว่ารูปแบบ หมายถึง หลักการ แนวคิด โครงสร้าง ตัวอย่างสำหรับการเลียนแบบ หรือแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำๆ อย่างเป็นระบบ และเป็นระเบียบ เช่น ผังมโนทัศน์ คำอธิบาย แผนผัง ไตรอะแกรมหรือแผนภาพเพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจ และนำไปปฏิบัติได้ชัดเจนขึ้น

กล่าวโดยสรุป รูปแบบ หมายถึง กรอบความคิดทางด้านหลักการ โครงสร้าง วิธีการ ดำเนินงาน และเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ ๆ อย่างเป็นระบบ ที่กำหนดไว้ อย่างชัดเจนเป็นลำดับขั้นที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริง เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายหรือ วัตถุประสงค์

4.2 องค์ประกอบของรูปแบบ

การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้สรุปองค์ประกอบของรูปแบบไว้ ดังนี้

ธีระ รุญเจริญ (2550, น.12) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบไว้ 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักการของรูปแบบ
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ
3. กลไกการดำเนินการ
4. วิธีดำเนินการของรูปแบบ
5. แนวทางการประเมินรูปแบบ
6. เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ

ภควรรณ ลุนสำโรง (2560, น.116) ได้กล่าวว่า การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบใดบ้างจำนวนเท่าใด และมีลักษณะเป็นอย่างไรนั้น ไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์ที่ศึกษาเป็นสำคัญ แต่ทั้งนี้รูปแบบจะต้องมีตัวแปรผันครบ

แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในลักษณะเป็นเหตุเป็นผลกัน และความสัมพันธ์เหล่านั้นสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการสร้างรูปแบบนั้น โดยมีข้อมูลต่างๆ ที่เชื่อถือได้ พิสูจน์ได้และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

วาร์โร เฟ็งสวัสต์ (2560, น.187) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของรูปแบบ ไว้ว่าการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไรบ้าง จำนวนเท่าใดมี โครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไร ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ ที่กำลังศึกษาซึ่งจะออกแบบตามแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัย และหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบนั้นๆ เป็นหลัก

บุญญพัฒน์ สิงห์จารย์(2564, น.81) ได้สรุปองค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ 2) ปัจจัยสนับสนุน 3) กระบวนการดำเนินงาน 4) ผลลัพธ์ ซึ่งองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไรหรือมีความสัมพันธ์กันอย่างไร ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ ปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆที่กำลังศึกษาในเรื่องนั้น ๆ

ทิตินา แคมมณี (2560) ได้สรุปองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบและลักษณะของรูปแบบที่ใช้โดยทั่วไปจาก Keeves (1997) ได้แก่

1. องค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบ คือ รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการความคิดรวบยอด และความสัมพันธ์ และรูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย (Prediction) ผลที่ตามมา ซึ่งสามารถพิสูจน์ทดสอบได้ กล่าวคือ สามารถนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อไปพิสูจน์ทดสอบได้

1.2 โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์/ เรื่องนั้นได้

1.3 รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ (Imagination) ความคิดรวบยอด(Concept) และความสัมพันธ์ (Interrelations) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้

1.4 รูปแบบ ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structural Relationships) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (Associative Relationships)

2. ลักษณะของรูปแบบที่ใช้โดยทั่วไป คือ เชิงเปรียบเทียบ เชิงภาษา เชิงคณิตศาสตร์ เชิงแผนผัง และเชิงสาเหตุ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1. รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกในลักษณะของการเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ อย่างน้อย 2 สิ่งขึ้นไป รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ สังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์

2.2 รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออก ผ่านทางการใช้ภาษา (พูดและเขียน) รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านศึกษาศาสตร์

2.3 รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) ได้แก่ ความคิด ที่แสดงออกผ่านทางสูตรคณิตศาสตร์ ซึ่งส่วนมากจะเกิดขึ้นหลังจากใช้รูปแบบเชิงภาษาแล้ว

2.4 รูปแบบเชิงแผนผัง (Schematic Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออก ผ่านทางแผนผัง แผนภาพไดอะแกรม กราฟ เป็นต้น

2.5 รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงให้เห็น ถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ของสถานการณ์/ ปัญหาใด ๆ รูปแบบด้าน ศึกษาศาสตร์ส่วนใหญ่จะเป็นแบบนี้

พล เหลืองรังสี (2564, น.16) สรุปได้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบที่มีความคล้ายคลึง กัน ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ ผลผลิต และเงื่อนไขการใช้รูปแบบ ทั้งนี้ แต่ละรูปแบบ จะมีลักษณะองค์ประกอบที่แตกต่างกันขึ้นกับการศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ใช้ใน การออกแบบรูปแบบนั้นๆ

อำนาจ พุทธชาติ (2564, น.18) สรุปได้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบ คือ การกำหนด โครงสร้าง และความสัมพันธ์ของรูปแบบ ตามหลักการ แนวคิดหรือทฤษฎี อย่างเป็นขั้นตอนและเป็น ระบบ

Ivancevich (2003, น.23) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบไว้เชิงระบบ ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อยของระบบ 4 ส่วน ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า
2. กระบวนการ
3. ผลผลิต
4. ข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อม

การพิจารณารูปแบบลักษณะนี้ ถือว่าผลผลิตของระบบเกิดจากการที่มีปัจจัย นำเข้าถูกส่งผ่านเข้าไปผ่านกระบวนการ ซึ่งจะจัดกระทำให้เกิดผลผลิตขึ้น ทั้งให้ความสนใจกับข้อมูล ป้อนกลับจากสภาพแวดล้อมภายนอก

สมาน อัครภูมิ (2547, น.55) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบที่ดีควรประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ในการพัฒนารูปแบบ ผู้ออกแบบรูปแบบต้องรู้ว่า จะออกแบบรูปแบบการดำเนินงานขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ใด ซึ่งโดยทั่วไปก็มักจะพัฒนารูปแบบขึ้นมา เพื่อแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลดีอย่างใดอย่างหนึ่ง

2. ทฤษฎีพื้นฐาน และหลักการของรูปแบบ เพื่อการดำเนินงานของรูปแบบนั้น เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้ออกแบบรูปแบบต้องกำหนดว่า จะออกแบบรูปแบบนั้นๆ บนฐานความคิดของทฤษฎี และหลักการใดบ้าง

3. ระบบงาน และกลไกของรูปแบบ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามหลักการ และบรรล่วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ผู้พัฒนารูปแบบต้องออกแบบระบบงานของรูปแบบ เพื่อเป็นกลไก ในการดำเนินงานของรูปแบบ เช่น การจัดโครงสร้างองค์กร การแต่งตั้งคณะกรรมการ และคณะทำงาน ต่างๆ เป็นต้น พร้อมทั้งการกำหนดบทบาทหน้าที่ความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันของระบบ เหล่านั้น เพื่อการบรรล่วัตถุประสงค์ของรูปแบบที่กำหนดไว้

4. วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ โดยการกำหนดภารกิจ กระบวนการ วิธีการ กิจกรรม และอื่นๆ ที่ต้องดำเนินการ เพื่อบรรล่วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

5. แนวการประเมินรูปแบบ หมายถึง การกำหนดแนวทาง และเครื่องมือในการประเมินผลรูปแบบ ตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ และการประเมินการดำเนินงานตามรูปแบบ ว่าเป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบว่า รูปแบบทำหน้าที่ตามที่ออกแบบไว้ มากน้อยเพียงใด และเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด ตลอดจนการกำหนดแนวทางในการ พัฒนารูปแบบต่อเนื่องไปได้

6. คำอธิบายประกอบรูปแบบ หมายถึง การอธิบายคำศัพท์เฉพาะ ที่นำมาใช้ ในการออกแบบรูปแบบ เพื่อสื่อความให้ตรงกันในการนำรูปแบบไปใช้

7. ระบุเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ เนื่องจากรูปแบบมีข้อจำกัดของตนเอง ดังนั้นผู้ออกแบบรูปแบบควรได้ระบุเงื่อนไขที่จะทำให้การนำรูปแบบไปใช้ประสบความสำเร็จ และข้อระมัดระวังเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น หลังจากการออกแบบรูปแบบเสร็จแล้วผู้ออกแบบ ควรจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบโดยนำสาระของรูปแบบทั้ง 7 องค์ประกอบ เครื่องมือ และเอกสาร ประกอบการใช้รูปแบบทั้งหมด มาบรรจุไว้ในคู่มือด้วย จึงจะทำให้การพัฒนาแบบการดำเนินงานมีความสมบูรณ์ครบถ้วน และเมื่อตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบแล้ว รายงานการตรวจสอบรูปแบบไว้ใน ภาคผนวกของคู่มือด้วยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาและนำรูปแบบไปใช้ในการดำเนินงานต่อไป

กล่าวโดยสรุปว่า องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ ระบบงาน วิธีการดำเนินงาน เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ และแนวทางการประเมินรูปแบบ

4.3 คุณลักษณะของรูปแบบ

นักการศึกษาหลายท่านได้สรุปคุณลักษณะของรูปแบบไว้ ดังนี้

Keeves (1988) กล่าวว่า รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ควรจะมีข้อกำหนด (Requirement)

4 ประการ คือ

1. รูปแบบ ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกันแบบรวม ๆ (Associative relationship)
2. รูปแบบ ควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งสามารถถูกตรวจสอบ ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ได้โดยการสังเกต
3. รูปแบบ ควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้น นอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย
4. รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปร ในภาพลักษณ์ใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา

Elizabeth (1990, อ้างอิงใน จินตนา แต่งฤทธิ, 2559, น.10) ซึ่งได้แบ่ง รูปแบบ ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. รูปแบบเชิงปฏิบัติ (Practical model) เป็นแบบจำลองทางกายภาพ เช่น แบบจำลองรถยนต์ เครื่องบิน ภาพจำลอง เป็นต้น
2. รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical model) เป็นการสร้างความคิดจากทฤษฎี เป็นพื้นฐานคุณลักษณะของรูปแบบที่ดี

ปิยะนารถ สิงห์ชู (2554) ได้กล่าวสรุป รูปแบบ จาก Keeves และ Bardo and Hardman ว่ารูปแบบมีหลายประเภท เช่น รูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ ได้แบ่งออกเป็น รูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปไมยเทียบเคียงปรากฏการณ์ ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม รูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษาแผนภูมิ รูปภาพ รูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ และรูปแบบที่นำเอา ตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เป็นต้น

บุญญพัฒน์ สิงห์จารย์ (2564, น.80) ประเภทของรูปแบบขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ ในการสร้างตามแนวคิดทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องซึ่งมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันในตัวแปรหรือองค์ประกอบที่สร้างขึ้นและสามารถอธิบายรูปแบบได้อย่างชัดเจน

อำนาจ พุทธชาติ (2564, น.17) กล่าวว่า ประเภทของรูปแบบ หมายถึง รูปแบบ มีหลายประเภท ซึ่งเป็นสิ่งที่สร้างและพัฒนาขึ้น ในแต่ละสาขาก็มีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ตามหลักการแนวคิดหรือทฤษฎีซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้น ๆ และบ่งบอกถึงลักษณะ การเขียนรูปแบบว่า มีกี่ลักษณะแบ่งประเภทของรูปแบบตามแนวคิดพื้นฐาน ในการเสนอรูปแบบ ในการบรรยายอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ เป็นหลัก

กล่าวโดยสรุป คุณลักษณะของรูปแบบ ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นและตรวจสอบได้ ระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาความสอดคล้องสัมพันธ์กันในตัวแปรหรือองค์ประกอบที่เกิดขึ้นใหม่

4.4 คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี

นักการศึกษาหลายท่านได้สรุปคุณลักษณะของรูปแบบที่ดีไว้ ดังนี้
Keefe (1994) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. รูปแบบควรประกอบขึ้นด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (ของตัวแปร) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงแบบธรรมดา อย่างไรก็ตามความเชื่อมโยงแบบเส้นตรงธรรมดาทั่วไปนั้นก็ยังมีประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยในช่วงต้นของการพัฒนารูปแบบ
2. รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบได้ สามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกต และหาข้อสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้
3. รูปแบบควรต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้นนอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย
4. นอกจากคุณสมบัติต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายองค์ความรู้ในเรื่องที่กำลังศึกษาด้วย

ทิสนา แชมมณี (2552) กล่าวว่า รูปแบบโดยทั่วไปจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย (Prediction) ผลที่ตามมาซึ่งสามารถพิสูจน์ทดสอบได้กล่าวคือ สามารถนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อไปพิสูจน์ทดสอบได้
2. โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์/เรื่องนั้นได้
3. รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ (Imagination) ความคิดรวบยอด และความสัมพันธ์ (Interrelations) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะ
4. รูปแบบควรจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structural Relationships) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (Associative Relationships)

อำนาจ พุทธิชาติ (2564, น.20) สรุปได้ว่า คุณลักษณะที่สำคัญของรูปแบบคือ ลักษณะของรูปแบบที่มีความหลากหลายซึ่งแบ่งตามลักษณะของการใช้งาน ความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง และความเหมาะสมในวงวิชาซีพนั้นๆ

4.5 การตรวจสอบรูปแบบ

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบก็เพื่อทดสอบ หรือตรวจสอบรูปแบบนั้น ด้วยข้อมูล การตรวจสอบรูปแบบมีหลายวิธีซึ่งอาจใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิง คุณลักษณะ (Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยที่ การตรวจสอบรูปแบบจากหลักฐานเชิงคุณลักษณะ อาจใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ ส่วนการตรวจสอบโมเดลจากหลักฐานเชิงปริมาณ

ใช้เทคนิคทางสถิติซึ่งการตรวจสอบรูปแบบควรตรวจสอบคุณลักษณะ 2 อย่าง (อุทุมพร จามรมาน, 2541) คือ

1. การตรวจสอบความมากน้อยของความสัมพันธ์ ความเกี่ยวข้อง เหตุผลระหว่างตัวแปร

2. การประมาณค่าพารามิเตอร์ของความสัมพันธ์ดังกล่าว ซึ่งการประมาณค่าสามารถประมาณข้ามกาลเวลา กลุ่มตัวอย่าง หรือสถานที่ได้ (Across time, samples, sites) หรืออ้างอิงจาก กลุ่มตัวอย่างไปหาประชากรก็ได้ โดยผลการตรวจสอบนำไปสู่คำตอบ 2 ข้อ คือ

2.1. การสร้างรูปแบบใหม่

2.2. การปรับปรุงหรือพัฒนารูปแบบเดิม

Eisner (1976) ได้เสนอแนวความคิดการตรวจสอบโดยการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิในบางเรื่องที่ต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการวิจัยในเชิงปริมาณ โดยเชื่อว่าการรับรู้ที่เท่ากันนั้นเป็นคุณสมบัติ พื้นฐานของผู้รู้ และได้เสนอแนวความคิดการประเมิน โดยผู้ทรงคุณวุฒิไว้ดังนี้

1. การประเมิน โดยแนวทางนี้ มีได้เน้นผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ตามรูปแบบการประเมินแบบอิงเป้าหมาย (Goal-based model) การตอบสนองปัญหาและความต้องการของ ผู้เกี่ยวข้องตามรูปแบบการประเมินแบบสนองตอบ (Responsive model) หรือกระบวนการตัดสินใจ (Decision making model) แต่อย่างไรอย่างหนึ่งแต่การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเป็นการวิเคราะห์ วิจัยอย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่นำมาพิจารณาซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานปัจจัยในการพิจารณาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ตามวิจรณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพ หรือความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมิน

2. เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมิน โดยที่พัฒนามาจากรูปแบบการวิจารณ์งานศิลป์ (Art criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนและต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากเป็นการวัดคุณค่าไม่อาจประเมินด้วย เครื่องวัดใด ๆ ได้ และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง ต่อมาได้มีการนำแนวคิดนี้ มาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงในวงการอุดมศึกษามากขึ้น ในสาขาเฉพาะที่ต้องอาศัยผู้รู้ผู้เล่นในเรื่องนั้นจริง ๆ มาเป็นผู้ประเมินผล ทั้งนี้เพราะองค์ความรู้เฉพาะสาขานั้น ผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจริง ๆ จึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

3. เป็นรูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินโดยให้ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เที่ยงธรรมและมีดุลยพินิจที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ นั้นจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั่นเอง

4. เป็นรูปแบบที่ยอมให้ความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตาม อัยาศัย และความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่พิจารณา การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวม การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ

ทั้งนี้การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นที่สถานภาพทางวิชาชีพ ประสบการณ์ และการ เป็นที่เชื่อถือ (High credit) ของวิชาชีพนั้นเป็นสำคัญ

กล่าวโดยสรุป การวิจัยในครั้งนี้ ใช้การตรวจสอบรูปแบบโดยใช้ตัวบุคคล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมิน โดยให้ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เที่ยงธรรมและมีดุลย พินิจที่ดี จากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิ การประเมินที่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะ ทางในเรื่องที่จะประเมิน และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย

5. วิจัยพหุกรณีศึกษา

5.1 ลักษณะของการวิจัยพหุกรณีศึกษา

การวิจัยพหุกรณีศึกษาเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดระบบของข้อมูลจากกรณี ตัวอย่างในการวิจัยตั้งแต่ 2 กรณีตัวอย่างขึ้นไป เพื่อที่จะนำความเข้าใจสิ่งที่ต้องการศึกษาได้อย่าง ลึกซึ้ง และสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับบริบทที่ใกล้เคียงได้มากขึ้น เพราะการวิจัยแบบ พหุกรณีศึกษา เป็นวิธีการวิจัยที่ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูล ที่ครอบคลุม และสมบูรณ์มากกว่าการวิจัย รายกรณี ซึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพทั่ว ๆ ไปสนใจลักษณะของข้อมูลที่ปรากฏการณ์ทางสังคมอง ภาพรวมของปรากฏการณ์ ความรู้สึกนึกคิด จิตใจ เน้นการศึกษาติดตามเจาะลึกโดยที่นักวิจัย ไม่มีผล เกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ในบริบทการวิจัยนั้นๆ เป็นปรากฏการณ์ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ

Yin (1994, อ้างในประดับ บุญธรรม, 2551, น.44) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของ กรณีศึกษา คือ เพื่ออธิบาย เพื่อบรรยาย และแสวงหา ส่วนประกอบของกรณีศึกษา สามารถแบ่ง กรณีศึกษาออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

1. กรณีศึกษาเดี่ยว (Single Case Study) เป็นการวิจัย ที่มุ่งเน้นศึกษาเฉพาะ กลุ่มบุคคล หรือกลุ่มคนปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง หรือกรณีใดกรณีหนึ่ง เพียงกรณีเดียว ภายใต้งเงื่อนไขเดียวกัน เพื่อแสวงหาคำตอบที่จะอธิบาย หรือหาเหตุผล ของการเกิดปรากฏการณ์นั้น เพื่อการตรวจสอบ หรือเป็นการศึกษา นำร่อง เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างทฤษฎี เช่น การศึกษากรณี โรงเรียนที่มีปัญหาในการปฏิรูปการศึกษาถึงชีวิตของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งบริบทเดียวกัน เป็นต้น

2. การวิจัยพหุกรณี (Multiple Case Study) เป็นการศึกษากรณีเฉพาะหลายๆ กรณี โดยสนใจทำกัน ศึกษาในเชิงเปรียบเทียบ และมุ่งหาความสัมพันธ์ จากข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อนำสู่การสรุปเป็นทฤษฎี

ชิตชนก เจริญเชาว (2551, อ้างในภาณุพงศ์ อนันต์ชัยพัชฌนา, 2552, น.43) กล่าวว่า การศึกษาประเภทรายกรณี หมายถึง การศึกษาในสถานที่เดียว บุคคลเดียว เอกสารชุดเดียว หรือสถานการณ์เดียว ส่วนในกรณีที่น่าวิจัย ศึกษารายกรณี มากกว่า 2- 3 ราย เรียกว่า พหุกรณี การศึกษาพหุกรณี ลักษณะคล้ายคลึงกับการศึกษารายกรณี เพียงแต่มีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อนำไปสู่การสรุป นัยสำคัญทั่วไป (generalizability) หรือเพื่อแสดงถึงความหลากหลายของเนื้อหา (diversity) ถ้าผู้วิจัยต้องการศึกษาเพื่อทำการเปรียบเทียบ ผู้วิจัยจะเลือกตัวอย่างหรือแหล่งข้อมูล ที่ 2 ที่มีคุณลักษณะแตกต่างจากตัวอย่างแรก ๆ

สุภางค์ จันทวานิช (2551 อ้างในภาณุพงศ์ อนันต์ชัยพัชฌนา, 2552, น.43) กล่าวว่า การวิจัยพหุกรณีศึกษา เป็นการวิจัย เชิงคุณภาพ ที่มีลักษณะสำคัญ คือ การแสวงหาความรู้โดยการ พิจารณาปรากฏการณ์ สังคมจากสภาพแวดล้อมความจริงในทุกมิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้น วิธีการนี้จะสนใจข้อมูลด้านความรู้สึกรู้สึกนึกคิดความหมาย ค่านิยมหรืออุดมการณ์ของบุคคลนอกเหนือไปจากข้อมูลเชิงปริมาณ มักใช้เวลาในการศึกษาติดตาม ระยะยาว ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ เป็นวิธีการหลักในการ เก็บข้อมูลและเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยซึ่งจะขยายความเป็น ลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพมี 6 ข้อดังนี้

1. เน้นการมองปรากฏการณ์ ให้เห็นภาพรวม โดยการมองจากหลายแง่มุม การศึกษาปรากฏการณ์นั้น จากแง่มุมหรือแนวคิดทฤษฎีที่มีความหลากหลายมากกว่ายึดแนวคิดอันใด อันหนึ่ง เป็นหลักไม่พิจารณาปรากฏการณ์ยังเป็นสิ่งเสี้ยวหรือดูเพียงด้านใดด้านหนึ่ง แต่ดูให้เห็นเต็ม รูป

2. เป็นการศึกษาติดตามระยะยาวและเจาะลึก เพื่อจะให้ความเข้าใจความหมาย ของปรากฏการณ์สังคม ซึ่งมีความเป็นพลวัต การวิจัยจึงมักกินเวลาเป็นปี เพื่อจะให้เห็นภาพความ เปลี่ยนแปลงในระยะต่างๆนอกจากนี้ก็เป็นการศึกษาเจาะลึก เช่น การศึกษาเฉพาะกรณี หรือการศึกษาเฉพาะบุคคลเพื่อให้ความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งและสามารถมองเห็นภาพได้หลายแง่มุม

3. ศึกษาปรากฏการณ์ในสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติเพื่อให้เข้าใจความหมาย ของปรากฏการณ์ในสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริง มักมีการวิจัยในสนามเป็นการวิจัยคุณภาพจะ ไม่มีการควบคุมและทดลองในห้องปฏิบัติการเพราะทำให้ผู้วิจัยไม่เห็นปรากฏการณ์ในบริบททางสังคม และวัฒนธรรม

4. คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกวิจัย ให้ความสำคัญและเคารพผู้ถูกวิจัย ใน ฐานะเปลี่ยนเพื่อนมนุษย์ ไม่นำข้อมูลของผู้วิจัยไปเผยแพร่ไปใช้เกิดความเสื่อมเสียแก่ผู้ถูกวิจัย ไม่ฝืนใจ ถ้าผู้ถูกวิจัยไม่เต็มใจหรือไม่ต้องการให้ความร่วมมือ

5. ใช้การพัฒนาและการคิดวิเคราะห์แบบอุปนัยในการศึกษาชุมชนหรือการศึกษาเฉพาะกรณี เพื่อให้เห็นภาพรวมในขั้นแรก นักวิจัยเชิงคุณภาพจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชนหรือกรณีศึกษา ในลักษณะของการพรรณนา ส่วนในการคิดวิเคราะห์นักวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้วิธีการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

6. เน้นปัจจัยหรือตัวแปรความรู้สึกรู้สึกนึกคิด จิตใจ ความหมายในการศึกษาปรากฏการณ์ทางวิจัยนักวิจัยเชิงคุณภาพเชื่อว่าองค์ประกอบด้านจิตใจความคิดและความหมายคือสิ่งที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมมนุษย์และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออกมา จำเป็นต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนจึงจะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้

กล่าวโดยสรุป การศึกษาพหุกรณีศึกษา คือ การศึกษาวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ 2 เหตุการณ์ขึ้นไปเพื่อเปรียบเทียบ มุ่งหาความสัมพันธ์จากข้อมูลที่ปรากฏตามสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงในทุกลมิติ จะให้ความสนใจข้อมูลด้านความรู้สึกรู้สึกนึกคิดความหมาย หรืออุดมการณ์ของบุคคล เพื่อนำไปสู่การสรุปเป็นทฤษฎีที่ครอบคลุมและสมบูรณ์มากขึ้น

5.2 องค์ประกอบและขั้นตอนการวิจัยคุณภาพ

นิตา ชูโต (2551, อ้างใน ภาณุพงศ์ อนันต์ชัยพัชฌนา, 2552, น.44) ได้เสนอองค์ประกอบและขั้นตอนในการวางแผนการวิจัยคุณภาพ เพื่อให้ นักวิจัยพร้อมที่จะทำงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. การวางแผนซึ่งประกอบไปด้วย การกำหนดปัญหาชั่วคราว การเลือกพื้นที่ การกำหนดเวลาที่ปรึกษา การกำหนดตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษา
2. สมมติฐานในการทำงาน ประกอบไปด้วย การสร้างสมมติฐานชั่วคราว เพื่อให้ได้ปัญหาการวิจัย
3. การเก็บข้อมูล ประกอบไปด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการศึกษาจากข้อมูลเอกสาร
4. การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล ซึ่งประกอบไปด้วยการลดทอนข้อมูล การจัดทำข้อมูลให้เป็นระบบ การตรวจสอบสมมติฐานและทฤษฎี และการสรุปผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล
5. การเขียนรายงาน ประกอบไปด้วยการกำหนดรูปแบบในการนำเสนอพร้อมทั้งการตรวจสอบการพิมพ์เอกสาร

ขั้นตอนแรกของการเริ่มงานวิจัย คือ การเตรียมตัวในสนาม ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ สนามในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือปรากฏการณ์สังคมที่เราจะศึกษานั้นเกิดขึ้น (สุภางค์ จันทวานิช, 2551) เป็นปรากฏการณ์ที่จริงโดยธรรมชาติ ปรากฏการณ์ในสนามประกอบด้วย ฉากทั้งทางกายภาพที่ไม่มีชีวิต เช่นสถานที่บ้านเรือน ถนนหมู่บ้านหรือโรงงาน เป็นต้น และสิ่งมีชีวิตได้แก่

ผู้คนกลุ่มคนซึ่งจะรวมตัวทั้งตัวหลัก และตัวรองหรือตัวประกอบต่าง ๆ ที่มีบทบาท ปฏิสัมพันธ์และการแสดงออกกิจกรรมต่าง ๆ ในโอกาสและเหตุการณ์ต่าง ๆ กัน (นิตา ชูโต, 2551)

5.3 การรวบรวมข้อมูลในสนาม

1. เทคนิคการวิจัยภาคสนาม

1.1 การเลือกสนาม การเลือกสนามหรือสถานที่วิจัย ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ การเลือกสนามในช่วงระยะแรก และการให้เหตุผลในการเลือกส่วนใหญ่ จะเป็นเรื่องราวของความเหมาะสม และเหตุผลทางหลักการทั่วไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตัวแปรที่จะศึกษากับสถานที่วิจัย และผู้วิจัยจะสามารถเข้าไปทำการวิจัยได้หรือไม่ ซึ่งประเด็นที่สำคัญในการเลือกสนามวิจัยนั้น ขึ้นอยู่กับว่า

1.1.1 นักวิจัยสามารถเข้าไปศึกษาในสถานที่หรือสนามที่ตั้งใจจะเข้าไปศึกษานั้นได้หรือไม่

1.1.2 บทบาทที่จะเข้าไปในสถานการณ์นั้นๆ จะช่วยให้เข้าถึงข้อมูลที่สนใจได้มากน้อยเพียงพอหรือไม่

1.2. การใช้เวลาในสนาม นักวิจัยจะใช้เวลาเข้าสนาม เวลาใน และใช้ระยะเวลาในนานเท่าใดและจะออกจากสนามเวลาใดหน้กจะต้องคำนึงถึงกิจกรรมของชุมชนที่ตนเข้าไปมีส่วนร่วม (สุภางค์ จันทวานิช, 2543, อ่างใน ประดับ บุญธรรม, 2551, น.45)

2. การเตรียมตัวเข้าสู่สนาม

การเตรียมตัวเข้าสู่สนาม คือการพยายามที่จะเข้าไปสู่สนามและการทำตัวกลมกลืนกับสนามให้มากที่สุด มีความพร้อมพิสูจน์สิ่งที่จะต้องเตรียมคือการแต่งกายที่จะต้องแต่งกายให้กับสนามบินพวกเดียวกับสนามให้มากที่สุด ภาษาที่ใช้ในกรณีภาษาของผู้วิจัยใช้คนละภาษากับสนามวิจัย เตรียมอุปกรณ์อื่นๆที่จำเป็นในการปฏิบัติงานภาคสนามเช่นกล้องถ่ายรูปรูปคอมพิวเตอร์เทปบันทึกเสียง เพราะอุปกรณ์เหล่านี้จะทำให้เก็บข้อมูลได้สมบูรณ์ขึ้น

3. ยุทธวิธีเข้าสนาม

นักวิจัยมียุทธวิธี 2 แบบในการแสดงถึงสถานภาพของนักวิจัย ได้แก่ แบบเปิดเผย คือนักวิจัยขออนุญาตเข้าไปเก็บข้อมูลในสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง โดยเปิดเผยสถานภาพการเป็นนักวิจัย และแบบปกปิดสถานภาพของนักวิจัย เมื่อต้องการให้ข้อมูลสนามแบบปิดต่อคนภายนอกกรณีดังกล่าวนักวิจัยจะสวมบทบาทเป็นคนอื่นปะปนเข้าสนาม โดยไม่แจ้งให้ผู้คนในสนามรู้บทบาทที่แท้จริงของตน (นิตา ชูโต, 2545) การเลือกบทบาท ชนิดเปิดเผยหรือปกปิด ขึ้นอยู่กับการคาดการณ์ว่า ถ้าคนในชุมชนทราบบทบาทของนักวิจัย แล้วจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงข้อมูลหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของชาวบ้านหรือไม่ (สุภางค์ จันทวานิช ,2543, อ่างในประดับ บุญธรรม, 2551, น.45)

4. การสร้างสัมพันธ์ภาพในสนาม

เมื่อนักวิจัยได้รับอนุญาตเข้าไปในสนามแล้ว สิ่งสำคัญที่จะทำให้การเก็บข้อมูลได้ราบรื่น ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วนตรงกับปรากฏการณ์ที่เป็นจริงมีคุณภาพ ขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพของผู้วิจัยกับสนาม การปฏิบัติตนให้เข้ากับบรรยากาศในสนาม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งกาย กิริยาวาจา การประพฤติ การปฏิบัติตนซึ่งไม่ควรจะมากหรือน้อยเกินมาตรฐานของบุคคลในสนามที่ศึกษาอยู่ (นิศา ชูโต, 2545) ภาคสนามเทคนิคที่จะช่วยให้ นักวิจัยสร้างสรรค์ภาพได้ดี มีดังนี้

1. วางท่าที่สงบเสงี่ยม ไม่ทำตัวให้เด่นจนผิดปกติ
2. หลีกเลี่ยงการถามคำถาม ที่จะทำให้ผู้ตอบรู้สึกอึดอัด และจำเป็นต้องปกป้องตนเอง
3. อย่าทำตัวถัดแทนผู้นำของชุมชน
4. พยายามเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน แต่เกี่ยวข้องอย่างสงบและพร้อมจะช่วยเหลือจะทำให้ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านเร็วขึ้น
5. หาใครคนหนึ่งเป็นผู้แนะนำให้เรา รู้จักกับชาวบ้าน
6. เมื่อมีความรู้สึกอึดอัดให้เข้าใจว่าเป็นความรู้สึกปกติธรรมดา เพราะเรากำลังเข้ามาอยู่ในสิ่งแวดล้อมใหม่
7. ให้ถือว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในสนามโดยเฉพาะการกระทำของเรา ไม่ใช่เรื่องส่วนตัวแต่เป็นเรื่องของงาน
8. อย่าคาดหวังว่าจะทำอะไรได้มากในวันแรก ๆ การสร้างความสัมพันธ์ใช้เวลาเป็นเดือน
9. เป็นมิตรกับทุกคน

5.การรวบรวมข้อมูลในสนาม

วิธีสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลในสนาม คือ การสังเกต การสัมภาษณ์แบบลุ่มลึก และการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสนามและการสนทนากลุ่ม

การสังเกต

การสังเกต คือ การเฝ้าดูสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเอาใจใส่ และกำหนดไว้อย่างมีระเบียบวิธี เพื่อวิเคราะห์หรือหาความสัมพันธ์ของสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นกับสิ่งอื่น (สุภางค์ จันทวานิช, 2545, อ้างใน ภาณุพงศ์ อนันต์ชัยพัทธนา.2552 .น.46) ประเภทของการสังเกตแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะสำคัญ ได้แก่

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม คือ การสังเกตชนิดที่ผู้สังเกตเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มคนที่ถูกศึกษามีการร่วมกระทำกิจกรรมด้วย จนกระทั่งเข้าใจโลกทัศน์ความรู้สึก นึกคิด และความหมาย ที่คนเหล่านั้น ให้ต่อปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา ในแง่ของระเบียบวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ต้องประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ การสังเกต การซักถาม และการจดบันทึก ข้อดีของการสังเกตแบบนี้ คือ จะได้ข้อมูลที่แท้จริง พฤติกรรมที่แสดงออกออกไปตามธรรมชาติ เพราะ

ผู้ถูกศึกษาไม่ทราบว่าตนถูกสังเกต แต่ก็มีข้อด้อย คือ ก่อให้เกิดความผูกพันทางอารมณ์ระหว่างผู้วิจัย และพหุคูณวิจัยอาจเป็นเหตุให้มือคด

2. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม คือ การสังเกตที่ผู้วิจัยจะเฝ้าดูวงนอก เป็นบุคคลภายนอกไม่เข้าไปร่วมกิจกรรมที่ทำอยู่ มักใช้ในกรณีที่ไม่ต้องการให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกถูกรบกวน จากตัวผู้สังเกต ข้อดี คือ สามารถเก็บข้อมูลในระยะที่สั้นกว่า และเบี่ยงเบนทรัพยากรน้อยกว่า การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ข้อด้อย คือ อาจจะเก็บข้อมูลไม่ครบถ้วนเท่ากับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ผู้สังเกตควรมีจุดมุ่งหมายว่าจะศึกษาอะไร ศึกษาคนกลุ่มใด และเลือกวิธีการสังเกตให้เหมาะสม ขอบเขตของการสังเกตมีกว้างขวาง เพื่อให้การสังเกตมี Loftland (1971 อ้างอิงใน นิศา ชูโต, 2545) ได้สร้างกรอบข้อสังเกตไว้ดังนี้

1. การกระทำ (acts) คือ กิจกรรมปกติธรรมดาทั่ว ๆ ไปและวิถีชีวิต
2. แบบแผนการกระทำ (activities) คือ มีการกระทำ หรือพฤติกรรมที่เป็นกระบวนการ มีขั้นตอนและลักษณะต่อเนื่อง จนเป็นแบบแผนการสังเกตแบบแผนพฤติกรรม จะชี้ให้เห็นถึงสถานภาพ บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในชุมชน
3. ความหมาย (meanings) คือ การให้ความหมายแก่การกระทำหรือแบบแผนพฤติกรรม
4. ความสัมพันธ์ (relationship) คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชุมชน เป็นเรื่องสำคัญมากเพราะนักวิจัยจะเข้าใจโครงสร้างของสังคม ได้ก็จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมนั้น
5. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน (participation) คือ การที่บุคคลยอมให้ความร่วมมือ และยอมเป็นส่วนประกอบ ของโครงสร้างสังคมในส่วนที่เกี่ยวกับกิจกรรมนั้นๆ
6. สภาพสังคม (setting) คือ สภาพงานสนามที่นักวิจัยใช้เป็นพื้นที่ศึกษา

การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ คือ การสนทนาซักถามอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ประเภทของการสัมภาษณ์มีดังนี้

1. การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal interview) การสัมภาษณ์แบบนี้มีลักษณะเกือบเหมือนกับให้แบบสอบถาม แต่เพียงต่างกันที่ใช้วิธีการพูดซักถามแทน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งมีข้อคำถามโดยละเอียดที่เตรียมไว้
2. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) นิยมใช้มากในการวิจัยเชิงคุณภาพมี วิธีคล้ายๆ กับการพูดคุยการพูดสัมภาษณ์ ปล่อยให้บรรยากาศในการสัมภาษณ์เป็นไปอย่างง่าย ๆ ไม่เคร่งครัด ในเรื่องขั้นตอนและลำดับของข้อคำถาม

3. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth interview) หมายถึง การสัมภาษณ์ที่ผู้สัมภาษณ์มีจุดสนใจอยู่แล้ว จึงพยายามหันความสนใจของผู้ถูกสัมภาษณ์ให้เข้าสู่จุดที่สนใจ เพราะในบางครั้งผู้สัมภาษณ์อาจจะต้องการทราบเหตุผล หรือข้อเท็จจริงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทุกขั้นตอน

4. การตะล่อมกลุ่มเกลา (Probe) หมายถึง การซักถามที่ล้วงเอาส่วนลึกของความคิดออกมา เป็นการสัมภาษณ์เพื่อล้วงเอาความจริงของผู้ถูกสัมภาษณ์ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

5. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informal interview) หมายถึง การสัมภาษณ์โดยกำหนดตัวผู้ตอบบางคนเป็นการเฉพาะเจาะจง เพราะผู้ตอบนั้นมีข้อมูลที่ลึกซึ้ง กว้างขวางเป็นพิเศษ เหมาะสมกับความต้องการของผู้วิจัยเรียกบุคคลประเภทนี้ว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นเทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพวิธีหนึ่ง ซึ่งใช้การสนทนากลุ่มสมาชิกที่มีลักษณะเหมือนกัน ประมาณ 6-12 คน โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา เป็นผู้สร้างให้เกิดบรรยากาศของความเป็นกันเองในกลุ่ม จุดประเด็นสำคัญ และคอยกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่ม ผู้ร่วมสนทนาได้มีการพูดคุย ซักถาม และตอบกันอย่างกว้างขวาง และเป็นธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ

1. การสัมภาษณ์กลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group interviews) มีลักษณะคล้ายกับสัมภาษณ์เชิงลึกที่ต้องมีการซักถามเจาะจงเฉพาะเรื่อง

2. การสนทนากลุ่มตามธรรมชาติ (Group Discussion) เป็นการสนทนากลุ่มที่เกิดขึ้นได้โดยทั่วไปในการทำงานภาคสนาม เช่น สนทนาไต้ต้นไม้ หรือสภากาแฟ เป็นการสนทนาที่ไม่มีโครงสร้างทั้งในแง่ประเด็นการสนทนาและผู้เข้าร่วมสนทนา

องค์ประกอบสำคัญในการจัดสนทนากลุ่ม

1. ผู้ดำเนินการสนทนา (moderator) จะสร้างบรรยากาศในการสนทนา ควบคุมการสนทนาได้เป็นอย่างดี ก่อให้เกิดความเป็นกันเองมากที่สุด ไม่แสดงความคิดเห็นของตนเอง ปล่อยให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่อิสระสามารถ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี

2. ผู้จดบันทึก (Notetaker) จะต้องอยู่ร่วมตลอดเวลา และควรทำหน้าที่ในการจดบันทึกเพียงอย่างเดียว ไม่ควรร่วมสนทนาด้วย วาดแผนผังการนั่งของผู้ร่วมสนทนาทุกคน และการสังเกตพฤติกรรมควรถอดเทปด้วยตนเอง เพื่อความเข้าใจในสิ่งที่บันทึกและเนื้อหาสาระในเทปที่ตรงกัน

3. ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) มีหน้าที่คอยควบคุมเครื่องบันทึกเสียง และเปลี่ยนเทปขณะที่กำลังดำเนินการสนทนาและอำนวยความสะดวกทั่วไป

การวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล จะจัดทำควบคู่กันไป กล่าวคือ เมื่อได้ข้อมูลมาไม่ว่าจะได้เอกสารสังเกต หรือสัมภาษณ์ นักวิจัยจะวิเคราะห์ตรวจสอบความถูกต้อง จากแหล่งต่าง ๆ ในสนามโดยการสังเกตสัมภาษณ์ซ้ำจากแหล่งผู้ให้ข้อมูลหลายคนด้วยวิธีการหลาย ๆ วิธีการแล้วค่อย ๆ ปรับสมมติฐานชั่วคราวไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งเกิดความชัดเจนในข้อมูลและการตีความหมาย (นิสาชูโต ,2540, อ้างในประดับ บุญธรรม, 2551, น.49)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ

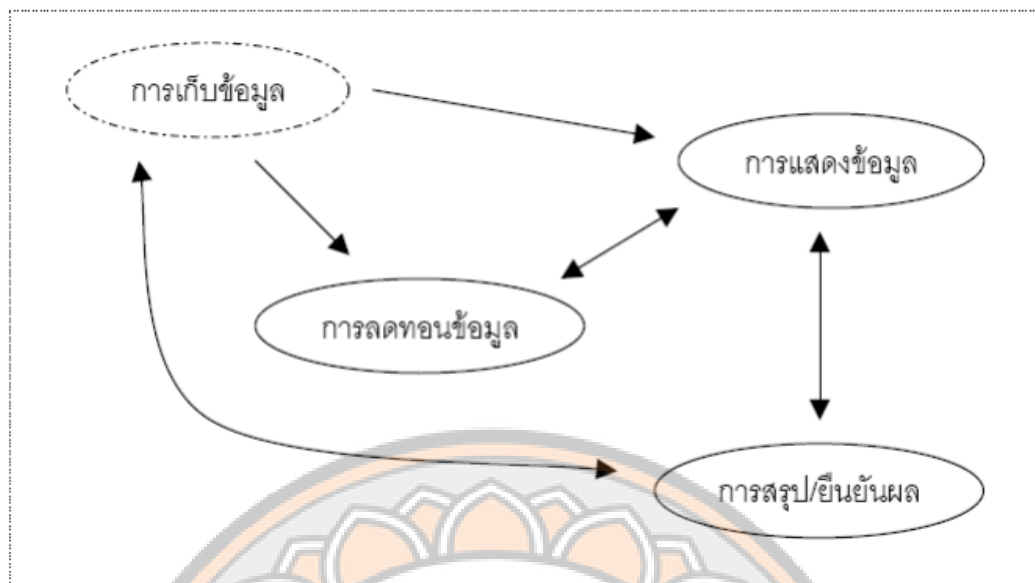
1. การจัดระบบเอกสารข้อมูลในขณะที่เก็บข้อมูล นักวิจัยมีเอกสารมากมาย จึงต้องจัดทำเอกสารเหล่านี้ให้เป็นระบบโดยสร้างระบบแยกเป็นหมวดหมู่ เพื่อการสืบค้นได้ง่าย แฟ้มสำคัญที่ควรจัดทำนอกจากแฟ้มต้นฉบับแล้ว ควรจัดทำแฟ้มข้อมูลดังนี้ (นิสา ชูโต, 2540, อ้างในประดับ บุญธรรม 2551. น.49)

1.1. หมวดเรื่องทั่ว ๆ ไป เพื่อติดตามเรื่องราวต่าง ๆ ได้สะดวกรวดเร็ว ควรแยกเป็นแฟ้มบุคคล สถานที่ องค์กร เอกสาร รู้ได้ว่าอะไรเกิดขึ้นกับใคร ที่ไหน อย่างไร

1.2. หมวดข้อมูลสนาม นักวิจัยควรแยกแฟ้มข้อมูลสังเกต แฟ้มการสัมภาษณ์ และแฟ้มบันทึกเกี่ยวกับกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ โดยเฉพาะเพื่อช่วยในการเขียนวิธีการและกระบวนการเก็บข้อมูลสำหรับรายงานการวิจัย

1.3. หมวดการวิเคราะห์ในขณะที่เก็บข้อมูลและเริ่มต้นวิเคราะห์ นักวิจัยก็เริ่มจะมีแนวคิดเกี่ยวกับหัวเรื่อง หัวข้อเกิดขึ้นแล้วจึงสามารถเริ่มทำแฟ้มหัวเรื่องต่าง ๆ แยกเก็บเหตุการณ์และบันทึกความคิดในการคิดวิเคราะห์ เมื่อเวลาเก็บข้อมูลผ่านไป แฟ้มการวิเคราะห์ก็จะเพิ่มจำนวนเอกสารและหัวเรื่องมากขึ้น ๆ ถ้านักวิจัยมีงบประมาณเพียงพอ จะทำสำเนาเรื่องต่าง ๆ เรื่องละแผ่นแยกเข้าแฟ้ม แต่ถ้างบประมาณจำกัดก็ใช้ดินสอขีดเขียน หรือใส่หัวเรื่องไว้แล้วแยกคิด ปะติด เก็บใส่ในแฟ้มแต่ละหัวเรื่อง

2. กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูล กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านประกอบด้วยกิจกรรมการลดทอนขนาด และปริมาณข้อมูล การเลือกข้อมูลเพื่อแสดงหลักฐาน การสร้างข้อสรุปและการทดสอบยืนยันผลสรุป กิจกรรมทั้ง 3 นี้ ต้องต่อเนื่องและเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ดังรูป (Miles and Huberman ,1967 , อ้างในประดับ บุญธรรม, 2551, น.50)

ภาพ 1 ที่มา : Miles and Huberman , 1967 อ้างอิงในระดับ บุญธรรม 2551. น.50

1. การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) การลดทอนข้อมูล หมายถึง วิธีการเลือก ค้นหาจุดที่สนใจ อันจะทำให้เข้าใจง่ายสรุปย่อ ปรับข้อมูลดิบที่เก็บจากสนามการปรับลดทอนข้อมูลดิบนั้น นักวิจัยทำอยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่การเลือกสนาม การตัดสินใจว่าจะเก็บข้อมูลอะไรที่จะแสดงแนวคิด และในช่วงการเก็บข้อมูลก็จะกระทำเช่นเดียวกัน คือ การลงรหัสการทดสอบแนวคิดรวมเป็นกลุ่มแบ่งเป็นส่วน ๆ เขียนข้อสรุปชั่วคราวและแปลงข้อมูลอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งเขียนรายงานเสร็จ นักวิจัยเป็นผู้ตัดสินใจว่าข้อมูลกลุ่มไหนจะลงรหัส กลุ่มไหนจะใช้สรุป กลุ่มไหนไม่ใช่เพราะซ้ำกับกลุ่มก่อน การลดทอนข้อมูลจึงเป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดความชัดเจนเป็นพวกเป็นประเภท เป็นรูปแบบหาจุดที่น่าสนใจและปรับลด เพิ่ม หาข้อมูลใหม่จนกระทั่งได้ผลสรุปและพิสูจน์บทสรุปจนเป็นที่น่าสนใจ

2. การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูล โดยพิจารณาถึงความพอเพียง ความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือ โดยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) คือ เก็บข้อมูลจากหลาย ๆ ไฟล์หรือหลาย ๆ วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่องเดียวกัน โดยสอบถามจากผู้ให้ข้อมูล เช่น ครูผู้สอน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และนักเรียน ในประเด็นเดียวกันพร้อมกับการสังเกตพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้ จนกระทั่งได้ความคิดเห็นในเรื่องนั้น ๆ ออกมาตามที่คนในสังคมรู้สึก โดยการสอบถามข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล (สุภางค์ จันทวานิช , 2545, อ้างอิงในระดับ บุญธรรม, 2551, น.51) แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

2.1. การตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation)

คือ การพิสูจน์ว่า ข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีตรวจสอบ คือการสอบแหล่งข้อมูล แหล่งที่มาที่จะพิจารณาการตรวจสอบได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ แหล่งบุคคล

2.2. การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investgator Triangulation)

คือ การตรวจสอบว่าผู้วิจัยแต่ละคนจะได้ข้อมูลต่างกันอย่างไร โดยเปลี่ยนตัวผู้สังเกต แทนที่จะใช้ผู้วิจัยคนเดียวกันสังเกต โดยตลอด ในกรณีที่ไม่แน่ใจในคุณภาพของผู้รวบรวมข้อมูลสมควรเปลี่ยนตัวผู้วิจัยให้มีหลายคน

2.3. การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation)

คือ การตรวจสอบว่าถ้าผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีที่ต่างไปจากเดิม จะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด อาจทำได้ง่ายกว่าในระดับสมมติฐานชั่วคราว (Working hypothesis) และแนวคิดขนาดที่ตีความสร้างข้อสรุปเหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์ ปกติการตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎีทำได้ยากกว่าการตรวจสอบด้านอื่น

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลหลากหลายวิธี มีการศึกษาอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ทำให้วิเคราะห์ข้อมูลได้ทำควบคู่กันทั้งกระบวนการ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล 4 ลักษณะคือ

1. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยนำเอกสารและข้อมูลที่รวบรวมได้ มาวิเคราะห์แล้วจัดระบบข้อมูลที่วิเคราะห์ได้ก่อนนำมาสังเคราะห์ แล้วนำเสนอในรูปแบบของการบรรยาย

2. การจำแนกข้อมูล (hypological analysis) โดยใช้การจำแนกแบบใช้แนวคิดทฤษฎีและไม่ใช้ทฤษฎี คือ การจำแนกข้อมูลที่จะวิเคราะห์ตามความเหมาะสมกับข้อมูล ทั้งโดยวิธีที่ใช้แนวคิดทฤษฎีและแบบไม่ใช้แนวคิดทฤษฎี

2.1. แบบใช้แนวคิดทฤษฎี คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิดต่าง ๆ ในเหตุการณ์หนึ่ง ๆ แยกออกเป็นการกระทำ กิจกรรม ความหมาย ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและสภาพสังคมหรือสถานการณ์เป็นแนวทางในการจำแนกสำหรับการวิเคราะห์

2.2. แบบไม่ใช้ทฤษฎี คือ การจำแนกข้อมูลที่จะวิเคราะห์ตามความเหมาะสมกับข้อมูลอาจใช้สามัญสำนึกหรือประสบการณ์ของผู้วิจัยก็ได้

3. การเปรียบเทียบข้อมูล (Constent Comparative Method)

เปรียบเทียบการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างพื้นที่กรณีศึกษา

4. การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) คือ วิธีตีความ สร้างข้อสรุปข้อมูลจากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น เมื่อนักวิจัยได้เห็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์หลายๆ ปรากฏการณ์แล้วลงมือสร้างข้อสรุปเรียกว่าเป็นสมมติฐานชั่วคราว ถ้าได้รับการยืนยันโดยการ

รวบรวมข้อมูลเพื่อพิสูจน์สมมติฐาน ก็จะถือว่าเป็นข้อสรุปที่เป็นนามธรรมมากขึ้นเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปของงานวิจัย

6. สภาพบริบทอำเภอแม่สอด

6.1 สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

อำเภอแม่สอดตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดตาก มีระยะห่างจากจังหวัดตากประมาณ 87 กิโลเมตร โดยมีพื้นที่ประมาณ 1,986.116 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,241,322.5 ไร่ ใหญ่เป็นลำดับที่ 3 ของจังหวัดตาก รองจากอำเภออุ้มผาง และอำเภอสามเงา อำเภอแม่สอดมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภออื่นในประเทศไทย 3 อำเภอ และ 1 รัฐในประเทศพม่า ดังนี้

ทิศเหนือ มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

ทิศใต้ มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอพบพระ จังหวัดตาก

ทิศตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก โดยมีเทือกเขาถนนธงชัยเป็นแนวกันเขต

ทิศตะวันตก มีอาณาเขตติดต่อกับรัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า โดยมีแม่น้ำเมยเป็นกั้นพรมแดน

6.2 ประวัติความเป็นมาของอำเภอแม่สอด

อำเภอแม่สอด มีประวัติการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์มายาวนานกว่า 200 ปี โดยมีหลักฐานยืนยันบริเวณที่ตั้งอำเภอแม่สอดในอดีตมีชาวกะเหรี่ยงตั้งภูมิลำเนาอยู่เรียกว่า “หมู่บ้านพะหน่อเก” ต่อมาได้ยกฐานะเป็นอำเภอใช้ชื่อว่า “แม่สอด” โดยเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ประกอบด้วย 1) ชาวไทยพื้นราบ 2) ชาวไทยภูเขาชนเผ่าต่าง ๆ 3) ชาวต่างชาติส่วนใหญ่เป็นชาวเมียนมา มอญ โรฮิงญา ซึ่งข้ามพรมแดนอพยพมาจากฝั่งประเทศเมียนมา โดยมีทั้งการข้ามพรมแดนแบบถูกต้องตามกฎหมายและผิดกฎหมาย และมีทั้งการเข้ามาตั้งถิ่นฐานแบบถาวรและชั่วคราว 4) ชาติพันธุ์ผสมระหว่างชาติพันธุ์ไทยกับเมียนมา มอญ และโรฮิงญา ซึ่งแต่งงานและมีบุตรที่ได้สัญชาติไทย ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์นี้ ส่งผลให้อำเภอแม่สอดเป็นพื้นที่ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมีศักยภาพการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว (สำนักงานจังหวัดตาก, 2548:48 ; สถาบันพระปกเกล้า, 2544: หน้า 213 อ้างในรายงานการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยและ บุตรหลานแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย, 2561,น 40.)

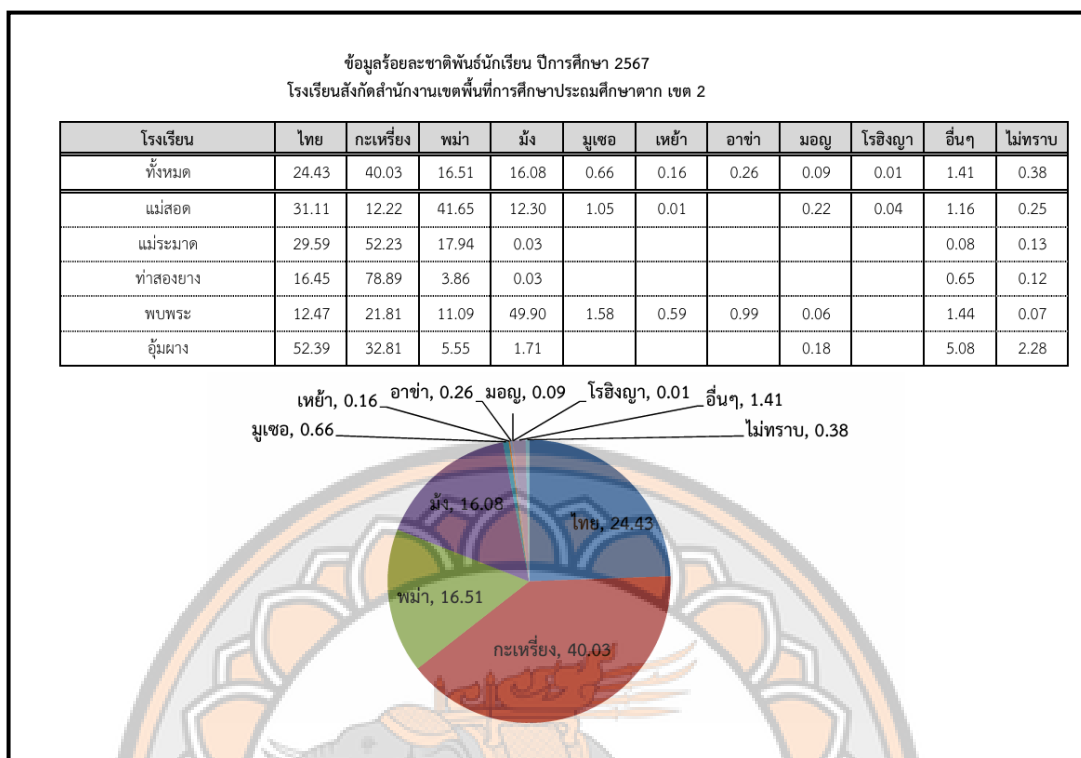
6.3 สภาพเศรษฐกิจของอำเภอแม่สอด

ในปัจจุบันยังอยู่ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมืองการปกครองซึ่งจะมีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา กล่าวคือการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจอำเภอแม่สอดมีความสำคัญในด้านการเป็นพื้นที่การค้าตามแนวชายแดน จึงถูกประกาศเป็นพื้นที่เขต

พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเพื่อส่งเสริมการค้าการลงทุนของประเทศในระดับพื้นที่ตามภูมิภาค ตามข้อตกลงการค้าเสรีภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน (ASAEN) และข้อตกลงภายใต้กรอบเศรษฐกิจอื่น การเปลี่ยนแปลงนี้จะมีผลให้แรงงานข้ามชาติจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เคลื่อนย้ายอพยพมาพำนักอาศัย อยู่ในอำเภอแม่สอดได้อย่างเสรีและนานขึ้น ทำให้มีการรับนักเรียนที่เด็กดังกล่าวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เศรษฐกิจของแม่สอดขยายตัวอย่างรวดเร็วภายหลังการจัดตั้งด่านข้ามพรมแดนถาวรขึ้นใน ปี 2540 มูลค่าการค้ารวมทั้งการส่งออกและการนำเข้าเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยมา จนกระทั่ง มีการเตรียมการพัฒนาเทศบาลนครแม่สอดให้เป็น “นครแม่สอด” และจะผลักดันให้เป็นจังหวัดแม่สอดต่อไปในอนาคต มีแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยมีแนวโน้มยกฐานะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษแม่สอด ปัจจุบันกำลังอยู่ระหว่างการศึกษารูปแบบที่เหมาะสมและการพัฒนากฎหมายสำหรับการยกฐานะดังกล่าว โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการจัดบริการ สาธารณะที่ครอบคลุมทั้งด้านสังคม และเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และสามารถบริหารจัดการโดยอิสระได้มากขึ้น ขณะเดียวกันการประกาศเป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษก็คาดหวังว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอแม่สอดจะสามารถดำเนินนโยบายจัดบริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ภายใต้หลักการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และองค์กรภาคประชาชน (ราชกิจจานุเบกษา, 2556; สำนักงานเทศบาลเมืองแม่สอด, 2554: 88; สถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ)

6.4 การจัดการศึกษาอำเภอแม่สอด

อำเภอแม่สอดเป็นพื้นที่ที่มีประชาชนหลายเชื้อชาติมาอยู่ร่วมกัน คือ ประชาชนพื้นเมืองดั้งเดิมและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่น ชาวไทยใหญ่ (มีหลายเผ่า) ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง เผ่าม้ง ชาวเมียนมา รวมทั้งชาวไทยมุสลิม ชาวไทยจีน จึงมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณี และการนับถือศาสนาที่แตกต่างกันประกอบด้วยศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ฮินดู-ซิกข์ จุดแข็งของอำเภอแม่สอด คือทุกเชื้อชาติ ศาสนาสามารถ อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติและประชาชนเคารพในความแตกต่าง ผู้นำทางศาสนามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันให้เกียรติซึ่งกันและกันรวมถึงประชาชนในพื้นที่ อำเภอแม่สอดมีการยอมรับในวัฒนธรรมประเพณีที่มีความหลากหลาย แต่สามารถผสมผสาน วัฒนธรรมประเพณีอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างกลมกลืนเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ระหว่างวิถีวัฒนธรรมพื้นเมืองแบบชาวไทย ล้านนา และประเพณีของชาวไทยใหญ่ ตลอดจนชาวไทยภูเขา กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จนกลายเป็น เอกลักษณ์โดดเด่นของอำเภอแม่สอด จากข้อมูลชาติพันธุ์นักเรียน จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

ภาพ 2 ข้อมูลชาติพันธุ์นักเรียน

จากข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์นักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จากตารางจะเห็นได้ว่า การอพยพของผู้คนจากประเทศพม่าเข้ามาอาศัยในพื้นที่อำเภอแม่สอดเป็นจำนวนมากจากเหตุปัจจัยต่างๆ ข้างต้นที่กล่าวมาทำให้มีเด็กส่วนหนึ่งที่ติดตามพ่อแม่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย และมีบางส่วนที่เกิดและเติบโตในประเทศไทย เด็กกลุ่มนี้มีจำนวนมากขึ้นทุกปี ทำให้หน่วยงานต่างๆ มองเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาให้แก่เด็กกลุ่มนี้ด้วย ด้วยสถานศึกษาที่อยู่ภายใต้การกำกับของรัฐ สถานศึกษาประเภทนี้เปิดกว้างให้เด็กทุกคนเข้าเรียนได้ไม่ว่าจะมีหรือไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรตามที่กำหนดไว้ในมติคณะรัฐมนตรี 5 กรกฎาคม 2548 จากการสอบถามพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่รับนักเรียนที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรเข้าเรียนมานานแล้วก่อนจะมีมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว แต่วุฒิการศึกษาที่นักเรียนกลุ่มนี้ได้รับนั้นจะระบุไว้ว่าไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ ถึงแม้ว่าแต่ละโรงเรียนจะไม่เรียกหลักฐานประจำตัว แต่เอกสารสำคัญที่จำเป็นต้องนำมาแสดงในการสมัครเข้าเรียน คือวุฒิการศึกษาจากโรงเรียนเก่า ซึ่งหมายความว่านักเรียนที่จะสามารถสมัครเข้าเรียนต่อในโรงเรียนประเภทนี้ได้จะต้องเข้าเรียนในโรงเรียนไทยมาตั้งแต่ต้น เด็กที่เคยเรียนจากฝั่งพม่า หรือ ศูนย์การเรียนจะไม่สามารถเข้าเรียนต่อในโรงเรียนไทยได้ หลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียนประเภทนี้ส่วนใหญ่จะกำหนดมาจากส่วนกลางเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ โดยเนื้อหาของหลักสูตรแกนกลางจะมี 8 สาระวิชา ดังนี้ กลุ่มวิชาภาษาไทย กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มวิชาสุขศึกษา

และพลศึกษา กลุ่มวิชาศิลปศึกษา กลุ่มวิชาการงานอาชีพ และกลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ ใช้ภาษาไทย เป็นภาษาหลักในการเรียนการสอน โดยจะแบ่งตามหลักสูตรการเรียนการสอนออกเป็น 3 แบบ คือ โรงเรียนที่สอนสายสามัญ โรงเรียนที่สอนสายอาชีพ และกรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.)

การเรียนในโรงเรียนนี้รัฐบาลจะจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายในด้านการศึกษา ตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ให้แก่นักเรียนทุกคนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยจะจัดสรรงบประมาณอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายหัวให้แก่สถานศึกษารวมถึงสนับสนุนค่าหนังสือ เรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน และค่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอีกด้วย นอกจากนี้บาง โรงเรียนก็ได้รับการอุดหนุนด้านการศึกษาเพิ่มเติมเป็นครั้งคราวจากการสนับสนุนทุนการศึกษาจาก หน่วยงานเอกชนหรือบุคคลที่มาแจ้งความประสงค์กับโรงเรียนเป็นครั้งคราว เช่น ค่าชุดพละ การ สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการทัศนศึกษาของนักเรียน หรือจัดสรรทุนการศึกษาหรือให้ความช่วยเหลือเป็น พิเศษให้แก่เด็กที่เรียนดี ยากจน หรือกลุ่มเด็กด้อยโอกาส ขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละโรงเรียน

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

จากการศึกษาถึงเอกสารและงานวิจัยในประเทศที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศการ เรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม ซึ่งได้มีการศึกษาใกล้เคียงและสอดคล้องกับการดำเนินการที่น่าสนใจมีผู้ ศึกษาไว้ดังนี้

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2557) ได้ศึกษาการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับเด็ก ชนเผ่า โรงเรียนประถมศึกษา พื้นที่ชายขอบภาคเหนือ จากการศึกษาพบว่าสภาพปัญหาสภาพปัญหา การจัดการศึกษาใน สังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับเด็กชนเผ่า โรงเรียนประถมศึกษา พื้นที่ชายขอบ ภาคเหนืออยู่ในระดับน้อย มีปัจจัยที่เป็น ปัญหาซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า ข้ออื่นๆ ได้แก่ โรงเรียนจัดทำเว็บ เพื่อจัดสรรสารสนเทศให้กับเด็กชนเผ่าและชุมชน โรงเรียน นำข้อเสนอแนะต่างๆ ไปปรับปรุงพัฒนาการจัด การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามาประเมินติดตามผล การศึกษาโรงเรียนร่วมมือกับชุมชนจัด การศึกษาอย่างมีคุณภาพครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อนำผลการวิจัยมา แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาให้ สอดคล้องกับเด็กชนเผ่าโรงเรียนน่านนโยบายสู่การปฏิบัติสอดคล้องกับปัญหาและ ความต้องการของ ชนเผ่า ส่วนแนวทางการจัดการศึกษานั้นโรงเรียนต้องร่วมมือกับชุมชนในการดำเนินการจัด กิจกรรม ต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จและเป็นประโยชน์แก่เด็กชนเผ่าในชุมชน การพัฒนาครูให้มีความรู้ความ เข้าใจ วัฒนธรรม ท้องถิ่นให้สามารถนำไปบูรณาการกับการเรียนการสอนได้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้อง สนับสนุน งบประมาณให้เพียงพอเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาสำหรับเด็กชนเผ่าให้มีโอกาสทาง การศึกษาทัดเทียมกับ นักเรียนที่อยู่ในชุมชนเมือง

สิโรตม มณีแฮต และปณิตา วรณพิรุณ (2562) ได้ศึกษาระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล ด้วย ปัญญาประดิษฐ์สำหรับการเรียนรู้อย่างชาญฉลาด จากการศึกษาพบว่าระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลด้วย ปัญญาประดิษฐ์สำหรับการเรียนรู้อย่างชาญฉลาดเป็นการจัดพื้นที่ การเรียนรู้ และเรียนรู้ เนื้อหาต่างๆ ผ่านปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI โดยในกระบวนการเรียนการสอนจะมีการนำปัญญาประดิษฐ์ มาใช้ในการสนับสนุนผู้สอน, สนับสนุนผู้เรียน, ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่ต่างกันได้อย่างพร้อมกัน หลายคน, การให้ความช่วยเหลือส่วนบุคคล, การให้คะแนนโดยอัตโนมัติและระบุจุดอ่อนในห้องเรียน ทั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 พื้นที่การเรียนรู้ตามลักษณะ ของพื้นที่ ได้แก่ 1) ห้องเรียน 2) นอกห้องเรียน และ 3) บ้าน ซึ่งในระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลนี้ ปัญญาประดิษฐ์ จะมีบทบาทหลักอยู่ 4 บทบาท ได้แก่ 1) ผู้สร้างสรรค์อัจฉริยะ 2) ผู้สอนเสมือนจริง 3) ตัวเตอร้อัจฉริยะ และ 4) ผู้ดูแลระบบอัจฉริยะ การพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ด้วยปัญญาประดิษฐ์ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการเรียนรู้อย่างชาญฉลาดได้ตลอดเวลาและในทุกสถานที่ มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ผู้สอน และเนื้อหาวิชา

อภิชญา สวัสดิ์, ศศิธร หาสิน และ กัลยารัตน์ สุขนันทชนะ (2565) ได้ศึกษาแนวทางการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ภายในสถานศึกษารองรับการเรียนรู้เชิงรุก จากการศึกษาพบว่าการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้มี หัวใจสำคัญ คือการทำงานร่วมกัน การพัฒนาร่วมกัน การตั้งเป้าหมายร่วมกัน ทั้งผู้บริหารโรงเรียน คุณครูและ ผู้เรียน รวมถึงการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีการเสนอแนวคิดในการพัฒนา ทั้งในด้านการออกแบบการเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรม ที่ส่งผลดีต่อผู้เรียน และเมื่อถอดบทเรียนการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้และออกแบบตัวอย่าง กิจกรรมการเรียนรู้ไปสู่การสร้างคู่มือการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้สำหรับโรงเรียน และถ่ายทอดให้กับโรงเรียน จากการประเมินความพึงพอใจของการใช้คู่มือนี้ ด้านความถูกต้องและชัดเจนของเนื้อหาอยู่ในระดับมากที่สุด และ ด้านความสอดคล้องของการออกแบบกิจกรรมกับตัวชี้วัด ตามหลักสูตรระดับมาก การนำคู่มือไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายในโรงเรียนได้แสดงให้เห็นว่าเนื้อหา และความสอดคล้องของกิจกรรมต่างๆ ที่ออกแบบในคู่มือการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้มีความเหมาะสมสำหรับโรงเรียน จากงานวิจัยนี้ จึงสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับ การพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ในโรงเรียนเพื่อเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้และยังสอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุม และเท่าเทียม สนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

วารรัตน์ กล่อมเสียง, กาญจนา บุญส่ง และไพรัช มณีโชติ(2566) ได้ศึกษาแนวทางการจัด การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมของสถานศึกษาชายแดนไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 จากการศึกษาพบว่า 1) สภาพการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมของสถานศึกษาชายแดน ไทย พบว่า การให้โอกาสทางการศึกษาแก่นักเรียนชาวไทย พม่า กะเหรี่ยง มอญ ลาว ไทยพลัดถิ่น ไทยสังขร ได้มี ความเสมอภาคในการเรียนรู้ ได้รับรู้เข้าใจถึง

ความแตกต่างของสมาชิกในชุมชนที่มีความแตกต่างแต่มีการยอมรับ ในความแตกต่าง นักเรียนมีความรักความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้นักเรียน สามารถอ่านออก เขียนได้ สื่อสารเป็น และสามารถประกอบอาชีพ ได้ใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข มีการพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลกันภายใต้ความ หลากหลายทางวัฒนธรรม และ 2) แนวทาง จัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมของสถานศึกษาชายแดนมี 7 แนวทาง องค์ความรู้จากการวิจัย คือ 1) ด้านความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 2) ด้านภาวะผู้นำของ ผู้บริหารในบริบทพหุวัฒนธรรมศึกษา 3) ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในบริบทพหุวัฒนธรรม 4) ด้าน คุณลักษณะของครูในบริบทพหุวัฒนธรรม 5) ด้านคุณลักษณะของ ผู้บริหารในบริบทพหุวัฒนธรรม 6) ด้าน หลักสูตรที่สอดคล้องในบริบทพหุวัฒนธรรม และ 7) ด้านการสร้างเครือข่าย สถานศึกษาในบริบทพหุวัฒนธรรม

พรรรัตน์ จันทร์คำ (2566) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 22 จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการศึกษาพบว่าการจัดระบบนิเวศ การเรียนรู้เพื่อส่งเสริม ทักษะอาชีพของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 22 จังหวัด แม่ฮ่องสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก แนวทางการพัฒนา คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ควรพัฒนาครูและบุคลากรโดยศึกษาดูงานจากโรงเรียนหรือ บุคคลที่มีผลงานเป็นที่ ประจักษ์ (Best Practice) ด้านการจัดทำหลักสูตร ควรปรับหลักสูตรสถานศึกษาโดยบูรณาการเนื้อหาสาระและ การส่งเสริมทักษะอาชีพให้มีความยืดหยุ่น และตรงกับความต้องการของผู้เรียน ด้านทรัพยากร ควรวางแผนด้าน งบประมาณในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ ด้านยุทธศาสตร์การดำเนินงานควรดำเนินการด้วย กระบวนการ PDCA ด้านการใช้เทคโนโลยี ผู้บริหารควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการนำ E-learning มาจัดทำ บทเรียนสำเร็จรูป เพื่อ นำมาใช้ในฐานการเรียนรู้ ด้านความร่วมมือของเครือข่าย คือ ควรขอความอนุเคราะห์ผู้มีความรู้ ด้านทักษะอาชีพ ในท้องถิ่นเข้ามาจัดการเรียนการสอนในฐานการเรียนรู้

ศุภกร ณ พิบูล และพระมหาประสิทธิ์ เนตรรังสี (2566) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการ เรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อทักษะแห่งยุคดิจิทัล จากการศึกษาพบว่าการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ ด้วยสื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เนื่องจากปัจจุบันได้มีการนำเอา สื่อสังคม ออนไลน์มาประยุกต์ใช้เพื่องานด้านการศึกษาทุกระดับอย่างแพร่หลาย อำนาจความสะดวกให้เกิดการ แลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ไร้ขีดจำกัดทั้งเวลาและ สถานที่ ส่งเสริม การเรียนการสอนในยุคดิจิทัล มีรูปแบบและเป้าหมาย ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และฝึกทักษะ ด้านภาษาอังกฤษ ด้วยตนเอง เป็นผลให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ ประสิทธิภาพ การศึกษาภาษาอังกฤษของนักเรียนให้ดีขึ้น ผู้สอนควรคำนึงถึงการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษเพื่อทักษะแห่งยุคดิจิทัลที่เข้ามามีบทบาทในปัจจุบันนี้

ศศินันท์ เศรษฐวัฒน์บดี, กันต์ฤทัย คลังพล , บุชยา จูงาม , ปารีชาต ผดุงศิลป์และ อภิชญา สวัสดิ์ (2566) ได้ศึกษา การศึกษาระบบนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาในจังหวัดปทุมธานี จากการศึกษาพบว่า บริบทของระบบนิเวศการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน ด้านคุณสมบัติของผู้สอนที่เอื้อต่อระบบนิเวศ การ เรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.12 ± 0.75 บริบทของระบบนิเวศ การเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อระบบนิเวศการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา และชุมชน มีค่าเฉลี่ยรวม 4.27 ± 0.70 บริบทของระบบนิเวศการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน ด้าน บทบาทของโรงเรียนที่เอื้อต่อ ระบบนิเวศการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน มีค่าเฉลี่ยรวม 4.25 ± 0.76 ซึ่งจากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยของ คุณสมบัติของผู้สอนที่เอื้อต่อระบบนิเวศการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาและ ชุมชนมีค่าเฉลี่ยรวมน้อยที่สุด ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยในแต่ละข้อพบว่าใน ส่วนการออกแบบกระบวนการ เรียนรู้ตามแนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 3.85 ± 0.79 ดังนั้นการออกแบบกระบวนการ เรียนรู้ตามแนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้จึงเป็นข้อมูล สำหรับการนำไปสู่การจัดการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเพิ่ม ศักยภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมาย ที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและ เท่าเทียม สนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

วิเนส จันทะวงษ์ศรี, จิตยาภรณ์ เขาวรากุล , ศุภศักดิ์ บุญญะสุด และพัชรินทร์ เบญจมพรชัย (2566) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาตามแนวคิดของพหุวัฒนธรรมศึกษา จากการศึกษาพบว่า เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงบทบาท หน้าที่ของคนในสังคมก็ต้องเปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน จึงไม่สามารถจะปฏิเสธได้ว่าสังคมไทยเปลี่ยนไปเป็นสังคมที่มีความ หลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ดังนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูต้องปรับเปลี่ยน บทบาท หน้าที่ และวิธีในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็ก ๆ ออกไปอยู่ในสังคม พหุวัฒนธรรม นักวิชาการด้านการศึกษาได้แนะนำวิธีการ และเทคนิคการเรียน การสอนที่มี ประสิทธิภาพมากมายในการสอนเรื่องพหุวัฒนธรรม เช่น การใช้หนังสือภาพ หนังสือ นิทาน และ วรรณกรรมพื้นบ้าน การสอนเรื่องพหุวัฒนธรรม ผ่านศิลปะ เกมและการเล่นบทบาทสมมุติรวมถึง ทักษะของครู ในการเลือกหนังสือภาพ การซักถามนักเรียน ขณะอ่านหนังสือ และการยกประเด็น เกี่ยวกับความเหมือน และความแตกต่างของวัฒนธรรม ครูควรนำวิธีการสอนและเทคนิคเหล่านี้มา ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทสังคม ปลูกฝังให้เด็กมีความภูมิใจในเอกลักษณ์ของตนเอง มีความ ตระหนักรู้พึงพอใจ และยอมรับในความหลากหลาย ตลอดจนสามารถพัฒนาตนเป็นพลเมืองดีมี ประโยชน์ และปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างปกติสุข

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

จากการศึกษาถึงเอกสารและงานวิจัยต่างประเทศที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม ซึ่งได้มีการศึกษาใกล้เคียงและสอดคล้องกับการดำเนินการที่น่าสนใจมีผู้ศึกษาไว้ดังนี้

Terje Valjataga, Katrin Poom-Valickis, Kirsti Rumma และ Kati Aus (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Transforming Higher Education Learning Ecosystem: Teachers' Perspective การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา: มุมมองของครูผลจากวิกฤตโควิด-19 ทำให้การมีจัดระเบียบ ออกแบบ และส่งมอบโปรแกรมการเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขและถ่ายทอดสู่โลกดิจิทัล โดยไม่ทำลายความสามัคคีและความสมดุลโดยรวมของระบบนิเวศทางการศึกษา เรานำเสนอกรณีศึกษาของการ เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำในเอสโตเนียในการสำรวจและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาและตั้งอยู่ในประเทศ ที่ ปรับปรุงด้านดิจิทัลการตอบสนองของระบบนิเวศการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลยังคงตื่นขึ้น การสอน ทางไกลแบบฉุกเฉินนี้ไม่ได้ทำให้เกิดการปฏิบัติ และการก้าวกระโดดเชิงคุณภาพในระบบนิเวศการศึกษา ระดับอุดมศึกษา อย่างไรก็ตาม ส่งผลให้ครูผู้สอนตระหนักรู้ถึงการเรียนรู้ทั้งใช้เทคโนโลยีมากขึ้นอย่างกะทันหัน และ สนับสนุนให้พวกเขาสำรวจความเป็นไปได้ใหม่ ๆ สำหรับการสอนออนไลน์ในแง่ของกลยุทธ์และเทคโนโลยีเข้าใจ จุดอ่อนและจุดแข็งและวางแผนการพัฒนาเพิ่มเติม ซึ่งจะช่วยเร่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล การ ตอบสนองที่ค่อนข้างน้อยของคณาจารย์บางส่วนต่อการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลนั้นอยู่ที่ว่า คณาจารย์ด้านวิชาการมี คุณค่ามากกว่า เมื่อพิจารณาจากการวิจัย ไม่ใช่วิธีสอนที่เป็นนวัตกรรมและเครื่องมือดิจิทัล

Lan Thi Nguyen และ Kulthida Tuamsuk (2565) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Digital learning ecosystem at educational institutions: A content analysis of scholarly discourse ระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลในสถาบันการศึกษา: การวิเคราะห์เนื้อหาบทความทางวิชาการ บทความนี้สำรวจคุณลักษณะของ ระบบนิเวศการเรียนรู้แบบดิจิทัล (DLE) ในสถาบันการศึกษาโดยอาศัยการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิชาการ ภาษาอังกฤษจากแหล่งต่างๆ ระหว่างปี 2545 ถึง 2564 วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาใช้ในการตรวจสอบองค์ประกอบ แนวคิดหลักจากแบบจำลองที่มีอยู่นักวิจัยใช้ Google Scholar และฐานข้อมูลอื่นๆ เพื่อรวบรวมแหล่งข้อมูลโดยใช้ คำหลักที่เกี่ยวข้องโดยรวมแล้ว มีการรวบรวมและวิเคราะห์สิ่งพิมพ์ 35 ฉบับ เพื่อให้เห็นภาพทั่วไปของหัวข้อต่างๆ รวมถึง 1) ส่วนประกอบ/แบบจำลองของ DLE 2) บทบาทของส่วนประกอบใน DLE และ 3) ปัจจัยที่เอื้ออำนวย และอุปสรรคใน DLE ผลการวิจัยพบว่า DLE รวมองค์ประกอบต่างๆ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้งสองมีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ปัจจัยภายในและภายนอกมีอิทธิพลต่อการพัฒนา DLE อย่างไรก็ตาม มีข้อจำกัดบางประการจากการวิจัยก่อนหน้านี้ในเรื่องการขาดการ

วิเคราะห์)ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู และผู้สนับสนุนในกระบวนการเรียนรู้)เทคโนโลยีที่เกิดขึ้นใหม่ เช่น ปัญญาประดิษฐ์(AI) ความเป็นจริงเสริม (AR) เสมือนจริงความเป็นจริง (VR) และอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IOT) ที่ใช้ใน DLE 3)และประเด็นบางประการ เกี่ยวกับลิขสิทธิ์ทรัพย์สินทางปัญญาของเนื้อหาการเรียนรู้อและการบูรณาการเนื้อหาดิจิทัลเข้าสู่ระบบการจัดการการเรียนรู้อ

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่อ้างถึงตามลำดับ ผู้วิจัยจึงกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพ 3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก : พหุกรณีศึกษา มีลักษณะเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย 3 ขั้นตอน แสดงในแผนภาพดังนี้

ภาพ 4 แสดงขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพบริบท แนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่ พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

1. ด้านแหล่งข้อมูล

1.1 แหล่งข้อมูล

โรงเรียนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาตาก เขต 2 มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

1. สถานศึกษาที่สร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ โดยการบูรณาการทุกภาคส่วน
ร่วมกัน ทั้งผู้เรียน ผู้ปกครอง ครู/อาจารย์ รวมถึงชุมชน ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ทุกช่วงเวลาและ
ทุกพื้นที่

2. มีผลงานดีเด่นที่ประสบความสำเร็จ เป็นที่ประจักษ์ได้รับรางวัลจาก
การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับภาค หรือระดับชาติ

3. มีการเผยแพร่ผลงานตามช่องทางต่างๆ เป็นที่ยอมรับของสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษา วิธีการได้มาใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 2 แห่ง ดังนี้

1. โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
2. โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

1.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant)

การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกเชิงทฤษฎี (Theory
sampling) (Strauss, & Corbin, 1998, อ้างถึงใน กัญญา โพธิ์วัฒน์, 2548, น. 60) ผู้ให้ข้อมูลหลัก
คือ ผู้ที่อยู่ในปรากฏการณ์ และมีข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ ความต้องการ และแนวทางการเสริมสร้างระบบ
นิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม ที่ดี ลึกซึ้ง กว้างขวางเป็นพิเศษ เหมาะสมที่จะให้ข้อมูลการวิจัย
ผู้วิจัยได้ใช้ผู้ให้ข้อมูล หลักมากกว่า 1 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย จนสามารถมองเห็นสิ่งที่ศึกษา
ได้รอบด้านและครบถ้วน ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ นักเรียน
ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน จำนวน 2 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลหลักโรงเรียนละ 10 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น
20 คน วิธีการได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้บริหาร
สถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูวิชาการ/ครูผู้สอน จำนวน 2 คน นักเรียน จำนวน 3 คน ผู้ปกครอง
นักเรียน จำนวน 3 คน ผู้แทนชุมชน จำนวน 1 คน ในอำเภอแม่สอด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ดังแสดงรายละเอียด ตามตาราง 1 จำนวนผู้ให้ข้อมูล จำแนกตาม
ตำแหน่งหน้าที่ และ สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล

ตาราง 1 จำนวนผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ และสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล

กลุ่ม	ตำแหน่งและสถานะภาพของผู้ให้ข้อมูล	จำนวนผู้ให้ข้อมูล		
		โรงเรียนที่ 1	โรงเรียนที่ 2	รวม
1	ผู้บริหารสถานศึกษา	1	1	2
2	ครูวิชาการ/ครูผู้สอน	2	2	4
3	นักเรียน	3	3	6
4	ผู้ปกครอง	3	3	6
5	ผู้แทนชุมชน	1	1	2
	รวม	10	10	20

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth interview) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant observation) และแบบศึกษาเอกสาร (Document study) ซึ่งผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์เฉพาะกับประเด็นหรือรายการ (Issue or keyword list) ในการเก็บข้อมูล และแนวคำถาม และหาคำดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth interview) และความเหมาะสมของภาษาของแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากนั้นจึงปรับปรุงข้อคำถามที่มีเพียงประเด็นสำคัญ เป็นการเพิ่มแนวคำถามเป็นข้อๆ เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถตอบคำถามได้อย่างตรงประเด็นและครอบคลุม และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบอีกครั้ง โดยผู้เชี่ยวชาญได้ปรับแก้แนวคำถามเพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เข้าใจข้อคำถามได้ตรงประเด็นมากยิ่งขึ้น เพื่อป้องกันการวิเคราะห์ที่คลาดเคลื่อนระหว่างข้อเท็จจริงกับทัศนคติของผู้ถูกสัมภาษณ์ ก่อนนำไปเก็บข้อมูลภาคสนาม

3. วิธีการเข้าถึงแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย โรงเรียนกรณีศึกษา จำนวน 2 โรงเรียน ประกอบด้วยสิ่งที่เป็นคน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน และสิ่งที่ไม่ใช่คน ได้แก่ สภาพแวดล้อมของห้องเรียน โรงเรียน ชุมชน และเอกสารต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยมีวิธีการเข้าถึงแหล่งข้อมูลดังนี้

1. แนะนำตัวผู้วิจัย โดยเลือกวิธีการแนะนำตัวแบบเปิดเผยสถานภาพและบทบาทที่แท้จริง (Overt role) ทั้งนี้การแนะนำตัวจะใช้วิธีการแนะนำตนเองและอาศัยผู้รู้จักใกล้ชิดกับแหล่งข้อมูลเป็นคนกลางแนะนำตัวผู้วิจัย
2. สร้างความสัมพันธ์คุ้นเคยกับแหล่งข้อมูล โดยใช้การพูดคุยแบบเผชิญหน้า ใช้โทรศัพท์ หรือใช้สื่อออนไลน์ตามโอกาส เหตุการณ์ และกิจกรรมที่เหมาะสม
3. นัดหมายเพื่ออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็นต่างๆ กับแหล่งข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาภาคสนาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม จากโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้เลือก โดยใช้วิธีการเลือก แบบเจาะจง จำนวน 2 โรงเรียน ใช้วิธีการเก็บข้อมูลดังนี้

1. การศึกษาจากภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth interview) โดยสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชน โดยมีการบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ บันทึกภาพนิ่ง หรือภาพเคลื่อนไหวเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง

2. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant observation) ในโรงเรียน ห้องเรียน สถานที่ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ บรรยากาศและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และชุมชน โดยบันทึกภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหวเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องในบางกรณี

3. การศึกษาเอกสาร (Document study) ที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา โดยผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนของการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

1. การศึกษาในระยะก่อนลงภาคสนาม เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยสร้างแนวทางในการศึกษาเพื่อที่จะได้มองเห็นประเด็นการศึกษา ให้ชัดเจนก่อนการลงภาคสนามจริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลรายละเอียด โดยรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างแนวทางในการศึกษา ดังนี้

- 1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) ผ่านแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เช่น เอกสารเชิงลึกของพื้นที่เป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็น SAR แผนปฏิบัติการประจำปี แผนกลยุทธ์ แผนพัฒนาการศึกษาของจังหวัด เป็นต้น เพื่อสร้างกรอบแนวทางในการสังเกตปฏิสัมพันธ์และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในภาคสนาม และสร้างแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดไปจนถึงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1.2 เลือกภาคสนาม (Field) ผู้วิจัยได้เลือกสถานศึกษาในอำเภอแม่สอด จากสถานศึกษาที่เป็นไปตามเกณฑ์การคัดเลือกข้างต้น โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 2 แห่ง เพื่อดำเนินการขออนุญาตเข้าพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

1.3 การเตรียมตัวทำงานภาคสนาม เนื่องจากเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนตามความเป็นจริง ผู้วิจัยได้จัดเตรียมรายละเอียดในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น แบบบันทึกการศึกษาเอกสาร แบบบันทึกการสัมภาษณ์ อุปกรณ์ประกอบการสัมภาษณ์ เช่น เครื่องบันทึกเสียง กล้องบันทึกภาพ เป็นต้น

2. ระยะการลงภาคสนาม การลงเก็บข้อมูลภาคสนามนั้นผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการศึกษาไว้ดังนี้

2.1 การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ที่เกี่ยวข้อง การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม ขั้นตอนนี้จึงเป็นขั้นตอนที่ต้องอาศัยสัมพันธภาพที่ดีจากกระบวนการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงข้อมูลที่สะท้อนสภาพการปรากฏการณ์ตามความเป็นจริงที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาได้โดยแท้จริง

2.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลุ่มลึก ครบถ้วนตามประเด็นที่ต้องการ มีความชัดเจนเพียงพอ วิธีการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์และการวิเคราะห์เอกสาร โดยมีรายละเอียดในการศึกษาเอกสาร ดังนี้

2.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสารประกอบด้วย แผนกลยุทธ์ แผนพัฒนาปฏิบัติการประจำปี รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) รายงานการพัฒนาคุณภาพประจำปี สารสนเทศอื่น ๆ ของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาบริบท ตลอดจนจนถึงสภาพ ปัญหาและความต้องการการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียน

2.2.2 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ประชาชน โดยกำหนดประเด็นสัมภาษณ์เกี่ยวกับ สภาพ ความต้องการและแนวทางการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย

5.1 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1.1 การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบ ข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation technique) ดังนี้

1. ตรวจสอบด้านแหล่งข้อมูล (Data triangulation) โดยที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย และการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสถานศึกษา

2. ตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการ (Methodological triangulation) โดยที่ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลทั้งจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมการสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสถานศึกษา

3. ตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theoretical triangulation) โดยที่ผู้วิจัยได้ทำการเทียบเคียงข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากสนามวิจัยกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ เพื่อตรวจสอบข้อมูลว่ามีความสอดคล้องกับทฤษฎีใดในแง่มุมใดบ้าง

5.1.2 การจัดระเบียบข้อมูล

5.1.3 การจัดทำดัชนีหรือกำหนดรหัสข้อมูล

5.1.4 การกำจัดข้อมูลหรือการสร้างข้อสรุปชั่วคราว

5.1.5 การสร้างบทสรุป

5.1.6 การพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของการวิเคราะห์

5.2 เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูล

เทคนิควิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ ได้แก่ เทคนิควิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

5.2.1 ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกภาคสนาม ได้แก่ การสัมภาษณ์ และการสังเกต ใช้วิธีการดังนี้

- 1) การจำแนกหรือจัดกลุ่มข้อมูล (Category or typological analysis)
- 2) การเปรียบเทียบเหตุการณ์ (Constant comparison)
- 3) การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic induction)

5.2.2 ข้อมูลจากเอกสารใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พหุกรณีศึกษา

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ที่มีความรู้ ความเข้าใจ การเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ประกอบด้วย ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีอายุราชการในพื้นที่อำเภอแม่สอด อย่างน้อย 5 ปี ขึ้นไป จำนวน 2 คน และครูผู้สอน ที่มีอายุราชการในพื้นที่อำเภอแม่สอด อย่างน้อย 5 ปี ขึ้นไป จำนวน 2 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในชั้นย่อยนี้ ผู้วิจัยนำรายละเอียดของแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม นำข้อมูลมาร่างรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยกำหนดเป็นประเด็นคำถาม และแบบบันทึกการประชุม เพื่อการสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทาง และรายละเอียดของร่างรูปแบบทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ให้แก่ผู้เข้าประชุมได้เข้าใจตรงกัน และร่วมวิพากษ์ ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทาง และรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากแบบบันทึกการประชุม แบบบันทึกข้อมูลการวิพากษ์ และแบบประเมินความเหมาะสม

4. วิธีการสังเคราะห์ข้อมูล

หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลและได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์แล้ว ผู้วิจัยจึงได้แนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตามขั้นตอนการพัฒนาทฤษฎีเชิงประจักษ์ดังนี้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2545, น. 49-50; Babbie, 1986, น. 40 อ้างถึงในรัตนะ บัวสนธ์, 2552, น.37)

ขั้นที่ 1 ระบุนิทัศน์ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 นิยามนิทัศน์เป็นการให้ความหมายของนิทัศน์ที่ระบุโดยให้ความหมายในเชิงทฤษฎีและ ปฏิบัติการ ซึ่งการให้ความหมายในเชิงทฤษฎีคือ การให้ความหมายในลักษณะที่เป็นการรับรู้โดยทั่วไปของนิทัศน์ นั้นๆ ก็เรียกกันว่าเป็นการให้ความหมายแบบพจนานุกรม สำหรับการให้ความหมายในเชิงปฏิบัติการก็เป็นการใช้ คำเชิงประจักษ์เป็นรูปธรรมที่สามารถสังเกตได้โดยตรงมาให้ความหมายของคำที่เป็นนิทัศน์นั้น

ขั้นที่ 3 สร้างข้อเสนอโดยการใช้อธิบายความสัมพันธ์เชื่อมโยงนิทัศน์เข้าด้วยกัน

ขั้นที่ 4 จัดลำดับเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อเสนอ เป็นการจัดลำดับความสัมพันธ์ของข้อเสนอ ตามลักษณะที่เป็นรูปธรรมสู่นามธรรมและเชื่อมโยงข้อเสนอเข้าด้วยกันโดยอาศัยข้อความที่เป็นเหตุเป็นผลของ ข้อมูลเชิงประจักษ์

ขั้นที่ 5 สร้างแผนผังของทฤษฎีจัดทำแผนผังแสดงโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง นิทัศน์ข้อเสนอ เพื่อแสดงให้เห็นว่าสิ่งเหล่านี้มารวมเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบและสัมพันธ์

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พหุกรณีศึกษา

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ และโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ทั้งหมด 96 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ และโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน จำนวน 76 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (sample size) ได้มาจากเปิดตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (พรณี ลีกิจวัฒน์, 2566, น. 169)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม พหุกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 2) แบบประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และ 3) แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อหาความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยมีวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำร่างแบบประเมินและแบบสัมภาษณ์ ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของภาษา

2. นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไข และจัดทำแบบประเมินเพื่อความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยฉบับสมบูรณ์

3. การตรวจสอบความสอดคล้องของประเด็นการประเมินกับตัวบ่งชี้และองค์ประกอบการประเมินและการตรวจสอบความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

4. ผู้วิจัยส่งแบบประเมินออนไลน์ที่จัดทำขึ้นให้กับผู้ให้ข้อมูลการสร้างรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวนทั้งสิ้น 79 ฉบับ ได้แก่ กลุ่มตัวอย่าง 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ และโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน เพื่อประเมินความเหมาะสมทางช่องทางออนไลน์

5. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของแบบประเมินที่ได้รับกลับคืนมา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินเพื่อประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ (เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย, 2539, น.183) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม พหุกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม พหุกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง หมายถึง ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม พหุกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม พหุกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม พหุกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้อยู่ในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การตัดสินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม พหุกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าไม่เกิน 1.00 ถือว่าผ่านการประเมินความคิดเห็นเพิ่มเติม ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

วิธีดำเนินการวิจัยจำแนกตามประเด็น รายการที่ศึกษา แหล่งข้อมูล ผู้ให้ข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล และเทคนิควิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ตาราง 2 แสดงการสรุปวิธีดำเนินการวิจัยจำแนกตามรายการ

วัตถุประสงค์	ประเด็นหลัก	ประเด็น/รายการย่อย	พื้นที่เก็บข้อมูล		แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	วิธีวิเคราะห์ข้อมูล
			ระดับเขต	ประเภทประชากร				
1.ศึกษาสภาพบริบทและแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	สภาพบริบทพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	1.ด้านบริบทของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด 2.ด้านลักษณะอาชีพของชุมชน 3.ด้านแนวทางการศึกษา 4.ด้านการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม 5.ด้านให้ความ	✓	✓	แหล่งข้อมูล 1.เอกสาร 2.บริบทสภาพจริงของชุมชน ผู้ให้ข้อมูล ผู้ที่เกี่ยวข้อง/รับผิดชอบ ภายในและภายนอก โรงเรียน	1. การวิเคราะห์เอกสาร 2. การสังเกต 3.การสัมภาษณ์	1. แบบบันทึก เอกสาร 2. แบบสังเกต 3.แบบสัมภาษณ์	1.การจำแนกหรือจัดกลุ่มข้อมูล 2. การวิเคราะห์เนื้อหา 3. การเปรียบเทียบ 4. สรุปอุปนัย

พื้นที่เก็บ								
ข้อมูล								
วัตถุประสงค์	ประเด็นหลัก	ประเด็น/รายการย่อย	ระเบียบวิธีเก็บ	ระเบียบวิธีเก็บ	แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	วิธีวิเคราะห์ข้อมูล
1.เพื่อศึกษาสภาพบริบทและแนวทาง	แนวทางเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้	1.นโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ 2.หลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3.การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ 4.วิธีการเรียนรู้ 5.ผู้สร้างการเรียนรู้ 6.เครือข่ายความร่วมมือ 7.แนวคิดหลักการและแนวทางส่งเสริมระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม	✓	✓	แหล่งข้อมูลเอกสารในโรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล 1.ผู้บริหารโรงเรียน 2.ครูผู้รับผิดชอบ	1.การวิเคราะห์เอกสาร 2.การสัมภาษณ์	แบบสัมภาษณ์	1. การจำแนกหรือจัดกลุ่มข้อมูล 2. การวิเคราะห์เนื้อหา 3. การเปรียบเทียบ 4. สรุปอุปนัย

พื้นที่เก็บข้อมูล								
วัตถุประสงค์	ประเด็นหลัก	ประเด็น/รายการย่อย	ระบบงานประยุกต์	ระบบสารสนเทศ	แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	วิธีวิเคราะห์ข้อมูล
2. เพื่อนำเสนอรูปการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม	รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอดจังหวัดตาก	1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. ระบบงาน 4. วิธีการดำเนินงาน 5. เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ 6. แนวทางการประเมินรูปแบบ	✓ ✓ ✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓ ✓	แหล่งข้อมูล ผลการสรุป อุปนิสัย การศึกษา รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอดจังหวัดตาก ของโรงเรียน รร. บ้านเจดีย์ โคะ และ รร. บ้านแม่โกน เกน	การศึกษา เอกสาร การเก็บข้อมูล	การวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นทฤษฎี ฐานราก (Grounded Theory)	1. การจำแนกหรือจัดกลุ่มข้อมูล 2. การวิเคราะห์เนื้อหา 3. การเปรียบเทียบ 4. สรุปอุปนิสัย

ตาราง 3 แสดงการสรุปเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลตามประเด็นการศึกษา

ประเด็นหลัก	ประเด็นที่ต้องสร้างเครื่องมือ	แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล						
		เอกสารข้อมูลของโรงเรียน	บริบทพื้นที่พัฒนาธรรม	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูวิชาการและครูผู้สอน	นักเรียน	ผู้ปกครองนักเรียน	ผู้แทนชุมชน
1.สภาพบริบทพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	1.ด้านบริบทของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่พหุวัฒนธรรม 2.ด้านลักษณะอาชีพของชุมชน 3.ด้านแนวทางการศึกษา 4.ด้านการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม 5.ด้านให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน	1	2,3	3	3	2,3	3	3
2.แนวทางเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้	1.นโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ 2.หลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3.การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ 4.วิธีการเรียนรู้ 5.ผู้สร้างการเรียนรู้ 6.เครือข่ายความร่วมมือ	1		3	3			
3.แนวคิด หลักการ และแนวทางส่งเสริมระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม	1.แนวคิด หลักการและแนวทางส่งเสริมระบบนิเวศการ-การบริหารแบบมีส่วนร่วม	1		3	3			

		แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล						
ประเด็นหลัก	ประเด็นที่ต้องสร้างเครื่องมือ	เอกสารข้อมูลของโรงเรียน	บริบทพื้นที่พหุวัฒนธรรม	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูวิชาการและครูผู้สอน	นักเรียน	ผู้ปกครองนักเรียน	ผู้แทนชุมชน
	-การพัฒนาที่ยั่งยืน -การบริหารโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน -ฯลฯ (อยู่ที่คำตอบ) 2.รูปแบบการบริหาร สถานศึกษาที่ส่งเสริม ระบบนิเวศการเรียนรู้บน พื้นที่พหุวัฒนธรรม	1		3	3			
หมายเหตุ	เครื่องมือ 1 หมายถึง แบบบันทึกเอกสาร 2 หมายถึง แบบสังเกต 3 หมายถึง แบบสัมภาษณ์							

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่ พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พหุกรณีศึกษา ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาโรงเรียนซึ่งเป็นพื้นที่ เป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 2 โรงเรียน โดยได้ศึกษาจากวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) การสังเกตแบบไม่มีส่วน ร่วม (Non-Participant observation) และการศึกษาเอกสาร (Document study) ในโรงเรียน ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพบริบท และแนวทางการเสริมสร้าง ระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งเป็นการศึกษาสภาพบริบท และแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม ของโรงเรียนในพื้นที่เป้าหมาย แล้วนำเสนอข้อค้นพบเป็นองค์ความรู้ในเชิงของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เสริมสร้างระบบนิเวศ การเรียนรู้ในสถานศึกษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งในบทนี้ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัยเป็น 3 ตอน ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพบริบท และแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บน พื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พหุกรณีศึกษา ประกอบด้วย

กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตาก เขต 2

กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตาก เขต 2

ตอนที่ 2 รูปแบบและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศ การเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตากพหุกรณีศึกษา

ตอนที่ 3 ผลการประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้าง ระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตากพหุกรณีศึกษา

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพบริบท และแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่
พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พหุกรณีศึกษา

กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ

1.การศึกษาสภาพบริบท

สภาพบริบทโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ

โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 บ้านเจดีย์โคะ ถนนแม่สอด-อุ้มผาง ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีเนื้อที่ 18 ไร่ 2 งาน ทิศเหนือติดต่อกับวัดเจดีย์โคะ ทิศใต้ติดต่อกับที่ดินของนายไพฑูรย์ อินถาวร ทิศตะวันออกติดต่อกับบ้านนางเสมียน แสนจุ่ม ทิศตะวันตกติดต่อกับถนนหมู่บ้านเจดีย์โคะ โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะดำเนินการสร้าง เมื่อวันที่ 1 เดือน พฤษภาคม พ.ศ.2516 ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่บ้าน เจดีย์โคะ หมู่ที่ 6,7,10 บ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก รหัสไปรษณีย์ 63110 มีเนื้อ ที่ 18 ไร่ 2 งาน ห่างจาก อำเภอแม่สอด 30 กิโลเมตร ห่างจาก จังหวัดตาก 110 กิโลเมตร สร้างโดยอาสาสมัครของโรงเรียนสันติราษฎร์ ซึ่งเป็นลูกเสื่อสามัญจาก กรุงเทพมหานครมาช่วยในการก่อสร้าง อาคารเรียนแบบ 312 แต่ไม่สำเร็จ เพราะมีอุปสรรคหลายอย่าง ต่อมาผู้ใหญ่โม่ง เบ็งงา คณะผู้สอน และชาวบ้านได้ช่วยกันดำเนินการก่อสร้างเป็นอาคารชั่วคราวติดกับอาคารของพระ โดยใช้ชื่อว่า โรงเรียนบ้านจิลโคะ ต่อมาจึงเปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ โดยมีนายศุภชัย ใจเงิน เป็นครูใหญ่คนแรก

ปัจจุบันมีนายเอกณริน ไชยพล ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา มีนายจิริยุทธ คำสูง นายธีรพงษ์ วงศ์ใจคำ และนางสาวสร้อยสุดา ฤทธิ์แก้ว ดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการสถานศึกษา และเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 2 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

e-mail : jksschool@gmail.com

เว็บไซต์ : <http://www.banjadeekhoschool.com>

วิสัยทัศน์ “มุ่งยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐาน ควบคู่คุณธรรม สร้างสรรค์การกีฬา ไม่พึ่งพายาเสพติด ดำเนิน ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เคียงคู่วัฒนธรรมชนเผ่า พร้อมก้าวสู่ประชาคมอาเซียน”

พันธกิจ

1. ส่งเสริมพัฒนาผู้สอนให้เป็นผู้สอนมืออาชีพ
2. พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ตามมาตรฐานการศึกษา พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม ดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ใช้กิจกรรมกีฬาเพื่อห่างไกลยาเสพติด
3. อนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมชนเผ่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
4. จัดการเรียนการสอนเพื่อรองรับสู่ประชาคมอาเซียน

อัตลักษณ์ของโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ “คุณธรรมนำความรู้ คู่วัฒนธรรมชนเผ่า”

เอกลักษณ์ของโรงเรียน “ยิ้มใส ไหว้สวย”

ชุมชนโดยรอบโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ประกอบด้วยประชากรชนเผ่าม้ง ชนเผ่าปากาเกอญอ ไทย และ พม่า เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำสวน ค้าขาย ปศุสัตว์

ปัจจุบันของโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะมีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 1,600 คน ผู้อำนวยการ 1 คน รองผู้อำนวยการ 3 คน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งสิ้น 76 คน

ตาราง 4 จำนวนนักเรียนโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2566

ระดับชั้นที่เปิดสอน	จำนวนห้องเรียน	ชาย	หญิง	รวม
ชั้นอนุบาล 2	3	35	36	71
ชั้นอนุบาล 3	4	48	54	112
รวม	7	93	90	183
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	4	74	66	140
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	4	73	69	142
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	4	70	72	142
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	4	77	63	140
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	4	64	62	126
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	3	56	56	112
รวม	23	414	388	802
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	4	63	59	122
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	4	81	76	157
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	3	50	64	114
รวม	11	194	199	393
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	2	41	50	91
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	3	29	45	74
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	3	24	33	57
รวม	8	94	128	222
รวมทั้งหมด	49	795	805	1,600

สภาพชุมชนโดยรอบโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะมีลักษณะสงบเรียบร้อย ประชากรอยู่กันอย่างสันติ ประกอบด้วยประชากรชนเผ่าม้ง ชนเผ่าปากาเกอญอ ไทย และ พม่า เป็นชุมชนที่มีความ

หลากหลายทางชาติพันธุ์ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำสวน ค้าขาย ปศุสัตว์

โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะมีรูปแบบการบริหารและการจัดการเชิงระบบ โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม โรงเรียนได้ใช้ เทคนิคการประชุมที่หลากหลายวิธี เช่น การประชุมแบบมีส่วนร่วม การประชุมระดมสมอง การประชุมกลุ่มเพื่อให้ ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา สามารถปฏิบัติได้จริง มี การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานภายใต้วงจรคุณภาพ (PDCA) ด้วยการบริหารที่เป็นระบบ เน้นผลสัมฤทธิ์ ของงานเป็นสำคัญ เน้นการกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีการวิเคราะห์ผลการจัด การศึกษาที่ผ่านมา จัดการประชุมระดมความคิดเห็น วางแผน กำหนดเป้าหมายในการจัดศึกษาเพื่อให้ ประสิทธิภาพมากขึ้น ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างประสิทธิภาพขององค์กร จัดโครงสร้างการบริหารงานเป็น 6 กลุ่มบริหาร ได้แก่ สำนักอำนวยการ กลุ่มบริหารวิชาการ กลุ่มบริหารงบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มบริหารทั่วไป และกลุ่มกิจการนักเรียน โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะมีกระบวนการพัฒนาผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยครูจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปตามศักยภาพของผู้เรียน และเป็นไปตามมาตรฐาน และตัวชี้วัดของหลักสูตร มีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน โดยมีการจัดการเรียนรู้ทั้งรูปแบบการระดมสมอง แบบลงมือปฏิบัติจริง แบบร่วมมือกันเรียนรู้ ส่งเสริมผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างมี สติสมเหตุผล ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้เพื่อฝึกทักษะการคิดทุกรายวิชา ครูมีการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการ แก้ปัญหา การสอนแบบสืบสวนสอบสวน การสอนแบบโครงงาน มีการจัดกิจกรรม ส่งเสริมให้มีการสืบค้นหาความรู้ทางอินเทอร์เน็ต ส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความภูมิใจในท้องถิ่น เห็นคุณค่าของความเป็นไทย มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ วัฒนธรรม และประเพณีไทย รวมทั้งภูมิปัญญาไทย สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างมีความสุข เขาใจผู้อื่น ไม่มีความขัดแย้งกับผู้อื่น ผู้เรียนยอมรับและอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้าน เพศ วัย เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพ ปรากฏข้อมูลที่จะนำไปสู่การอธิบาย และวิเคราะห์ ผลด้านสภาพบริบทและแนวทางเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม ดังนี้ จากการ สัมภาษณ์สภาพบริบทโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ สรุปได้ว่า โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะมีสภาพบริบทที่ดี ชุมชน รอบโรงเรียนมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ประกอบด้วยคนไทย ชาวพม่า ม้ง และปากาเกอญอ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ และค้าขาย โดยพบว่าประชากร ส่วนใหญ่เป็นชาวม้ง ทั้งนี้แม้จะปรากฏข้อมูลว่าเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ภาษา วัฒนธรรม แต่ก็ยังพบข้อมูลอีกว่า ความหลากหลายทางวัฒนธรรมนี้ถูกหล่อหลอมเข้าด้วยกันอย่าง กลมกลืน กลายเป็นวัฒนธรรม ประเพณีทางสังคมที่มีความกลมกล่อม และด้วยความที่มีความเข้มแข็ง

ทางวัฒนธรรมที่กลายเป็นจุดแข็งของพื้นที่ โรงเรียนจึงมีการจัดกิจกรรมและโครงการต่างๆ ที่สะท้อนความหลากหลายของชุมชน เช่น งานวันวัฒนธรรมชนเผ่า การจัดแสดงศิลปะพื้นบ้าน และโครงการที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมกลุ่มที่ผสมผสานนักเรียนจากหลากหลายชาติพันธุ์ เพื่อสร้างความเข้าใจและความสามัคคี และยังมีประชาชนชาวบ้านหรือกลุ่มผู้นำชุมชนแบบไม่เป็นทางการก็ยังเป็นอีกหนึ่งจุดสำคัญที่เป็นตัวกลางในการสื่อสาร และขับเคลื่อนการศึกษา รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถสื่อสารและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นถิ่นของพื้นที่ให้กับคนภายนอกได้รับรู้

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยใช้การ สัมภาษณ์ดังนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพบริบทโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะไว้ดังนี้

“...โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ชนเผ่า เช่น คนม้ง คนปากาเกอญอ คนไทย พม่า แต่ละกลุ่มก็มีวัฒนธรรมและภาษาเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง คนที่นี่ส่วนใหญ่ทำเกษตรกรรมครับ ทำไร่ ทำสวน ค้าขาย ซึ่งความหลากหลายนี้ก็เลยทำให้พื้นที่บ้านเจดีย์โคะไม่เหมือนที่ไหน โรงเรียนพยายามออกแบบระบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของเราครับ ตามอัตลักษณ์ของโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ที่ว่า คุณธรรมนำความรู้ คู่วัฒนธรรมชนเผ่า ให้ครูเน้นการบูรณาการเรื่องราวของชนเผ่า วัฒนธรรมเข้าไปในบทเรียน และสิ่งที่สำคัญ คือ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มในชุมชนครับ ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน หรือแม้แต่เด็กเรียนเอง...”

ครูคนที่ 1 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพบริบทโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ไว้เพิ่มเติมว่า

“...โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านเจดีย์โคะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โรงเรียนของเรามีพื้นที่ประมาณ 18 ไร่ ล้อมรอบด้วยชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เช่น ชนเผ่าม้ง ปากาเกอญอ ไทย และพม่า ประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำไร่ ทำสวน ปศุสัตว์ และค้าขาย ซึ่งสะท้อนความเป็นชุมชนชนบทที่ยังคงมีวัฒนธรรมและประเพณีอันหลากหลายค่ะ หลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียนก็จะเป็นการกำหนดมาจากส่วนกลางเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ โดยเนื้อหาของหลักสูตรแกนกลางจะมี 8 สารวิชา แต่ทางโรงเรียนจะให้ครูประจำวิชาสอดแทรกหรือบูรณาการเกี่ยวกับการใช้ชีวิต

ในท้องถิ่นของตนเอง เราส่งเสริมให้เด็กๆ ได้เรียนรู้ทั้งจากหลักสูตรและ จากวิถีชีวิตในชุมชน เช่น การนำวัฒนธรรมชนเผ่าเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของ กิจกรรมการเรียนรู้ หรือศึกษาตามแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น...”

ครูคนที่ 2 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพบริบทโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ไว้เพิ่มเติมว่า “...ถ้าพูดถึงบริบทของโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ก็จะนึกถึงหมู่บ้านที่อยู่บน เขา ดินแดง คนส่วนใหญ่ก็จะเป็นคนม้ง แต่ก็ไม่ได้มีแต่คนม้งนะ มีคนไทย คนพม่า อยู่รวม ๆ กัน แต่นักเรียนส่วนใหญ่ที่เรียนที่นี่ก็จะเป็นคนม้งซะ ส่วนใหญ่ เขาให้การสนับสนุนโรงเรียนดีนะ นักเรียนตั้งใจเรียนดี ก็มีบ้างที่เป็นไปตามวัย ส่วนใหญ่จบมาก็ช่วยพ่อแม่ทำไร่ ทำสวน เรียนต่อบ้างก็มี ทำงานแล้ว ๆ บ้านแต่ทางโรงเรียนก็สนับสนุนการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นนะ ในโรงเรียนก็มีการส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง จาก สื่อต่าง ๆ เทคโนโลยีในการช่วยสอน นำเทคโนโลยีมาช่วยทุนแรงครู ให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่แปลกใหม่ เนื่องจากที่ก็มีความหลากหลาย ทางชาติพันธุ์อยู่บ้าง เราจึงต้องปรับการสอนให้ตอบโจทย์บริบทแบบนี้ ด้วย เช่น การส่งเสริมความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่าง เพราะบางที บางครั้งเด็กก็มีบ้างที่บูลลี่กัน และการสอนที่ช่วยให้นักเรียนจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ สามารถเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ เรายังเน้นการส่งเสริมคุณธรรมและการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง...”

ผู้แทนชุมชน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพบริบทโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ไว้เพิ่มเติมว่า “...ผมก็เป็นคนที่นี่แหละ เห็นโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะมานานแล้ว ตั้งแต่ สมัยที่มีอาคารเรียนหลังเก่า ๆ ที่อยู่ด้านในนั้น ที่นี่ส่วนใหญ่ทำอาชีพ เกษตรกรรม ค้าขาย เลี้ยงวัว ชุมชนแถวนี้มีทั้งคนไทย พม่า ม้ง แล้วก็ปา กากาเกอญอ อยู่รวมกันมานาน ทุกคนอยู่กันแบบพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือ กัน โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะเขารับเด็กจากทุกคนเลย เด็กๆ แต่ละกลุ่มก็มี วัฒนธรรม ภาษา และวิถีชีวิตที่ต่างกัน เวลาทำกิจกรรม อย่างเช่น เขาจะ จัดงานวันวัฒนธรรมชนเผ่า ให้เด็กๆ แต่ละกลุ่มได้แต่งกายชุดประจำเผ่า มาแสดง แล้วก็มีการที่เชิญชาวบ้านไปสอนเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทำเครื่องจักสาน การทำเกษตรพื้นบ้าน หรือเล่าเรื่อง

ประวัติศาสตร์หมู่บ้าน มีถ้ายวิดีโอไปด้วยนะ จุดเด่นของโรงเรียนนี้คือ เขา
ใส่ใจทั้งเรื่องความรู้และวัฒนธรรมท้องถิ่น...”

2. แนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ทำให้ได้ข้อมูลอันนำมาสู่การวิเคราะห์และอธิบาย
แนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลจากการ
เก็บข้อมูล และเหตุการณ์อันสามารถเชื่อมโยงให้เห็นถึงแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้
ของโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ จากการเก็บข้อมูลผ่านการศึกษาเอกสาร ดังนี้

โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะได้มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ
ปีการศึกษา 2566 – 2570 จัดทำขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน
มีรูปแบบการบริหารและการจัดการเชิงระบบ โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม โรงเรียนได้ใช้เทคนิคการประชุม
ที่หลากหลายวิธี เช่น การประชุมแบบมีส่วนร่วม การประชุมระดมสมอง การประชุมกลุ่มเพื่อให้ทุก
ฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ให้สอดคล้องกับบริบทของ สถานศึกษา สามารถปฏิบัติ
ได้จริง มีการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ภายใต้วงจรคุณภาพ (PDCA) ด้วยการบริหารที่เป็น
ระบบ เน้นการกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีการวิเคราะห์ผลการจัด
การศึกษาที่ผ่านมา จัดการ ประชุมระดมความคิดเห็น วางแผน กำหนดเป้าหมายในการจัดศึกษา
เพื่อให้ ประสิทธิภาพมากขึ้น มีวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีความ
หลากหลายเหมาะสม ส่งเสริมให้ครูเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้และการจัดทำวิจัยในชั้น
เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งพัฒนาสถานศึกษาให้เป็น
แหล่งการเรียนรู้ของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมที่ยั่งยืน และมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ผลการ
ดำเนินงานตามช่องทางต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะมีนโยบายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการ
ส่งเสริมทักษะ อาชีพ ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทางโรงเรียนจึงได้นำแนวทาง
ดังกล่าวมาใช้เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติจริง มีทักษะอาชีพ มีทักษะชีวิต ความคิดสร้างสรรค์
และสร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ปกครองและ
ชุมชนที่ต้องการให้โรงเรียนพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดีมี ปัญญาและมีความสุข เพื่อพัฒนาอาชีพและ
จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนโดยผ่านหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนสู่ การเรียนรู้ในศตวรรษ ที่ 21
โดยสอดคล้องและเชื่อมโยงกับโครงการหนึ่งโรงเรียนหนึ่ง หนึ่งนวัตกรรม เน้นให้นักเรียนทำงาน
เป็นทีม โดยครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำให้คำปรึกษา ยึดหลักให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยการ
ปฏิบัติจริง มีทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต เกิดความคิด สร้างสรรค์ เกิดความรักความสามัคคี นำภูมิปัญญา

ท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ให้นักเรียนได้เรียนรู้และการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียนทันทีเพื่อนักเรียนนำไปใช้พัฒนาตนเอง

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ นอกจากการเก็บข้อมูลผ่านการศึกษาเอกสารแล้วผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลอันนำมาสู่การวิเคราะห์ และอธิบายผลแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ โดยผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลจากการเก็บข้อมูล และเหตุการณ์อันสามารถเชื่อมโยงให้เห็นถึงแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ จากการเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์

1. ด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ สรุปได้ว่า ด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะที่ได้นำมาเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม คือนโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะสะท้อนถึงการจัดการศึกษาแบบบูรณาการที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนและความต้องการของนักเรียนในพื้นที่พหุวัฒนธรรม โดยโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะมุ่งมั่นในการพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในบริบทพหุวัฒนธรรม โดยใช้ยุทธศาสตร์ที่เน้นความหลากหลาย การบูรณาการวัฒนธรรม และเทคโนโลยี เพื่อสร้างความพร้อมให้กับนักเรียนสำหรับโลกที่เปลี่ยนแปลง โดยเริ่มต้นที่การวิเคราะห์บริบทด้วย SWOT เพื่อระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความท้าทาย ออกแบบหลักสูตรที่เน้นความหลากหลายทางวัฒนธรรม บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 พร้อมทั้งรักษาเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น สนับสนุนให้ครูปรับปรุงวิธีการสอนให้ทันสมัยและเหมาะสมกับผู้เรียน ครูมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ผู้เรียนมากขึ้น จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ได้ให้ข้อมูลด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ไว้ว่า

“...ในเรื่องของนโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะของเราได้ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและบริบทในชุมชน มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ SWOT ซึ่งช่วยให้เราเข้าใจถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความท้าทายที่โรงเรียนต้องเผชิญ จากนั้นเรากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และประเด็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เหมาะสมกับผู้เรียน เราก็ได้ดำเนินการตามยุทธศาสตร์โดยการออกแบบหลักสูตรที่ครอบคลุมพัฒนาการของนักเรียนในทุกด้าน ๆ หลักสูตรได้รับการปรับให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น เช่น การบูรณาการวิถีชีวิตชุมชนและวัฒนธรรมชนเผ่าเข้าสู่การเรียนรู้ทางโรงเรียนยังมีการเน้นในเรื่องการพัฒนาครูให้มีความเชี่ยวชาญผ่านการอบรมและการสนับสนุนด้านวิชาการ นอกจากนี้ โรงเรียนยังจัดสรร

ทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย เช่น การจัดตั้งห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การพัฒนาครูและสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเหมาะสม ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ของโรงเรียนที่มุ่งเน้นการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ ได้ส่งผลดีในหลายด้านครับ ประการแรกคือ นักเรียนของเราได้พัฒนาทักษะในหลายมิติ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การเรียนรู้แบบ Active Learning ช่วยให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมกับชุมชนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่บูรณาการความรู้เข้ากับบริบทของท้องถิ่น ในส่วนของครูของเรามีความเชี่ยวชาญเพิ่มขึ้นจากการอบรมและการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนสนับสนุนให้ครูออกแบบการสอนที่หลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เราได้พัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ และต่อไปข้างหน้าต้องการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการเรียนการสอนให้ลึกซึ้งขึ้น รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายชุมชนและหน่วยงานภายนอกเพื่อเสริมสร้างโอกาสการเรียนรู้ที่กว้างขึ้น นอกจากนี้เรายังต้องการปรับปรุงการติดตามผลลัพธ์ของยุทธศาสตร์เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน...”

ครูคนที่ 1 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับค่านโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะไว้เพิ่มเติมว่า

“...โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะให้ความสำคัญกับนโยบาย สพฐ., นโยบายสำนักงานเขต, นโยบายผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะนโยบายที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทของท้องถิ่นและตอบสนองความต้องการของนักเรียน โดยประเด็นยุทธศาสตร์สำคัญของเรา คือ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะที่เหมาะสมในศตวรรษที่ 21 การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม การบูรณาการความรู้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น และ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ ในปัจจุบันมีผลลัพธ์ที่น่าพอใจในหลายด้านค่ะ อันดับแรก นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และ

แสดงออกทางความคิดได้อย่างสร้างสรรค์ นักเรียนมีทักษะการคิด วิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกันที่ดีขึ้น อีกทั้งยังสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่หลากหลายได้ นอกจากนี้ พวกเขายังมีความมั่นใจในตนเองและมีความพร้อมในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ สำหรับการใช้ชีวิตในยุคปัจจุบัน...”

ครูคนที่ 2 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้โรงเรียน บ้านเจดีย์โคะ ไว้เพิ่มเติมว่า

“...โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทาง วัฒนธรรม ทางโรงเรียนจึงให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่สะท้อนถึงความ หลากหลาย ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ของเรามุ่งเน้นการบูรณาการ วัฒนธรรมในชุมชน เข้ากับกระบวนการเรียนการสอน เหมือนวิสัยทัศน์ ของโรงเรียนที่ให้ความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้นักเรียนเขาไม่ หลงลืมวัฒนธรรมของตนเอง อีกทั้งนักเรียนยังมีความภาคภูมิใจใน วัฒนธรรมของตนเอง และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการสื่อสาร และปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม ถ้าหากทางโรงเรียนได้รับ นโยบายในส่วนต่าง ๆ จาก สพฐ. จากสำนักงานเขต ก็จะนำมาปรับใช้ใน โรงเรียนให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนให้มากที่สุด ผลลัพธ์ที่สังเกตได้ชัดเจน คือ นักเรียนมีความเข้าใจและยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรม มากขึ้น พวกเขาเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างเคารพซึ่งกันและกันในบริบท ที่แตกต่าง ทั้งในเรื่องศาสนา ภาษา และวิถีชีวิต ส่วนใหญ่ที่นี่ไม่ค่อยมี ปัญหาเกี่ยวเรื่องเชื้อชาติ ศาสนาอะไรมาก เพราะนักเรียนส่วนใหญ่ก็เล่น เรียนด้วยกัน ถึงแม้จะคนละเชื้อชาติ ในด้านของครู ส่วนใหญ่ก็จะเป็นครู ในพื้นที่ที่เข้าใจวัฒนธรรมในท้องถิ่น มีความเข้าใจในบริบทพหุวัฒนธรรม จึงทำให้เราสามารถออกแบบการสอนที่ตอบสนองความต้องการของ นักเรียนได้อย่างเหมาะสม หรือไม่ก็ปรับเนื้อหา เป็นการบูรณาการเอา...”

2. ด้านหลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สรุปได้ว่า ด้านหลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะได้นำมาเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม คือ ให้ความสำคัญกับการออกแบบหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของนักเรียนและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยยึดตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมทั้งบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจในรากฐานของนักเรียน และความสามารถในการปรับตัวสู่โลกปัจจุบัน หลักสูตรถูกออกแบบให้เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียน โดยใช้แนวทาง Active Learning การสอนแบบโครงงาน และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ มีการบูรณาการเนื้อหาในวิชาเรียนสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมชนเผ่า ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตในชุมชน จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง และโรงเรียนได้ส่งเสริมศักยภาพครูด้วยการอบรมและสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานการศึกษา เพื่อพัฒนาความสามารถในการออกแบบหลักสูตรและจัดกิจกรรมที่เหมาะสม จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ได้ให้ข้อมูลด้านหลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ไว้ว่า

“...เน้นการออกแบบหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในทุกด้าน หลักสูตรของเราถูกพัฒนาโดยยึดตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และยังบูรณาการบริบทเฉพาะของท้องถิ่น เช่น วัฒนธรรมชนเผ่าและวิถีชีวิตชุมชน เพื่อให้เด็กมีความเข้าใจรากฐานของตนเอง พร้อมทั้งก้าวสู่โลกปัจจุบันได้อย่างมั่นคง โดยการบูรณาการท้องถิ่นเข้ากับหลักสูตรนั้น ทางโรงเรียนมีกิจกรรมที่เชื่อมโยงความรู้ในหลักสูตรกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การเรียนรู้ผ่านโครงการ “บ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย” ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวิทยาศาสตร์ในชุมชน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรม เช่น งานฝีมือชนเผ่า และการเรียนรู้ผ่านเทศกาลพื้นบ้าน ใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered) โดยให้ครูปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของนักเรียน รวมถึงจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การสอนแบบโครงงาน การเรียนรู้แบบ Active Learning และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเสริมการเรียนรู้ ในด้านครูผู้สอน โรงเรียนมีการพัฒนาศักยภาพของครูผ่านการอบรม สัมมนา และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและหน่วยงานการศึกษา ครูได้รับการฝึกฝนในด้านการออกแบบหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้...”

ครูคนที่ 1 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านหลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ไว้เพิ่มเติมว่า

“...เราใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นแนวทาง แล้วปรับให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน เช่น การบูรณาการในเนื้อหา ในชั่วโมงเรียนให้บูรณาการวัฒนธรรมชนเผ่า หรือวิถีชีวิตในท้องถิ่น จะออกแบบหลักสูตรโดยเน้นให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและบริบทของชุมชน มีกิจกรรมและเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของนักเรียนในท้องถิ่น เช่น การเรียนรู้เกี่ยวกับการเกษตร การทำงานฝีมือ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมชนเผ่า กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงช่วยให้นักเรียนเข้าใจรากฐานของชุมชน แต่ยังเสริมสร้างทักษะที่สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันด้วยค่ะ...”

ครูคนที่ 2 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านหลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ไว้เพิ่มเติมว่า

“...การออกแบบหลักสูตรของเรามีเป้าหมายเพื่อสะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรมในพื้นที่ โรงเรียนจะเน้นการบูรณาการ เช่น ในเนื้อหารายวิชาสังคมบ้างเรื่อง จะมีการบูรณาการให้เข้ากับประเด็นวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ประวัติศาสตร์ชนเผ่า วิถีชีวิต และประเพณีในชุมชน เพื่อให้เด็กมีความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตนเอง มีตัวอย่างครูที่สอนเขาให้นักเรียนสำรวจรากวัฒนธรรม ซึ่งนักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชนเผ่าในพื้นที่ โดยการสัมภาษณ์ผู้เฒ่าผู้แก่ หรือการเยี่ยมชมแหล่งวัฒนธรรมในชุมชน อีกโครงการหนึ่งคือ “วันวัฒนธรรมชุมชน” ซึ่งนักเรียนและผู้ปกครองร่วมกันจัดแสดงอาหาร การแสดงพื้นบ้าน และงานหัตถกรรมของวัฒนธรรมตนเอง กิจกรรมเปิดบ้านวิชาการ ...”

3. ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ สรุปได้ว่า สรุป ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะได้นำมาเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม คือ ให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ โดยเริ่มจากการจัดหาอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น จอสมาร์ททีวี คอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน ในห้องเรียน ได้นำมาใช้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเรียนแบบ Active Learning ผ่านโปรแกรมออนไลน์ การใช้วิดีโอและแอปพลิเคชันเพื่อการทดลองและฝึกปฏิบัติจริง ส่วนนอกห้องเรียน นักเรียนได้รับการสนับสนุนให้ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ใช้เทคโนโลยีในการทำโครงการ และสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน โปรแกรมจำลองการทดลอง และแพลตฟอร์มออนไลน์ ในการมอบหมายงานและติดตามผล นักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น นอกจากนี้ ยังช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และความคิดสร้างสรรค์ จะมีอุปสรรค เช่น การเข้าถึงเทคโนโลยีของนักเรียนบางกลุ่มและการเตรียมความพร้อมของครู โรงเรียนได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการจัดอบรมครูเพิ่มเติมและสนับสนุนอุปกรณ์ให้นักเรียนในกรณีจำเป็น โรงเรียนตั้งเป้าหมายที่จะพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างยั่งยืนในอนาคต เพื่อสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพสูงสุด จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ได้ให้ข้อมูลด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ไว้ว่า

“...โรงเรียนของเราให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยี ในการส่งเสริมการเรียนรู้ โดยเริ่มต้นจากการจัดหาอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ ทีวีสมาร์ทบอร์ด และระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เพื่อให้ครูของเราจะได้ใช้เทคโนโลยี สร้างสื่อการเรียนที่น่าสนใจ ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น ในห้องเรียน เราใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้แบบ Active Learning เช่น การเรียนผ่านโปรแกรมออนไลน์ การนำเสนอข้อมูลผ่านวิดีโอ การใช้แอปพลิเคชัน การเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนได้ทดลองและฝึกปฏิบัติจริง นอกห้องเรียน เราเปิดโอกาสให้นักเรียนใช้เทคโนโลยีในการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม การใช้แพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่สนับสนุนการเรียนรู้ การเก็บข้อมูลหรือสืบค้นข้อมูลขณะลงพื้นที่ศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ผลลัพธ์ที่เห็นได้ชัดเลย ก็คือ นักเรียนมีความสนใจและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น พวกเขา มีความคิดสร้างสรรค์และสามารถแก้ปัญหาได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนยังมีแนวโน้มที่ดีขึ้น และครูเองก็มีความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ความต้องการของนักเรียนได้ ในอนาคตวางแผนที่จะพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

ด้านเทคโนโลยีให้มีความครอบคลุมและทันสมัยยิ่งขึ้น รวมถึงการจัด
อบรมเพิ่มเติมให้ครูและนักเรียนสามารถใช้งานเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้อย่าง
มีประสิทธิภาพ เราตั้งใจที่จะสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ยั่งยืน โดย
ผสมผสานเทคโนโลยีเข้ากับการเรียนรู้ในทุกระดับ...”

ครูคนที่ 1 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ไว้
เพิ่มเติมว่า

“...ได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนค่ะ
เพราะเราเชื่อว่าเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้เด็กเข้าถึง
ความรู้ได้ง่ายขึ้น และทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น
นักเรียนมีความสนใจมากขึ้น เดี่ยวนี้ทำให้การจัดการเรียนการสอนง่าย
ขึ้น ในห้องเรียน ได้ใช้สื่อการเรียนการสอนดิจิทัล เช่น วิดีโอการสอนแบบ
อินเตอร์แอคทีฟ โปรแกรมจำลองการทดลอง และการนำเสนอผ่าน
สมาร์ทบอร์ดหรือจอโปรเจคเตอร์ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ทั้งแบบเดี่ยว
และแบบกลุ่ม นอกจากนี้ เรายังใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Google
Classroom, Line สำหรับการมอบหมายงานและการเรียนการสอน ถ้า
เป็นนอกห้องเรียน เราก็เปิดโอกาสให้นักเรียนใช้เทคโนโลยีในการค้นคว้า
ข้อมูลและการทำโครงการ เช่น การสืบค้นข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตและการ
เรียนรู้จากแหล่งข้อมูลออนไลน์ หรือกิจกรรมที่ใช้แอปพลิเคชันการเรียนรู้
ที่ช่วยพัฒนาทักษะต่าง ๆ เทคโนโลยีจึงมีความสำคัญ ช่วยเพิ่มความสนใจ
ของนักเรียน ทำให้พวกเขามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น
นอกจากนี้ นักเรียนยังสามารถเรียนรู้ได้ตามความเร็วของตัวเอง และ
สามารถพัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการใช้
เทคโนโลยีในการทำงาน...”

ครูคนที่ 2 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ไว้
เพิ่มเติมว่า

“...ทางโรงเรียนเรา ก็ได้จัดหาสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย เช่น จอทีวี
คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน ใช้
สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการสร้างความสนใจและกระตุ้นการเรียนรู้
ของผู้เรียน ถ้าเป็นในห้องเรียน มีการพัฒนาห้องคอมพิวเตอร์เพื่อให้

ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลและเนื้อหาได้สะดวก ใช้โปรแกรมนำเสนอที่มีภาพและเสียงเพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น แล้วนอกห้องเรียน ครูเองก็สนับสนุนให้นักเรียน ค้นคว้าข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และฝึกทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง นำเสนอผลการเรียนรู้ในรูปแบบดิจิทัล เช่น วิดีโอหรืออินโฟกราฟิก ในเรื่องอุปสรรค คือการเข้าถึงเทคโนโลยีของนักเรียนที่อาจมีข้อจำกัดในเรื่องอุปกรณ์และการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต รวมถึงการเตรียมความพร้อมของครูในการใช้เทคโนโลยี แก้ไขโดยการจัดอบรมให้ครูและการสนับสนุนอุปกรณ์สำหรับนักเรียนที่จำเป็น...”

4. ด้านวิธีการเรียนรู้ สรุปได้ว่า ด้านวิธีการเรียนรู้ โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะได้นำมาเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม คือ ให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นการใช้วิธีการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน นอกจากนี้ยังมีการบูรณาการความรู้ข้ามวิชาและการจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการทำงานร่วมกัน ครูได้รับการอบรมเพื่อออกแบบวิธีการสอนและตอบโต้ความต้องการของนักเรียนที่มีความหลากหลาย โดยทางโรงเรียนสนับสนุนการใช้สื่อที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน นอกจากนี้ยังมีการสอนแบบรายบุคคลสำหรับนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือเพิ่มเติม การใช้เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเรียนได้เร็วขึ้นและตามความถนัดของตนเอง ส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะสำคัญ เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกัน ในอนาคตโรงเรียนมีแผนที่จะนำเทคโนโลยีขั้นสูง เช่น ปัญญาประดิษฐ์และการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีเสมือนจริง มาผสมผสานในกระบวนการเรียนรู้ พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกับโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากรและแนวคิดในการพัฒนาวิธีการเรียนรู้ โดยมุ่งสร้างประสบการณ์ที่น่าสนใจและเสริมศักยภาพของนักเรียนให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต จาก การสัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ได้ให้ข้อมูลด้านวิธีการเรียนรู้ ไว้ว่า

“...โรงเรียนของเราให้ความสำคัญกับการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน เราได้ปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้โดยผสมผสานเทคนิคการสอนหลากหลายรูปแบบ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนใหญ่ที่เน้น ๆ คือ ใช้การเรียนรู้แบบ Active Learning ซึ่งนักเรียนจะได้มี

ส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้ผ่านโครงการ การสอนแบบโครงสร้างความรู้ด้วยตนเอง การแก้ปัญหาด้วยสถานการณ์จำลอง และการเรียนรู้ นอกจากนี้ ยังมีการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติ เช่น การทดลองในห้องปฏิบัติการและการเรียนรู้ในห้องเรียน โรงเรียนมีการปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน โดยครูได้รับการอบรมเกี่ยวกับการออกแบบการสอนที่ยืดหยุ่น โดยสนับสนุนให้ครูปรับแผนการสอนให้เหมาะสมกับศักยภาพและความสนใจของนักเรียนแต่ละคน ตัวอย่างเช่น การใช้สื่อที่หลากหลายทั้งภาพ เสียง และเกมการศึกษา เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ และการสอนแบบรายบุคคลสำหรับนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือเพิ่มเติม ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้มากขึ้น พวกเขาแสดงความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ นอกจากนี้ยังช่วยให้นักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคมได้ดียิ่งขึ้น ในอนาคตทางโรงเรียนก็จะมีจัดการหาเทคโนโลยีที่นักเรียนและครูได้ใช้แล้วเกิดความสนุกสนานในการจัดการเรียนการสอน เช่น ปัญญาประดิษฐ์ การเรียนรู้ผ่านเสมือนจริง เข้ามาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน และยังวางแผนสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกับโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากรและแนวทางการเรียนรู้...”

ครูคนที่ 1 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านวิธีการเรียนรู้โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ไว้เพิ่มเติมว่า

“...ได้ปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายและทันสมัย เพื่อรองรับความแตกต่างของผู้เรียน เราเน้นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะรอบด้านและสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้ โดยใช้แนวทาง Active Learning ยังมีการจัดกิจกรรมแบบกลุ่มเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน และการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง เช่น การทดลองในห้องปฏิบัติการและการศึกษานอกสถานที่ ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้มากขึ้น พวกเขาสามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น นอกจากนี้การเรียนรู้ที่หลากหลายและใช้เทคโนโลยีช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียน ทำให้พวกเขาสามารถเรียนรู้ได้เร็วและตามความถนัดของตนเอง อยากจะนำเทคโนโลยีขั้นสูง พวกปัญญาประดิษฐ์ การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีเสมือน

จริงเข้ามาใช้ในกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างประสบการณ์ที่น่าสนใจและเพิ่มทักษะของนักเรียน และนักเรียนจะได้ตื่นเต้นมากขึ้นเวลาเรียน...”

ครูคนที่ 2 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านวิธีการเรียนรู้โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ไว้เพิ่มเติมว่า “...ได้ปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้สอดคล้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของนักเรียน เราใช้วิธีการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วมและการจัดกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้ให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้กันและกัน ในโรงเรียนมีการใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลาย แบบ Active Learning การสอนแบบโครงการ การบูรณาการการเรียนรู้ ใช้การบูรณาการความรู้ในหลาย ๆ วิชา การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง จัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่ เช่น การศึกษาดูงานในชุมชน แหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ และโครงการทัศนศึกษา การใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน โดยใช้สื่อดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และแอปพลิเคชันการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น มีการเรียนรู้ที่ทันสมัยและมีความหลากหลายช่วยเพิ่มความสนใจและศักยภาพของนักเรียน เกิดการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกันได้..”

5. ด้านผู้สร้างการเรียนรู้ สรุปได้ว่า โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะได้นำมาเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม คือ ให้ความสำคัญกับครู เพราะครูเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนานักเรียน ทั้งในการถ่ายทอดความรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นความคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงการปรับเนื้อหาการสอนให้เหมาะสมกับความแตกต่างของนักเรียน นอกจากนี้ โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะยังเชิญผู้เชี่ยวชาญและปราชญ์ชาวบ้านมาร่วมสร้างความรู้และทักษะใหม่ ๆ ซึ่งช่วยให้ครูและนักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น ครูยังมีบทบาทในการสร้างแรงบันดาลใจและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการพัฒนาตนเองและแบ่งปันความรู้ผ่านการอบรมต่าง ๆ รวมทั้งการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะชีวิตและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งช่วยให้นักเรียนเติบโตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ได้ให้ข้อมูลด้านผู้สร้างการเรียนรู้ไว้ว่า

“...ครูและผู้เชี่ยวชาญมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากครับ ในการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียน ครูถือเป็นเสาหลักของการจัดการเรียนการสอน โดยพวกเขาทำหน้าที่ทั้งเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และผู้ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของผู้เรียน ครูไม่ได้เพียงแค่ถ่ายทอดเนื้อหาตามหลักสูตร แต่ยังเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียน ครูออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ ครูยังปรับเนื้อหาและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนทุกคนได้รับความรู้อย่างเต็มที่ ในส่วนของผู้เชี่ยวชาญ ปรชาษฐ์ชาวบ้าน หรือผู้ที่มีความรู้ภายนอก ทางโรงเรียนเราก็มีการเชิญมาในสถานศึกษาเช่นกัน เพราะว่ามีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้และทักษะใหม่ ๆ ให้กับทั้งครูและนักเรียน เช่น การจัดอบรมหรือสัมมนาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา ซึ่งช่วยให้โรงเรียนสามารถนำแนวทางการสอนที่ทันสมัยมาใช้ได้ โดยเฉพาะปรชาษฐ์ชาวบ้านในท้องถิ่น ถือเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ และนำมาถ่ายทอดให้กับนักเรียน ได้ศึกษาเรียนรู้ในท้องถิ่นของตนเอง วัฒนธรรมของตนเอง เพราะนักเรียนในทุกวันนี้เริ่มไม่ค่อยสนใจสิ่งต่าง ๆ ในท้องถิ่นเหมือนนักเรียนแต่ก่อน...”

ครูคนที่ 1 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านผู้สร้างการเรียนรู้โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ไว้เพิ่มเติมว่า

“...ครูและผู้เชี่ยวชาญมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ ถือว่าเป็นผู้นำทางการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนพัฒนาศักยภาพเพิ่มทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนเอง โดยทางโรงเรียนเห็นความสำคัญของคุณครูในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงได้มีการจัดอบรม หรือส่งครูไปอบรม เพื่อให้ครูได้พัฒนาตนเอง แล้วนำกลับมาอบรมสั่งสอนนักเรียนต่อ ครูสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้มาปรับใช้ในห้องเรียน ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและทันสมัยขึ้น การสนับสนุนครูเป็นสิ่งสำคัญ เพราะครูคือหัวใจหลักของการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ โรงเรียนของเราให้การสนับสนุนในหลายรูปแบบอย่างที่บอกไป เช่น การจัดอบรมพัฒนาคุณภาพ การจัดหาสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน

สอน และการแลกเปลี่ยนความรู้ ปัญหากันในวง PLC และครูยังเป็น
ผู้สร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียน รักการเรียนรู้ตลอดชีวิต...”

ครูคนที่ 2 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านผู้สร้างการเรียนรู้โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ไว้เพิ่มเติมว่า

“...ไม่ว่าจะเป็น ครู ปราชญ์ชาวบ้าน หรือคนที่มีความรู้ นั่น ถือว่ามี
บทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ในการเป็นผู้จัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเนื้อหา
ชีวิตจริงของนักเรียน ในฐานะครู เราไม่เพียงแค่สอนความรู้ในตำรา แต่ยัง
สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนพัฒนาทั้งด้านทักษะชีวิต
คุณธรรม และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ครูออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการ
มีส่วนร่วมของนักเรียน เช่น การเรียนรู้ผ่านโครงงาน ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน
หรือประเด็นทางสังคม สิ่งเหล่านี้ช่วยให้นักเรียนมองเห็นความสำคัญของ
ความรู้ในบริบทที่กว้างขึ้น เรามีการเชิญผู้เชี่ยวชาญ ผู้ที่มีความรู้ จาก
หลากหลายที่ ไม่ว่าจะเป็นในท้องถิ่น วิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ ใน
เขต นอกเขต มาเป็นวิทยากรพิเศษในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความ
เข้าใจให้มากขึ้น นักเรียนได้เรียนรู้จากผู้ที่มีประสบการณ์ และทำให้
สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมที่หลากหลายได้ดีขึ้น...”

6. ด้านเครือข่ายความร่วมมือ สรุปได้ว่า ด้านเครือข่ายความร่วมมือ โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ
ได้นำมาเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม คือ ให้ความสำคัญกับการสร้าง
เครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เพื่อส่งเสริมโอกาสและคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน
โดยมีการประสานงานกับหน่วยงานการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร สำหรับการส่งครู
ฝึกหัดมาช่วยสอน และการทำงานร่วมกับองค์กรท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลที่สนับสนุน
งบประมาณและทรัพยากรเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ นอกจากนี้ โรงเรียนยังได้รับการ
สนับสนุนจากบริษัทเอกชนในด้านการจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอน และการพัฒนาทักษะด้าน
เทคโนโลยี ทำให้ครูและนักเรียน ได้รับการพัฒนาศักยภาพจากการแลกเปลี่ยนความรู้และ
ประสบการณ์กับหน่วยงานภายนอก ซึ่งช่วยให้สามารถออกแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ
มากขึ้น เครือข่ายความร่วมมือยังช่วยส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น การฟื้นฟูประเพณี
ท้องถิ่น และการสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ทำให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้นอกห้องเรียนอย่าง
หลากหลาย การสร้างเครือข่ายความร่วมมือนี้ไม่เพียงแต่เพิ่มโอกาสทางการศึกษา แต่ยังสร้างแรง
บันดาลใจให้กับนักเรียนในการพัฒนาตนเอง และเตรียมความพร้อมสำหรับการปรับตัวต่อการ
เปลี่ยนแปลงในอนาคตอย่างยั่งยืน จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ได้ให้ข้อมูลด้านเครือข่ายความร่วมมือ ไว้ว่า

“...โรงเรียนของเราให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่าย ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เพื่อเสริมสร้างโอกาสและคุณภาพการเรียนรู้ให้กับนักเรียน เราทำงานร่วมกับทั้งหน่วยงานการศึกษา องค์กรชุมชน และหน่วยงานเอกชนในหลายรูปแบบ คือ ความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในพื้นที่ เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร สำหรับการส่งครูฝึกหัดมาสอนที่โรงเรียน นอกจากนี้ มีการประสานงานกับองค์กรท้องถิ่น เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล เพื่อสนับสนุนทรัพยากรและงบประมาณในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ ได้รับการสนับสนุนจากบริษัทเอกชน ห้างร้าน ร้านค้า ในหลายด้าน เช่น การจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอน การสนับสนุนโครงการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี เครือข่ายเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างทรัพยากรและโอกาสที่โรงเรียนไม่สามารถจัดหาได้เอง...”

ครูคนที่ 1 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านเครือข่ายความร่วมมือโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ไว้เพิ่มเติม

ว่า

“...มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เพราะว่าสิ่งนี้เป็นสนับสนุนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ เราได้ทำงานร่วมกับหลากหลายหน่วยงาน เช่น มหาวิทยาลัย องค์กรชุมชน และภาคเอกชน เพื่อเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ให้กับนักเรียน มีการทำงานร่วมกับองค์กรบริหารส่วนตำบลและกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การจัดกิจกรรมที่บูรณาการความรู้กับวิถีชีวิตชุมชน เช่น การทำเกษตรกรรม การอนุรักษ์วัฒนธรรม และการฝึกทักษะวิชาชีพเบื้องต้น ซึ่งช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งความรู้ในท้องถิ่น ทำให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ที่หลากหลาย และมีประสบการณ์ตรงจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน ครูเองก็ได้รับการพัฒนาศักยภาพจากการแลกเปลี่ยนความรู้กับหน่วยงานภายนอก นอกจากนี้ โรงเรียนยังได้รับการสนับสนุนทรัพยากรที่ช่วยเสริมสร้างคุณภาพการเรียนการสอน...”

ครูคนที่ 2 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านเครือข่ายความร่วมมือโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ไว้เพิ่มเติมว่า

“...การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ถือว่าสำคัญมาก ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน เรามีการร่วมมือกับทั้ง ภาครัฐและเอกชน เช่น มหาวิทยาลัย องค์กรท้องถิ่น และบริษัทเอกชน เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน ความร่วมมือกับองค์กร ท้องถิ่น เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล ที่สนับสนุนงบประมาณในการจัด กิจกรรมทางการศึกษา เช่น การฟื้นฟูประเพณีในท้องถิ่น หรือการสร้าง แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้นอกห้องเรียน ทำให้นักเรียน มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้น ทำให้นักเรียน ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยสร้าง แรงบันดาลใจในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ...”

3. รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ นอกจากการเก็บข้อมูลผ่านการศึกษาเอกสาร แล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลอันนำมาสู่การวิเคราะห์ และ อธิบายผลของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม โดยผู้วิจัยขอเสนอ ข้อมูลจากการเก็บข้อมูล และเหตุการณ์อันสามารถเชื่อมโยงให้เห็นถึงรูปแบบการเสริมสร้างระบบ นิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม จากการเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศ การเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

“...ใช้รูปแบบการบริหารแบบ มีส่วนร่วม ครับ ทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นครู นักเรียน ผู้ปกครอง หรือผู้นำชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน วิสัยทัศน์ พันธกิจ ไปจนถึงกิจกรรมต่าง ๆ เราแบ่งเป็น 6 กลุ่มบริหาร คือ กลุ่มวิชาการ บุคคล งบประมาณ กิจกรรมนักเรียน ทัวไป และสำนักงาน อำนวยการ ซึ่งทั้งหมดนี้ทำงานเชื่อมโยงกันโดยใช้ข้อมูลจากสภาพจริงใน ชุมชนและนักเรียนแล้วกระบวนการทำงานก็จะถูกกำกับด้วยวงจร คุณภาพธรรมดานี้แหละ PDCA แต่ที่นี้ในขั้นของกระบวนการเราก็มองเชิง ระบบมีการวิเคราะห์ Input → Process → Output ปกติก็จะได้

ผลลัพธ์ ออกมาเป็นคุณภาพของโรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครองและ
ชุมชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่มากขึ้นใช้ ...”

ครูได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่
พหุวัฒนธรรม ไว้เพิ่มเติมอีกว่า

“...เราดำเนินการตามแผนกลยุทธ์โรงเรียน รูปแบบการบริหารนี้ก็ถูก
สร้าง ขึ้นมาจากผลการ SWOT ตอนทำแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน เป็น
รูปแบบการบริหารที่ยึดการมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายต่าง ๆ มีการ
มองกระบวนการทำงานตามทฤษฎีเชิงระบบ ในขั้นตอนการทำงานเราก็
นำเอา PDCA ควบคุม รูปแบบการบริหารของเราเลยไม่มีความ
เฉอะแฉะจาง ถ้าจะมีใครที่ต้องการนำไปใช้ก็สามารถนำไปใช้ได้เลย
เพราะยังไม่ต้อง วิเคราะห์ Input ใหม่อยู่แล้ว...”

สรุปได้ว่า หลักการ ของโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม เปิด
โอกาสให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนวิสัยทัศน์ พันธกิจ และ
กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยมีการแบ่งงานออกเป็น 6 กลุ่มหลัก และใช้ข้อมูลจากสภาพจริงใน
ชุมชนมาวางแผนและพัฒนาอย่างเป็นระบบ กระบวนการทำงานอิงตามแนวคิดเชิงระบบ โดยวิเคราะห์
จาก Input Process และ Output โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA เพื่อควบคุมกระบวนการให้มี
ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รูปแบบได้พัฒนามาจากผลการวิเคราะห์ SWOT ในการจัดทำแผนกลยุทธ์โรงเรียน
ซึ่งสามารถปรับใช้ได้กับทุกบริบท โดยมีรายละเอียดของรูปแบบการดำเนินงาน ดังนี้

วัตถุประสงค์

รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม ของโรงเรียนบ้าน
เจดีย์โคะ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมของ
พื้นที่ โดยเน้นการบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่นในกระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุก
ภาคส่วน ทั้งครู ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน เพื่อร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่
เกื้อกูล และพัฒนาผู้เรียนให้มีทั้งความรู้ ทักษะชีวิต และคุณธรรมที่เหมาะสมกับสังคมพหุวัฒนธรรม
ตลอดจนเสริมสร้างระบบการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่น และตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในบริบท
ท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระบบงาน

ระบบงานของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมของโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ประกอบด้วย 6 กลุ่มงานหลัก ได้แก่ กลุ่มอำนวยการ กลุ่มวิชาการ กลุ่มงานบุคคล กลุ่มงบประมาณ กลุ่มบริหารทั่วไป และกลุ่มกิจการนักเรียน โดยแต่ละกลุ่มมีหน้าที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อบริบทของชุมชนพหุวัฒนธรรม โดยระบบงานทั้งหมดดำเนินการบนหลักการการบริหารแบบมีส่วนร่วม และใช้วงจรคุณภาพ PDCA ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

วิธีการดำเนินงาน

โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ มีการดำเนินงานโดยขับเคลื่อนการบริหารคุณภาพของสถานศึกษา ที่มีกรอบแนวคิดตามทฤษฎีระบบ ประกอบไปด้วย Input, Process และ Output โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการ PDCA โดยมีรายละเอียดของ กระบวนการดำเนินงานดังนี้

Input : ได้แก่ นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ นโยบาย สพฐ. นโยบาย สพป.ตาก เขต 2 และนโยบายสถานศึกษา

Process : 1) วิเคราะห์เป้าหมาย 2) ออกแบบกระบวนการ วัดผลและติดตาม 3) การพัฒนาสร้างเครื่องมือ 4) ดำเนินงานตามกิจกรรม 5) มีการกำกับคุณภาพของการดำเนินงานด้วยวงจร Deming หรือ PDCA ดังนี้

1. การวิเคราะห์บริบทของพื้นที่โรงเรียน โดยคณะครูและผู้บริหารจะร่วมกันสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตของผู้เรียน ชุมชนโดยรอบ และทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการวางแผนและออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งนี้การวิเคราะห์บริบทยังช่วยให้โรงเรียนสามารถระบุโอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาได้อย่างชัดเจน

2. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่บูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเน้นการเชื่อมโยงเนื้อหาหลักสูตรกลางกับบริบทจริงของชุมชน เช่น การบูรณาการเรื่องชาติพันธุ์ ภาษาถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชีวิตเข้ากับการจัดการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระวิชา ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้จากสิ่งรอบตัวที่ใกล้ชิดกับชีวิตจริง และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมตนเอง

3. การส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) โดยโรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และองค์กรท้องถิ่น เข้ามามีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การเป็นวิทยากรถ่ายทอดวัฒนธรรมชนเผ่า การจัดกิจกรรมวันชนเผ่า และการเยี่ยมบ้านเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับครอบครัว สิ่งเหล่านี้ช่วยให้การจัดการศึกษาเป็นไปในลักษณะร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผล

4. การใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน เช่น การเรียนรู้แบบโครงการ (Project-Based Learning) การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง (Experiential Learning) การสืบค้นข้อมูลผ่านเทคโนโลยี (Digital Learning) และการใช้กิจกรรมกลุ่มย่อยเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการเคารพความแตกต่าง

5. การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน โดยใช้วงจร PDCA (Plan – Do – Check – Act) เพื่อประเมินผลการจัดการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรม และสะท้อนกลับสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังมีการจัดประชุมกลุ่มครูเพื่อสะท้อนปัญหา แลกเปลี่ยนแนวทางการสอน และพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนในพื้นที่พหุวัฒนธรรม

Output : - โรงเรียนเป็นโรงเรียนคุณภาพของชุมชน มีความปลอดภัย อยู่อย่างพอเพียง
- โรงเรียนมีนวัตกรรมการเรียนการสอน มีสื่อเทคโนโลยี ICT การจัดการ เรียนรู้
เชิงรุก (Active Learning) สร้างงาน สร้างอาชีพ
- ครูมีสรรรถนะการสอนและมีครูยุคใหม่ที่มีคุณภาพ
- นักเรียนมีคุณภาพ มีทักษะในศตวรรษที่ 21 และมี คุณลักษณะที่ดี
- ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นชุมชน แห่งการ
เรียนรู้

เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้

เป็นรูปแบบการบริหารที่ไม่มีความเฉพาะเจาะจงสามารถนำไป ปรับใช้ได้ตามบริบทต่าง ๆ

แนวทางการประเมินรูปแบบ

โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะได้กำหนดแนวทางการประเมินรูปแบบให้ครอบคลุมและรอบด้าน โดยใช้แนวคิดการประเมินแบบองค์รวม (Holistic Evaluation) ควบคู่กับหลักการประเมินเชิงระบบ และการประเมินตามบริบทจริงของพื้นที่พหุวัฒนธรรม

1. การประเมินเชิงบริบท (Context Evaluation) ซึ่งเน้นการวิเคราะห์ความเหมาะสมของรูปแบบกับบริบทจริงของพื้นที่ ทั้งในด้านวัฒนธรรม ชนชาติพันธุ์ วิถีชีวิตของผู้เรียน และทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน โดยพิจารณาว่ารูปแบบดังกล่าวสามารถตอบสนองต่อความต้องการของพื้นที่ และสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างแท้จริงหรือไม่

2. คือ การประเมินเชิงกระบวนการ (Process Evaluation) ซึ่งมุ่งเน้นการตรวจสอบขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมของรูปแบบ ว่ามีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีความต่อเนื่อง และมีการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องอย่างน้อยเพียงใด การประเมินส่วนนี้ช่วยให้สามารถ

สะท้อนจุดแข็ง จุดอ่อน และแนวทางการปรับปรุงเพื่อยกระดับคุณภาพการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. การประเมินเชิงผลลัพธ์ (Product/Outcome Evaluation) โดยเน้นการวัดผลสำเร็จของรูปแบบที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ชุมชน และโรงเรียน เช่น การพัฒนาทักษะของผู้เรียนในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม การมีจิตสำนึกในคุณค่าของวัฒนธรรมชนเผ่าของตนเอง การพัฒนาสมรรถนะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนความพึงพอใจของผู้ปกครอง ครู และชุมชนที่มีต่อรูปแบบดังกล่าว

4. การประเมินผลสะท้อน (Reflective Evaluation) ซึ่งมุ่งเน้นการใช้ข้อมูลที่ได้จากการประเมินในแต่ละรอบ มาพัฒนา ปรับปรุง และออกแบบแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนและสภาพสังคมที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในบริบทชายแดนที่มีความเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมสูง การประเมินแบบมีการสะท้อนย้อนกลับจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการรักษาความต่อเนื่องและความยั่งยืนของระบบนิเวศการเรียนรู้

โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะใช้วงจรคุณภาพ PDCA (Plan – Do – Check – Act) เป็นเครื่องมือหลักในการวางแผน ติดตาม ตรวจสอบ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดประชุมร่วมระหว่างผู้บริหาร ครู และตัวแทนชุมชน เพื่อร่วมกันทบทวนผลการดำเนินงาน สรุปทบทวน และเสนอแนวทางการพัฒนาในรอบถัดไป

5. ผลสำเร็จรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ทำให้ได้ข้อมูลอันนำมาสู่การวิเคราะห์และอธิบายผลของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลจากการเก็บข้อมูล และเหตุการณ์อันสามารถเชื่อมโยงให้เห็นถึงผลสำเร็จที่เกิดจากแนวทางเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมที่ดีจากการเก็บข้อมูลผ่านการศึกษาดูงาน และการเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์ ผู้ให้การสัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลสำเร็จที่เกิดจากแนวทางเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมที่ตีไว้ ดังนี้

การดำเนินงานตามรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมของโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ได้ก่อให้เกิดผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลักในกระบวนการจัดการศึกษา ได้แก่ ครู ผู้บริหาร นักเรียน และชุมชน ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

1. **ผลสำเร็จต่อผู้บริหาร** พัฒนากลไกการบริหารจัดการสถานศึกษาในลักษณะระบบนิเวศทางการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ โดยมีการวางแผน กำกับ ติดตาม และประเมินผลอย่างรอบด้าน สามารถบริหารงานเชิงยุทธศาสตร์บนพื้นฐานของข้อมูลจริงในพื้นที่ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู

ชุมชน และภาคีเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้การบริหารงานของโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีความยืดหยุ่น และสามารถปรับตัวได้ตามบริบทความหลากหลายทางวัฒนธรรมของผู้เรียน

2. ผลสำเร็จต่อครู มีความเข้าใจลึกซึ้งในบริบทวัฒนธรรมของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการวัฒนธรรมชนเผ่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชีวิตของชุมชนเข้ากับเนื้อหาวิชาได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้การเรียนรู้มีความหมายและสอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียน นอกจากนี้ ครูยังมีการพัฒนาทักษะด้านนวัตกรรมการสอน การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ และการใช้กระบวนการ Active Learning มากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดความมั่นใจในวิชาชีพและทักษะการเป็นครูมืออาชีพในพื้นที่พหุวัฒนธรรม

3. ผลสำเร็จต่อนักเรียน มีพัฒนาการด้านการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการ ทักษะชีวิต และคุณธรรมจริยธรรม สามารถเข้าใจและเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรม เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเข้าใจ เคารพ และปราศจากอคติ มีความภูมิใจในอัตลักษณ์ของตนเอง รู้จักใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหา และสามารถเชื่อมโยงบทเรียนกับชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4. ผลสำเร็จต่อชุมชน มีบทบาทเชิงรุกมากขึ้นในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ทั้งในด้านการจัดกิจกรรม การให้ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกับโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ชาวบ้านรู้สึกมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของ การศึกษาในท้องถิ่นของตนเอง เกิดความร่วมมือในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดีของชุมชน นอกจากนี้ ชุมชนยังเกิดการตระหนักรู้ถึงคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น และสามารถถ่ายทอดความรู้ ความเชื่อ และวิถีชีวิตจากรุ่นสู่รุ่นผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่อง

จากการเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์ ได้พบข้อมูลเกี่ยวกับผลสำเร็จที่เกิดจากแนวทางเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมที่ดีไว้ ดังนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลสำเร็จที่เกิดขึ้น ไว้ดังนี้

“... เกิดประโยชน์อย่างรอบด้าน ทั้งในระดับผู้เรียน ครู และผู้บริหาร โดยเฉพาะในมิติของผู้เรียน ผมว่าผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีความภาคภูมิใจในศักยภาพของตน และกล้าแสดงออกมากขึ้น เนื่องจากผลงานที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ ทำให้พวกเขาได้รับการยอมรับ ทั้งในด้านความคิดสร้างสรรค์ และคุณค่าทางวัฒนธรรมที่ตนเองยึดถือ ...”

ครูคนที่ 1 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลสำเร็จที่เกิดขึ้น ไว้เพิ่มเติมอีกว่า

“...ท่านผู้อำนวยการให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของนักเรียนเป็นหลัก ไม่ว่าจะเรามีแนวคิดหรือกิจกรรมใด ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก ท่านจะเปิดโอกาสให้ดำเนินการเสมอ แต่เราเสนอแนวทาง ท่านพร้อมสนับสนุนทุกด้าน ไม่ว่าจะป็นทรัพยากร เวลา หรือการจัดการภายใน เพราะท่านยึดถือว่า ความสำเร็จของนักเรียนคือสิ่งที่น่าภูมิใจที่สุด ซึ่งแนวคิดนี้ก็เป็นแรงบันดาลใจให้พวกเราในฐานะครูมีทัศนคติแบบเดียวกัน แต่ความสำเร็จไม่ได้หยุดอยู่ที่โรงเรียนเท่านั้น ชุมชนของเราก็มีความรู้สึกร่วมกับเราด้วย ไม่ว่าจะป็นในฐานะผู้ปกครอง หรือผู้นำท้องถิ่น พวกเขาให้ความร่วมมือกับกิจกรรมของโรงเรียนอย่างเต็มที่ ...”

ครูคนที่ 2 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลสำเร็จที่เกิดขึ้น ไว้เพิ่มเติมอีกว่า

“...ในฐานะครู เราก็ไม่ได้หยุดนิ่ง กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นร่วมกับนักเรียน ทำให้เราต้องเรียนรู้ไปพร้อมกัน มีหลายสถานการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานซึ่งเรา ก็ไม่สามารถเตรียมตัวล่วงหน้าได้ทั้งหมด มันกลายเป็นแรงผลักดันให้เราต้องแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อหาทางตอบคำถามใหม่ ๆ รวมถึงจัดการกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบหนึ่งในความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดคือ นักเรียนของเรามีความมั่นใจมากขึ้น พวกเขากล้าที่จะแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของตนเอง ผ่านผลงานที่พัฒนาขึ้นจากความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งไม่ใช่แค่การทำตามโจทย์ แต่เป็นการถ่ายทอดสิ่งที่เป็นตัวเขาอย่างแท้จริง สิ่งนี้ทำให้เด็ก ๆ เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และรู้สึกว่าคุณค่า ก้าวพุด กล้าแสดงออก และกล้าสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีพัฒนาการชัดเจน...”

นักเรียน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลสำเร็จที่เกิดขึ้น ไว้เพิ่มเติมอีกว่า

“...หนูได้เรียนวิชานี้กับคุณครูที่เป็นชาววังเหมือนกันคะ ตอนแรกหนูก็แปลกใจนะคะว่าทำไมคุณครูกล้าแสดงความคิดเห็นมากขนาดนั้น พุดถึงวัฒนธรรมของตัวเองอย่างภาคภูมิใจ และยังออกแบบการเรียนให้เรานำเรื่องใกล้ตัวมาเรียนรู้ หนูก็เริ่มรู้สึกว่าคุณค่าเหมือนกัน ชุมชนเราก็มีเรื่องดี ๆ ที่ยังไม่มีใครรู้ ถ้าเราไม่เล่า แล้วใครจะรู้ว่าเรามีอะไรบ้าง ...”

ผู้ปกครองนักเรียน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลสำเร็จที่เกิดขึ้น ไว้เพิ่มเติมอีกว่า

“...ลูกของดิฉันกลับบ้านแล้วมีความสุขกับการเล่าเรื่องที่โรงเรียนมากขึ้น เขาไม่ได้พูดถึงแค่การบ้านหรือการสอบ แต่เขาเล่าถึงสิ่งที่ได้เรียนจากชุมชน เขากล้าคิด กล้าถาม และกล้าเสนอความคิดเห็นมากขึ้น ดิฉันเห็นความมั่นใจในแวตตาลูกค่ะ และโรงเรียนให้โอกาสผู้ปกครองมีบทบาทแสดงความคิดเห็น และเรารู้สึกว่าได้สร้างคุณค่าให้กับลูก ให้กับชุมชน และที่สำคัญ คือเราได้ภูมิใจในสิ่งที่เรามีและเป็น...”

ผู้แทนชุมชน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลสำเร็จที่เกิดขึ้น ไว้เพิ่มเติมอีกว่า

“...การที่เรามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้เราเข้าใจระบบการศึกษามากขึ้น และมันไม่ใช่แค่ประโยชน์ต่อโรงเรียน แต่ส่งผลดีต่อทั้งชุมชน เราได้รู้ว่าการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนไม่ได้หยุดอยู่แค่ในห้องเรียน แต่มันขยายออกไปในชีวิตจริงที่ชุมชนและครอบครัวของเด็ก ๆ ด้วย การที่เด็ก ๆ ได้เรียนรู้จากชุมชน มันทำให้เขาเข้าใจรากเหง้าของตัวเอง และมองเห็นว่าเราไม่ได้ด้อยกว่าคนอื่น เพียงแค่เรายังไม่ได้นำเสนอสิ่งเหล่านี้ออกมาอย่างเป็นระบบ...”

กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน

1.การศึกษาสภาพบริบท

สภาพบริบทโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน

โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 27 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2477 อาคารเรียนหลังแรกเป็นอาคารเรียนชั่วคราว เริ่มดำเนินการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีนักเรียนครั้งแรก 35 คน โดยมีนายประสาธ บัญपाल เป็นครูใหญ่คนแรก

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน มีว่าที่ร้อยตรีวัชชัย แสงแปลง ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา และมีนายเฉลิมพล เทียนศรี ดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการสถานศึกษา เปิดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 2 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีนักเรียนทั้งหมด 329 คน มีครูปฏิบัติการสอน 15 คน, พนักงานราชการ 1 คน, ครูสอนภาษาอังกฤษ 1 คน, ครูสอนภาษาไทย 1 คน, ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น 1 คน, พี่เลี้ยงเด็กเรียนรวม 1 คน, เจ้าหน้าที่ธุรการ 1 คน, ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่พัสดุ 1 คน และภารโรง 1 คน

e-mail : mkk2552@hotmail.com

เว็บไซต์ : <http://www.banmaekonken.ac.th>

วิสัยทัศน์ “เป็นสถานศึกษาของชุมชนที่มีการบริหาร และจัดการศึกษาเพื่อมุ่งให้ผู้เรียนมีคุณธรรมนำความรู้ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติโดยครูมืออาชีพ บนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

พันธกิจ

1. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา ของชาติและทักษะในศตวรรษที่ 21

2. พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมนำความรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ส่งเสริมครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะ ทักษะ ประสพการณ์ แรงจูงใจสู่ความเป็นครูมืออาชีพ (วิทยฐานะ)

4. พัฒนาระบบการบริหารจัดการโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

อัตลักษณ์ของโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ “รู้หน้าที่ มีวินัย หัวใจพอเพียง”

เอกลักษณ์ของโรงเรียน “โรงเรียนคุณธรรมนำความรู้ สู่วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง”

จากสภาพพื้นที่ของโรงเรียนบ้านแม่โกนเกนและเขตบริการทางการศึกษา เป็นพื้นที่ชายแดนติดต่อกับประเทศพม่า เป็นสังคมชนบทที่มีหลากหลายชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็น ไทย พม่า กะเหรี่ยง ม้ง เป็นต้น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำสวน ค้าขาย ปศุสัตว์ เนื่องจากเป็นพื้นที่ชายแดน จึงมักประสบปัญหาการสู้รบ ปัญหาเสพติด ปัญหาโรคระบาดต่างๆ มีความเสี่ยงต่อความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน นอกจากนี้โรงเรียนบ้านแม่โกนเกนยังขาดครูและบุคลากรทางการศึกษาตามเกณฑ์ที่สำนักงานข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด รอพิจารณาการย้าย และขาดครูที่มีความสามารถทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้โรงเรียนต้องใช้งบประมาณเพื่อจ้างครูและลูกจ้างชั่วคราว และโรงเรียนต้องรับภาระในการจัดการศึกษาในระดับที่ไม่มีหลักฐานของทางราชการ (ทร.13,ทร.14) รวมทั้งเด็กพลัดถิ่นสัญชาติพม่าจำนวนหนึ่ง มีผลต่อคุณภาพการศึกษาด้วย ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพด้านอื่น ๆ ของโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน

ตาราง 5 จำนวนนักเรียนโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2566

ระดับชั้นที่เปิดสอน	จำนวนห้องเรียน	ชาย	หญิง	รวม
ชั้นอนุบาล 2	1	11	13	24
ชั้นอนุบาล 3	1	11	17	28
รวม	2	22	30	52
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	1	19	25	44
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	1	17	10	27
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	1	18	18	36
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	1	20	19	39
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	1	12	14	26
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	1	23	13	36
รวม	6	109	99	208
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	1	8	13	21
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	1	15	10	25
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	1	10	13	23
ระดับชั้นที่เปิดสอน	จำนวนห้องเรียน	ชาย	หญิง	รวม
รวม	3	33	36	69
รวมทั้งหมด	11	164	165	329

โรงเรียนบ้านแม่โกนเกนมีการบริหารและการจัดการอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารมีความตั้งใจ มีความมุ่งมั่น มีหลักการบริหารและมีวิสัยทัศน์ที่ดีในการบริหารงาน สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน และคณะกรรมการสถานศึกษามีความตั้งใจ และมีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาท โดยยึดหลักธรรมาภิบาล และแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายที่ชัดเจน โดยได้ใช้เทคนิคการประชุมที่หลากหลายวิธี เช่น การประชุมแบบมีส่วนร่วม การประชุมระดมสมอง การประชุมกลุ่ม มีการปรับแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาแผนปฏิบัติการประจำปีที่สุดคล้องกับผลการจัดการศึกษา สภาพปัญหา ความต้องการพัฒนา และนโยบายการปฏิรูปการศึกษา มุ่งพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญตามทางวิชาชีพ และจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้มีระบบการเก็บข้อมูลที่มีความถูกต้องครบถ้วน ทันสมัย นำไปประยุกต์ใช้ได้ มีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสังคมที่กระตุ้นผู้เรียนให้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ทั้งมีการระดมจัดหาทรัพยากรงบประมาณจากทุกฝ่าย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งผลให้สถานศึกษามีสื่อ

การสอนและแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอน จัดตามหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน และท้องถิ่น ตามความสนใจ ความต้องการ และความถนัดของผู้เรียน โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพของผู้เรียน แต่ละบุคคล สร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้บริหารมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ PLC มีผู้นำและผู้ตามในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการตรวจสอบ และประเมินผลความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน เป็นสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหัวใจหลัก โดยได้กำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนและโรงเรียนให้มีคุณภาพมาตรฐาน บริหารจัดการตาม ยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ การพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ การปรับ สภาพแวดล้อมและทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ การมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี มีความคิดสร้างสรรค์ ปลูกฝังผู้เรียนด้านจริยธรรม คุณธรรม ความเป็นไทย พัฒนาผู้เรียนด้านสุนทรียภาพและอนุรักษ์ความเป็นไทย มุ่งสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างโรงเรียนและชุมชน และมุ่งพัฒนาการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ยังกำหนดนโยบายส่งเสริมให้ผู้เรียน มีความศรัทธา และเชื่อมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักอันตรายของยาเสพติด และรู้จักป้องกันตนเองให้ห่างไกล จากยาเสพติด รวมทั้ง มุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานอุดมการณ์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน โดยรัฐต้องจัดให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาเยาวชนไทย ทุกคนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้งในฐานะที่เป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองของโลก เพื่อเป็น รากฐานที่พอเพียงสำหรับการใฝ่รู้ ใฝ่เรียนตลอดชีวิต รวมทั้งเพื่อการพัฒนาหน้าที่การงาน และการ พัฒนาคุณภาพชีวิตส่วนตัวและครอบครัว และเพื่อสร้างรากฐานพัฒนาคุณภาพชีวิตส่วนตน และ ครอบครัว เพื่อสร้างรากฐานที่ แข็งแกร่งสำหรับการสร้างสรรค์สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนในอนาคต ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานยึดหลักที่สอดคล้องกับ อุดมการณ์

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพ ปรากฏข้อมูลที่จะนำไปสู่การอธิบาย และวิเคราะห์ ผลด้านสภาพบริบทและแนวทางเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม จากการลง พื้นที่เก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์ สภาพบริบทของโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน สรุปได้ว่า โรงเรียนบ้านแม่โกนเกนตั้งอยู่ในพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศพม่า โดยมีแม่น้ำเมยเป็นแนวกัน ทำให้โรงเรียนได้รับ ผลกระทบจากปัญหาความไม่ปลอดภัย เช่น การสู้รบ โรคระบาด และปัญหาการลักขโมย ลักษณะ ชุมชนส่วนใหญ่เป็นชนบท อาชีพหลักของประชากรในพื้นที่ คือ เกษตรกรรม ค่าขาย และเลี้ยงวัว

นักเรียนมีความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม มีทั้งคนไทย พม่า กะเหรี่ยง โดยโรงเรียนให้สิทธิด้านการศึกษาอย่างเท่าเทียม โรงเรียนมุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนทั้งด้านคุณธรรม ความรู้ และทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การบูรณาการวิชาการผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีในห้องเรียน และการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพื้นฐานของแต่ละบุคคล รวมถึงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ยังมีนักเรียนบางส่วนประสบปัญหา คือ การเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่จำกัด เนื่องจากครอบครัวขาดความพร้อมในการสนับสนุน นักเรียนหลายคนใช้ภาษาถิ่นหรือภาษาพม่า ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการใช้ภาษาไทย ครูจึงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมทักษะการอ่านออก เขียนได้ การคิดวิเคราะห์ และการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง โดยเป้าหมายของโรงเรียนและครู คือการพัฒนาให้นักเรียนให้มีความพร้อมทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม มีความสามารถพึ่งพาตนเอง รักความเป็นไทย และนำความรู้ไปพัฒนาชีวิตและชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพบริบทโรงเรียนบ้านแม่โกนเกนไว้ดังนี้

“...โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ตั้งอยู่ในตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศพม่า ลักษณะภูมิศาสตร์ของพื้นที่เป็นชนบทและอยู่ในเขตภูเขา ทำให้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เนื่องจากมีประชากรหลากหลายเชื้อชาติและกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศพม่า โดยมีแม่น้ำเมยเป็นแนวกัน ซึ่งมักจะมีผลกระทบด้านความปลอดภัย คือ การสู้รบของเพื่อนบ้าน โรคระบาด การลักขโมยก็มีในชุมชนเป็นสังคมชนบท ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย เลี้ยงวัว นักเรียนที่เรียนที่นี่ส่วนใหญ่ก็เป็นเด็กนักเรียนในชุมชน เป็นคนไทย พม่า ทางโรงเรียนก็ให้สิทธิเท่าเทียมกันหมด เราต้องการพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรม มีความรู้ที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามอัตลักษณ์ของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น การบูรณาการวิชาการผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ หรือกิจกรรมชุมนุม การใช้เทคโนโลยีในห้องเรียน และการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพื้นฐานของแต่ละบุคคล พัฒนาทั้งคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ โดยเน้นการปลูกฝังทักษะชีวิต ความรู้พื้นฐาน รวมถึงส่งเสริมคุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง นอกจากนี้ เรายังพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรง...”

ครูคนที่ 1 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพบริบทโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ไว้เพิ่มเติมว่า

“...นักเรียนของเราอยู่ในพื้นที่ชายแดน ซึ่งมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรม ครอบครัวส่วนใหญ่เป็นแบบชนบท พ่อแม่ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงวัว และบางครอบครัวยังขาดความพร้อมในการสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน นักเรียนบางส่วนจึงประสบปัญหา เช่น พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่จำกัด นักเรียนบางคนครูก็ต้องการส่งเสริมทักษะด้านการเรียนรู้ โดยเฉพาะการอ่านออกเขียนได้ การคิดวิเคราะห์ และการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง เนื่องจากนักเรียนบางส่วนมีพื้นฐานการใช้ภาษาถิ่น ภาษาพม่า ส่งผลต่อความสามารถในการสื่อสารเป็นภาษาไทย เป้าหมายของครูเอง คือการสร้างผู้เรียนที่มีความพร้อมทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม เด็กๆ จะต้องสามารถพึ่งพาตัวเองได้ รักในความเป็นไทย และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและชุมชนได้อย่างยั่งยืน...”

ครูคนที่ 2 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพบริบทโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ไว้เพิ่มเติมว่า

“...นักเรียนของเราอยู่ในพื้นที่ชายแดน ซึ่งมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรม ครอบครัวส่วนใหญ่เป็นแบบชนบท พ่อแม่ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงวัว และบางครอบครัวยังขาดความพร้อมในการสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน นักเรียนบางส่วนจึงประสบปัญหา เช่น พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่จำกัด นักเรียนบางคนครูก็ต้องการส่งเสริมทักษะด้านการเรียนรู้ โดยเฉพาะการอ่านออกเขียนได้ การคิดวิเคราะห์ และการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง เนื่องจากนักเรียนบางส่วนมีพื้นฐานการใช้ภาษาถิ่น ภาษาพม่า ส่งผลต่อความสามารถในการสื่อสารเป็นภาษาไทย เป้าหมายของครูเอง คือการสร้างผู้เรียนที่มีความพร้อมทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม เด็กๆ จะต้องสามารถพึ่งพาตัวเองได้ รักในความเป็นไทย และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและชุมชนได้อย่างยั่งยืน...”

ผู้แทนชุมชน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพบริบทโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ไว้เพิ่มเติมว่า

“...ผมเป็นชาวบ้านที่นี่ครับ อยู่ที่นี่มาตั้งแต่เกิดแล้ว บ้านแม่โกนเกนแต่ก่อนคนในหมู่บ้านก็มีแต่คนไทย เดี่ยวนี้เริ่มมีพม่ามาอาศัยอยู่บ้างแล้ว เพราะบางคนข้ามมาแล้วก็ไม่กลับไปเลย เขากลับฝั่งโน้น เรื่องสู้รบและการอยู่ การกิน ผมก็เคยได้เข้าไปสอนเรื่องการทำไม้กวาดทางมะพร้าวให้นักเรียน ทางโรงเรียนเข้าร่วมกับทางชุมชนดีครับ ผอ.ให้การสนับสนุนชุมชนดี ร่วมกิจกรรมกับชุมชนดีครับ นักเรียนส่วนใหญ่ก็เด็กในหมู่บ้านไทย พม่า นักเรียนที่นี่พูดไทย ถ้าพูดถึงจุดเด่น คือ โรงเรียนให้ความสำคัญร่วมมือกับชุมชน ชาวบ้าน เป็นอย่างดี เวลาทางโรงเรียนขอความช่วยเหลืออะไรมา ทางชุมชน ชาวบ้านก็ สนับสนุนอย่างดี...”

2. แนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ทำให้ได้ข้อมูลอันนำมาสู่การวิเคราะห์และอธิบายแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลจากการเก็บข้อมูล และเหตุการณ์อันสามารถเชื่อมโยงให้เห็นถึงแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน จากการเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. ด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ สรุปได้ว่า โรงเรียนบ้านแม่โกนเกนที่ได้นำมาเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม คือ ได้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งในด้านสติปัญญา ร่างกาย สังคม และอารมณ์-จิตใจ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนชายแดนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมถึงการบูรณาการหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับนักเรียน แนวทางการดำเนินการของโรงเรียนใช้หลักการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีบทบาทตั้งแต่การวางแผน การจัดทำหลักสูตร ไปจนถึงการประเมินผล นอกจากนี้ โรงเรียนยังส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเน้นการลงมือปฏิบัติจริง และใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน โรงเรียนยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาครู ผ่านการอบรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาศักยภาพในการสอนและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ของโรงเรียนยังมุ่งเน้นการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน โดยเชื่อมโยงกับชุมชนและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น การเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม และการเรียนรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยี ทำให้ผู้เรียนได้รับ

ประสบการณ์จากหลากหลายแหล่งที่มา และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลลัพธ์ที่ได้จากยุทธศาสตร์ดังกล่าว ทำให้โรงเรียนมีระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เข้มแข็งมากขึ้น นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ครูมีศักยภาพในการสอนเพิ่มขึ้น และชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นกับโรงเรียน ซึ่งทั้งหมดนี้ส่งผลให้โรงเรียนสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และสร้างคุณภาพการศึกษาที่ดีได้อย่างยั่งยืน จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ได้ให้ข้อมูลด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ไว้ว่า

“...โรงเรียนของเราได้กำหนดยุทธศาสตร์การเรียนรู้โดยยึดหลักสำคัญ 4 ประการ คือ การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ สติปัญญา ร่างกาย สังคม และอารมณ์-จิตใจ โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนชายแดนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในตัวนักเรียน เราดำเนินการโดยใช้กระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีบทบาทในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การวางแผน การจัดทำหลักสูตร ไปจนถึงการประเมินผล นอกจากนี้เรายังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนานักเรียนรายบุคคล พร้อมทั้งส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองผ่านการอบรม และจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ เป้าหมาย คือ การพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในยุคศตวรรษที่ 21 พร้อมทั้งสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขในบริบทของชุมชนที่หลากหลาย และเตรียมความพร้อมสำหรับการพัฒนาตนเองตลอดชีวิต ผลลัพธ์ที่เห็นได้ชัด คือ นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ มีทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา และสามารถเชื่อมโยงความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ...”

ครูคนที่ 1 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ไว้เพิ่มเติมว่า

“...ได้กำหนดยุทธศาสตร์การเรียนรู้โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียน โดยปรับหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับบริบทของชุมชนชายแดนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เราดำเนินการโดยจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและเน้นการลงมือปฏิบัติจริง เน้นการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทุกด้าน โดยใช้การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชนมีบทบาทในการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ นอกจากนี้ เรายังใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับบริบทของชุมชน เช่น การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและกิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม ใช้ข้อมูลจากการประเมินผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อนำมาวิเคราะห์และพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม ภาพรวมของผลลัพธ์ที่ได้คือ ระบบนิเวศการเรียนรู้ในโรงเรียนมีความเข้มแข็งมากขึ้น นักเรียนมีพัฒนาการทั้งด้านการเรียนรู้และคุณธรรม ครูมีศักยภาพในการสอนเพิ่มขึ้น และชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นกับโรงเรียน ซึ่งทั้งหมดนี้ส่งผลให้โรงเรียนสามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนและสร้างคุณภาพการศึกษาที่ดีได้อย่างยั่งยืน...”

ครูคนที่ 2 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ไว้เพิ่มเติมว่า

“...ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ของโรงเรียนเราที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทำให้นักเรียนได้รับโอกาสเรียนรู้จากหลากหลายแหล่งที่มา ไม่ว่าจะเป็นครู เพื่อน ชุมชน และสื่อเทคโนโลยี สิ่งนี้ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น เข้าใจประเด็นทางสังคมและวัฒนธรรมมากขึ้น และสามารถเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริงได้ดีขึ้น โรงเรียนของเราให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะที่สอดคล้องกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน การที่โรงเรียนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และมองเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น สิ่งนี้ช่วยให้ระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนมีความเข้มแข็งมากขึ้น เพราะเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน...”

2. ด้านหลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สรุปได้ว่า โรงเรียนบ้านแม่โกนเกนได้นำมาเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม คือ ได้ออกแบบหลักสูตรให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเน้นแนวทางการเรียนรู้ที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ครูสามารถออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของนักเรียนแต่ละคน รวมถึงมีการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน นอกจากนี้ โรงเรียนยังใช้การวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อนำมาปรับแผนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของนักเรียน หลักสูตรของโรงเรียนได้รับการออกแบบให้ครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ สติปัญญา ร่างกาย สังคม และอารมณ์จิตใจ โดยมีการบูรณาการเนื้อหาให้เชื่อมโยงกับชีวิตจริง และบริบทของชุมชน โรงเรียนได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ เช่น การสอนดนตรีพื้นเมือง และการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย รวมถึงส่งเสริมแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้ โรงเรียนยังใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ เช่น การใช้สื่อดิจิทัล และกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น ครูได้รับการสนับสนุนผ่านการอบรมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันสมัยจากการสัมภาษณ์ดังนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ได้ให้ข้อมูลด้านหลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ไว้ว่า

“...เราจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของนักเรียนแต่ละคน มีการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์สำหรับนักเรียนที่ต้องการพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน นอกจากนี้ เรายังมีการใช้การวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเพื่อปรับแผนการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคล ได้นำกิจกรรมที่มีหลากหลาย เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจและกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ เรายังใช้กิจกรรมหน้าเสาธงและกิจกรรมเสริมคุณธรรมเพื่อส่งเสริมทั้งทักษะและคุณค่าทางจริยธรรมในตัวนักเรียน อย่างที่บอกครับ เราออกแบบหลักสูตรโดยยึดหลักสำคัญ 4 ด้านของพัฒนาการนักเรียน ผลลัพธ์ที่เราสังเกตได้ชัดเจนคือ ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ในทุกด้าน มีทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา มีความรับผิดชอบ สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง

ในโลกยุคปัจจุบันได้ดี นอกจากนี้ นักเรียนยังมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และมีจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม...”

ครูคนที่ 1 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านหลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ไว้เพิ่มเติมว่า

“...เราออกแบบหลักสูตรให้สอดคล้องกับพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ สติปัญญา ร่างกาย สังคม และอารมณ์-จิตใจ โดยบูรณาการหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เราออกแบบหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับบริบทชุมชน เช่น การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการสอนดนตรีพื้นเมืองหรือการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ยังมีโครงการที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความตระหนักในความสำคัญของชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติ เรายังสนับสนุนให้ครูใช้การสังเกตและการประเมินผู้เรียนเพื่อปรับเปลี่ยนแผนการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ เรายังมีการจัดอบรมให้ครูสามารถใช้เทคโนโลยีในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงความรู้ได้หลากหลายและทันสมัยมากขึ้น...”

ครูคนที่ 2 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านหลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ไว้เพิ่มเติมว่า

“...โรงเรียนเรียนตามหลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ก็ได้บูรณาการการเรียนรู้ในวิชาสร้างความหลากหลายทางวัฒนธรรมและสภาพสังคมของชุมชน ซึ่งเราเน้นการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมของชุมชนมาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยโดยใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีเข้ามาช่วย โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ที่ตนเองต้องการ...”

3. ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ สรุปได้ว่า โรงเรียนบ้านแม่โกนเกนได้นำมาเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม คือ ได้ให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยติดตั้งอุปกรณ์สื่อสาร เช่น จอทีวีเพื่อการเรียนการสอน ระบบอินเทอร์เน็ตที่ครอบคลุมทั่วโรงเรียน และจัดหาเครื่องมือดิจิทัลที่จำเป็น เช่น คอมพิวเตอร์ ซึ่ง

ได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ใจดีประมาณ 20 เครื่อง ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว และมีโอกาสเรียนรู้ในรูปแบบที่ทันสมัย เหมาะสมกับยุคดิจิทัล โรงเรียนยังสนับสนุนให้ครูนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้แอปพลิเคชันเสริมการเรียนรู้เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น เช่น โปรแกรมอินเทอร์แอกทีฟอย่าง Kahoot และ Google Forms ที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม นอกจากนี้ นักเรียนยังสามารถเรียนรู้นอกห้องเรียนผ่านแหล่งข้อมูลออนไลน์ เช่น การสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต การเรียนรู้ผ่านคลิบวิดีโอ หรือการศึกษาเพิ่มเติมจากแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น YouTube และเว็บไซต์แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และในด้านการพัฒนาคุณธรรมในการใช้เทคโนโลยี โรงเรียนได้ส่งเสริมให้ครูให้คำแนะนำและกำกับดูแลการใช้เทคโนโลยีของนักเรียนให้เป็นไปอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย มีการสอนให้นักเรียนใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม รวมถึงการอบรมครูให้มีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนและสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่ นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการสัมภาษณ์ดังนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ได้ให้ข้อมูลด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ไว้ว่า

“...เราให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้ โดยติดตั้งอุปกรณ์สื่อสาร เช่น จอทีวีเพื่อการเรียนการสอน ระบบอินเทอร์เน็ตที่ครอบคลุมทั่วโรงเรียน และจัดหาเครื่องมือดิจิทัลที่จำเป็น โดยที่ผ่านมามีผู้ใหญ่ใจดีมอบคอมพิวเตอร์ให้ทางโรงเรียนประมาณ 20 เครื่อง นักเรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้หลากหลายและรวดเร็ว มีโอกาสเรียนรู้ในรูปแบบที่ทันสมัยและเหมาะสมกับยุคดิจิทัล เช่น การค้นคว้า การนำเสนอ และการสร้างสรรค์ผลงานผ่านเครื่องมือเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21...”

ครูคนที่ 1 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ไว้เพิ่มเติมว่า

“...โรงเรียนของเราให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน โดยจัดหาอุปกรณ์และสื่อการสอนที่ทันสมัย เรายังส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการสอน เพื่อช่วยให้การเรียนรู้มีความน่าสนใจและตอบสนองต่อวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนในปัจจุบันและแอปพลิเคชันเสริมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น และเราเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถเรียนรู้นอกห้องเรียนผ่านแหล่งข้อมูลออนไลน์ เช่น การสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต การเรียนรู้

ผ่านคลิปวิดีโอ ซึ่งครูมีหน้าที่ให้คำแนะนำและกำกับดูแลการใช้เทคโนโลยีของนักเรียนให้เป็นไปอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย เราสอนให้นักเรียนใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม มีการจัดอบรมให้ครูมีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนและสามารถถ่ายทอดความรู้นี้ไปสู่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ...”

ครูคนที่ 2 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้โรงเรียนบ้านแม่โกนเกนไว้เพิ่มเติมว่า

“...โรงเรียนได้นำเทคโนโลยีมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ ได้ใช้สื่อดิจิทัล แหล่งข้อมูลออนไลน์ และเครื่องมือเทคโนโลยีเพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เป็นปัจจุบันได้อย่างสะดวก ในช่วงเวลาเรียนใช้โปรแกรมอินเทอร์แอคทีฟ เช่น Kahoot หรือ Google Forms เพื่อทบทวนบทเรียน การสอน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับเนื้อหา นอกห้องเรียน นักเรียนสามารถใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น YouTube และเว็บไซต์แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม การใช้เทคโนโลยีช่วยให้ผู้เรียนมีความสนใจและมีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น พวกเขาสามารถเรียนรู้ได้อย่างยืดหยุ่นและเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกขึ้น พัฒนาโดยการเพิ่มอุปกรณ์และสื่อดิจิทัลให้ทันสมัยขึ้น รวมถึงการอบรมครูให้สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ...”

4. ด้านวิธีการเรียนรู้ สรุปได้ว่า โรงเรียนบ้านแม่โกนเกนได้นำมาเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม คือ ได้ปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ โดยมุ่งเน้นแนวทาง Active Learning ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ผ่านการคิดวิเคราะห์ การทดลอง และการแก้ปัญหา นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านโครงงาน (Project-based Learning) ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการวางแผน การทำงานเป็นทีม และการเชื่อมโยงความรู้ไปสู่การแก้ปัญหาในชีวิตจริง โรงเรียนยังส่งเสริมการบูรณาการเรียนรู้อะหว่างวิชาผ่านกิจกรรมที่เชื่อมโยงกัน โดยใช้หัวข้อในชีวิตประจำวันมาเป็นส่วนหนึ่งของบทเรียน เช่น การเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้ นอกจากนี้ ยังมีการใช้สถานการณ์จำลอง เพื่อให้นักเรียนได้สัมผัสกับปัญหาและฝึกแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ถูกนำมาใช้เสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ เช่น การใช้จอทีวีเพื่อการศึกษา สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ แอปพลิเคชันช่วยสอน และ Kahoot ในการทำกิจกรรมเสริมทักษะ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน โรงเรียนยังออกแบบกิจกรรมการ

เรียนรู้ให้มีความหลากหลาย เพื่อรองรับความแตกต่างของผู้เรียน และสร้างประสบการณ์ที่สอดคล้องกับยุคสมัย จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ได้ให้ข้อมูลด้านวิธีการเรียนรู้ไว้ว่า

“...ได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้โดยเน้นความหลากหลายและความเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ ใช้การเรียนรู้แบบ *Active Learning* ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ผ่านการคิด วิเคราะห์ การทดลอง และการแก้ปัญหา นอกจากนี้ เรายังส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านโครงงาน เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการวางแผนและการทำงานเป็นทีม มีการบูรณาการการเรียนรู้ระหว่างวิชาผ่านกิจกรรมที่เชื่อมโยงกัน มีการนำหัวข้อในชีวิตประจำวันมาบูรณาการในการเรียนการสอน เช่น การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วม นักเรียนมีความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น มีทักษะการทำงานร่วมกัน และสามารถเชื่อมโยงความรู้ไปสู่การแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ...”

ครูคนที่ 1 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านวิธีการเรียนรู้โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ไว้เพิ่มเติมว่า

“...ทางโรงเรียนของเราได้ปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน โดยเน้นการเรียนรู้แบบ *Active Learning* ที่นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ผ่านกิจกรรมที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา การใช้สถานการณ์จำลองในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับการใช้งานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียน เช่น การใช้จอทีวีเพื่อการศึกษา สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ และแอปพลิเคชันช่วยสอน และเรายังออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อรองรับความแตกต่างของนักเรียน...”

ครูคนที่ 2 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านวิธีการเรียนรู้โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ไว้เพิ่มเติมว่า

“...เราใช้แนวทางการเรียนรู้แบบ *Active Learning* ที่ช่วยให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนโดยเน้นการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและสอดคล้องกับยุคสมัย ได้นำเทคโนโลยี

มาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน เช่น Kahoot ในการทำกิจกรรมเสริมทักษะ ช่วยให้การเรียนมีความน่าสนใจและทันสมัยมากขึ้น ...”

5. ด้านผู้สร้างการเรียนรู้ สรุปได้ว่า โรงเรียนบ้านแม่โกนเกนได้นำมาเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม คือ ให้ความสำคัญกับ ครู ในฐานะหัวใจสำคัญของระบบนิเวศการเรียนรู้ โดยครูมีบทบาทในการวางแผนและออกแบบกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน รวมถึงบูรณาการความรู้จากหลากหลายสาขาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ครอบคลุมและทันสมัย ครูยังทำหน้าที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจใฝ่รู้ เปิดโอกาสให้พวกเขาได้คิดวิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย นอกจากนี้ โรงเรียนยังสนับสนุนให้ครูพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ และการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอน และเปิดโอกาสให้ครูออกแบบแผนการสอนที่ตอบสนองความต้องการของนักเรียน โรงเรียนยังได้นำเทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุนการสอน เช่น การใช้สื่อดิจิทัล แอปพลิเคชันช่วยสอน และการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ นอกจากนี้ครูและผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก ก็มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียน โดยโรงเรียนได้เชิญผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เฉพาะด้าน เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูสอนดนตรีไทย นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี มาให้ความรู้แก่นักเรียนผ่านการบรรยายและการฝึกอบรม ซึ่งช่วยให้นักเรียนได้รับองค์ความรู้ที่กว้างขึ้นและสามารถเชื่อมโยงไปใช้ในชีวิตจริง จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ได้ให้ข้อมูลด้านผู้สร้างการเรียนรู้ ไว้ว่า
 “...ครูถือเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ เพราะครูเป็นผู้วางแผนและออกแบบกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน รวมถึงการบูรณาการความรู้จากหลากหลายสาขาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ครอบคลุมและทันสมัย นอกจากนี้ ครูยังมีบทบาทในการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา ซึ่งล้วนเป็นทักษะที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน ทางโรงเรียนสนับสนุนให้ครูมีบทบาทในระบบนิเวศการเรียนรู้ เราได้สนับสนุนครูผ่านการอบรมพัฒนาทักษะ จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อเสริมสร้างความเชี่ยวชาญและเพิ่มประสิทธิภาพในการสอน ครูจึงสามารถเป็นผู้นำ

ในกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างดี ครูและผู้เชี่ยวชาญทำงานร่วมกันในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เช่น การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนหรือการสร้างความเข้าใจระหว่างโรงเรียนกับชุมชน...”

ครูคนที่ 1 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านผู้สร้างการเรียนรู้โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ไว้เพิ่มเติมว่า “...ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนของเราเน้นการให้ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยใช้แนวทางการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติจริง นอกจากนี้ ครูยังต้องเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใฝ่รู้และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ เราสนับสนุนให้ครูมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เปิดโอกาสให้ครูออกแบบแผนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม นอกจากนี้ครูแล้วยังมีผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก ที่ให้การสนับสนุนระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียน เชิญผู้เชี่ยวชาญมาร่วมจัดกิจกรรม เช่น การบรรยาย การฝึกอบรม เทคโนโลยี ศิลปวัฒนธรรม และอาชีพ ซึ่งช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้ที่กว้างขึ้น และเห็นแนวทางการนำไปใช้ใน ชีวิตจริง...”

ครูคนที่ 2 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านผู้สร้างการเรียนรู้โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ไว้เพิ่มเติมว่า “...ครูเป็นศูนย์กลางของระบบนิเวศการเรียนรู้ในโรงเรียน โดยทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เราไม่ได้เป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่ยังเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิด วิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยทางโรงเรียนได้ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองผ่านการอบรม และการเข้าร่วมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) นอกจากนี้ เรายังมีการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนของเราได้มีความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกได้มีผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้ในด้านอื่น ๆ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูสอนดนตรีไทย เป็นต้น มาให้ความรู้แก่นักเรียนในโรงเรียน ทำให้นักเรียนมีความ

กระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น มีทักษะการคิดวิเคราะห์และสามารถ
แก้ปัญหาได้ดีขึ้น นอกจากนี้ การทำงานร่วมกันระหว่างครูและ
ผู้เชี่ยวชาญช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับความ
ต้องการของผู้เรียน และทำให้การเรียนรู้มีความเชื่อมโยงกับชีวิตจริงมาก
ขึ้น...”

6. ด้านเครือข่ายความร่วมมือ สรุปได้ว่า โรงเรียนบ้านแม่โกนเกนได้นำมาเสริมสร้าง
ระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม คือ ให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับ
หน่วยงานภายนอก เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีความหลากหลาย ครอบคลุมทุกมิติ และตอบสนองต่อ
ความต้องการของผู้เรียน โรงเรียนทำงานร่วมกับ หน่วยงานภาครัฐ มหาวิทยาลัย องค์กรพัฒนาเอกชน
และชุมชน เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่สมบูรณ์ โดยเฉพาะการเชื่อมโยงหลักสูตรกับบริบท
ของสังคมและเศรษฐกิจ ในปัจจุบันโรงเรียนได้ร่วมมือกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาแนว
ทางการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน รวมถึงทำงานร่วมกับมหาวิทยาลัยในพื้นที่ในการจัดโครงการวิชาการ
และฝึกอบรมครู เพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ให้ทันสมัย นอกจากนี้ โรงเรียนยังมีความร่วมมือ
กับองค์กรพัฒนาเอกชนและหน่วยงานด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับ
การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ อีกทั้งโรงเรียนยังส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ผ่านความ
ร่วมมือกับชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน นักเรียนมีโอกาสได้ฝึกทักษะที่สามารถนำไปใช้ใน
ชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ เช่น โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงที่ทำร่วมกับสำนักงาน
เกษตรจังหวัด และโครงการพัฒนาทักษะอาชีพที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ นอกจากนี้
โรงเรียนยังเชิญ นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยและบุคคลในชุมชนที่มีความรู้เฉพาะด้าน มาถ่ายทอด
ประสบการณ์ให้กับนักเรียน เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนา เพื่อให้นักเรียนเข้าใจ
บริบทของโลกที่กว้างขึ้น และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง จากการสัมภาษณ์ดังนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ได้ให้ข้อมูลด้านเครือข่ายความร่วมมือ ไว้ว่า

“...คือโรงเรียนของเราตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างเครือข่าย
ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีความ
หลากหลายและครอบคลุมทุกมิติ เราทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ
มหาวิทยาลัย องค์กรพัฒนาเอกชน และชุมชน เพื่อเสริมสร้าง
ประสบการณ์การเรียนรู้ที่สมบูรณ์ให้กับนักเรียน โดยเฉพาะการเชื่อมโยง
หลักสูตรกับบริบทของสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน ได้ร่วมมือกับหลาย
หน่วยงาน เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาแนวทางการสอน

ที่เหมาะสมกับผู้เรียน นอกจากนี้ ยังมีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในพื้นที่ในการจัดโครงการวิชาการและฝึกอบรมครู เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการเรียนรู้ให้ทันสมัย ได้ดำเนินโครงการต่าง ๆ ที่เป็นผลจากความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงที่ทำงานร่วมกับสำนักงานเกษตรจังหวัด และโครงการพัฒนาทักษะอาชีพที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ...”

ครูคนที่ 1 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านเครือข่ายความร่วมมือโรงเรียนบ้านแม่โกนเกนไว้เพิ่มเติมว่า

“...เราได้ร่วมมือกับหน่วยงานหลากหลายที่ เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานด้านการศึกษาของมหาวิทยาลัย อบต. ชุมชน และองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม นอกจากนี้ เรายังมีการทำงานร่วมกับชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสประสบการณ์จริงในการเรียนรู้ด้านอาชีพและการดำรงชีวิต นักเรียนมีโอกาสดูแลเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้รับทักษะที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ...”

ครูคนที่ 2 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านเครือข่ายความร่วมมือโรงเรียนบ้านแม่โกนเกนไว้เพิ่มเติมว่า

“...โรงเรียนของเราเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขยายโอกาสในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ได้เชิญนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยและบุคคลในชุมชนที่มีความรู้เฉพาะด้านมาถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับนักเรียน เพื่อให้พวกเขาเข้าใจบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการพัฒนาอย่างรอบด้าน โรงเรียนได้จัดกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ที่เกิดจากความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก พัฒนาชุมชนที่ร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงโครงการเสริมสร้างความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ทำงานร่วมกับกรมพัฒนาชุมชน ทำให้นักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลายมากขึ้น พวกเขาสามารถนำข้อมูลที่ได้จากแหล่งเรียนรู้จริงมาวิเคราะห์และเชื่อมโยงกับเนื้อหาที่เรียนในห้องเรียน...”

3. รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ นอกจากการเก็บข้อมูลผ่านการศึกษาเอกสารแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลอันนำมาสู่การวิเคราะห์ และอธิบายผลของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม โดยผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลจากการเก็บข้อมูล และเหตุการณ์อันสามารถเชื่อมโยงให้เห็นถึงรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม จากการเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

“...เราได้พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และเครือข่ายหน่วยงานท้องถิ่น มาร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมประเมิน ซึ่งดำเนินการภายใต้ วิสัยทัศน์ที่ยึดหลักคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ในเชิงนโยบาย เราได้บูรณาการหลักสูตรตามบริบทของชุมชน สอดคล้องกับความสามารถ ความสนใจ และความแตกต่างของผู้เรียน โดยเฉพาะในพื้นที่พหุวัฒนธรรมแห่งนี้ เราออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง เช่น กิจกรรมบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน การอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น การจัดกิจกรรมจิตศึกษา และการส่งเสริมทักษะชีวิต ในด้านการบริหารจัดการ เราใช้ แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมและวงจร PDCA พร้อมกับเชื่อมโยง การวิเคราะห์เชิงระบบ ตั้งแต่ Input → Process → Output เพื่อให้เกิดคุณภาพการจัดการศึกษาที่แท้จริง...”

ครูได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม ไว้เพิ่มเติมอีกว่า

“...แนวทางการบริหารจัดการที่นำมาส่งเสริมระบบนิเวศการเรียนรู้ โรงเรียนของเราก็จะมีการดำเนินการแบบมีส่วนร่วมนะ เป็นส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเลย ชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนหลัก ต้นทุนวัตถุดิบมาจากชุมชน ทั้งทรัพยากร และองค์ความรู้ โรงเรียนเป็นบ้านหลอม ประสานและถ่ายทอด เด็ก ๆ ของ เราสามารถถ่ายทอดกลับไปสู่ยังชุมชนได้ ชุมชนก็

กลับมาแลกเปลี่ยนกับ โรงเรียนแบบนี้มันเหมือนวงกลม มันเป็นวัฏจักรก็
จะเกิดเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน...”

สรุปได้ว่า **หลักการ** รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน เป็นกระบวนการที่ใช้ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนเป็นแกนกลาง เชื่อมโยงบริบทพหุวัฒนธรรมกับการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม และส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมที่หลากหลาย และยังให้ความสำคัญกับการใช้ “ชุมชนเป็นฐานของการเรียนรู้” โดยโรงเรียนถือเป็นศูนย์กลางในการประสานและถ่ายทอดองค์ความรู้จากชุมชนสู่เด็กนักเรียน และในทางกลับกัน เด็กนักเรียนก็สามารถนำความรู้ที่ได้รับกลับไปพัฒนาชุมชนของตนเองอีกครั้ง เกิดเป็นวัฏจักรของการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและยั่งยืน ดังนี้

วัตถุประสงค์

รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม ของโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน มุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ชายแดนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ภาษา และวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษา และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นครู ผู้ปกครอง ชุมชน หรือหน่วยงานท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง และยังเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทั้งความรู้ คุณธรรม และทักษะชีวิตที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 ควบคู่ไปกับการส่งเสริมอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้กลับไปพัฒนาชุมชนของตนเองได้อย่างยั่งยืน

ระบบงาน

ระบบงานของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมของโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ประกอบด้วย 4 กลุ่มงานหลัก ได้แก่ กลุ่มวิชาการ กลุ่มงานบุคคล กลุ่มงบประมาณ และกลุ่มบริหารทั่วไป โดยแต่ละกลุ่มมีหน้าที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ดำเนินการภายใต้กรอบคิดเชิงระบบ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) เช่น ผู้เรียนที่หลากหลายวัฒนธรรม ทรัพยากรชุมชน และหลักสูตรท้องถิ่น กระบวนการ (Process) ที่เน้นการมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง และการบริหารตามวงจร PDCA และผลลัพธ์ (Output) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอย่างยั่งยืน

วิธีการดำเนินงาน

โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน มีการดำเนินงานโดยขับเคลื่อนการบริหารคุณภาพของสถานศึกษา ที่มีกรอบแนวคิดตามทฤษฎีระบบ ประกอบไปด้วย Input, Process และ Output โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการ PDCA โดยมีรายละเอียดของ กระบวนการดำเนินงานดังนี้

ขั้นตอน Input มีการจัดเตรียมทรัพยากรสำคัญ ได้แก่ การวิเคราะห์ผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ภาษา และวัฒนธรรม การพัฒนาศักยภาพของครูให้เข้าใจบริบทชุมชน การสร้างความร่วมมือกับผู้นำชุมชนและภาคีเครือข่าย ตลอดจนการวางแผนหลักสูตรที่เชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีการระดมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนผ่านเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการ

ขั้นตอน Process มีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง เช่น โครงการบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ชุมชน การอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่น กิจกรรมจิตศึกษา และกิจกรรมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยดำเนินการในลักษณะ Active Learning และเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ทั้งนี้ โรงเรียนมีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดชัดเจน พร้อมมอบหมายบทบาทหน้าที่ของแต่ละภาคส่วนอย่างเป็นระบบ และมีการประชุม PLC อย่างสม่ำเสมอ

ขั้นตอน Output มีการติดตามผลผ่านการประเมินพัฒนาการผู้เรียนทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม และทักษะชีวิต ควบคู่กับการประเมินผลการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครอง นอกจากนี้ ยังมีการสรุปบทเรียน นำผลการประเมินมาใช้วางแผนพัฒนาการต่อไปตามหลัก PDCA เพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องและเกิดผลลัพธ์อย่างยั่งยืน

เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้

เป็นรูปแบบการบริหารที่ไม่มีความเฉพาะเจาะจง สามารถนำไปปรับใช้ได้ตามบริบทต่าง ๆ

แนวทางการประเมินรูปแบบ

โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ได้กำหนดแนวทางการประเมินรูปแบบให้ครอบคลุมและรอบด้าน โดยใช้แนวคิดการประเมินแบบองค์รวม (Holistic Evaluation) ควบคู่กับหลักการประเมินเชิงระบบ และการประเมินตามบริบทจริงของพื้นที่พหุวัฒนธรรม

1. การประเมินบริบท (Context Evaluation) เพื่อตรวจสอบว่าเป้าหมาย แนวคิดหลัก และแนวทางของรูปแบบนั้นสอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่พหุวัฒนธรรมหรือไม่ โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต และการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนและชุมชน

2. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมและความต่อเนื่องของการดำเนินงานตามระบบ Input – Process – Output โดยเฉพาะในส่วนของการมีส่วนร่วม

ร่วมจากชุมชน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการใช้ทรัพยากรจากท้องถิ่น ซึ่งจะใช้ทั้งแบบสอบถาม แบบสังเกต และเวทีสะท้อนผล (reflection) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

3. การประเมินผลลัพท์ (Product Evaluation) จะพิจารณาผลที่เกิดขึ้นต่อผู้เรียน ชุมชน และระบบโรงเรียน ได้แก่ การพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนทั้งในด้านวิชาการ คุณธรรม และทักษะชีวิต ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน การมีทักษะทางสังคม และความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ จะมีการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ผ่านแฟ้มสะสมงานของนักเรียน การประเมินผลรายบุคคล และการติดตามภายหลังจบกิจกรรม

4. การประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) เพื่อพิจารณาผลที่เกิดขึ้นในระยะยาว ทั้งในระดับโรงเรียน ชุมชน และท้องถิ่น เช่น การที่ชุมชนมีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพิ่มขึ้น การเกิดความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง และการที่โรงเรียนสามารถเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนในประเด็นวัฒนธรรมและภูมิปัญญา

การประเมินในรูปแบบนี้จะต้องเน้นการใช้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) เพื่อพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยจะมีการสรุปบทเรียน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเวที PLC หรือเวทีชุมชน และนำผลไปใช้ในการวางแผนพัฒนารูปแบบในรอบถัดไปอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

5. ผลสำเร็จรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ทำให้ได้ข้อมูลอันนำมาสู่การวิเคราะห์และอธิบายผลของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลจากการเก็บข้อมูล และเหตุการณ์อันสามารถเชื่อมโยงให้เห็นถึงผลสำเร็จที่เกิดจากแนวทางเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมที่ดีจากการเก็บข้อมูลผ่านการศึกษาดูงาน และการเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์ ผู้ให้การสัมภาษณ์ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลสำเร็จที่เกิดจากแนวทางเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมที่ดีไว้ ดังนี้

การดำเนินงานตามรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมของโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ได้ก่อให้เกิดผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลักในกระบวนการจัดการศึกษา ได้แก่ ครู ผู้บริหาร นักเรียน และชุมชน ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

1. **ผลสำเร็จต่อผู้บริหาร** ประสบผลสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ได้รับความภาคภูมิใจและรางวัลที่เกิดจากผลงานของนักเรียน และครู

2. **ผลสำเร็จต่อครู** มีสมรรถนะทางการสอนเพิ่มมากขึ้น ได้พัฒนาศักยภาพของตนเองและ เพิ่มขีดความสามารถของตน สามารถสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนใหม่ ๆ ต่อยอดและพัฒนาเพื่อขอรับรางวัลให้กับตนเองได้

3. **ผลสำเร็จต่อนักเรียน** มีทักษะการใหม่จากการเรียนรู้ได้เปิดโลกความรู้ และรู้จักตัวเองและรู้จักผู้อื่นอย่างเข้าใจ และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างรายได้ระหว่างเรียนได้ มีความสุข ภาวะภาคภูมิใจจากงานที่ทำ จนสามารถทำงานให้สำเร็จ มีคุณธรรม จริยธรรม และลักษณะของการเป็นผู้ปกครอง การที่ดี

4. **ผลสำเร็จต่อชุมชน** มีชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น ได้รับบริการที่ตรง ตามความคาดหวังของชุมชน

จากการเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์ ได้พบข้อมูลเกี่ยวกับผลสำเร็จที่เกิดจากแนวทางเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมที่ดีไว้ ดังนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลสำเร็จที่เกิดขึ้น ไว้ดังนี้

“... เห็นผลลัพธ์ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมในหลายด้านครับ คือ ในด้านผู้เรียน เด็กของเรามีความกล้าแสดงออกมากขึ้น มีความมั่นใจในตัวเอง รู้จักคุณค่าของตนเอง และภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง เด็กบางคนเคยขาดโอกาสในการเรียนรู้ เพราะพูดภาษาถิ่นหรือภาษาพม่าเป็นหลัก แต่เมื่อเราใช้กิจกรรมบูรณาการกับชีวิตจริง เช่น โครงการบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย หรือกิจกรรมที่ชวนเด็กออกไปเรียนรู้จากชุมชน เขาเข้าใจง่ายขึ้น และเรียนรู้ได้ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด แล้วมีส่วนทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเกิดความเชื่อมั่นจากทุกฝ่าย...”

ครูคนที่ 1 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลสำเร็จที่เกิดขึ้น ไว้เพิ่มเติมอีกว่า

“...ช่วงหลังมานี้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนดีขึ้นมากค่ะ โดยเฉพาะจำนวนนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ลดลงอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งสะท้อนว่ากระบวนการเรียนรู้ที่เราใช้ส่งผลต่อผู้เรียนจริง ๆ ไม่ใช่แค่ในเรื่องผลการเรียน แต่ยังรวมถึงกระบวนการคิดและทักษะต่าง ๆ ด้วยค่ะ...”

ครูคนที่ 2 ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลสำเร็จที่เกิดขึ้น ไว้เพิ่มเติมอีกว่า

“...สิ่งที่น่าดีใจอีกอย่างคือ เด็ก ๆ เริ่มสร้างสรรค์ชิ้นงานและแนวคิดใหม่ ๆ จากการเรียนรู้ของตัวเอง ซึ่งหลายผลงานกลายเป็นต้นแบบนวัตกรรม การเรียนรู้ที่โรงเรียนสามารถนำไปพัฒนาต่อได้ คุณครูและท่านผู้อำนวยการก็นำไปต่อยอด ทั้งในด้านการขอรับรางวัลระดับเขต ระดับชาติ หรือแม้กระทั่งการออกแบบกิจกรรมใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่...”

นักเรียน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลสำเร็จที่เกิดขึ้น ไว้เพิ่มเติมอีกว่า

“...ผมมีความรู้สึกที่ว่ามาโรงเรียนแล้วมันสนุกดีครับ จะคอยคิดก่อนเสมอเลย ว่าวันนี้ครูจะให้ทำอะไร ผมว่ามันดีกว่าการที่เอาวิชาแบบเก่ามาให้พวกผมเรียน ให้ผมทำให้ผมคิดเอง ผมได้มีโอกาสออกแบบเอง ส่วนเนื้อหาเยอะ ๆ อะไรแบบนั้นในเน็ตเยอะแยะครู สถาบัน กวดวิชาที่ไม่ต้องไปเสียเงินเรียนเองก็เยอะแยะครับ ผมก็อยากได้อะไรที่ในเน็ตมันสอนผมไม่ได้จริง ๆ ตอนนี้ผมแฮปปี้กับการมาโรงเรียนมากครับ...”

ผู้ปกครองนักเรียน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลสำเร็จที่เกิดขึ้น ไว้เพิ่มเติมอีกว่า

“...ตอนนี้ลูกคุณมีความกระตือรือร้นกับการเรียนมากขึ้นค่ะ กลับมาที่บ้านก็จะเล่าให้ฟังเสมอว่าวันนี้ที่โรงเรียนได้เรียน หรือทำกิจกรรมอะไรบ้าง บางครั้งก็เข้ามาถามแม่ด้วยนะคะ เช่น ถามว่าถ้าอยากปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ให้ได้ผลผลิตดี ๆ ผักต้องกรอบ สวย ต้องทำยังไงดี ซึ่งเมื่อก่อนสมัยเรียนช่วงมัธยมต้น เขาไม่ค่อยสนใจอะไรแบบนี้เลยค่ะ...”

ผู้แทนชุมชน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลสำเร็จที่เกิดขึ้น ไว้เพิ่มเติมอีกว่า

“...สิ่งที่ประทับใจคือ เด็ก ๆ เขาไม่เพียงแค່เรียนรู้อี้อ่านวิชาเท่านั้นนะ แต่เขานำสิ่งที่ได้เรียนในโรงเรียนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ทั้งในเรื่องการใช้ชีวิต การวางแผนอนาคต และการเตรียมตัวประกอบอาชีพ ซึ่งทำให้เรามั่นใจมากกว่า โรงเรียนสามารถปลูกฝังรากฐานที่แข็งแรงให้กับนักเรียนได้จริง ๆ...”

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพบริบทและแนวทางเสริมสร้างการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พหุกรณีศึกษา

2.1 ผลการเปรียบเทียบสภาพบริบทของพื้นที่พหุวัฒนธรรมที่เหมือนและแตกต่างกันของกรณีศึกษา

ตาราง 6 ผลการเปรียบเทียบสภาพบริบทของพื้นที่พหุวัฒนธรรม

ประเด็นเปรียบเทียบ	กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ	กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน
1. ด้านบริบทของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่พหุวัฒนธรรม	ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมกลมกลืนและเข้มแข็ง โรงเรียนมีนักเรียนจากหลากหลายเชื้อชาติ เช่น ไทย พม่า ม้ง กะเหรี่ยง และปกากะญอ	ตั้งอยู่ในพื้นที่ชายแดนที่มีปัญหาความไม่ปลอดภัย เช่น ปัญหาอาชญากรรม สงครามฝิ่นพม่า เป็นต้น โรงเรียนมีนักเรียนจากหลากหลายเชื้อชาติ เช่น ไทย พม่า กะเหรี่ยง
2. ด้านลักษณะอาชีพของชุมชน	ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย และเลี้ยงสัตว์ ชุมชนมีความกลมกลืนทางวัฒนธรรมและอยู่ร่วมกันอย่างสงบ	ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย และเลี้ยงสัตว์ ชุมชนอยู่กันอย่างสงบ แต่มีบางครั้งได้รับผลกระทบจากปัญหาชายแดน และมีข้อจำกัดด้านความปลอดภัย
3. ด้านแนวทางการศึกษา	ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน โดยบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน จัดกิจกรรมที่สะท้อนวัฒนธรรม เช่น งานวันวัฒนธรรมชนเผ่า และการแสดงศิลปะพื้นบ้าน	ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน โดยบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน ส่งเสริมแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียน
4. ด้านการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม	โรงเรียนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามัคคีและสร้างความเข้าใจระหว่างนักเรียนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม ไม่มีปัญหาเรื่องภาษามากนัก เนื่องจากวัฒนธรรมหล่อหลอมเข้าด้วยกันแล้ว	โรงเรียนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามัคคีและสร้างความเข้าใจระหว่างนักเรียนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม มีปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักเรียนบางส่วน เนื่องจากใช้ภาษาถิ่นหรือภาษาพม่าในชีวิตประจำวัน

ประเด็น เปรียบเทียบ	กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ	กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน
5. ด้านให้ ความสำคัญ กับการเรียนรู้ ทั้งในและ นอกห้องเรียน	ใช้แหล่งเรียนรู้จากชุมชน และส่งเสริมให้ นักเรียนพัฒนาทักษะชีวิตจาก ประสบการณ์จริง ใช้ปราชญ์ชาวบ้านและ ผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนการศึกษาและ ถ่ายทอดวัฒนธรรม และการอ่านออก เขียนได้ ภาษาไทยให้ถูกต้อง	ใช้แหล่งเรียนรู้จากชุมชน และส่งเสริม ให้นักเรียนพัฒนาทักษะชีวิตจาก ประสบการณ์จริง ใช้ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อน การศึกษาและถ่ายทอดวัฒนธรรม ให้ ความสำคัญกับการส่งเสริมทักษะการ อ่านออกเขียนได้ และการใช้ภาษาไทย ให้ถูกต้อง

จากตาราง 4 ทั้งกรณีศึกษาที่ 1 และ 2 มีทั้งประเด็นที่เหมือน และประเด็นที่แตกต่างกัน จากสภาพบริบทของพื้นที่ที่ห้วยผาธรรม ดังนี้

ด้านบริบทของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห้วยผาธรรม ทั้งกรณีศึกษาที่ 1 และ 2 มีทั้งประเด็นที่เหมือนกัน คือ ในชุมชนมีนักเรียนจากหลากหลายเชื้อชาติ เช่น ไทย พม่า ม้ง กะเหรี่ยง และปกากะญอ ประเด็นที่แตกต่าง พบว่ากรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมกลมกลืนและเข้มแข็ง และกรณีศึกษาที่ 2 เนื่องจากตั้งอยู่พื้นที่บริเวณชายแดนจึงมักพบปัญหาความไม่ปลอดภัยตามแนวชายแดน โดยมีแม่น้ำเมยเป็นแนวกัน เช่น การสู้รบ โรคระบาด และปัญหาการลักขโมย เป็นต้น

ด้านลักษณะอาชีพของชุมชน ทั้งกรณีศึกษาที่ 1 และ 2 มีทั้งประเด็นที่เหมือนกัน คือ ชุมชนส่วนใหญ่เป็นชนบท มีเอกลักษณ์ มีวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นของตนเอง ชุมชนมีความกลมกลืนทางวัฒนธรรมและอยู่ร่วมกันอย่างสงบ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย และเลี้ยงสัตว์ ประเด็นที่แตกต่าง กรณีศึกษาที่ 2 คือ บางครั้งได้รับผลกระทบจากปัญหาชายแดนและมีข้อจำกัดด้านความปลอดภัย

ด้านแนวทางการศึกษา ทั้งกรณีศึกษาที่ 1 และ 2 มีทั้งประเด็นที่เหมือนกัน คือ ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน โดยบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน มีการขับเคลื่อนการศึกษา รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถสื่อสารและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นถิ่นของพื้นที่ให้กับคนภายนอกได้รับรู้ ประเด็นที่แตกต่าง พบว่ากรณีศึกษาที่ 1 เน้นการจัดกิจกรรมที่สะท้อนวัฒนธรรม เช่น งานวันวัฒนธรรมชนเผ่า และการแสดงศิลปะพื้นบ้าน กรณีศึกษาที่ 2 คือ เน้นการพัฒนาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียน

ด้านการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ทั้งกรณีศึกษาที่ 1 และ 2 มีทั้งประเด็นที่เหมือนกัน คือ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมความสามัคคีและสร้างความเข้าใจระหว่างนักเรียนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม ประเด็นที่แตกต่างกัน พบว่ากรณีศึกษาที่ 1 มีปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักเรียนบางส่วน เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่เป็นชาติพันธุ์ม้ง ทำให้ภาษาถิ่นหรือภาษาแม่ในชีวิตประจำวัน กรณีศึกษาที่ 2 มีปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักเรียนบางส่วน เนื่องจากใช้ภาษาถิ่นหรือภาษาพม่าในชีวิตประจำวัน

ด้านให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน ทั้งกรณีศึกษาที่ 1 และ 2 มีทั้งประเด็นที่เหมือนกัน คือ ใช้แหล่งเรียนรู้จากชุมชน และส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาทักษะชีวิตจากประสบการณ์จริง ใช้ปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนการศึกษาและถ่ายทอดวัฒนธรรม และการอ่านออกเขียนได้ ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมทักษะการอ่านออกเขียนได้ และการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง ไม่พบประเด็นแตกต่างทั้ง 2 กรณีศึกษา

2.2 ผลการเปรียบเทียบแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมที่เหมือนและแตกต่างกันของกรณีศึกษา

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมของกรณีศึกษา จำแนกเป็นรายประเด็นดังนี้

ตาราง 7 ผลการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้

ประเด็นเปรียบเทียบ	กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ	กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนบ้านแม่โจนเกน	ความเหมือน	ความแตกต่าง
นโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้	มีการจัดการศึกษาแบบบูรณาการที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนและความต้องการของนักเรียนในพื้นที่พหุวัฒนธรรม โดยโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะมุ่งเน้นในการพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในบริบทพหุวัฒนธรรม โดยใช้	มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านทั้งในด้านสติปัญญา ร่างกาย สังคม และอารมณ์-จิตใจ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนชายแดนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมถึงการบูรณาการหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อ	การเรียนรู้ในบริบทพหุวัฒนธรรม ทั้งสองโรงเรียนต่างมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยออกแบบหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทที่ตั้งกล่าวและส่งเสริมให้	แนวทางการวางแผนและดำเนินงาน โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะใช้การวิเคราะห์ SWOT เป็นแนวทางหลักในการออกแบบหลักสูตรและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ ในขณะที่โรงเรียนบ้านแม่โจนเกนใช้หลักการบริหารจัดการแบบมี

ประเด็น เปรียบเทียบ	กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนบ้านเจดีย์ โคะ	กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนบ้านแม่ โกนเกน	ความเหมือน	ความแตกต่าง
ยุทธศาสตร์ที่เน้น ความหลากหลาย การบูรณาการ วัฒนธรรม และ เทคโนโลยี เพื่อสร้าง ความพร้อมให้กับ นักเรียนสำหรับโลกที่ เปลี่ยนแปลง โดย เริ่มต้นที่การวิเคราะห์ บริบทด้วย SWOT เพื่อระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ ความท้าทาย ออกแบบหลักสูตรที่ เน้นความหลากหลาย ทางวัฒนธรรม บูรณา การภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มี ทักษะในศตวรรษที่ 21 พร้อมทั้งรักษา เอกลักษณ์ของ วัฒนธรรมท้องถิ่น สนับสนุนให้ครู ปรับปรุงวิธีการสอน ให้ทันสมัยและ เหมาะสมกับผู้เรียน ครูมีศักยภาพในการ จัดการเรียนรู้ที่ตอบ โจทย์ผู้เรียนมากขึ้น	ปลูกฝังคุณลักษณะที่ พึงประสงค์ให้กับ นักเรียน แนวทางการ ดำเนินการของ โรงเรียนใช้หลักการ บริหารจัดการแบบมี ส่วนร่วม โดยเปิด โอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน และ คณะกรรมการ สถานศึกษาเข้ามามี บทบาทตั้งแต่การ วางแผน การจัดทำ หลักสูตร ไปจนถึงการ ประเมินผล นอกจากนี้ โรงเรียนยังส่งเสริมการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่หลากหลาย โดยเน้น การลงมือปฏิบัติจริง และใช้เทคโนโลยีเป็น เครื่องมือสำคัญในการ สนับสนุนการเรียนรู้ทั้ง ในและนอกห้องเรียน โรงเรียนยังให้ ความสำคัญกับการ พัฒนาครู ผ่านการ อบรมและการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) เพื่อให้ครู สามารถพัฒนา ศักยภาพในการสอน และปรับปรุง	ผู้เรียนเข้าใจและ สามารถอยู่ร่วมกัน ในสังคมที่มี วัฒนธรรมแตกต่าง กันได้อย่างสันติ ให้ความสำคัญกับ การพัฒนา ศักยภาพของครู ผ่านการอบรมและ การปรับปรุงวิธีการ สอน เพื่อให้ สามารถจัดการ เรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพและ เหมาะสมกับ ผู้เรียนมากยิ่งขึ้น นำเทคโนโลยีมาใช้ เป็นเครื่องมือ สำคัญในการ สนับสนุนการ เรียนรู้ ทั้งในและ นอกห้องเรียน เพื่อ ช่วยให้นักเรียน สามารถเข้าถึงองค์ ความรู้ได้อย่าง กว้างขวางและ ทันสมัย การบูรณา การภูมิปัญญา ท้องถิ่น เน้นการบูร ณาการความรู้จาก ภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้าไปในหลักสูตร	มีส่วนร่วม โดยเปิด โอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน และ คณะกรรมการ สถานศึกษาเข้ามามี บทบาท การเชื่อมโยง กับปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านแม่โกน เกนได้นำปรัชญา ของเศรษฐกิจ พอเพียงมาเป็น แนวทางในการ พัฒนาหลักสูตรและ ปลูกฝังคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ให้กับ นักเรียน โรงเรียน บ้านเจดีย์โคะเน้น การออกแบบ หลักสูตรที่สะท้อน ความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมและ พัฒนาทักษะใน ศตวรรษที่ 21 แนวทางการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ โรงเรียนบ้านแม่โกน เกนให้ความสำคัญ กับการเรียนรู้ผ่าน การลงมือปฏิบัติจริง และการเชื่อมโยงกับ	

ประเด็น เปรียบเทียบ	กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนบ้านเจดีย์ โคะ	กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนบ้านแม่ โกนเกน	ความเหมือน	ความแตกต่าง
		กระบวนการเรียนรู้ให้ มีประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ของ โรงเรียนยังมุ่งเน้นการ สร้างระบบนิเวศการ เรียนรู้ที่เอื้อต่อการ พัฒนาผู้เรียน โดย เชื่อมโยงกับชุมชนและ แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น การเรียนรู้จากภูมิ ปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมที่ส่งเสริมการ อนุรักษ์วัฒนธรรม และการเรียนรู้ผ่านสื่อ เทคโนโลยี ทำให้ ผู้เรียนได้รับ ประสบการณ์จาก หลากหลายแหล่งที่มา และสามารถนำความรู้ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิต จริงได้อย่างมี ประสิทธิภาพ	การเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียน สามารถนำความรู้ ไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตจริงและรักษา เอกลักษณ์ของ วัฒนธรรมท้องถิ่น ได้	ชุมชนและแหล่ง เรียนรู้ภายนอก เช่น การเรียนรู้จากภูมิ ปัญญาท้องถิ่นและ การอนุรักษ์ วัฒนธรรม ในขณะที่ โรงเรียนบ้านเจดีย์ โคะมุ่งเน้นการ พัฒนาหลักสูตรที่ บูรณาการ วัฒนธรรม เทคโนโลยี และ ความหลากหลาย เพื่อเตรียมความ พร้อมให้นักเรียน ในยุคโลกาภิวัตน์

จากตาราง พบว่า นโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะและโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน มุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในบริบทของพื้นที่ที่พหุวัฒนธรรม โดยให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาแบบบูรณาการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ซึ่งทั้งสองโรงเรียนจะมีแนวทางที่คล้ายคลึงกันในบางด้าน แต่ก็มีจุดที่แตกต่างกันในรายละเอียดของนโยบายและกลยุทธ์ที่นำมาใช้ โดยมีความเหมือนและความแตกต่างด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ ดังนี้

ความเหมือน

1. การออกแบบหลักสูตรตามบริบทพหุวัฒนธรรม ทั้งสองโรงเรียนจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม และออกแบบหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน
2. การส่งเสริมความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ
3. การพัฒนาศักยภาพครูให้มีความสำคัญกับการอบรมและปรับปรุงวิธีการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความเหมาะสมต่อผู้เรียน
4. การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ นำเทคโนโลยีมาใช้ทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าถึงแหล่งความรู้ที่หลากหลายและทันสมัย
5. การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตร เน้นให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง และรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ความแตกต่าง

1. แนวทางการวางแผนและการดำเนินงาน
  - กรณีศึกษาที่ 1 : ใช้การวิเคราะห์ SWOT เป็นแนวทางหลักในการออกแบบหลักสูตรและวางยุทธศาสตร์การเรียนรู้
  - กรณีศึกษาที่ 2 : ใช้หลักการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีบทบาท
2. การเชื่อมโยงกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
  - กรณีศึกษาที่ 1 : มุ่งเน้นการออกแบบหลักสูตรที่สะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรม และพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21
  - กรณีศึกษาที่ 2 : นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในหลักสูตร เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้กับนักเรียน
3. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
  - กรณีศึกษาที่ 1 : พัฒนาหลักสูตรที่ บูรณาการวัฒนธรรม เทคโนโลยี และความหลากหลาย เพื่อเตรียมความพร้อมนักเรียนในยุคโลกาภิวัตน์
  - กรณีศึกษาที่ 2 : ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการ ลงมือปฏิบัติจริง เชื่อมโยงกับชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรม

ตาราง 8 ผลการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านหลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ประเด็นเปรียบเทียบ	กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนบ้านเจดีย์ โคะ	กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนบ้านแม่ โกนเกน	ความเหมือน	ความแตกต่าง
หลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้	ให้ความสำคัญกับการออกแบบหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของนักเรียน และสอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยยึดตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมทั้งบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่น และวิถีชีวิตชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจในรากฐานของนักเรียนและ ความสามารถในการปรับตัวสู่โลกปัจจุบัน หลักสูตรถูกออกแบบให้เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนโดยใช้แนวทาง Active Learning การสอนแบบโครงงาน และเทคโนโลยี	ได้ออกแบบหลักสูตรให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเน้นแนวทางการเรียนรู้ที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ครูสามารถ ออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับ ความสามารถและ ความสนใจของ นักเรียนแต่ละคน รวมถึงมีการจัด กิจกรรมเสริม ประสบการณ์เพื่อ พัฒนาทักษะเฉพาะ ด้าน นอกจากนี้ โรงเรียนยังใช้การ วิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียน เป็นรายบุคคล เพื่อนำมาปรับแผนการ สอนให้สอดคล้องกับ ความต้องการเฉพาะ ของนักเรียน หลักสูตร ของโรงเรียนได้รับการ ออกแบบให้ครอบคลุม พัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ สติปัญญา ร่างกาย สังคม และ อารมณ์-จิตใจ โดยมี การบูรณาการเนื้อหา ให้เชื่อมโยงกับชีวิตจริง	การออกแบบหลักสูตรที่ เชื่อมโยงกับบริบท ของชุมชนทั้ง 2 โรงเรียน ให้ ความสำคัญกับ การบูรณาการ วัฒนธรรมท้องถิ่น และวิถีชีวิตของ ชุมชนเข้ากับ หลักสูตรการเรียน การสอน โดยมี การสอดแทรกเนื้อหา เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญา ท้องถิ่น เพื่อให้ ผู้เรียนมีความ เข้าใจรากฐานของ ตนเอง และ สามารถนำความรู้ ไปปรับใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ ใช้แนวทาง Active Learning ส่งเสริม กระบวนการเรียนรู้ แบบ Active Learning ซึ่งเปิด โอกาสให้นักเรียน ได้ลงมือปฏิบัติจริง มีส่วนร่วมในการ	การบูรณาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านเจดีย์ โคะ สอดแทรก เนื้อหาเกี่ยวกับ วัฒนธรรมชนเผ่า และประวัติศาสตร์ ชุมชนเป็นส่วนหนึ่ง ของการเรียนรู้ โรงเรียนบ้านแม่โกน เกน มุ่งเน้นการ อนุรักษ์วัฒนธรรม ไทยและการส่งเสริม ดนตรีพื้นเมือง รวมถึงปลูกฝัง แนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียงและการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การใช้ เทคโนโลยีใน กระบวนการเรียน การสอน โรงเรียน บ้านเจดีย์โคะ ใช้ เทคโนโลยีเป็นสื่อ เสริมในการสอน แบบโครงงานและ การเรียนรู้เชิง ประสบการณ์ โรงเรียนบ้านแม่โกน เกน เน้นให้ครูได้รับการอบรมเกี่ยวกับ

ประเด็น เปรียบเทียบ	กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนบ้านเจดีย์ โคะ	กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนบ้านแม่ โกนเกน	ความเหมือน	ความแตกต่าง
	เนื้อหาในวิชาเรียน สอดแทรกเนื้อหา เกี่ยวกับวัฒนธรรม ชนเผ่า ประวัติศาสตร์ และ วิถีชีวิตในชุมชน จัด กิจกรรมที่ส่งเสริม การเรียนรู้ผ่าน ประสบการณ์จริง และโรงเรียนได้ ส่งเสริมศักยภาพครู ด้วยการอบรมและ สร้างเครือข่ายกับ หน่วยงานการศึกษา เพื่อพัฒนา ความสามารถในการ ออกแบบหลักสูตร และจัดกิจกรรมที่ เหมาะสม	และบริบทของชุมชน โรงเรียนได้นำภูมิ ปัญญาท้องถิ่นมาเป็น ส่วนหนึ่งของการ เรียนรู้ เช่น การสอน ดนตรีพื้นเมือง และ การอนุรักษ์วัฒนธรรม ไทย รวมถึงส่งเสริม แนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียงและการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกให้ ผู้เรียนเห็นความสำคัญ ของชุมชนและ ทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้ โรงเรียนยัง ใช้เทคโนโลยีเป็น เครื่องมือสำคัญในการ เรียนรู้ เช่นการใช้สื่อ ดิจิทัล และ กระบวนการเรียนรู้ แบบ Active Learning ที่เปิดโอกาส ให้นักเรียนมีส่วนร่วม ในกระบวนการเรียนรู้ มากขึ้น ครูได้รับการ สนับสนุนผ่านการ อบรมเกี่ยวกับการใช้ เทคโนโลยี เพื่อให้ สามารถถ่ายทอด ความรู้ได้อย่างมี	เรียนรู้ และพัฒนา ทักษะผ่าน ประสบการณ์ตรง โดยโรงเรียนบ้าน เจดีย์โคะใช้การ สอนแบบโครงการ เป็นหลัก ส่วน โรงเรียนบ้านแม่ โกนเกนมุ่งเน้น กิจกรรมเสริม ประสบการณ์เพื่อ พัฒนาทักษะ เฉพาะด้าน บูรณา การเทคโนโลยี สารสนเทศ ใช้ เทคโนโลยีเป็น เครื่องมือสำคัญใน การเรียนรู้ นำ เทคโนโลยีมา ปรับปรุงวิธีการ เรียนการสอน เพื่อให้เหมาะสม กับยุคสมัยและช่วย เพิ่มประสิทธิภาพ ในการ ถ่ายทอด ความรู้ พัฒนา ศักยภาพของครู ให้พัฒนาแนว ทางการสอนผ่าน การอบรมและ สร้างเครือข่ายกับ หน่วยงาน	การใช้เทคโนโลยี เพื่อให้สามารถ ออกแบบและ ถ่ายทอดความรู้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็น เปรียบเทียบ	กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนบ้านเจดีย์ โคะ	กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนบ้านแม่ โกนเกน	ความเหมือน	ความแตกต่าง
		ประสิทธิภาพและ ทันสมัย	การศึกษา เพื่อให้ สามารถออกแบบ หลักสูตรและ กิจกรรมการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับ ผู้เรียน	

จากตาราง พบว่า การออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่พหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม และวิถีชีวิต กรณีศึกษาที่ 1 และกรณีศึกษาที่ 2 ต่างมีแนวทางในการออกแบบหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของนักเรียนและชุมชน โดยมีความเหมือนและความแตกต่างด้านหลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ดังนี้

ความเหมือน

1. การออกแบบหลักสูตรเชื่อมโยงชุมชน ทั้งสองกรณีศึกษาบูรณาการวัฒนธรรม วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจรากฐานของตนเองและสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง
2. การใช้แนวทาง Active Learning โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ใช้การสอนแบบโครงงาน (Project-based Learning) เป็นหลัก โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน มุ่งเน้นกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน
3. การบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีเพื่อปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนให้ทันสมัย เพิ่มประสิทธิภาพในการถ่ายทอดความรู้ และเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
4. การพัฒนาศักยภาพครู ส่งเสริมการพัฒนาครูผ่านการอบรมและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานการศึกษา เพื่อให้สามารถออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทผู้เรียนได้

ความแตกต่าง

1. การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาที่ 1 ได้สอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชนเผ่า บูรณาการประวัติศาสตร์ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ และกรณีศึกษาที่ 2 มุ่งเน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ส่งเสริมดนตรีพื้นเมือง ปลูกฝังแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2. การใช้เทคโนโลยีในกระบวนการเรียนการสอน กรณีศึกษาที่ 1 ใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อเสริมในการสอนแบบโครงงาน ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ผ่านสื่อเทคโนโลยี และกรณีศึกษาที่ 2 ให้ความสำคัญกับการอบรมครูเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้ครูสามารถออกแบบและถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตาราง 9 ผลการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้

ประเด็นเปรียบเทียบ	กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนบ้านเจดีย์ โคะ	กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนบ้านแม่ โกนเกน	ความเหมือน	ความแตกต่าง
การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้	ให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ โดยเริ่มจากการจัดหาอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น จอสมาร์ททีวี คอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน ในห้องเรียน ได้นำมาใช้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเรียนแบบ Active Learning ผ่านโปรแกรมออนไลน์ การใช้วิดีโอและแอปพลิเคชันเพื่อการทดลองและฝึกปฏิบัติจริง ส่วนนอกห้องเรียน นักเรียนได้รับการสนับสนุนให้ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ใช้เทคโนโลยี	ให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยติดตั้งอุปกรณ์สื่อสาร เช่น จอทีวีเพื่อการเรียนการสอน ระบบอินเทอร์เน็ตที่ครอบคลุมทั่วโรงเรียน และจัดหาเครื่องมือดิจิทัลที่จำเป็น เช่น คอมพิวเตอร์ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ใจดีประมาณ 20 เครื่อง ทั้งนี้เพื่อให้ นักเรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว และมีโอกาสเรียนรู้ในรูปแบบที่ทันสมัย เหมาะสมกับยุคดิจิทัล โรงเรียนยังสนับสนุนให้ครูนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้แอปพลิเคชันเสริมการเรียนรู้เพื่อ	โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะและโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ให้ความสำคัญกับการจัดหาอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ททีวี และระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน และครูในโรงเรียน นำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน มาเป็นเครื่องมือช่วยเสริมการเรียนรู้ โดยใช้สื่อดิจิทัล แอปพลิเคชันเพื่อการศึกษา และแพลตฟอร์มออนไลน์ในการสอน เพื่อเพิ่ม	แนวทางการใช้เทคโนโลยีในการสอน โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ใช้เทคโนโลยีในการเรียนแบบ Active Learning ผ่านโปรแกรมออนไลน์ และการฝึกปฏิบัติจริง เช่น การทดลองเสมือนจริง และการทำโครงการที่ต้องอาศัยการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน เน้นการใช้แอปพลิเคชันที่ช่วยเสริมการเรียนรู้ เช่น Kahoot และ Google Forms เพื่อเพิ่มปฏิสัมพันธ์ในการเรียน และใช้แพลตฟอร์ม

ประเด็น เปรียบเทียบ	กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนบ้านเจดีย์ โคะ	กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนบ้านแม่ โกนเกน	ความเหมือน	ความแตกต่าง
	ในการทำโครงการ และสืบค้นข้อมูลจาก แหล่งเรียนรู้ในชุมชน โปรแกรมจำลองการ ทดลอง และ แพลตฟอร์มออนไลน์ ในการมอบหมายงาน และติดตามผล นักเรียนสามารถ เรียนรู้ด้วยตนเองและ มีส่วนร่วมใน กระบวนการเรียนรู้ มากขึ้น นอกจากนี้ ยังช่วยพัฒนาทักษะ การคิดวิเคราะห์ การ แก้ปัญหา และ ความคิดสร้างสรรค์ จะมีอุปสรรค เช่น การเข้าถึงเทคโนโลยี ของนักเรียนบางกลุ่ม และการเตรียมความ พร้อมของครู โรงเรียนได้แก้ไข ปัญหาด้วยการจัด อบรมครูเพิ่มเติมและ สนับสนุนอุปกรณ์ให้ นักเรียนในกรณี จำเป็น โรงเรียน ตั้งเป้าหมายที่จะ พัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานและส่งเสริม การใช้เทคโนโลยี	ช่วยให้นักเรียนเข้าใจ เนื้อหาได้ง่ายขึ้น เช่น โปรแกรมอินเทอร์แอค ทีฟอย่าง Kahoot และ Google Forms ที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียน มีส่วนร่วม นอกจากนี้ นักเรียนนักเรียนยัง สามารถเรียนรู้นอก ห้องเรียนผ่าน แหล่งข้อมูลออนไลน์ เช่น การสืบค้นข้อมูล จากอินเทอร์เน็ต การ เรียนรู้ผ่านคลิปวิดีโอ หรือการศึกษาเพิ่มเติม จากแพลตฟอร์ม ออนไลน์ เช่น YouTube และ เว็บไซต์แหล่งเรียนรู้ ต่าง ๆ และในด้านการ พัฒนาคุณธรรมในการ ใช้เทคโนโลยี โรงเรียน ได้ส่งเสริมให้ครูให้ คำแนะนำและกำกับ ดูแลการใช้เทคโนโลยี ของนักเรียนให้เป็นไป อย่างสร้างสรรค์และ ปลอดภัย มีการสอนให้ นักเรียนใช้เทคโนโลยี อย่างมีจริยธรรม รวมถึงการอบรมครูให้ มีความรู้ในการใช้	ประสิทธิภาพและ ทำให้เนื้อหาการ เรียนเข้าใจง่ายขึ้น สนับสนุนให้ครู พัฒนาและใช้ เทคโนโลยี ได้รับ การอบรมเพื่อ พัฒนาทักษะใน การใช้เทคโนโลยี สำหรับการสอน รวมถึงการ ออกแบบกิจกรรม ที่ช่วยกระตุ้นให้ นักเรียนมีส่วนร่วม มากขึ้น เปิดโอกาส ให้นักเรียนเรียนรู้ นอกห้องเรียน ให้ นักเรียนใช้ เทคโนโลยีเพื่อการ เรียนรู้ ห้องเรียน เช่น การ ค้นคว้าข้อมูล การ ใช้สื่อออนไลน์เพื่อ ฝึกฝนเพิ่มเติม และการทำ โครงการที่ต้อง อาศัยเทคโนโลยี เป็นเครื่องมือ	ออนไลน์ เช่น YouTube เป็น แหล่งข้อมูลสำคัญ โดยเป้าหมายใน อนาคต โรงเรียน บ้านเจดีย์โคะ ตั้งเป้าหมายพัฒนา โครงสร้างพื้นฐาน ด้านเทคโนโลยีอย่าง ยั่งยืนเพื่อให้ สามารถรองรับการ เรียนการสอนที่ พัฒนาไปในอนาคต และโรงเรียนบ้านแม่ โกนเกน มุ่งเน้นไปที่ การเสริมสร้างการ ใช้เทคโนโลยีอย่างมี จริยธรรม และ พัฒนาศักยภาพครู ให้สามารถใช้ เทคโนโลยีได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

ประเด็น เปรียบเทียบ	กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนบ้านเจดีย์ โคะ	กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนบ้านแม่ โกนเกน	ความเหมือน	ความแตกต่าง
	อย่างยั่งยืนในอนาคต เพื่อสร้างระบบนิเวศ การเรียนรู้ที่ ครอบคลุมและมี ประสิทธิภาพสูงสุด	เทคโนโลยีเพื่อ สนับสนุนการเรียนการสอน และสามารถ ถ่ายทอดองค์ความรู้ ไปสู่นักเรียนได้อย่างมี ประสิทธิภาพ		

จากตาราง พบว่า เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ทุพพทุฒนธรรมที่ต้องการแนวทางการศึกษาที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน กรณีศึกษาที่ 1 และกรณีศึกษาที่ 2 เป็นตัวอย่างของสถานศึกษาที่นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนและความต้องการของนักเรียน ซึ่งทั้งสองโรงเรียนมีเป้าหมายร่วมกันในการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการศึกษา แต่ก็มีแนวทางและจุดเน้นที่แตกต่างกันไป โดยมีความเหมือนและความแตกต่างด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ดังนี้

ความเหมือน

1. การจัดหาและใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน โรงเรียนจัดหาอุปกรณ์ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ททีวี และอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเสริมการเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัล แอปพลิเคชัน และแพลตฟอร์มออนไลน์ ครูได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีในการออกแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพและดึงดูดผู้เรียน
2. การส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียนด้วยเทคโนโลยี นักเรียนมีโอกาสใช้เทคโนโลยีในการค้นคว้าข้อมูลและฝึกฝนเพิ่มเติมผ่านสื่อออนไลน์ สนับสนุนให้นักเรียนทำโครงการที่ต้องใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ กระตุ้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนผ่านกิจกรรมที่ใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน

ความแตกต่าง

1. แนวทางการใช้เทคโนโลยีในการสอน กรณีศึกษาที่ 1 ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning นำโปรแกรมออนไลน์และการฝึกปฏิบัติ เช่น การทดลองเสมือนจริง และโครงการที่อิงจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน กรณีศึกษาที่ 2 ใช้แอปพลิเคชัน เช่น Kahoot และ Google Forms เพื่อเพิ่มปฏิสัมพันธ์ในการเรียน ใช้ YouTube เป็นแหล่งข้อมูลในการเรียนรู้
2. เป้าหมายในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในอนาคต กรณีศึกษาที่ 1 ตั้งเป้าพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการจัดการเรียนรู้ในอนาคตที่เน้นเทคโนโลยี

มากขึ้น กรณีศึกษาที่ 2 มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม พัฒนาศักยภาพครูให้ใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน

ตาราง 10 ผลการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านวิธีการเรียนรู้

ประเด็นเปรียบเทียบ	กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนบ้านเจดีย์ โคะ	กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนบ้านแม่ โกนเกน	ความเหมือน	ความแตกต่าง
วิธีการเรียนรู้	ให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นการใช้วิธีการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน นอกจากนี้ยังมีการบูรณาการความรู้ข้ามวิชาและการจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการทำงานร่วมกัน ครูได้รับการอบรมเพื่อออกแบบวิธีการสอนและตอบโจทยความต้องการของนักเรียนที่มีความหลากหลาย โดยทางโรงเรียนสนับสนุนการใช้สื่อที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน	ได้ปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ โดยมุ่งเน้นแนวทาง Active Learning ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ผ่านการคิดวิเคราะห์ การทดลอง และการแก้ปัญหา นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านโครงการ (Project-based Learning) ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการวางแผน การทำงานเป็นทีม และการเชื่อมโยงความรู้ไปสู่การแก้ปัญหาในชีวิตจริง โรงเรียนยังส่งเสริมการบูรณาการการเรียนรู้ระหว่างวิชาผ่านกิจกรรมที่เชื่อมโยงกัน โดยใช้หัวข้อในชีวิตประจำวันมาเป็นส่วนหนึ่งของ	ทั้งสองโรงเรียนให้ความสำคัญกับการเรียนรู้แบบ Active Learning การบูรณาการความรู้ข้ามวิชา และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ แต่มีแนวทางที่แตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่ โดยโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะมุ่งเน้นการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคลและการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ส่วนโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน เน้นการเรียนรู้ผ่านโครงการและการเชื่อมโยงกับชีวิตจริงมากกว่า เป้าหมายของทั้งสองโรงเรียนเหมือนกัน คือ การพัฒนาทักษะสำคัญ	โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ให้ความสำคัญกับการออกแบบวิธีการสอนที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยครูได้รับการอบรมเพื่อปรับปรุงวิธีการสอน และโรงเรียนสนับสนุนการใช้สื่อที่หลากหลายเพื่อช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียน ยังมีการสอนแบบรายบุคคลสำหรับนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือเพิ่มเติม อีกทั้งยังมีแนวโน้มที่จะใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และเทคโนโลยีเสมือนจริง (VR) เพื่อยกระดับการเรียนรู้ในอนาคต

ประเด็น เปรียบเทียบ	กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนบ้านเจดีย์ โคะ	กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนบ้านแม่ โกนเกน	ความเหมือน	ความแตกต่าง
	นอกจากนี้ยังมีการ สอนแบบรายบุคคล สำหรับนักเรียนที่ ต้องการความ ช่วยเหลือเพิ่มเติม การใช้เทคโนโลยีมี บทบาทสำคัญในการ เพิ่มประสิทธิภาพการ เรียนรู้ ทำให้นักเรียน เรียนได้เร็วขึ้นและ ตามความถนัดของ ตนเอง ส่งผลให้ นักเรียนได้พัฒนา ทักษะสำคัญ เช่น การคิดวิเคราะห์ การ แก้ปัญหา ความคิด สร้างสรรค์ และการ ทำงานร่วมกัน ใน อนาคตโรงเรียนมี แผนที่จะนำ เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น ปัญญาประดิษฐ์และ การเรียนรู้ผ่าน เทคโนโลยีเสมือนจริง มาผสมผสานใน กระบวนการเรียนรู้ พร้อมทั้งสร้าง เครือข่ายการเรียนรู้ ร่วมกับโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยน ทรัพยากรและ แนวคิดในการพัฒนา	บทเรียน เช่น การ เรียนรู้เกี่ยวกับ เศรษฐกิจพอเพียงและ การอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำ ความรู้ไปปรับใช้ใน ชีวิตจริงได้ นอกจากนี้ ยังมีการใช้สถานการณ์ จำลอง เพื่อให้นักเรียน ได้สัมผัสกับปัญหาและ ฝึกแก้ไขปัญหาด้วย ตนเอง ด้านเทคโนโลยี ดิจิทัล ถูกนำมาใช้ เสริมสร้าง ประสบการณ์การ เรียนรู้ เช่น การใช้จ อเพื่อการศึกษา สื่อ การเรียนรู้ออนไลน์ แอปพลิเคชันช่วยสอน และ Kahoot ในการ ทำกิจกรรมเสริมทักษะ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจ และกระตุ้นการมีส่วน ร่วมของนักเรียน โรงเรียนยังออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้ให้ มีความหลากหลาย เพื่อรองรับความ แตกต่างของผู้เรียน และสร้าง	ของนักเรียนให้ พร้อมรับมือกับ ความเปลี่ยนแปลง ในอนาคต	โรงเรียนบ้าน แม่โกนเกน มุ่งเน้น การเรียนรู้ผ่าน Project-based Learning (PBL) หรือการเรียนรู้แบบ โครงงาน ซึ่งให้ นักเรียนได้ฝึกทักษะ การวางแผน การ ทำงานเป็นทีม และ การแก้ปัญหาในชีวิต จริง ยังมีการ เชื่อมโยงบทเรียนกับ ชีวิตประจำวัน เช่น เศรษฐกิจพอเพียง และการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ทำใ้ นักเรียนสามารถนำ ความรู้ไปปรับใช้ได้ จริง ด้านเทคโนโลยี ถูกนำมาใช้เสริมการ เรียนรู้เช่นกัน ได้ เน้นไปที่การใช้สื่อ การสอนที่เข้าถึงง่าย เช่น จอทีวี แอป พลิเคชันเพื่อ การศึกษา เพื่อเพิ่ม ความน่าสนใจและ กระตุ้นการมีส่วน ร่วมของนักเรียน

ประเด็น เปรียบเทียบ	กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนบ้านเจดีย์ โคะ	กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนบ้านแม่ โกนเกน	ความเหมือน	ความแตกต่าง
	วิธีการเรียนรู้ โดยมุ่ง สร้างประสบการณ์ที่ น่าสนใจและเสริม ศักยภาพของนักเรียน ให้พร้อมต่อการ เปลี่ยนแปลงใน อนาคต	ประสบการณ์ที่ สอดคล้องกับยุคสมัย		

จากตาราง พบว่า การนำแนวทาง Active Learning มาใช้เป็นหลัก เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น ลดการเรียนแบบท่องจำ และเน้นการลงมือทำจริง ให้ความสำคัญกับการบูรณาการความรู้ข้ามวิชา และการทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียน ได้นำเทคโนโลยีมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ทำให้ตอบโจทย์ผู้เรียนในยุคปัจจุบัน โดยมีความเหมือนและความแตกต่างด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ดังนี้

ความเหมือน

ทั้งสองโรงเรียนให้ความสำคัญกับ การเรียนรู้แบบ Active Learning บูรณาการความรู้ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ใช้ ใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้มีเป้าหมายร่วมกัน คือ พัฒนาทักษะสำคัญของนักเรียนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

ความแตกต่าง

1. กรณีศึกษาที่ 1 ได้ออกแบบวิธีการสอนที่ ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับรายบุคคล ครูได้รับการอบรมเพื่อ ปรับปรุงวิธีการสอนให้เหมาะกับผู้เรียน สนับสนุนการใช้ สื่อการสอนที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นความสนใจ มีการจัด การสอนแบบรายบุคคล สำหรับนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือเพิ่มเติม มีแนวโน้มใช้ เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และเทคโนโลยีเสมือนจริง (VR) เพื่อยกระดับ การเรียนรู้ในอนาคต

2. กรณีศึกษาที่ 2 ใช้ Project-based Learning (PBL) เป็นแนวทางหลักในการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมทักษะ การวางแผน การทำงานเป็นทีม และการแก้ปัญหาในชีวิตจริง เชื่อมโยงบทเรียนกับชีวิตประจำวัน เช่น แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ใช้เทคโนโลยีเพื่อ เสริม การเรียนรู้ผ่านสื่อที่เข้าถึงง่าย เช่น จอทีวี แอปพลิเคชันเพื่อการศึกษา มุ่งเน้นการใช้สื่อที่ช่วย กระตุ้น ความสนใจและการมีส่วนร่วมของนักเรียน

ตาราง 11 ผลการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านผู้สร้างการเรียนรู้

ประเด็น เปรียบเทียบ	กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนบ้านเจดีย์ โคะ	กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนบ้านแม่ โกนเกน	ความเหมือน	ความแตกต่าง
ผู้สร้างการ เรียนรู้	ให้ความสำคัญ กับครู เพราะครูเป็น หัวใจสำคัญในการ พัฒนานักเรียน ทั้งใน การถ่ายทอดความรู้ การออกแบบกิจกรรม การเรียนรู้ที่กระตุ้น ความคิดและการ แก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์ รวมถึง การปรับเนื้อหาการ สอนให้เหมาะสมกับ ความแตกต่างของ นักเรียน นอกจากนี้ โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ ยังเชิญผู้เชี่ยวชาญ และปราชญ์ชาวบ้าน มาร่วมสร้างความรู้ และทักษะใหม่ ๆ ซึ่ง ช่วยให้ครูและ นักเรียนได้เรียนรู้จาก ประสบการณ์จริง โดยเฉพาะการเรียนรู้ ที่เชื่อมโยงกับชุมชน และวัฒนธรรม ท้องถิ่น ครูยังมี บทบาทในการสร้าง แรงบันดาลใจและ สนับสนุนการเรียนรู้ ตลอดชีวิต โดยการ พัฒนาตนเองและ	ให้ความสำคัญกับ ครู ในฐานะหัวใจ สำคัญของระบบนิเวศ การเรียนรู้ โดยครูมี บทบาทในการวางแผน และออกแบบ กระบวนการเรียนการ สอนให้เหมาะสมกับ ผู้เรียนแต่ละคน รวมถึงบูรณาการ ความรู้จากหลากหลาย สาขาเพื่อให้เกิดการ เรียนรู้ที่ครอบคลุมและ ทันสมัย ครูยังทำ หน้าที่กระตุ้นให้ผู้เรียน มีความสนใจใฝ่รู้ เปิด โอกาสให้พวกเขาได้คิด วิเคราะห์ และลงมือ ปฏิบัติจริงผ่าน กิจกรรมที่หลากหลาย นอกจากนี้ โรงเรียนยัง สนับสนุนให้ครูพัฒนา ศักยภาพของตนเอง อย่างต่อเนื่องผ่านการ อบรมเชิงปฏิบัติการ และการ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ผ่านชุมชนการ เรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพในการ สอน และเปิดโอกาส	โรงเรียนบ้าน เจดีย์โคะและ โรงเรียนบ้านแม่ โกนเกนให้ ความสำคัญกับ ครู ในฐานะหัวใจหลัก ของระบบนิเวศ การเรียนรู้ ผู้ ถ่ายทอดความรู้ มี บทบาทในการ ออกแบบกิจกรรม การเรียนรู้ที่ กระตุ้นการคิด วิเคราะห์ และ ส่งเสริมการ แก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์ และครู ยังได้รับการ สนับสนุนจาก โรงเรียนในการ พัฒนาศักยภาพ ของตนเองผ่านการ อบรมและการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับบุคลากรอื่น ๆ และที่สำคัญของทั้ง โรงเรียนคือ ได้นำ ผู้เชี่ยวชาญจาก ภายนอก เข้ามามี บทบาทในการ เรียนรู้ของนักเรียน	แนวทางใน การดำเนินการ แตกต่างกัน โรงเรียนบ้านเจดีย์ โคะเน้นการเรียนรู้ที่ เชื่อมโยงกับชุมชน และวัฒนธรรม ท้องถิ่น โดยเชิญ ปราชญ์ชาวบ้านเข้า มาเป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการเรียนรู้ และให้ครูมีบทบาท ในการส่งเสริม ทักษะชีวิตของ นักเรียน โรงเรียน บ้านแม่โกนเกน มุ่งเน้นการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพการ สอน และให้ครู พัฒนาศักยภาพผ่าน ชุมชนการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อปรับปรุงการ สอนให้ทันสมัยและ ตอบโจทย์ผู้เรียนได้ ดียิ่งขึ้น

ประเด็น เปรียบเทียบ	กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนบ้านเจดีย์ โคะ	กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนบ้านแม่ โกนเกน	ความเหมือน	ความแตกต่าง
	แบ่งปันความรู้ผ่าน การอบรมต่าง ๆ รวมทั้งการสร้าง บรรยากาศการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมทักษะชีวิต และการทำงาน ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งช่วย ให้นักเรียนเติบโตใน สังคมได้อย่างมี คุณภาพ	ให้ครูออกแบบ แผนการสอนที่ ตอบสนองความ ต้องการของนักเรียน โรงเรียนยังได้นำ เทคโนโลยีเข้ามา สนับสนุนการสอน เช่น การใช้สื่อดิจิทัล แอป พลิเคชันช่วยสอน และ การบูรณาการ เทคโนโลยีเข้ากับ กระบวนการเรียนรู้ นอกจากครูแล้ว ผู้เชี่ยวชาญจาก ภายนอก ก็มีบทบาท สำคัญในการสนับสนุน ระบบนิเวศการเรียนรู้ ของโรงเรียน โดย โรงเรียนได้เชิญผู้ เชี่ยวชาญที่มีความรู้ เฉพาะด้าน เช่น ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น ครูสอน ดนตรีไทย นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้าน เทคโนโลยี มาให้ ความรู้แก่นักเรียนผ่าน การบรรยายและการ ฝึกอบรม ซึ่งช่วยให้ นักเรียนได้รับองค์ ความรู้ที่กว้างขึ้นและ สามารถเชื่อมโยงไปใช้ ในชีวิตจริง	ทั้งสองโรงเรียน เลือกใช้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นและ ผู้เชี่ยวชาญในด้าน ต่าง ๆ เพื่อ เสริมสร้างความรู้ และทักษะใหม่ ๆ ให้แก่เด็กนักเรียน ซึ่ง ช่วยให้การเรียนรู้มี ความเชื่อมโยงกับ บริบทของชุมชน และโลกปัจจุบัน โรงเรียนทั้งสอง แห่งยังส่งเสริมการ เรียนรู้แบบ บูรณา การข้ามศาสตร์ เพื่อให้เกิดองค์ ความรู้ที่ครอบคลุม และสามารถ นำไปใช้ประโยชน์ ได้จริง ซึ่งเป็น แนวทางที่ช่วยให้ นักเรียนเกิดการ เรียนรู้ที่ลึกซึ้งและ สามารถปรับใช้ได้ ในชีวิตประจำวัน	

จากตาราง พบว่า สองโรงเรียนให้ความสำคัญกับ ครู โดยครูมีบทบาทในการออกแบบการสอน ให้เหมาะสมกับผู้เรียน สนับสนุนการคิดวิเคราะห์ และกระตุ้นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย โดยมีองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญและปราชญ์ชาวบ้านช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีความเหมือนและความแตกต่างด้านผู้สร้างการเรียนรู้ ดังนี้

ความเหมือน

1. บทบาทของครูในระบบนิเวศการเรียนรู้ ครูเป็นหัวใจหลักในการถ่ายทอดความรู้และออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โรงเรียนสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง ผ่านการอบรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูหรือบุคลากรอื่น ๆ
2. การใช้ผู้เชี่ยวชาญและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งสองโรงเรียนเชิญ ผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก เข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมการใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และองค์ความรู้จากชุมชน เพื่อสร้างความรู้และทักษะใหม่ ๆ ให้กับนักเรียน การเรียนรู้เชื่อมโยงกับบริบทชุมชนและโลกปัจจุบัน ทำให้เกิดความรู้ที่มีความหมายและใช้งานได้จริง
3. การเรียนรู้แบบบูรณาการข้ามศาสตร์ ทั้งสองกรณีศึกษาส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ บูรณาการข้ามศาสตร์ (interdisciplinary learning) มุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ที่ครอบคลุมรอบด้าน และสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ช่วยให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง (deep learning) และมีทักษะในการแก้ปัญหาในโลกจริง

ความแตกต่าง

1. แนวทางของกรณีศึกษาที่ 1 เน้นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับ ชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น เชิญปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามามีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้ ครูมีบทบาทในการ ส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียน ให้สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม
2. แนวทางของกรณีศึกษาที่ 2 มุ่งเน้นการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูพัฒนาศักยภาพผ่าน ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มุ่งปรับปรุงการสอนให้ ทันสมัยและตอบโจทย์ผู้เรียน ในบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ตาราง 12 ผลการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านเครือข่ายความร่วมมือ

ประเด็น เปรียบเทียบ	กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนบ้านเจดีย์ โคะ	กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนบ้านแม่ โกนเกน	ความเหมือน	ความแตกต่าง
เครือข่ายความ ร่วมมือ	ให้ความสำคัญ กับการสร้างเครือข่าย ความร่วมมือกับ หน่วยงานภายนอก เพื่อส่งเสริมโอกาส และคุณภาพการ เรียนรู้ของนักเรียน โดยมีการ ประสานงานกับ หน่วยงานการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยราช ภัฏกำแพงเพชร สำหรับการส่งครู ฝึกหัดมาช่วยสอน และการทำงาน ร่วมกับองค์กรท้องถิ่น เช่น องค์กรบริหาร ส่วนตำบลที่สนับสนุน งบประมาณและ ทรัพยากรเพื่อพัฒนา สภาพแวดล้อมการ เรียนรู้ นอกจากนี้ โรงเรียนยังได้รับการ สนับสนุนจาก บริษัทเอกชนในด้าน การจัดหาอุปกรณ์การ เรียนการสอน และ การพัฒนาทักษะด้าน เทคโนโลยี ทำให้ครู และนักเรียน ได้รับ การพัฒนาศักยภาพ	ให้ความสำคัญกับ การสร้างเครือข่าย ความร่วมมือกับ หน่วยงานภายนอก เพื่อให้การจัดการ เรียนรู้มีความ หลากหลาย ครอบคลุมทุกมิติ และ ตอบสนองต่อความ ต้องการของผู้เรียน โรงเรียนทำงานร่วมกับ หน่วยงานภาครัฐ มหาวิทยาลัย องค์กร พัฒนาเอกชน และ ชุมชน เพื่อเสริมสร้าง ประสบการณ์การ เรียนรู้ที่สมบูรณ์ โดยเฉพาะการ เชื่อมโยงหลักสูตรกับ บริบทของสังคมและ เศรษฐกิจ ในปัจจุบัน โรงเรียนได้ร่วมมือกับ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา เพื่อพัฒนา แนวทางการสอนที่ เหมาะสมกับผู้เรียน รวมถึงทำงานร่วมกับ มหาวิทยาลัยในพื้นที่ ในการจัดโครงการ วิชาการและฝึกอบรม ครู เพื่อเพิ่มศักยภาพ	โรงเรียนบ้าน เจดีย์โคะและ โรงเรียนบ้านแม่ โกนเกน มุ่งเน้น การสร้างเครือข่าย ความร่วมมือกับ หน่วยงานภายนอก เพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาให้ สอดคล้องกับความ ต้องการของ นักเรียนและสังคม โดยมีการร่วมมือ กับมหาวิทยาลัยใน การฝึกอบรมครู และพัฒนา หลักสูตร รวมถึง การทำงานร่วมกับ องค์กรภาครัฐเพื่อ สนับสนุน ทรัพยากรด้าน การศึกษา ทั้งสอง โรงเรียนยังเปิด โอกาสให้นักเรียน ได้เรียนรู้จาก ประสบการณ์จริง ผ่านโครงการที่ เกี่ยวข้องกับชุมชน และการเชิญ ผู้เชี่ยวชาญจาก	โรงเรียนบ้าน เจดีย์โคะให้ ความสำคัญกับการ ทำงานร่วมกับ องค์กรท้องถิ่น เช่น องค์กรบริหารส่วน ตำบล และ บริษัทเอกชนที่ให้ การสนับสนุนด้าน งบประมาณและ อุปกรณ์การเรียน โดยเน้นการพัฒนา สภาพแวดล้อมการ เรียนรู้ให้เอื้อต่อ การศึกษาและการ ส่งเสริมวัฒนธรรม ท้องถิ่น โรงเรียนให้ ความสำคัญกับการ เชื่อมโยงกิจกรรม การเรียนรู้กับ ประเพณีและชุมชน ท้องถิ่น เพื่อให้ นักเรียนสามารถ เรียนรู้จากบริบทที่ ใกล้ตัวและนำไป พัฒนาต่อยอดได้ โรงเรียนบ้านแม่โกน เกนมีแนวทางที่เน้น ความร่วมมือกับ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องกัน

ประเด็น เปรียบเทียบ	กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนบ้านเจดีย์ โคะ	กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนบ้านแม่ โกนเกน	ความเหมือน	ความแตกต่าง
	จากการแลกเปลี่ยน ความรู้และ ประสบการณ์กับ หน่วยงานภายนอก ซึ่งช่วยให้สามารถ ออกแบบการเรียนรู้ การสอนที่มี ประสิทธิภาพมากขึ้น เครือข่ายความ ร่วมมือยังช่วยส่งเสริม กิจกรรมต่าง ๆ ใน โรงเรียน เช่น การ ฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่น และการสร้างแหล่ง เรียนรู้ในชุมชน ทำให้ นักเรียนได้มีโอกาส เรียนรู้นอกห้องเรียน อย่างหลากหลาย การ สร้างเครือข่ายความ ร่วมมือนี้ไม่เพียงแค่ เพิ่มโอกาสทาง การศึกษา แต่ยังสร้าง แรงบันดาลใจให้กับ นักเรียนในการพัฒนา ตนเอง และเตรียม ความพร้อมสำหรับ การปรับตัวต่อการ เปลี่ยนแปลงใน อนาคตอย่างยั่งยืน	ในการจัดการเรียนรู้ให้ ทันสมัย นอกจากนี้ โรงเรียนยังมีความ ร่วมมือกับองค์กร พัฒนาเอกชนและ หน่วยงานด้าน เทคโนโลยีและ นวัตกรรม เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้ เกี่ยวกับการ เปลี่ยนแปลงของโลก ยุคใหม่ อีกทั้งโรงเรียน ยังส่งเสริมการเรียนรู้ จากประสบการณ์จริง ผ่านความร่วมมือกับ ชุมชนและกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน นักเรียนมีโอกาสได้ฝึก ทักษะที่สามารถ นำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันและการ ประกอบอาชีพ เช่น โครงการส่งเสริม เศรษฐกิจพอเพียงที่ทำ ร่วมกับสำนักงาน เกษตรจังหวัด และ โครงการพัฒนาทักษะ อาชีพที่ได้รับการ สนับสนุนจาก หน่วยงานภาครัฐ นอกจากนี้ โรงเรียนยัง เชิญ นักวิชาการจาก	ภายนอกมา ถ่ายทอดความรู้	เทคโนโลยีและ นวัตกรรม เพื่อให้ การเรียนรู้ สอดคล้องกับโลกยุค ดิจิทัล โรงเรียนยังมี การพัฒนาโครงการ ด้านเศรษฐกิจ พอเพียงและทักษะ อาชีพ เพื่อเตรียม ความพร้อมให้ นักเรียนสามารถนำ ความรู้ไปใช้ในการ ประกอบอาชีพและ พึ่งพาตนเองได้มาก ขึ้น โรงเรียนบ้านแม่ โกนเกนให้ ความสำคัญกับการ เชิญนักวิชาการที่มี ความเชี่ยวชาญ เฉพาะด้าน เพื่อช่วย ให้นักเรียนมีมุมมอง ที่กว้างขึ้น

ประเด็น เปรียบเทียบ	กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนบ้านเจดีย์ โคะ	กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนบ้านแม่ โกนเกน	ความเหมือน	ความแตกต่าง
		มหาวิทยาลัยและ บุคคลในชุมชนที่มี ความรู้เฉพาะด้าน มา ถ่ายทอดประสบการณ์ ให้กับนักเรียน เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้าน เศรษฐกิจ สังคม และ การพัฒนา เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจบริบท ของโลกที่กว้างขึ้น และสามารถนำความรู้ ไปประยุกต์ใช้ได้จริง		

จากตาราง พบว่า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ให้กับนักเรียน กรณีศึกษาที่ 1 และกรณีศึกษาที่ 2 ต่างให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่หลากหลาย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อส่งเสริมศักยภาพของนักเรียนและครู รวมถึงสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้มีความทันสมัยและตอบสนองต่อบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทั้งสองโรงเรียนจะมีเป้าหมายที่คล้ายคลึงกัน แต่แนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือมีจุดที่แตกต่างกันในหลายด้าน โดยมีความเหมือนและความแตกต่างด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ดังนี้

ความเหมือน

1. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ทั้งสองโรงเรียนมุ่งเน้น สร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการร่วมมือกับ มหาวิทยาลัย ในการ ฝึกอบรมครู และพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ทำงานร่วมกับ องค์กรภาครัฐ เพื่อ สนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา เช่น สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ

2. การส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ผ่าน โครงการที่เชื่อมโยงกับชุมชน เชิญผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาถ่ายทอดองค์ความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อชีวิตจริง

ความแตกต่าง

1. กรณีศึกษาที่ 1 ทำงานร่วมกับ องค์กรท้องถิ่น เช่น อบต. และบริษัทเอกชน เพื่อสนับสนุนงบประมาณและอุปกรณ์การเรียน เน้นพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ให้เอื้อต่อการศึกษา และส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น เชื่อมโยง กิจกรรมการเรียนรู้กับประเพณีและชุมชน เพื่อให้นักเรียน เรียนรู้จากบริบทใกล้ตัวและนำไปประยุกต์ใช้

2. กรณีศึกษาที่ 2 ร่วมมือกับหน่วยงานด้าน เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อิสระสอดคล้องกับยุคดิจิทัล พัฒนาโครงการด้านเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะอาชีพ เพื่อเตรียมความพร้อมนักเรียนในการประกอบอาชีพและพึ่งพาตนเอง เชิญนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มาถ่ายทอดความรู้ เพื่อเปิดโลกทัศน์และขยายมุมมองของนักเรียน

2.3 ผลการสังเคราะห์สภาพบริบทและแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พหุกรณีศึกษา

พื้นที่พหุวัฒนธรรมเป็นสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ภาษา และวิถีชีวิต การออกแบบการเรียนรู้ต้องคำนึงถึงสภาพบริบท ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีความเข้าใจและเคารพในความแตกต่าง เสริมสร้างทักษะชีวิต และปลูกฝังการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ครู นักเรียน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันสร้างสรรค์กระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียน และนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน จากการวิจัยพบว่า แนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ประกอบด้วย 6 แนวทาง ดังนี้

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ปรากฏข้อมูลที่จะนำไปสู่การอธิบายและวิเคราะห์ผลด้านสภาพบริบทบนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ดังนี้

กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ พบว่า มีสภาพบริบทที่ดี ชุมชนรอบโรงเรียนมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ประกอบด้วยคนไทย ชาวพม่า ม้ง และปกาเกอญอ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ และค้าขาย โดยพบว่าประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวม้ง แม้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ภาษาวัฒนธรรม แต่ความหลากหลายทางวัฒนธรรมนี้ถูกหล่อหลอมเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน จนกลายเป็นวัฒนธรรม ประเพณีทางสังคมที่มีความกลมกล่อม และด้วยความที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมที่กลายเป็นจุดแข็งของพื้นที่ โรงเรียนจึงมีการจัดกิจกรรมและโครงการต่างๆ ที่สะท้อนความหลากหลายของชุมชน เช่น งานวันวัฒนธรรมชนเผ่า การจัดแสดงศิลปะพื้นบ้าน และโครงการที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมกลุ่มที่ผสมผสานนักเรียนจากหลากหลายชาติพันธุ์ เพื่อสร้างความเข้าใจและความสามัคคี และยังมีปราชญ์ชาวบ้านหรือกลุ่มผู้นำชุมชนแบบไม่เป็น

ทางการก็ยังเป็นอีกหนึ่งจุดสำคัญที่เป็นตัวกลางในการสื่อสาร และขับเคลื่อนการศึกษา รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถสื่อสารและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นถิ่นของพื้นที่ให้กับคนภายนอกได้รับรู้

กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน พบว่า ตั้งอยู่ในพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศพม่า โดยมีแม่น้ำเมยเป็นแนวกัน ทำให้โรงเรียนได้รับผลกระทบจากปัญหาความไม่ปลอดภัย เช่น การสู้รบ โรคระบาด และปัญหาการลักขโมย ลักษณะชุมชนส่วนใหญ่เป็นชนบท อาชีพหลักของประชากรในพื้นที่ คือ เกษตรกรรม ค่าขาย และเลี้ยงวัว นักเรียนมีความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม มีทั้งคนไทย พม่า กะเหรี่ยง โดยโรงเรียนให้สิทธิด้านการศึกษาอย่างเท่าเทียม โรงเรียนมุ่งเน้นการพัฒนาให้นักเรียนทั้งด้านคุณธรรม ความรู้ และทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การบูรณาการวิชาการผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีในห้องเรียน และการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพื้นฐานของแต่ละบุคคล รวมถึงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ยังมีนักเรียนบางส่วนประสบปัญหา คือ การเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่จำกัด เนื่องจากครอบครัวขาดความพร้อมในการสนับสนุน นักเรียนหลายคนใช้ภาษาถิ่นหรือภาษาพม่า ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสามารถในการใช้ภาษาไทย ครูจึงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมทักษะการอ่านออก เขียนได้ การคิดวิเคราะห์ และการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง โดยเป้าหมายของโรงเรียน และครู คือการพัฒนาให้นักเรียนมีความพร้อมทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม มีความสามารถพึ่งพาตนเอง รักความเป็นไทย และนำความรู้ไปพัฒนาชีวิตและชุมชนได้อย่างยั่งยืน

จากกรณีศึกษาทั้งสองกรณีสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่พหุวัฒนธรรม ซึ่งมีทั้งประเด็นที่มีจุดร่วมของสภาพบริบทหลายด้าน ดังนี้

ด้านบริบทของโรงเรียน พบว่าทั้งสองกรณีศึกษาอยู่ในชุมชนที่มีนักเรียนหลากหลายเชื้อชาติ เช่น ไทย พม่า ม้ง กะเหรี่ยง และปากาเกอญอ ทั้งสองกรณีศึกษาเป็นชุมชนชนบท มีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมประจำถิ่น ประชากรอยู่ร่วมกันอย่างสงบ และมีอาชีพหลักเป็นเกษตรกรรม ค่าขาย และเลี้ยงสัตว์

ด้านแนวทางการศึกษา โรงเรียนทั้งสองให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน โดยบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน มีการขับเคลื่อนการศึกษาผ่านกิจกรรมที่เผยแพร่วัฒนธรรมของพื้นที่ ซึ่งใน กรณีศึกษาที่ 1 เน้นกิจกรรมที่สะท้อนวัฒนธรรม เช่น งานวันวัฒนธรรมชนเผ่าและการแสดงศิลปะพื้นบ้าน กรณีศึกษาที่ 2 เน้นพัฒนาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียน

ด้านการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ทั้งสองกรณีศึกษามีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามัคคีและสร้างความเข้าใจระหว่างนักเรียนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม

ด้านการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน ทั้งสองกรณีศึกษาให้ความสำคัญกับการใช้แหล่งเรียนรู้จากชุมชน และส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาทักษะชีวิตจากประสบการณ์จริง โดยใช้ปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนการศึกษา รวมถึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ และการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพ ปรากฏข้อมูลที่จะนำไปสู่การสังเคราะห์ข้อมูลด้านแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ประกอบด้วย 6 แนวทาง มีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ ต้องสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่พหุวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้น การบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ของผู้เรียน ควบคู่กับการพัฒนาหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและตอบสนองความต้องการของชุมชน นอกจากนี้ โรงเรียนทั้งสองแห่งให้ความสำคัญกับ การพัฒนาศักยภาพของครูผ่านการอบรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ ทั้งในและนอกห้องเรียน ที่สำคัญคือ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ชุมชน ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามา มีบทบาทในกระบวนการวางแผนและพัฒนาการศึกษา ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยสร้าง ระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับความหลากหลายของผู้เรียน

2. ด้านหลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการออกแบบหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทพหุวัฒนธรรม โดยเน้นการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจและความผูกพันของผู้เรียนกับสังคมรอบตัว นอกจากนี้ โรงเรียนทั้งสองแห่ง ใช้แนวทางการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผ่านกระบวนการ Active Learning และการสอนแบบโครงงาน เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ และส่งเสริมให้ครูมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนผ่านการอบรมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรม โดยโรงเรียนได้ดำเนินการ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี เช่น การติดตั้งสมาร์ททีวี คอมพิวเตอร์ และระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน อีกทั้งยัง ส่งเสริมการเรียนรู้แบบดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์และแอปพลิเคชันเชิงโต้ตอบ เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เรียน นอกจากนี้ โรงเรียนให้ความสำคัญกับ การพัฒนาศักยภาพของครูและนักเรียน โดยการอบรมครูให้สามารถใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ และปลูกฝังจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีแก่นักเรียน อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงเทคโนโลยียังคงเป็นอุปสรรคสำหรับบางกลุ่ม โรงเรียนจึงมีมาตรการสนับสนุนเพิ่มเติม เช่น การจัดหาอุปกรณ์เสริมและปรับปรุงแนวทางการเรียนการสอน ทั้งนี้ การดำเนินงานดังกล่าวสะท้อนถึงความพยายามในการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ครอบคลุม เท่าเทียม และยั่งยืนในยุคดิจิทัล

4. ด้านวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูใช้แนวทาง Active Learning เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกระบวนการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน มีการบูรณาการความรู้ข้ามวิชาและการเรียนรู้ผ่านโครงการ เพื่อพัฒนาทักษะที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง และมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ แอปพลิเคชัน และเครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และกระตุ้นความสนใจของนักเรียน และโรงเรียนยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาและอบรมครู เพื่อออกแบบการสอนที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่มีความหลากหลาย

5. ด้านผู้สร้างการเรียนรู้ (ครู, ประชาชน) โรงเรียนให้ความสำคัญกับครูในฐานะหัวใจของระบบนิเวศการเรียนรู้ โดยครูมีบทบาทสำคัญในการออกแบบการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน สนับสนุนการคิดวิเคราะห์ และกระตุ้นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย และโรงเรียนยังส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง ผ่านการอบรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ มีการบูรณาการองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญและประชาชนชาวบ้าน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อการเรียนรู้สมัยใหม่ ยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้และเตรียมความพร้อมของนักเรียนให้สามารถปรับตัวเข้าสู่สังคมที่เปลี่ยนแปลงได้

6. ด้านเครือข่ายความร่วมมือ มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เพื่อเสริมสร้างโอกาสและคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ มหาวิทยาลัย องค์กรพัฒนาเอกชน และชุมชนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากรในการพัฒนาการเรียนการสอน โรงเรียนทั้งสองยังได้รับการสนับสนุนจากภาคีต่าง ๆ ในการพัฒนาเทคโนโลยี การฝึกอบรมครู และการส่งเสริมกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่น เช่น การฟื้นฟูประเพณี การพัฒนาทักษะอาชีพ และการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายและสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้

ตอนที่ 2 รูปแบบและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

2.1 รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

จากข้อมูลเชิงคุณภาพที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ความเหมือน ความต่าง การเปรียบเทียบ และสังเคราะห์ สภาพบริบทและแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมพหุกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากกรณีศึกษาจำนวน 2 กรณี ส่งผลให้ค้นพบข้อคำตอบที่สำคัญ อันนำมาสู่การสรุปข้อมูลเชิงทฤษฎี ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอทฤษฎีฐานรากของรูปแบบการ

เสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในบริบทพื้นที่
กรณีศึกษา อันเป็นวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ระบุโมทัศน์ที่เกี่ยวข้อง

โมทัศน์ที่เกี่ยวข้องในทฤษฎีฐานรากของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการ
เรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม พหุกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ประกอบด้วย

1. หลักการ
2. วัตถุประสงค์
3. ระบบงาน
4. วิธีการดำเนินงาน
5. เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้
6. แนวทางการประเมินรูปแบบ

ขั้นที่ 2 นิยามมโนทัศน์

จากมโนทัศน์ทั้ง 6 คำที่ระบุไว้ในขั้นที่ 1 มีความหมายดังต่อไปนี้

1. หลักการ หมายถึง องค์ประกอบส่วนนำของรูปแบบที่แสดงถึงทิศทางการ
พัฒนารูปแบบอันจะนำไปสู่กระบวนการ และผลลัพธ์ของรูปแบบ ของกรณีศึกษา ทั้ง 2 กรณี ได้แก่
สภาพบริบท องค์ประกอบสำคัญการส่งเสริมระบบนิเวศการเรียนรู้ แนวทางส่งเสริมระบบนิเวศการ
เรียนรู้
2. วัตถุประสงค์ หมายถึง วัตถุประสงค์ของรูปแบบที่กำหนดไว้ ของกรณีศึกษา
ทั้ง 2 กรณี เพื่อเป็นเป้าหมายของการดำเนินงาน
3. ระบบงาน หมายถึง การดำเนินงานของรูปแบบ พร้อมกับการกำหนด
บทบาทหน้าที่ความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันของระบบเหล่านั้น เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของ
รูปแบบที่กำหนดไว้ ของกรณีศึกษาทั้ง 2 กรณี ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน การจัด
โครงสร้างองค์กร กำหนดบทบาทหน้าที่ และแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
4. วิธีการดำเนินงาน หมายถึง กระบวนการ วิธีการ กิจกรรม และอื่นๆ ที่ต้อง
ดำเนินการ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ รวมถึงการกำหนดความสัมพันธ์ และการทำงานร่วมกัน
ของระบบ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบที่กำหนดไว้ ของกรณีศึกษาทั้ง 2 กรณี

5. เจ็อนไขการนำรูปแบบไปใช้ หมายถึง เจ็อนไขที่จะทำให้การนำรูปแบบไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ และข้อระมัดระวังเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น หลังจากการออกแบบของกรณีศึกษาทั้ง 2 กรณี ได้แก่ ปัจจัยความสำเร็จของรูปแบบ และข้อจำกัดของการนำรูปแบบไปใช้

6. แนวทางการประเมินรูปแบบ หมายถึง การประเมินตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบของกรณีศึกษา ทั้ง 2 กรณี ผลลัพธ์ของรูปแบบที่ส่งผลต่อผู้เรียน ผลต่อครู ผลต่อผู้บริหารและผลต่อชุมชน การประเมินเชิงปริมาณ และการประเมินเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลทางสถิตินำมาวิเคราะห์ผลลัพธ์

ขั้นที่ 3 สร้างข้อเสนอตามมโนทัศน์ทั้ง 6 คำ และการให้ความหมายมโนทัศน์ที่ผ่านมา

ผู้วิจัยขอทำการสร้างข้อเสนอไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอที่ 1

“ หลักการ คือ สภาพบริบทของพื้นที่ที่มีนักเรียนหลากหลายเชื้อชาติ การบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามัคคีและสร้างความเข้าใจระหว่างนักเรียนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม ให้ความสำคัญกับการใช้แหล่งเรียนรู้จากชุมชน และส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาทักษะชีวิตจากประสบการณ์จริง โดยใช้ปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนการศึกษา รวมถึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ และการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง ทั้งนี้ หลักการของรูปแบบยังต้องพิจารณาถึงนโยบายจุดเน้น ของการจัดการศึกษาที่ต้องจัดการศึกษาให้ตอบสนองแนวนโยบาย ร่วมด้วยเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบรูปแบบการบริหาร เมื่อพิจารณาข้อมูลที่เป็นส่วนประกอบของ หลักการของรูปแบบแล้วพบว่า หลักการของรูปแบบคือ ภาพรวมปัจจัยนำเข้า (Input) ทั้งหมดของ การดำเนินการ ”

ข้อเสนอที่ 2

“วัตถุประสงค์ คือ การเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ในพื้นที่พหุวัฒนธรรมตามสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เกิดแนวทางเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) นโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ 2) หลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ 4) วิธีการเรียนรู้ 5) ผู้สร้างการเรียนรู้ และ 6) เครือข่ายความร่วมมือ”

ข้อเสนอที่ 3

“ระบบงาน คือ การจัดโครงสร้างการบริหารงานภายในสถานศึกษา เป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วม กระจายอำนาจการบริหาร โดยรูปแบบของการจัดโครงสร้างการบริหารงานภายในสถานศึกษา อาจมีความเหมือนหรือแตกต่างกันก็ได้ ขึ้นอยู่กับสภาพบริบทพื้นที่ และทรัพยากรทั้ง 4M

ได้แก่ Man (บุคคล) Money (งบประมาณ) Materials (วัสดุ อุปกรณ์ ต่างๆ) และ Method (กระบวนการปฏิบัติงาน) ของสถานศึกษา”

ข้อเสนอที่ 4

“วิธีการดำเนินงาน คือ แนวทางการบริหารจัดการที่นำมาเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ ได้แก่ การบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ชุมชน ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในกระบวนการวางแผนและพัฒนาการศึกษา การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาล และการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ของผู้เรียน ควบคู่กับการพัฒนาหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและตอบสนองความต้องการของชุมชน การพัฒนาศักยภาพของครูผ่านการอบรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ ทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยสร้าง ระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับความหลากหลายของผู้เรียน”

ข้อเสนอที่ 5

“เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ คือ ข้อจำกัดหรือข้อควรระวังของการนำรูปแบบไปใช้ เมื่อมีสถานการณ์หรือบริบทที่เปลี่ยนไป หากสร้างรูปแบบที่ไม่มีความเฉพาะเจาะจง จะสามารถนำรูปแบบการบริหารไปใช้ได้ โดยสามารถปรับตามสถานการณ์ บริบท พื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงไป”

ข้อเสนอที่ 6

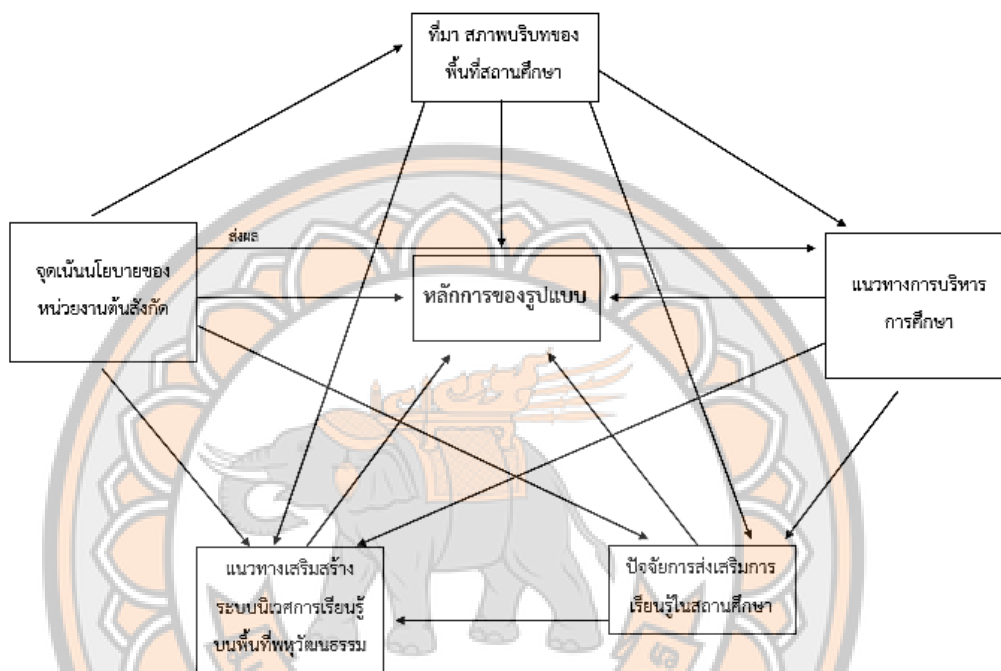
“แนวทางการประเมินรูปแบบ คือ พิจารณาจากการใช้เทคโนโลยี การบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่น และผลลัพธ์ที่เกิดจากการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง ที่ส่งผลต่อผู้เรียน ผลต่อครู ผลต่อผู้บริหารและผลต่อชุมชน โดยเน้นการประเมินจากทั้งการมีส่วนร่วมของนักเรียนและความสำเร็จในกิจกรรมที่ส่งเสริมการเข้าใจและการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม”

ขั้นที่ 4 จัดลำดับความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ของข้อเสนอ

ผู้วิจัยได้จัดลำดับความสัมพันธ์ของข้อเสนอและเชื่อมโยงข้อเสนอเข้าด้วยกัน โดยอาศัยข้อความที่เป็นเหตุเป็นผลของข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนี้

หลักการของรูปแบบ คือ มีที่มาจากสภาพบริบท หรือปัจจัยการส่งเสริมการเรียนรู้ แนวทางพื้นฐานที่ใช้ในการจัดการศึกษาภายในบริบทของโรงเรียนในพื้นที่พหุวัฒนธรรม การบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ชุมชน ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในกระบวนการวางแผนและพัฒนาการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งให้ความสำคัญกับการบูรณาการวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมและการสร้างความเข้าใจ ความสามัคคีระหว่างนักเรียนที่มาจากเชื้อชาติและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งนี้ หลักการ ของรูปแบบยังต้องพิจารณาถึงนโยบาย จุดเน้นของการจัดการศึกษาที่ต้องจัดการศึกษาให้ตอบสนอง แนวนโยบาย

ร่วมกับแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ที่ดี รวมถึงแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ร่วมด้วยเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบรูปแบบการบริหาร เมื่อพิจารณาข้อมูลที่เป็นส่วนประกอบของหลักการของรูปแบบแล้วพบว่า หลักการของรูปแบบคือ ภาพรวมปัจจัยนำเข้า (Input) ทั้งหมดของการดำเนินการ ซึ่งผู้วิจัยได้จัดหมวดหมู่ของกลุ่มโมทัศน์ได้ ดังภาพ 5

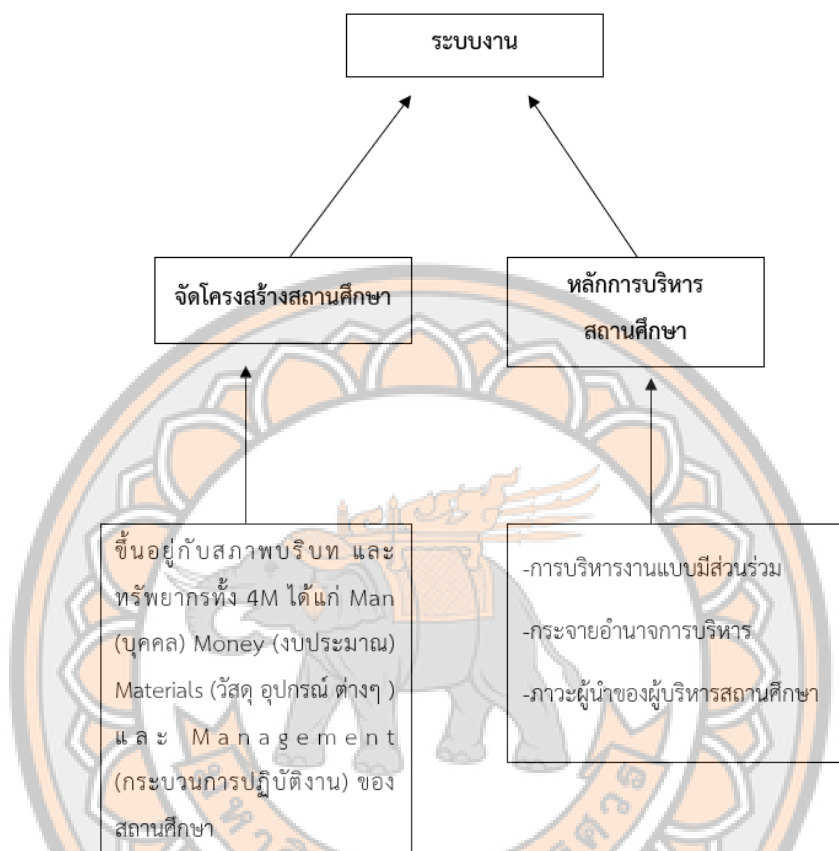

ภาพ 5 โมทัศน์ของหลักการรูปแบบ

วัตถุประสงค์ คือ การเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ในพื้นที่พหุวัฒนธรรมตามสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่ที่มุ่งเน้นการใช้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีคุณค่าและเชื่อมโยงกับสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน และการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวทางเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) นโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ 2) หลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ 4) วิธีการเรียนรู้ 5) ผู้สร้างการเรียนรู้ และ 6) เครือข่ายความร่วมมือ พัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทพหุวัฒนธรรม

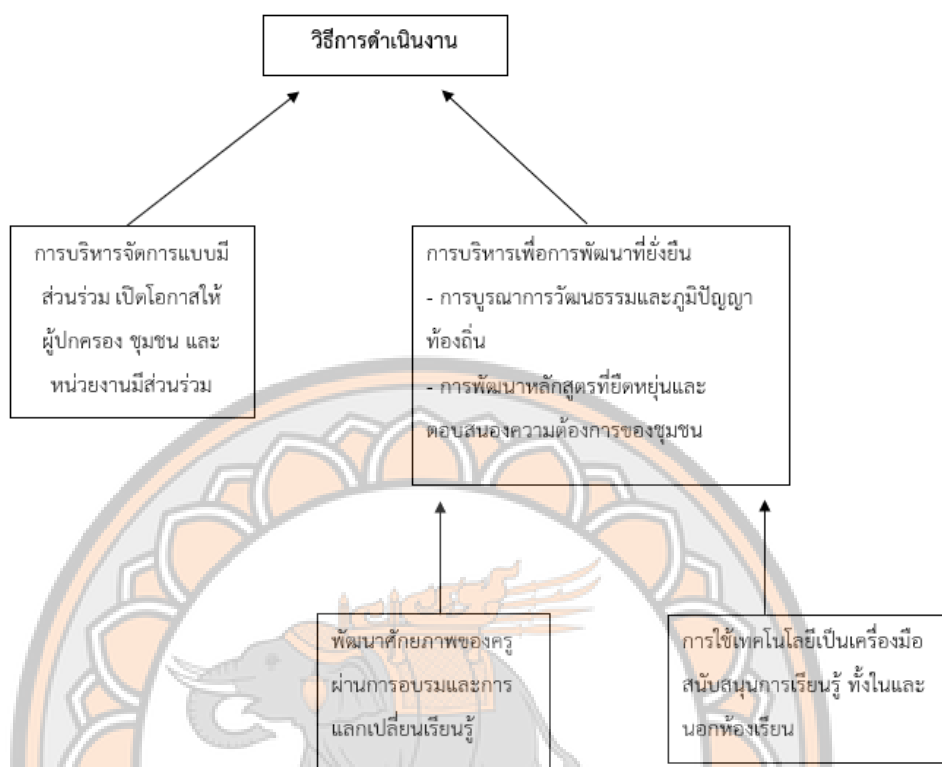
ระบบงาน คือ การจัดโครงสร้างการบริหารงานภายในสถานศึกษา ตามหลักการบริหาร ประกอบด้วย การบริหารแบบมีส่วนร่วม กระจายอำนาจการบริหาร โดยรูปแบบของการจัดโครงสร้างการบริหารงานภายในสถานศึกษา อาจมีความเหมือนหรือแตกต่างกันก็ได้ ขึ้นอยู่กับสภาพบริบทและทรัพยากรทั้ง 4M ได้แก่ Man (บุคคล) Money (งบประมาณ) Materials (วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ) และ Management (กระบวนการปฏิบัติงาน) ของสถานศึกษา รวมถึงกระบวนการทำงาน เช่น การแต่งตั้งคณะกรรมการ และคณะทำงานต่างๆ พร้อมกับการกำหนดบทบาทหน้าที่

ความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกัน ให้บุคลากรในองค์กรมีความเข้าใจไปในทิศทางเดียว ผู้วิจัยได้จัดหมวดหมู่ของกลุ่มมโนทัศน์ได้ดังภาพ 6

ภาพ 6 ระบบงาน

วิธีการดำเนินงาน คือ แนวทางการบริหารจัดการที่นำมาเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ ได้แก่ การบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ชุมชน ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในกระบวนการวางแผนและพัฒนาการศึกษา การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาล และการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ของผู้เรียน ควบคู่กับการพัฒนาหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและตอบสนองความต้องการของชุมชน การพัฒนาศักยภาพของครูผ่านการอบรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ ทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับความหลากหลายของผู้เรียน ผู้วิจัยได้จัดหมวดหมู่ของกลุ่มมโนทัศน์ได้ ดังภาพ 7

ภาพ 7 วิธีการดำเนินงาน

เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ คือ เมื่อออกแบบรูปแบบอย่างไม่มีความเฉพาะเจาะจง จะพบว่าจะไม่พบเงื่อนไขการใช้รูปแบบ ขึ้นอยู่กับสภาพบริบทของพื้นที่นำไปรูปแบบไปใช้

แนวทางการประเมินรูปแบบ คือ ผลที่เกิดต่อผู้เรียน ครู ผู้บริหาร 1) ยึดหลักการประเมินแบบองค์รวม (Holistic Evaluation) เป็นแกนกลาง ซึ่งเน้นการประเมินทั้งด้านบริบท กระบวนการ ผลลัพธ์ และการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในมิติสังคมและวัฒนธรรม ท้องถิ่นที่มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ 2) การประเมินเชิงบริบท คือ วิเคราะห์ความสอดคล้องของรูปแบบกับสภาพจริงของพื้นที่ 3) การประเมินเชิงกระบวนการ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของขั้นตอนการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม ตลอดจนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง การใช้ทรัพยากรท้องถิ่น และการจัดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยมีการใช้เครื่องมือหลากหลาย 4) การประเมินผลลัพธ์ ที่มุ่งเน้นการวัดผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ชุมชน และโรงเรียน โดยพิจารณาในหลายมิติ และ 5) การประเมินผลในเชิงการสะท้อนย้อนกลับหรือการใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนา การนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและออกแบบแนวทางพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพบริบทของพื้นที่นำไปรูปแบบไปใช้

ขั้นที่ 5 การสร้างแผนผังของทฤษฎี

จากการจัดลำดับให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันของข้อเสนอทั้ง 6 ข้อ นั้น ผู้วิจัยนำข้อเสนอทั้งหมดมาจัดทำเป็นรูปแบบเชิงสาเหตุและปัจจัย ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ของข้อเสนอทั้งหมดอันประกอบเข้าด้วยกัน เป็นทฤษฎีฐานรากรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พหุกรณีศึกษา ดังภาพ 8 รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ภาพ 8 รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมพหุกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

2.2 ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พหุกรณีศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ และโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน ทั้งหมด 96 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ และโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน จำนวน 76 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (sample size) ได้มาจากเปิดตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (พรรณิสิกิจวัฒน์, 2566, น. 169)

ตาราง 13 ผลความเหมาะสมของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

รายการประเมิน	ความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1.รูปแบบมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการบริหารโรงเรียน	4.24	0.88	มาก
2.รูปแบบมีความสอดคล้องกับแนวการบริหารโรงเรียน	4.29	0.98	มาก
3.รูปแบบมีระบบองค์ประกอบที่ชัดเจน	4.18	0.89	มาก
4.รูปแบบมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง	4.28	1.01	มาก
5.แนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ระบุไว้ในรูปแบบมีความเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ได้จริง	4.39	0.80	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.28	0.71	มาก

จากตาราง 13 แสดงระดับความเหมาะสมของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พหุกรณีศึกษา พบว่าในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.24$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ แนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ระบุไว้ในรูปแบบมีความเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.39$) รองลงมา คือ รูปแบบมีความสอดคล้องกับแนวการบริหารโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.29$) รูปแบบมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.28$) และรูปแบบมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการบริหารโรงเรียนตามลำดับ อยู่ในระดับ

มาก ($\bar{X}=4.24$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ รูปแบบมีระบบองค์ประกอบที่ชัดเจน อยู่ในระดับ
มาก ($\bar{X}=4.18$)

**ตอนที่ 3 ผลการประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการ
เสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พหุกรณีศึกษา**

การประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการ
เรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พหุกรณีศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้
คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ และโรงเรียนบ้านแม่
โกนเกน ทั้งหมด 96 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านเจดีย์
โคะ และโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน จำนวน 76 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (sample size) ได้มา
จากเปิดตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน

**ตาราง 14 ผลประเมินความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่
พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พหุกรณีศึกษา**

รายการประเมิน	ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความเป็น ประโยชน์
1.รูปแบบนี้สามารถพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของ นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.24	0.91	มาก
2.รูปแบบนี้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับ บริบทพหุวัฒนธรรม	4.29	0.98	มาก
3.รูปแบบนี้สามารถสนับสนุนการพัฒนาครูให้มี ศักยภาพในการสอนที่เหมาะสม	4.30	0.91	มาก
4.รูปแบบนี้ส่งเสริมการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยีในการเรียนรู้	4.32	0.96	มาก
5.รูปแบบนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนที่มี บริบทคล้ายคลึงกันได้	4.39	0.80	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.31	0.71	มาก

จากตาราง 14 แสดงระดับความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พหุกรณีศึกษา พบว่าในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.31$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ รูปแบบนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนที่มีบริบทคล้ายคลึงกันได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.39$) รองลงมา คือ รูปแบบนี้ส่งเสริมการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีในการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.32$) รูปแบบนี้สามารถสนับสนุนการพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการสอนที่เหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$) และรูปแบบนี้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทพหุวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.29$) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ รูปแบบนี้สามารถพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.24$)

ตาราง 15 ผลประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พหุกรณีศึกษา

รายการประเมิน	ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความเป็นไปได้
1.โรงเรียนมีทรัพยากรเพียงพอในการนำรูปแบบนี้ไปใช้จริง	4.24	0.91	มาก
2.ครูและบุคลากรสามารถปรับใช้รูปแบบนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.33	0.77	มาก
3.มีความพร้อมในการสนับสนุนจากผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	4.29	0.86	มาก
4.การนำรูปแบบนี้ไปใช้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของสถานศึกษา	4.41	0.79	มาก
5.สามารถปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่องให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน	4.36	0.89	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.30	0.70	มาก

จากตาราง 15 แสดงระดับความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พหุกรณีศึกษา พบว่าในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สามารถปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่องให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.41$) รองลงมา สามารถปรับปรุง

และพัฒนาต่อเนื่องให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.36$) ครูและบุคลากรสามารถปรับใช้รูปแบบนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$) และมีความพร้อมในการสนับสนุนจากผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับ ($\bar{X}=4.29$) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนมีทรัพยากรเพียงพอในการนำรูปแบบนี้ไปใช้จริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.24$)

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) แบบพหุกรณีศึกษา (Multi-Case Studies) เพื่อศึกษาสภาพบริบท และแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และการสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded theory) ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามที่สำคัญ เพื่อเป็นแนวการศึกษาและเป็นกรอบนำไปสู่ การค้นหาคำตอบ ของปรากฏการณ์อันจะทำให้การวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์ และสามารถสรุปเป็นทฤษฎีฐานรากจากปรากฏการณ์ ดังนี้ คือ 1) แนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตากเป็นอย่างไร 2) รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตากเป็นอย่างไร และ 3) ผลการประเมินรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก อยู่ในระดับใด ซึ่งผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เป้าหมาย เพื่อค้นหาปรากฏการณ์ อันเป็นที่มาของข้อมูลในการคลี่คลายคำตอบ

ขอบเขตในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษา (Multi-Case Studies) เป็นการวิจัยเพื่อหารูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และข้อสรุปเชิงทฤษฎีในปรากฏการณ์เกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ด้วยการศึกษารายกรณี จากมุมมองและการให้ความหมายของคนที่อยู่ในปรากฏการณ์แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสร้างมโนทัศน์ (Concept) ความเชื่อมโยงระหว่างความคิดรวบยอดต่างๆ ให้ได้ข้อสรุปเชิงทฤษฎีสำหรับการอธิบาย และทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อหาข้อสรุปเชิงทฤษฎี (Theoretical generating) ตามแนวของทฤษฎีฐานราก (Grounded theory)

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน พื้นที่การวิจัยในโรงเรียน จำนวน 2 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลหลักโรงเรียนละ 10 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 20 คน โดยเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ โรงเรียนบ้านเจติโคะและโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน โดยมีกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้วิธีการที่หลากหลาย คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ในโรงเรียน ห้องเรียน สถานที่ปฏิบัติการต่างๆ บรรยากาศและสภาพแวดล้อม ของโรงเรียนและชุมชน และการศึกษาเอกสาร (Document study) ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ในส่วนของการบันทึก

ข้อมูลนั้นจะมีลักษณะข้อมูล เชิงบรรยาย โดยบรรยายเกี่ยวกับเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นพฤติกรรมของ ผู้ที่อยู่ในสนามวิจัย กระบวนการ ปฏิบัติงานที่เกิดขึ้น ในสนามวิจัยและที่ เกี่ยวข้องกับโครงการ ประสพการณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง เรื่องเล่าโดยละเอียด อาศัยหลักฐานอ้างอิงเชิง ประจักษ์ ข้อมูลอย่าง ละเอียด ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลนี้จะนำไปสู่ความเข้าใจถึงความหมาย ที่แฝงอยู่ใน ปรากฏการณ์ ประสพการณ์ตรง เหตุการณ์ต่างๆ ที่มีความสอดคล้องกันกับประเด็นทางทฤษฎี ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถตีความหมายของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และเชื่อมโยงไปสู่การสังเคราะห์ เพื่อสรุปเป็นทฤษฎีฐานราก (Grounded theory)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ตั้งอยู่บนกรอบคำถามการวิจัยที่สำคัญเพื่อคลี่คลายให้เห็นถึงคำตอบ ที่จะนำมาสู่ข้อสรุปซึ่งเป็นผลของการวิจัยครั้งนี้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอผลการวิจัยตามประเด็น คำถามการวิจัยเพื่อแสดงให้เห็นคำตอบที่ผู้วิจัยได้ค้นพบตามวัตถุประสงค์การวิจัย และนำไปสู่ข้อสรุป เชิงทฤษฎีต่อไป การสรุปผลการวิจัยตามประเด็นคำถามการวิจัยขอเสนอ ดังนี้

1. สภาพบริบทและแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตากเป็นอย่างไร

สภาพบริบทบนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พหุกรรมศึกษา พบว่า โรงเรียนทั้งสองกรณีศึกษาอยู่ในชุมชนที่มีนักเรียนหลากหลายเชื้อชาติ เช่น ไทย พม่า ม้ง และกะเหรี่ยง แต่ด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรมนี้จึงถูกหล่อหลอมเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน จนกลายเป็น วัฒนธรรมและประเพณีทางสังคมที่มีความกลมกล่อม จนเป็นจุดแข็งของพื้นที่นี้ จึงทำให้โรงเรียนต้องมี เสริมสร้างการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและให้ความสำคัญกับการฝึกทักษะทางสังคมของนักเรียนเพื่อให้เกิด การเรียนรู้ การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การจัดการศึกษาในพื้นที่พหุวัฒนธรรมควรมุ่งเน้นการพัฒนา ทักษะทางภาษาเพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าใจและสื่อสารร่วมกันได้ การจัดกิจกรรมที่หลากหลายช่วยให้เกิด ความเข้าใจและการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลาย มีการนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับอาชีพพื้นฐาน ในพื้นที่มาบูรณาการในการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการฝึกอบรมและการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยมีการเชื่อมโยงกับทักษะที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพ ปรากฏข้อมูลที่จะนำไปสู่การสังเคราะห์ข้อมูล ด้านแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พหุกรรมศึกษา ประกอบด้วย 6 แนวทาง มีรายละเอียด ดังนี้

1. นโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ นโยบายการศึกษา และยุทธศาสตร์การเรียนรู้ในพื้นที่พหุวัฒนธรรมควรมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนความหลากหลายทาง

ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม โดยเน้นการบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ ควบคู่กับการพัฒนาหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น และตอบสนองความต้องการของชุมชน นอกจากนี้ยังส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพครูผ่านการอบรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ในและนอกห้องเรียน ที่สำคัญคือการบริหารแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในชุมชน

2. หลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในบริบทพหุวัฒนธรรม หลักสูตรควรออกแบบให้ตอบสนองต่อบริบทพหุวัฒนธรรม โดยเน้นการเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชุมชน สร้างความผูกพันของผู้เรียนกับท้องถิ่น ผ่านแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ใช้กระบวนการ Active Learning และการเรียนรู้แบบโครงการ เพื่อพัฒนาทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 พร้อมทั้งพัฒนาครูให้สามารถปรับใช้เทคโนโลยีและจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

3. การใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ โดยโรงเรียนได้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง สมาร์ททีวี และคอมพิวเตอร์ เพื่อรองรับการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน มีการส่งเสริมการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์และแอปพลิเคชันที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น พร้อมทั้งอบรมครูให้สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ และปลูกฝังจริยธรรมในการใช้งานด้านเทคโนโลยีให้กับนักเรียน

4. วิธีการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ในพื้นที่พหุวัฒนธรรมควรมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน ผ่านกระบวนการ Active Learning และการเรียนรู้ผ่านโครงการ ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน มีการบูรณาการความรู้ข้ามวิชา และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการพัฒนาครูให้สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ผู้สร้างการเรียนรู้ในระบบนิเวศ ครูมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำทางการเรียนรู้ โดยต้องสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น โรงเรียนยังสนับสนุนการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องผ่านระบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนชาวบ้านและผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นในการถ่ายทอดองค์ความรู้เชิงวัฒนธรรมให้กับนักเรียน

6. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ โรงเรียนในพื้นที่ได้สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีหลากหลาย ทั้งภาครัฐ เอกชน สถาบันอุดมศึกษา และองค์กรชุมชน เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ทรัพยากร และนวัตกรรมด้านการศึกษา โดยเน้นกิจกรรมที่

เชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่น เช่น การอนุรักษ์วัฒนธรรม การฝึกทักษะอาชีพ และการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงและสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตจริง

2. รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตากเป็นอย่างไร

จากข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา สังเคราะห์เปรียบเทียบ องค์ความรู้ ความเหมือน ความต่าง จุดร่วม ของแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากกรณีศึกษา จำนวน 2 กรณี ทำให้ค้นพบคำตอบที่สำคัญที่นำมาสู่การสรุปข้อมูลเชิงทฤษฎี ซึ่งผู้วิจัยขอนำเสนอทฤษฎีฐานรากของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในบริบทพื้นที่กรณีศึกษา โดยแสดงเป็นรูปแบบ ความสัมพันธ์รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งมีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม โดยเริ่มต้นจากการศึกษาสภาพบริบทในพื้นที่ การวิเคราะห์นโยบายต้นสังกัด และการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษา ที่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ รูปแบบดังกล่าวยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management) ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอกเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา นับเป็นแนวทางที่สะท้อนถึงความเหมาะสมของการจัดการเรียนรู้ในบริบทพหุวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบและเป็นธรรมชาติ นอกจากนี้ การอิงระบบ 4M ได้แก่ Man, Money, Materials และ Management ช่วยสนับสนุนการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อทรัพยากรที่มีอยู่จริงในแต่ละพื้นที่

ภาพ 9 รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม
อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

3. ผลการประเมินรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตากอยู่ในระดับใด

จากรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ที่ผู้วิจัยได้มาจากการศึกษา สังเคราะห์ เปรียบเทียบ องค์ความรู้ ความเหมือน ความต่าง และจุดร่วม ของแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งผู้วิจัยในนำเสนอ ทฤษฎีฐานรากรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในบริบทพื้นที่กรณีศึกษา โดยได้มีการประเมินความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากผู้ใช้รูปแบบ พบว่าโดยภาพรวมมีความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพบริบท และแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

สภาพบริบทบนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า โรงเรียนทั้งสอง กรณีศึกษาอยู่ในชุมชนที่มีนักเรียนหลากหลายเชื้อชาติ เช่น ไทย พม่า ม้ง และกะเหรี่ยง ด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรมนี้จึงถูกหล่อหลอมเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน จนกลายเป็นวัฒนธรรมและประเพณีทางสังคมที่มีความกลมกล่อม จนเป็นจุดแข็งของพื้นที่ จึงทำให้โรงเรียนต้องมีการเสริมสร้าง การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและให้ความสำคัญกับการฝึกทักษะทางสังคมของนักเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การจัดการศึกษาในพื้นที่พหุวัฒนธรรมควรมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะทาง ภาษาเพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าใจและสื่อสารร่วมกันได้ การจัดกิจกรรมที่หลากหลายช่วยให้เกิดความ เข้าใจและการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลาย มีการนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับอาชีพพื้นฐานในพื้นที่ ที่มาบูรณาการในการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการฝึกอบรมและการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยมีการเชื่อมโยง กับทักษะที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ นรินทร์ สังข์รักษา (2558) ศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการศึกษาเรียนร่วมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนป่าละอู อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า (1) กระบวนการและเงื่อนไขในความสำเร็จในการจัดการศึกษาแบ่งออก ได้เป็น กระบวนการความสำเร็จในการจัดการศึกษา สืบเนื่องมาจาก 1) สภาพแวดล้อมในชุมชน เป็นชุมชนที่ช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน 2) ระบบการจัดการศึกษาเป็นไปด้วยความเสมอภาค ใช้หลักสูตร บูรณาการในการจัดการเรียนการสอนสอดแทรกอาชีพภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในการจัดการศึกษา 3) วัฒนธรรมชุมชน ร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนรวมทั้งถ่ายทอดให้ กับเยาวชน 4) เศรษฐกิจชุมชน เกิดการหมุนเวียนรายได้ใน ชุมชน เงื่อนไขภายใน ประกอบด้วย 1) ความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม 2) การเรียนรู้ในสถานศึกษา,ชุมชน มีการสอดแทรกวัฒนธรรม อาชีพ ในการจัดการเรียนการสอน และเงื่อนไขภายนอก ประกอบด้วย 1) สภาพการณ์ ชุมชนดำรงอยู่กับธรรมชาติมีความช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน 2) ผู้นำท้องถิ่น เป็นนักพัฒนา 3) ทุนชุมชน มีภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทางการเงินในการ ร่วมพัฒนาโรงเรียน 4) การมีส่วนร่วม ทั้งโรงเรียนและชุมชนมีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชน 5) การจัดการศึกษา มีการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมของคนในชุมชนและมีการพัฒนาการเรียนการสอนอยู่เสมอ (2) แนวทางการจัดการศึกษา เรียนร่วมพหุวัฒนธรรมของชุมชนป่าละอู ประกอบด้วย 1) จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น มีการบูรณาการหลักสูตรท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษา มีการปรับเปลี่ยนผลสารรูปแบบของการเรียนรู้ 2) กิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและวินัย 3) บรรยากาศภายในโรงเรียน มีความเสมอภาค ยุติธรรม เป็นประชาธิปไตย 4) การสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ ดีในชุมชน ควรมีการเข้าเยี่ยมเยียนชุมชน เพื่อการช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชน 5) การเสริมสร้าง ลักษณะพหุวัฒนธรรม เพื่อให้ชุมชนเกิดความเสมอภาคมากยิ่งขึ้น และ 6) ปลูกฝังสำนึกรักบ้านเกิด

เพื่อการพัฒนาชุมชน ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสภชาติ วิจัยกฤษฎา (2565) ศึกษาเรื่องทิศทางการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง ผลการวิจัย พบว่า 1) ลักษณะของการจัดการศึกษาในการศึกษาตามแนวชายแดน มีจุดเริ่มต้นจากการศึกษาปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษา ในส่วนการศึกษาขั้นพื้นฐานปัจจุบันโรงเรียนส่วนใหญ่ยังคงมีเพียงระดับประถมศึกษา มีส่วนน้อย ที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาสถึงมัธยมตอนต้น 2) สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาตามแนวชายแดนได้แก่ การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา ความเสมอภาค คุณภาพทางการศึกษา และการจัดการศึกษาที่ ยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมโดยผ่านคณะกรรมการสถานศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ มากพอ นอกจากนี้ประเด็นหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งทางโรงเรียนใช้เป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนานักเรียนของโรงเรียนเหล่านี้ ยังขาดความเหมาะสมในการพัฒนาให้สอดคล้อง และร้อยรับกับบริบทของโรงเรียนและชุมชนตามแนวชายแดน และ 3) ปัญหาการจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นปัญหาในด้านนโยบาย ปัญหาการสนับสนุนและส่งเสริมกระบวนการจัดการศึกษาในระบบ โรงเรียนปัญหาการศึกษาที่จัดโดยองค์กรอื่นๆ ปัญหาตัวเด็กและครอบครัว ปัญหาเหล่านี้จะหมดไปได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงานที่มาร่วมกันพัฒนาการศึกษาตามแนวชายแดน เพื่อสร้างความมั่นคงตามแนวชายแดนให้กับประเทศชาติต่อไปในอนาคต ยิ่ง และสอดคล้องงานวิจัยของธมตญา นาเมืองรักษ์ (2560) ศึกษาเรื่องแนวทางการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินงานของโรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า มีการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษา มีการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้เป็นนโยบายสำคัญ พัฒนาความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากร ทั้งผู้บริหาร ครูและ คณะกรรมการสถานศึกษา และส่งเสริมให้ปฏิบัติตน โดยใช้หลักภูมิปัญญาท้องถิ่นประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ ให้แก่ผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง ทบทวนหรือปรับปรุง โครงสร้าง และพัฒนาการบริหารจัดการการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดทำปรับปรุงหรือเพิ่มเติมโครงการ กิจกรรม และปรับแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา จัดทำการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา เสริมสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้จัดระบบนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้าร่วมโครงการจัดการศึกษาในแต่ละขั้นตอน

ผลการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า แนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำเป็นต้องคำนึงถึงความหลากหลายของผู้เรียน วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน โรงเรียนในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้นำแนวทางที่เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและความยั่งยืน ประกอบด้วย 6 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 1 นโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ แนวทางที่ 2 หลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ แนวทางที่ 3 การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ แนวทางที่ 4 วิธีการเรียนรู้ แนวทางที่ 5 ผู้สร้างการเรียนรู้ และแนวทางที่ 6 เครือข่ายความร่วมมือ แนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ในพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด มุ่งเน้นความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่น และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ที่เท่าเทียมและยั่งยืน นโยบายและหลักสูตรได้รับการออกแบบให้ยืดหยุ่นและตอบโจทย์ความหลากหลายของผู้เรียน ขณะที่ครูและชุมชนมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดผู้เรียนในพื้นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ

โสภา สดสมบูรณ์ (2567) ศึกษาเรื่องแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนระดับประถมศึกษาในพื้นที่ชายแดนทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย พบว่า แนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนระดับประถมศึกษาในพื้นที่ชายแดน พบว่า ควรดำเนินการดังนี้ 1) จัดทำหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง 2) กำหนดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกัน 3) กำหนดเป้าหมายและเลือกรูปแบบวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม 4) สร้างแพลตฟอร์มโดยใช้เทคโนโลยีรูปแบบที่หลากหลาย 5) สนับสนุนทรัพยากรการศึกษาต่างๆ อย่างเพียงพอและเหมาะสม และ 6) กำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ให้ชัดเจน โดยเน้นการนำการบริหารแบบมีส่วนร่วม ยังสอดคล้องงานวิจัยของ อานนท์ ปานะจำนงค์, วรณวิศา สืบนุสรณ์ คล้ายจำแลง และพร้อมพิไล บัวสุวรรณ (2566) ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือข่ายอุดมศึกษา พัฒนาการตามแนวคิดทักษะของนักเรียนในสังคม 5.0 พบว่า แนวทางการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ ประกอบด้วย 6 แนวทาง ดังนี้ 1) ควรกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมและเน้นการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) หลักสูตรควรยึดหยุ่นเน้นการพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 ที่ตอบโจทย์ผู้เรียน 3) ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้เรียน 4) ใช้แนวทาง Active Learning ช่วยเพิ่มพูนทักษะการคิดวิเคราะห์และการทำงานร่วมกันในนักเรียน 5) ครูมีบทบาทสำคัญในการออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองความหลากหลายของผู้เรียน 6) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ สนับสนุนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนและครู

2. รูปแบบและการตรวจสอบความเหมาะสม ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

2.1 จากข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา สังเคราะห์เปรียบเทียบ องค์ความรู้ ความเหมือน ความต่าง และจุดร่วม ของแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากกรณีศึกษา จำนวน 2 กรณี ทำให้ค้นพบคำตอบที่สำคัญ ที่นำมาสู่การสรุปข้อมูล เชิงทฤษฎีซึ่งผู้วิจัยขอเสนอทฤษฎีฐานรากของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พหุกรณีศึกษา ในบริบทพื้นที่กรณีศึกษา โดยแสดงเป็นรูปแบบความสัมพันธ์รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นรูปแบบการบริหารที่มีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก โดยมุ่งหวังให้เกิดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่สมดุล มีคุณภาพ และยั่งยืน โดยมีการบูรณาการวัฒนธรรม การใช้ทรัพยากรอย่างสร้างสรรค์ สร้างผู้เรียนที่มีสมรรถนะพร้อมเผชิญโลกในศตวรรษที่ 21 อย่างเข้าใจบริบทวัฒนธรรมของตนและผู้อื่น ผู้เรียนได้รับโอกาสในการพัฒนาทักษะทั้งด้านวิชาการและชีวิตอย่างรอบด้าน รวมถึงสามารถประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) ศึกษาเรื่อง รายงานการศึกษารูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0 พบว่า รูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาในชุมชน

เกษตรกรรม ชุมชนอุตสาหกรรม และชุมชนท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ คนไทย 4.0 ตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ สำคัญ 3 ประการ คือ ผู้เรียนรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็งตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐาน การศึกษาของชาติพ.ศ. 2561 เป็นไปตามลักษณะของชุมชน ความสัมพันธ์ของสมาชิกและบริบทของ ระบบนิเวศการเรียนรู้ ซึ่งสมาชิกสำคัญของการขับเคลื่อนสังคม ประกอบด้วย ผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง โดยมีสถานศึกษาและชุมชนเป็นหน่วย สนับสนุนสำคัญของการพัฒนาผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง โดยมี ปัจจัยสนับสนุนทั้ง 6 ด้าน เป็นฐานของการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อพัฒนา เช่น การจัดการศึกษา ผู้จัดให้(provider) คือ ผู้สอน เนื้อหา / วิธีการสอน และสถานศึกษา โดยมีผู้เรียนเป็นผู้รับ (recipient) และมีผู้ปกครองและชุมชนเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (stakeholder) ปัจจัยสนับสนุนการจัดระบบนิเวศ การเรียนรู้ 6 ด้าน ต้องทำหน้าที่ขับเคลื่อนการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ในชุมชนแต่ละลักษณะซึ่ง ปัจจัยแต่ละด้าน จะมากขึ้นน้อยแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทของชุมชนนั้น ๆ รูปแบบการจัดระบบนิเวศ การเรียนรู้ของสถานศึกษาในชุมชนเกษตรกรรม ชุมชนอุตสาหกรรม และชุมชน ท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการ พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย 4.0 ตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 มีพื้นฐานมาจากความสนใจใคร่รู้ของบุคคล บุคคลมีบทบาทในการสร้างความรู้เพื่อทำมาหากิน ตามสภาพที่ตั้ง ของแต่ละบุคคล รวมทั้งการสร้างสังคมร่วมกัน ตั้งแต่ระดับครอบครัวและชุมชน การ จัดการชุมชนที่ดีเกิดขึ้นได้จากสมาชิก ที่มีคุณภาพในชุมชนและสนใจพัฒนาทุกคนในท้องถิ่นตนเองให้ มีความสุข และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาติ ศรีหานารถ, เสาวณีย์ ลีขาบัณฑิต และขวัญหญิง ศรี ประเสริฐภาพ (2565) ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ พบว่า รูปแบบ การบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ หลัก คือ 1) การมีส่วนร่วม 2) การจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม 3) การเสริมสร้างเจตคติ เชิงบวก 4) การส่งเสริมความเท่าเทียมทางสังคม และ 5) การสร้างวัฒนธรรมสร้างสรรค์ของ สถานศึกษา โดยแต่ละด้านจะมีกระบวนการบริหารจัดการ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การนำ และการควบคุม

2.2 การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บน พื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บน พื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่ามีความเหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการ เสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นรูปแบบที่เป็น เหมาะสมแก่โรงเรียนทางการบริหารจัดการที่นำมาเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ ได้แก่ การบริหาร แบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ชุมชน ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทใน

กระบวนการวางแผนและพัฒนาการศึกษา ในด้านการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ตามบริบทของโรงเรียนในพื้นที่พหุวัฒนธรรมที่เป็นศูนย์กลางของการบ่มเพาะความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม เสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม และพัฒนาแนวทางการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ทั้งยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นตัวเชื่อมโยงทรัพยากรการเรียนรู้จากทั่วโลก มาสู่พื้นที่ท้องถิ่นอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของอังก์วรา วงษ์รักษา, ศิริชัย กาญจนวาสี และ สิริรักษ์ รัชชุตานติ (2564) ศึกษาเรื่อง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี: การประยุกต์ใช้การประเมินพหุแนวคิด พบว่าด้านความเหมาะสมของรูปแบบการประเมิน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า และ องค์ประกอบด้านผลกระทบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.89 ส่วนความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการประเมินไปใช้ก็มี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดเช่นกัน โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การเขียนรายงานการประเมิน หลักสูตร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.78

3. ประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ผลการประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า ผลการประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนั้นอาจเนื่องด้วยการศึกษาแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม พหุกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีกระบวนการดำเนินการ ตามขั้นตอนโดยการศึกษาค้นคว้าจากทฤษฎี แนวคิด เอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์ ร่วมแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ และความเป็นจริงเชิงพื้นที่ตามหลักการวิเคราะห์แบบสามเส้า และได้้นำรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม พหุกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เสนอผู้ใช้รูปแบบเพื่อขอข้อคิดเห็นและเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรูปแบบ จึงส่งผลให้ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม พหุกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องของรูปแบบกับความจำเป็นของโรงเรียนชายแดนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม อันเป็นคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และศักยภาพในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของนวัตกรรมด้านการศึกษารูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมกับทั้งเป้าหมายการเรียนรู้ บริบทของชุมชน และทรัพยากรของโรงเรียน อีกทั้งสามารถพัฒนา ปรับปรุง และขยายผลได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศรี เณรจาทิ (2560) ได้ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า การประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มี คุณลักษณะพึง

ประสงค์ในศตวรรษที่ 21 พบว่า ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับอามัตไญนี ดาโอะ (2551) กล่าวว่า การศึกษาพัฒนาธรรมทุกรูปแบบนั้นเน้นมนุษยสัมพันธ์ (Human relation) และการผสมผสานลักษณะต่างๆ ดังนั้นหัวใจของพัฒนาธรรมศึกษาจึงขึ้นอยู่กับกำหนดหลักสูตรที่สะท้อนถึงพัฒนาธรรมนิยม โดยเฉพาะ การเน้นในเรื่องกลุ่มชนชาติและวัฒนธรรมในเชิงบวกเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของนักเรียน และลดความตึงเครียดเรื่องวัฒนธรรมและเชื้อชาติในชั้นเรียนลงเพื่อบรรลุเป้าหมายรูปแบบเหล่านี้ต้องใช้วิธีการต่างๆ ที่ค่อนข้างมากซึ่งในปัจจุบันการศึกษาพัฒนาธรรมมีรูปแบบการเรียนรู้ 3 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบที่เน้นเนื้อหา (Content oriented program) 2) รูปแบบที่เน้นตัวนักเรียน (Student oriented program) 3) รูปแบบที่เน้นสังคม (Socially oriented program)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่พัฒนาธรรมที่ต้องการพัฒนาและเสริมสร้าง “ระบบนิเวศการเรียนรู้” ให้เกิดประสิทธิผลอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงรุกและวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความมุ่งมั่น แน่วแน่ในการสร้างการเปลี่ยนแปลง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค พร้อมทั้งเข้าใจบริบทเฉพาะของโรงเรียน ชุมชน และชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ เพื่อสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง การเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พัฒนาธรรม จำเป็นต้องเริ่มจากการสร้างวัฒนธรรมองค์กรใหม่ที่เปิดรับความหลากหลาย เคารพในความแตกต่าง และเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยอาศัยการจัดการภายในโรงเรียนที่มีความพร้อมทั้งด้าน ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ ทรัพยากร เทคโนโลยี และเครือข่ายความร่วมมือ และปัจจัยกระบวนการ ได้แก่ การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในบริบทพัฒนาธรรม เช่น การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning: AL), การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning: PBL) และการใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) และผู้บริหารควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Network: PLN) ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อเปิดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดองค์ความรู้ และร่วมกันพัฒนาการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนหลากหลายชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดน การใช้สื่อ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้จากท้องถิ่น เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ศูนย์วัฒนธรรม หรือศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพของระบบนิเวศการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม

2. จากผลการวิจัยเห็นว่า ครูจำเป็นต้องมีความเข้าใจลึกซึ้งในแนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้ และสามารถออกแบบการเรียนรู้ให้ครอบคลุมบริบทของผู้เรียนที่แตกต่างกันได้ ได้รับการสนับสนุนผ่านการอบรมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการจัดการเรียนรู้ในระบบนิเวศที่เปิดกว้างและหลากหลาย พร้อมทั้งสร้างทัศนคติใหม่ในการเรียนรู้ ร่วมกันกับชุมชนและผู้ปกครอง เพื่อสร้างความร่วมมือที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่ สอดคล้องกับเป้าหมายของระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม ที่เน้นความเท่าเทียม ความเข้าใจ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมไทยที่หลากหลาย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเพิ่มเติมในโรงเรียนพื้นที่พหุวัฒนธรรมจังหวัดอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระบบนิเวศการเรียนรู้ในแต่ละบริบท
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบระบบนิเวศการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนในเมืองกับโรงเรียนชายขอบ
3. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพของครูที่สอนในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเทคนิคการสอนและการบริหารจัดการชั้นเรียนที่มีนักเรียนจากหลากหลายเชื้อชาติและภาษา

บรรณานุกรม

- กฤตย์ชัชพัช สารนอก, ปณิตา วรรณพิรุณ, ปรัชญนันท์ นิลสุข, และ ญัฐวรรณ เฉลิมสุข. (2562). องค์ประกอบและสถาปัตยกรรมระบบของระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนการสอนด้วยการเล่าเรื่องแบบดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู. *ศึกษาวารสารศึกษาศาสตร์*, 6(2), 87–100. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/sikkha/article/view/192552/154719>
- ชำนาญ ปาณวงษ์. (2563). *ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ทัศนีย์ แซ่ลิ้ม. (2564). ระบบนิเวศการเรียนรู้กับทิศทางการศึกษาที่ไปไกลกว่ารั้วโรงเรียน. <https://www.thekommon.co/learning-ecosystem-intro/ระบบนิเวศการเรียนรู้>
- ทิฆัมพร สมพงษ์. (2559). *รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (วิทยานิพนธ์ดุขฎฐิบัณชิต)*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ทิตนา แคมมณี. (2560). *รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย 9*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธมตญา นามืองรักษ์. (2560). แนวทางการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินงานของโรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*, 7(2), 30–42.
- นงเยาว์ เนาวรัตน์, และคณะ. (2562). รายงานโครงการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยพื้นที่ชายขอบ. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- นริศนา ใจคง, และ สิริกานต์ แก้วทอง. (2564). นิเวศการเรียนรู้: เรื่องเก่าบนวิถีใหม่. *วารสารการศึกษาไทย*, 18(3), 64–69.
- ประดับ บุญธรรม. (2551). *ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี: พหุกรณีศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชญ์สินี ไสยสิทธิ์. (2561). *การพัฒนาแบบห้องเรียนกลับด้านบนคลาวด์โดยใช้การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานในสังคมพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (วิทยานิพนธ์ดุขฎฐิบัณชิต)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาณุพงศ์ อนันต์ชัยพัฒนา. (2552). การวิเคราะห์เส้นทางแห่งความสำเร็จของครูฝึกการ:

พหุกรณีศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

<https://doi.org/10.14457/CU.the.2009.597>

รัตน์ บัวสนธ์. (2552). *วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิจารณ์ พานิช. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.

สมศรี เณรจาที. (2560). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มี

คุณลักษณะพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21. *วารสารบริหารการศึกษา มศว*, 14(27), 10–20.

สันติ บุรณะชาติ. (2558). การจัดการศึกษาในยุคประชาคมอาเซียนตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษา.

วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 8(3), 1–12.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนา*

การศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *สภาพการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่*

เหมาะสมกับบริบทประเทศไทย. กรุงเทพฯ: เอส.บี.เค. การพิมพ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *รายงานการศึกษาการจัดรูปแบบระบบนิเวศการเรียนรู้ที่*

เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย 4.0. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580*

(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สิโรตม มณีแฮต, และ ปณิตา วรณพิรุณ. (2562). ระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลด้วยปัญญาประดิษฐ์

สำหรับการเรียนรู้อย่างชาญฉลาด. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 21(2),

359–373.

สุชาติ ศรีหานารณ, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต, และ ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ. (2565). การพัฒนา

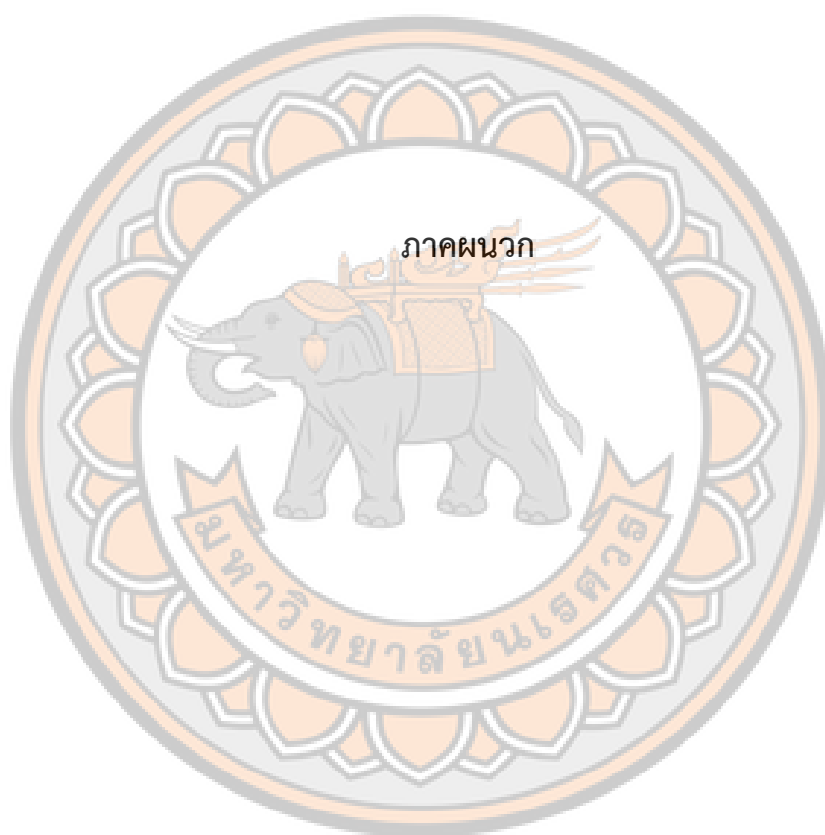
รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา*, 17(1), 364–374.

โสภณา สุตสมบูรณ์. (2567). แนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนระดับ

ประถมศึกษาในพื้นที่ชายแดนทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. *วารสารวิชาการการ*

จัดการภาครัฐและเอกชน, 6(2), 251–264.

- อังค์วรา วงษ์รักษา, ศิริชัย กาญจนวาสี, และ สิริรัช รัชชานติ. (2564). ความเหมาะสมและความ
เป็นไปได้ของรูปแบบการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษา ระดับปริญญาตรี: การ
ประยุกต์ใช้การประเมินพหุแนวคิด. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 13(1), 189–199.
- อานนท์ ปานะจางงค์, วรณวิศา สืบนุสรณ์ คล้ายจำแลง, และ พร้อมพิไล บัวสุวรรณ. (2566). แนว
ทางการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนในเครือเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ตาม
แนวคิดทักษะของนักเรียนในสังคม 5.0. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 38(2), 11–21.
- อามัดไญนี ดาโอะ. (2551). การสอนพหุวัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้...จำเป็นจริงหรือ?
<http://www.saengtham.com/collum5.pdf>
- เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย. (2539). *ระเบียบวิธีวิจัย*. พิษณุโลก: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
นเรศวร.
- Dong, B., Zheng, Q., Yang, J., Li, H., & Qiao, M. (2009). An e-learning ecosystem based
on cloud computing infrastructure. *International Conference on Advanced
Learning Technologies*, 125–127. <https://doi.org/10.1109/icalt.2009.21>
- Global Education Futures. (2021). *Learning ecosystems: An emerging praxis for the
future of education*. <https://learningecosystems2020.globaledufutures.org/>
- Harrell, T. S. (2020). 3 key elements in learning ecosystems and why L&D
professionals should care. [https://www.bizlibrary.com/blog/learning-
methods/key-elements-in-learning-ecosystems](https://www.bizlibrary.com/blog/learning-methods/key-elements-in-learning-ecosystems)
- Hecht, M., & Crowley, K. (2019). Unpacking the learning ecosystems framework:
Lessons from the adaptive management of biological ecosystems. *The
Journal of the Learning Sciences*, 29(4–5), 1–21.
<https://doi.org/10.1080/10508406.2019.1693381>
- Pillai, K. R., Upadhyaya, P., Balachandran, A., & Nidadavolu, J. (2018). Versatile learning
ecosystem: A conceptual framework. *Higher Education for the Future*, 6(1),
85–100. <https://doi.org/10.1177/2347631118802653>

ภาคผนวก ก รายงานผู้เชี่ยวชาญ

รายงานผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแก้ไขเครื่องมือในการศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรมอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก : พหุกรณีศึกษา โดยมีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา มีประสบการณ์ตรงในการบริหารสถานศึกษา และด้านการนิเทศการศึกษา การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่พหุวัฒนธรรม

ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย มีรายนามดังต่อไปนี้

1. ผศ.ดร.อนุชา กอนพ่วง
ตำแหน่ง รองคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
จังหวัดพิษณุโลก
2. ว่าที่ร้อยตรี ธวัชชัย แสงแปลง
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2
3. นางกัญยรัตน์ บุญมาลีรัตน์
ตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ และผู้อำนวยการกลุ่มศึกษานิเทศก์ ติดตาม
และประเมินผลการจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย งานวิชาการ โทร. ๘๘๒๘

ที่ อว ๐๖๐๓.๐๒/ว ๓๑๓๗

วันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา กอนพ่วง

ด้วย นายทองศักดิ์ แดงชีว รหัสประจำตัว ๖๖๐๖๑๑๘๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม: พหุกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ดร.ณัฐรัตน์ศิริณิกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังที่แนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาคคม)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ อว ๐๖๐๓.๐๒/ว ๓๑๓๗

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ว่าที่ร้อยตรีวัชชัย แสงแปลง

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายทองศักดิ์ แดงชีว รหัสประจำตัว ๖๒๐๖๑๑๘๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม: พหุกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ดร.ณัฐรัตน์ศิริณกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังแนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาอุดม)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. นายทองศักดิ์ แดงชีว

โทร ๐๘-๘๘๑๕-๓๒๔๕

ที่ อว ๐๖๐๓.๐๒/ว ๓๑๓๗

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน คุณกันยารัตน์ บุญมาลีรัตน์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายทองศักดิ์ แดงชิว รหัสประจำตัว ๖๖๐๖๑๑๘๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม: พหุกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ดร.ณัฐรัตน์ศิริณัฐกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังแนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาอุดม)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นายทองศักดิ์ แดงชิว

โทร ๐๘-๘๘๑๕-๓๒๕๕

ภาคผนวก ข หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษา

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๒/ ๖ ๓๖๐๑

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่โกนเกน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายทองศักดิ์ แดงชีว รหัสประจำตัว ๖๖๐๖๓๑๘๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม: พหุกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ดร.ณัฐรัตน์ศิริณัฐกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากหน่วยงานของท่าน ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบกรวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิตจะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาอุดม)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๐๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๐๖

๒. นายทองศักดิ์ แดงชีว

โทร ๐๘-๘๘๑๕-๓๒๕๕

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๒/ว ๓๖๐๑

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายทองศักดิ์ แดงซิว รหัสประจำตัว ๖๖๐๖๑๑๘๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม: พหุกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ดร.ณัฐรัตน์ศิรินิชกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากหน่วยงานของท่าน ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบกรวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิตจะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาคุดม)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นายทองศักดิ์ แดงซิว

โทร ๐๘-๘๘๑๕-๓๒๔๕

ภาคผนวก ค แบบพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสัมภาษณ์ เพื่อ
การวิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม : พหุกรณีศึกษา
อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์
แนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม :
พหุกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาความถูกต้องและความสอดคล้องระหว่างประเด็นนิยามศัพท์เฉพาะ กับ
แบบสอบถามว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ โดยเขียนผลการพิจารณาของท่านด้วยเครื่องหมาย ✓
ลงในช่องคะแนนการพิจารณา ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

ให้คะแนน +1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความวัดได้ตามเนื้อหา/นิยามศัพท์เฉพาะ

ให้คะแนน 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อความวัดได้ตามเนื้อหา/นิยามศัพท์เฉพาะ

ให้คะแนน -1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความวัดได้ไม่ตรงตามเนื้อหา/นิยามศัพท์เฉพาะ

ข้อ	แนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่ พหุวัฒนธรรม : พหุกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	ผลการ พิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
1.นโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ นโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ หมายถึง มีการ นำนโยบายจากส่วนกลางและจัดทำยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตามบริบทของโรงเรียนเพื่อจัดระบบนิเวศ การเรียนรู้ ที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์เป้าหมาย วิธีการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย พร้อมสนับสนุนการเรียนรู้และการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายนั้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แบบครบวงจร					
คำถาม	โรงเรียนของท่านได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การเรียนรู้ และวิธีการดำเนินการอย่างไร เพื่อให้สอดคล้องกับ บริบทและความต้องการของผู้เรียน				
คำถาม	ท่านคิดว่ายุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมระบบนิเวศ การเรียนรู้ในโรงเรียนของท่าน ในปัจจุบันมีผลลัพธ์ อย่างไร				
2. หลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง การออกแบบหลักสูตรที่มีการเรียนรู้ใหม่ ที่เป็น ทางเลือกสำหรับผู้เรียน ตอบสนองความสนใจของผู้เรียน การกำหนดทักษะและสมรรถนะที่จำเป็น ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและการเข้าถึงเนื้อหาการเรียนรู้ตามความ					

ข้อ	แนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่ พหุวัฒนธรรม : พหุกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	ผลการ พิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
	ต้องการ มีการออกแบบให้ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีการเรียนรู้ตามความสนใจและทักษะที่จำเป็น หลักสูตรควรมีความยืดหยุ่นและเน้นทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาตัวผู้เรียน นอกจากนี้ควรเปิด โอกาสให้มีการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะต่าง ๆ และมีการปรับปรุงเนื้อหาให้เข้ากับความต้องการของ ผู้เรียนในปัจจุบัน				
คำถาม	โรงเรียนของท่านมีการออกแบบหลักสูตรให้เหมาะสม กับความต้องการของผู้เรียนอย่างไร				
	3. การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ หมายถึง การนำเทคโนโลยีมาใช้ หรือสนับสนุนการ เรียนรู้ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยไม่คำนึงถึงสถานที่ทางภูมิศาสตร์และใช้ประโยชน์จาก เทคโนโลยีจากแหล่งเรียนรู้ทั่วโลก เทคโนโลยีช่วยให้การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา ทั้งยัง สนับสนุนการเรียนรู้ทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ เทคโนโลยีจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาที่ทันสมัยและเชื่อมโยงกับ แหล่งเรียนรู้จากทั่วโลก				
คำถาม	โรงเรียนของท่านมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ใน กระบวนการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ทั้งในและ นอกห้องเรียนอย่างไร				
	4. วิธีการเรียนรู้ หมายถึง การจัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนรู้ที่มี ความหลากหลาย โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางการเรียนรู้ ของตนเอง นอกจากนี้ วิธีการเรียนรู้ที่มีการออกแบบให้สอดคล้องกับทักษะและความสนใจของ ผู้เรียน เพื่อกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนาศักยภาพสูงสุดของผู้เรียน				
คำถาม	โรงเรียนของท่านมีการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ให้มี ความหลากหลาย มีความทันสมัยและเหมาะสมกับ ผู้เรียนอย่างไร				
	5. ผู้สร้างการเรียนรู้ หมายถึง ผู้ให้ความรู้ ถ่ายทอดการเรียนรู้ ผู้เข้าใจศาสตร์ต่าง ๆ อย่าง ถึงแก่นแท้และเชื่อมโยง ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ สร้างแรงบันดาลใจ เช่น ผู้อำนวยการ ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้เชี่ยวชาญ ปรากฏชาวบ้าน เป็นต้น ซึ่งพื้นที่ที่สามารถสร้างการเรียนรู้แบบมี ส่วนร่วมอาจอยู่ในโรงเรียนหรือแหล่งเรียนรู้ในชุมชนก็ได้				

ชื่อ	แนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่ พหุวัฒนธรรม : พหุกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	ผลการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
คำถาม	ท่านคิดว่าผู้สร้างการเรียนรู้ในองค์กรของท่าน เช่น ครู หรือผู้เชี่ยวชาญ มีบทบาทสำคัญอย่างไรในการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้				
<p>6. เครือข่ายความร่วมมือ หมายถึง การประสานงานกับพันธมิตรหรือเครือข่าย เพื่อร่วมการวางแผน สนับสนุน ร่วมแบ่งปัน สร้างความร่วมมือ ให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กรเครือข่าย ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนหรือหน่วยงานต่าง ๆ ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรและความรู้ การทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน ชุมชน หรือหน่วยงานรัฐบาลจะทำให้การพัฒนากระบวนนิเวศการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน</p>					
คำถาม	องค์กรของท่านมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้หรือไม่				

ลงชื่อ.....ผู้เชี่ยวชาญ

(.....)

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. 2567

ภาคผนวก ง แบบสัมภาษณ์เพื่อสร้างแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่
พหุวัฒนธรรม : พหุกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก
การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
ตำแหน่ง .....ประสบการณ์ในการทำงาน .....
สถานที่/หน่วยงาน..... จังหวัด.....
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ..... เดือน..... พ.ศ. ....
สถานที่สัมภาษณ์ ..... เริ่มสัมภาษณ์เวลา .....
ผู้สัมภาษณ์ นายทองศักดิ์ แดงขิว

ชั้นนำ

1. การสนทนาสร้างความคุ้นเคย เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ และขออนุญาตทำการสัมภาษณ์
2. อธิบายวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์
3. ขออนุญาตทำการบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ และอธิบายถึงการนำผลการสัมภาษณ์ไปใช้

ขั้นสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะพิจารณาข้อคำถามที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการค้นหาองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม : พหุกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งอาจพิจารณาในการใช้คำถามไม่เหมือนกันในแต่ละกรณี แต่มีแนวคำถามตามประเด็นดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ขอให้ท่านแนะนำตัวเองและเล่าเกี่ยวกับประสบการณ์ทำงานของท่านโดยสังเขป
2. ท่านพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้หรือไม่ มาทำงานที่โรงเรียนอย่างไร ในแต่ละวันใช้เวลาอยู่ที่โรงเรียนนานกี่ชั่วโมง เวลาส่วนใหญ่มักจะทำหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องอะไร

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้บนพื้นที่พหุวัฒนธรรม :
 พหุกรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีแนวคำถามตามประเด็นดังนี้
 สภาพบริบทโรงเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.นโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้

นโยบายและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ หมายถึง มีการนำนโยบายจากส่วนกลางและจัดทำยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตามบริบทของโรงเรียนเพื่อจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ ที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์เป้าหมาย วิธีการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายพร้อมสนับสนุนการเรียนรู้และการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายนั้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่องแบบครบวงจร

คำถาม

1. โรงเรียนของท่านได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การเรียนรู้และวิธีการดำเนินการอย่างไร เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่ายุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมระบบนิเวศการเรียนรู้ในโรงเรียนของท่าน
ในปัจจุบันมีผลลัพธ์อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. หลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้

หลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง การออกแบบหลักสูตรที่มีการเรียนรู้ใหม่ ที่เป็น
ทางเลือกสำหรับผู้เรียน ตอบสนองความสนใจของผู้เรียน การกำหนดทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นต่อ
การพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและการเข้าถึงเนื้อหาการเรียนรู้ตามความต้องการ มี
การออกแบบให้ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีการเรียนรู้ตามความสนใจและทักษะที่จำเป็น หลักสูตรควรมี
ความยืดหยุ่นและเน้นทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาตัวผู้เรียน นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้
ที่เน้นสมรรถนะต่าง ๆ และมีการปรับปรุงเนื้อหาให้เข้ากับความต้องการของผู้เรียนในปัจจุบัน

คำถาม โรงเรียนของท่านมีการออกแบบหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน
อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้

การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ หมายถึง การนำเทคโนโลยีมาใช้ หรือสนับสนุนการเรียนรู้ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยไม่คำนึงถึงสถานที่ทางภูมิศาสตร์และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีจากแหล่งเรียนรู้ทั่วโลก เทคโนโลยีช่วยให้การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา ทั้งยังสนับสนุนการเรียนรู้ทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ เทคโนโลยีจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาที่ทันสมัยและเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้จากทั่วโลก

คำถาม โรงเรียนของท่านมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. วิธีการเรียนรู้

วิธีการเรียนรู้ หมายถึง การจัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางการเรียนรู้ของตนเอง นอกจากนี้ วิธีการเรียนรู้ที่มีการออกแบบให้สอดคล้องกับทักษะและความสนใจของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนาศักยภาพสูงสุดของผู้เรียน

คำถาม โรงเรียนของท่านมีการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย มีความทันสมัยและเหมาะสมกับผู้เรียนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ผู้สร้างการเรียนรู้

ผู้สร้างการเรียนรู้ หมายถึง ผู้ให้ความรู้ ถ่ายทอดการเรียนรู้ ผู้เข้าใจศาสตร์ต่าง ๆ อย่างถึงแก่นแท้และเชื่อมโยง ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ สร้างแรงบันดาลใจ เช่น ผู้อำนวยการ ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้เชี่ยวชาญ ปรชาญชาวบ้าน เป็นต้น ซึ่งพื้นที่ที่สามารถสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอาจอยู่ในโรงเรียนหรือแหล่งเรียนรู้ในชุมชนก็ได้

คำถาม ท่านคิดว่าผู้สร้างการเรียนรู้ในองค์กรของท่าน เช่น ครูหรือผู้เชี่ยวชาญ มีบทบาทสำคัญอย่างไรในการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้

.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. เครือข่ายความร่วมมือ หมายถึง การประสานงานกับพันธมิตรหรือเครือข่าย เพื่อร่วมการวางแผน สนับสนุน ร่วมแบ่งปัน สร้างความร่วมมือ ให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กรเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่างโรงเรียนหรือหน่วยงานต่าง ๆ ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรและความรู้ การทำงาน ร่วมกันระหว่างโรงเรียน ชุมชน หรือหน่วยงานรัฐบาจะช่วยให้การพัฒนาบบนิเวศการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

คำถาม องค์กรของท่านมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....